GED S6 01 (M/P)
Exam code: EDM6A

স্বাধীনোত্তৰ কালত ভাৰতবর্ষৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস

ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক

শিক্ষা

খণ্ড ২

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

অধ্যাপিকা স্বর্ণলতা দাস, শিক্ষা বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যাপিকা গায়ত্রী গোস্বামী, শিক্ষা বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যাপক জগৎ স্বর্গীয়াৰী, শিক্ষা বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

সমন্বয়ৰক্ষী ঃ ড° ৰীতিমণি বৰদলৈ, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	*অৱিহণা যোগাইছে*	*ভাষান্তৰকাৰী*
৮,৯	ড° দীপালি গোস্বামী, কটন কলেজ	ড° বীৰেন্দ্র ডেকা, প্রাক্তন অধ্যক্ষ, নির্মল হালৈ মহাবিদ্যালয়,
১০	ড° দীপালি গোস্বামী	ড° গীতাঞ্জলী চৌধাৰী, পাণ্ডু বি এড কলেজ
১১	ড° অজ্ঞু কলিতা, গৌহাটী বিশ্ববিদ্যালয়	ড° উৎপল কলিতা, ৰাধা গোবিন্দ বৰুৱা ম হাবিদ্যালয়
১২	ড° শ্রুতিধাৰা মহন্ত, ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয়	চুমন বর্মন
১৩	ড° শ্রুতিধাৰা মহন্ত	অপৰাজিতা শর্মা
১৪	ড° ৰীতিমণি বৰদলৈ	অপৰাজিতা শর্মা

সম্পাদনা ঃ

বিষয়বস্তু সম্পাদনা	ঃ	ড° নীলিমা ডেকা, এল চি বি মহাবিদ্যালয় ড° ৰঞ্জু মেধি, আর্য্য বিদ্যাপীঠ মহাবিদ্যালয়
ভাষা সম্পাদনা	ঃ	ড° ৰীতিমণি বৰদলৈ, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
গাঁথনিক সম্পাদনা	ঃ	ড° ৰীতিমণি বৰদলৈ, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রথম প্রকাশ ঃ ডিচেম্বৰ, ২০১৯

ISBN : 978-93-89559-89-7

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open University is made available under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike4.0 License (international): http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

মূখ্য কার্যালয় ঃ পাটগাঁও, ৰাণীগেট, গুৱাহাটী-৭৮১০১৭
উপমূখ্য কার্যালয় ঃ হাউচফেড কমপ্লেক্স, দিচপুৰ, গুৱাহাটী-৭৮১০০৬

এই শিক্ষণ সামগ্রী প্রস্তুতিৰ বাবে আর্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
নতুন দিল্লীৰ দূৰ শিক্ষা পৰিদৰ ওচৰত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

Web : www.kkhsou.in

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ৮ ঃ অসমত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ ১২১-১৫০

প্রাক্-স্বাধীনতা আৰু স্বাধীনোত্তৰ কালত অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ আৰু আইনগত ব্যৱস্থাসমূহ, বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা আৰু ইয়াৰ নীতিসমূহ ।

অধ্যায় ৯ ঃ অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশ ১৫১-১৬৭

প্রাক্-স্বাধীনতাৰ সময়ছোৱাত আৰু স্বাধীনোত্তৰ কালত অসমত মাধ্যমিক স্তৰৰ শিক্ষাৰ বিকাশ, অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহ।

অধ্যায় ১০ ঃ অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ ১৬৮-১৮৪

ব্রিটিছ শাসনকালত আৰু স্বাধীনতাৰ পিছত অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ নিম্ন স্নাতক পর্যায়ত, ভাৰতত উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিৱর্তন, মুক্ত আৰু দূ�ৰত্ব শিক্ষাৰ মাজেদি অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ।

অধ্যায় ১১ ঃ অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশ ১৮৫-১৯৭

মহিলা শিক্ষাৰ ধাৰণা, মহিলা শিক্ষাৰ গুৰুত্ব, অসমত মহিলা শিক্ষাৰ প্রগতি আৰু বিকাশ, অসমত ছোৱালীসকলৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ, অসমত ছোৱালীৰ উচ্চ শিক্ষা।

অধ্যায় ১২ ঃ ৰাষ্ট্রীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান ১৯৮-২২০

ৰাষ্ট্রীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ ধাৰণা, অভিযানৰ নিৰীক্ষণ, অভিযানৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য, ৰাষ্ট্রীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ অধীনত মাধ্যমিক পর্যায়ৰ দৃষ্টিভংঙ্গী আৰু কৌশল, মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণগত মানদণ্ডৰ উন্নীতকৰণ, আঁচনিখনৰ নির্দিষ্ট মানদণ্ডৰ সংস্কৰণ ।

অধ্যায় ১৩ ঃ ৰাষ্ট্রীয় উচ্চতৰ শিক্ষা অভিযান আৰু উচ্চ শিক্ষা ২২১-২৪৬

ৰাষ্ট্রীয় উচ্চতৰ শিক্ষা অভিযান RUSA ৰ ধাৰণা, বিহংগম দৃষ্টিত RUSA, RUSA ৰ বৈশিষ্ট্য, উদ্দেশ্য, পৰিসৰ, মূল উপাদানসমূহ, নির্দেশনা নীতিসমূহ, RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক গঠন।

অধ্যায় ১৪ ঃ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি, ২০১৬, ২০১৯ ২৪৭-২৬৭

২০১৬,২০১৯ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ প্রস্তাৱনা খচৰা, ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ দৃষ্টি, প্রেৰণ, লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ, নীতিৰ কাঠামোৰ (Framework)নির্বাচিত দিশসমূহ।

খণ্ড পৰিচয় (পাঠ্য বিষয় GED০৬-০১, খণ্ড-২)

দ্বিতীয় খণ্ডৰ অষ্টম, নৱম আৰু দশম অধ্যায়টিত অধ্যায়টিত প্ৰাক্-স্বাধীন আৰু স্বাধীনোত্তৰ কালছোৱাত অসমৰ বিশেষ উল্লেখৰ সৈতে প্ৰাথমিক, মাধ্যমিক আৰু উচ্চ শিক্ষা ক্ষেত্ৰত বিকাশ সম্পৰ্কে যুগুতোৱা হৈছে। একাদশ অধ্যায়টিৰ দ্বাৰা অসমত মহিলা শিক্ষা বিকাশৰ বিষয়ে এটি থূলমুল আভাস দিয়া হৈছে। দ্বাদশ অধ্যায়টিত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ ধাৰণা সমূহ সামৰি লোৱা হৈছে। ত্ৰয়োদশ অধ্যায়টিত ৰাষ্ট্ৰীয় উচ্চতৰ শিক্ষা অভিযান RUSA ৰ ধাৰণাওপৰত আলোচনা কৰা হৈছে। চতুদৰ্শ অধ্যায়টিত ২০১৬,২০১৯ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা কৰা হৈছে।

এই পাঠ্যভাগটি অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰত মূল পাঠত থকা নতুন শব্দ আৰু পৰিভাষাসমূহৰ অৰ্থ সন্নিবিষ্ট হৈছে। সেইদৰে— 'জানি থোৱা ভাল' বাকচবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। অধ্যায়ত থকা 'চিন্তা-চৰ্চা কৰক' সমূহে অধ্যয়ন অধিক সক্ৰিয় আৰু ফলপ্ৰসূ হোৱাত সহায় কৰিব। আকৌ, 'অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ' যোগে আগবঢ়োৱা প্ৰশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্ৰগতি সম্পৰ্কে স্ব-পৰীক্ষণৰ সুবিধা দিব। অধ্যয়নৰ লগে লগে উক্ত প্ৰশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি শেষত দিয়া 'অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান'ৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক হ'ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে 'অধিক জানিবলৈ' শিতানত উল্লেখ থকা গ্ৰন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত 'আৰ্হি প্ৰশ্ন' হিচাপে কেইটিমান প্ৰশ্নৰ আৰ্হিও তুলি দিয়া হৈছে। শেষৰ অধ্যায়টিৰ পাছত কেইখনমান 'প্ৰসঙ্গ পুথি'ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰেই মূলতঃ এই পাঠ্যবিষয়ত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। আপোনালোকে বিশদভাৱে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ'লে সেইকেইখন অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

অধ্যায় ৮ ঃ অসমত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

অধ্যায় গাঁথনি

৮.১ উদ্দেশ্য

৮.২ পৰিচয়

৮.৩ স্বাধীনতাৰ আগত অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

৮.৩.১ পুৰণি আৰু প্রাক্-ইংৰাজ কালত অসমত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

৮.৩.২ ইংৰাজ ৰাজত্বকালত অসমত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

৮.৩.৩ খ্রীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলৰ অৱদান

৮.৪ স্বাধীনোত্তৰ কালত অসমত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

৮.৪.১ অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ আইনগত ব্যৱস্থাসমূহ

৮.৫ বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা

৮.৫.১ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি ১৯৬৮

৮.৫.২ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি ১৯৮৬

৮.৫.৩ জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনি

৮.৫.৪ সর্বশিক্ষা অভিযান

৮.৫.৫ প্রাথমিক শিক্ষাৰ সার্বজনীনতাৰ সমস্যাসমূহ

৮.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৮.৭ অধিক জানিবলৈ

৮.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৮.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

৮.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমৰ পুৰণি আৰু প্রাক্-ইংৰাজ কালৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ ব্যাখ্যা কৰিবলৈ সমর্থ হ'ব
- ইংৰাজ ৰাজত্ব কালৰ অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ ব্যাখ্যা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব
- অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ ওপৰত থকা আইনগত ব্যৱস্থাসমূহ আলোচনা কৰিবলৈ পাৰিব
- প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰিবলৈ লোৱা উপায়সমূহ আলোচনা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব
- জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনি সম্বন্ধে আলোচনা কৰিবলৈ সমর্থ হ'ব

- সৰ্বশিক্ষা অভিযান সম্বন্ধে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহ তালিকাভুক্ত কৰিবলৈ সমৰ্থ হ'ব।

৮.২ পৰিচয়

শিক্ষাৰ সমগ্ৰ গাঁথনিটোত প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ পৰ্যায়টোৱে বিশেষধৰণৰ স্থান দখল কৰি আছে। এই পৰ্যায়তে শিশুৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা আৰম্ভ হয়। শিক্ষাৰ জখলাৰ আধাৰ হ'ল প্ৰাথমিক পৰ্যায়টো। এই পৰ্যায়টোৱে গণ স্বাক্ষৰতাৰ দায়িত্ব সামৰি লয়। অৰ্থনৈতিক বিকাশ, সামাজিক গাঁথনিৰ আধুনিকীকৰণ আৰু গণতান্ত্ৰিক অনুষ্ঠানসমূহৰ কৰ্মৰ ফলপ্ৰসূতাৰ বাবে গণ স্বাক্ষৰতাৰ প্ৰয়োজন। সেয়েহে প্ৰাথমিক শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণত দেশে বিশেষভাৱে প্ৰাধান্যতা দিয়া দেখা যায়। ইয়াক শ্ৰমিকসকলে লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'লে দেশৰ জাতীয় উৎপাদন বৃদ্ধি হয়। এই অধ্যায়টোৱে আমাক অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ পুৰণি কালৰপৰা স্বাধীনোত্তৰ কাললৈ কেনেধৰণেৰে সম্ভৱ হৈছে তাক অৱগত কৰাব। স্বাধীন ভাৰতৰ সংবিধানে নাগৰিকসকলক শিক্ষাৰ অধিকাৰ দিছে আৰু স্বাধীন চৰকাৰে ৬-১৪ বছৰ বয়সলৈ সকলো শিশুক প্ৰাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলকভাৱে দিব লাগিব বুলি কৈছে। এই অধ্যায়টোৱে আমাক সংবিধানৰ ৪৫ নং অনুচ্ছেদৰ নিৰ্দেশনা কিদৰে চৰকাৰে ৰূপায়ণ কৰিবলৈ প্ৰচেষ্টা চলাইছে তাক জানিবলৈ সহায় কৰিব। নানাধৰণেৰে প্ৰচেষ্টা চলাই থকা হৈছে যদিও বৰ্তমানেও প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ পৰ্যায়টো যথেষ্টভাৱে সমস্যাবহুল হৈ আছে তাৰ বিতং আলোচনাওঁ এই অধ্যায়তে কৰা হ'ব।

৮.৩ স্বাধীনতাৰ আগত অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

৮.৩.১ পুৰণি আৰু প্ৰাক্-ইংৰাজকালত অসমত প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

পুৰণি কালৰপৰা অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ইতিহাস সমৃদ্ধিশালী আৰু দীঘলীয়া বুলি ক'ব পৰা যায়। কিন্তু ইয়াৰ লিখিত বিৱৰণ পদ্ধতিগত নহয়। চীনা পৰিব্ৰাজক হিউৱেন চাংৰ টোকাৰ পৰাহে গুৰুত্বপূৰ্ণ সমলখিনি পোৱা যায়। সপ্তম শতাব্দীত ৰজা ভাস্কৰবৰ্মাৰ ৰাজত্ব কালত হিউৱেন চাং কামৰূপ ৰাজ্যলৈ আহিছিল আৰু ৰজাই শিক্ষাৰ বিকাশত কিছু নজৰ দিছিল। 'গুৰুকুল' ব্যৱস্থাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষাৰ্থীসকলে বেদ, বেদাংগ, স্মৃতিৰ লগতে ধৰ্মীয় গ্ৰন্থবোৰৰ শিক্ষা লাভ কৰিছিল। লিপি ব্যৱস্থাৰ উদ্ভাৱন হোৱাৰ আগতে শিক্ষা এটা গোষ্ঠীৰ পৰা আন এটা গোষ্ঠীলৈ সম্প্ৰসাৰিত হৈ আছিল মুখে মুখে। জ্ঞানৰ সমলবোৰ সাঁচিপাতত লিপিবদ্ধ কৰা হৈছিল যাক আমি 'সাঁচিপাতৰ পুথি' হিচাপে জানো।

অসম ১২২৮ খৃষ্টাব্দত আহোম শাসকসকলৰ অধীনলৈ আহে। আহোমসকলে অসমত সুদীৰ্ঘ ৬০০ বছৰ ৰাজত্ব চলায়। আহোম ৰাজত্ব কালৰপৰাহে ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰক লিপিবদ্ধ কৰাৰ পৰম্পৰা প্ৰচলন হয়। আহোম ৰজাসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত কিতাপ লিখাৰ ব্যৱস্থাও কৰা হৈছিল। জনসাধাৰণৰ শিক্ষাৰ বাবে আহোম ৰজাসকলে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল।

অসমৰ শিক্ষাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত ধৰ্মীয় গুৰুসকলৰ অৱদান মন কৰিবলগীয়া ধৰণৰ আৰু তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। বৈষ্ণৱ গুৰু শ্ৰীশ্ৰীশংকৰদেৱ আৰু শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱে অসমৰ শিক্ষা আৰু সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত নানাধৰণেৰে অৰিহণা যোগাইছে। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱে স্থাপন কৰা 'সত্ৰবোৰ' জনসাধাৰণৰ শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ হৈ পৰিছিল।

অসমৰ পু�ৰণি শিক্ষা ব্যৱস্থাত বিশেষভাৱে স্থান লাভ কৰা কেইখনমান শিক্ষানুষ্ঠান হ'ল—

- **পাঠশালা** (Pathsala) ঃ পাঠশালা এবিধ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ পুৰণি শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান। ই পুৰণি কালত হিন্দু সমাজৰ শিশুসকলক শিক্ষা দিয়াৰ মূল কেন্দ্ৰবিন্দু আছিল। ইয়াত পণ্ডিতসকলে সংস্কৃত ভাষাৰ মাধ্যমত ধৰ্মীয় শিক্ষা সকলোকে দান কৰিছিল। পুৰণি কালৰ এনে অনুষ্ঠানবোৰৰ শিক্ষকসকল জ্ঞানৰ ভাণ্ডাৰ আছিল। শিক্ষকসকলে শিক্ষাৰ্থীসকলক গভীৰ মনোযোগেৰে পঢ়ুৱাইছিল। শিক্ষাৰ্থীসকলক উপযুক্তভাৱে পাঠদান কৰাটো তেওঁলোকৰ ধৰ্মীয় কৰ্তব্যৰ লগতে দায়িত্বও আছিল। পাঠশালা নামৰ শিক্ষানুষ্ঠানবোৰ মন্দিৰ বা মঠবোৰত স্থাপন কৰা হৈছিল। কিছুমান পাঠশালাৰ নিজ ঘৰ-দুৱাৰ আছিল। দেশৰ শাসনকৰ্তাসকলে পাঠশালাবোৰক উৎসাহিত কৰাৰ লগতে আৰ্থিক সাহায্য প্ৰদান কৰিছিল। কিছুমান ধনী-মানি ব্যক্তিয়ে পাঠশালাবোৰৰ উন্নতিৰ অৰ্থে দান-বৰঙণি দিয়াৰ লগতে ব্যৱস্থাপনা মণ্ডলীক উৎসাহ প্ৰদান কৰিছিল। পাঠশালাবোৰৰ প্ৰশাসন আৰু ব্যৱস্থাপনাৰ ক্ষেত্ৰত শাসকসকলে কোনোধৰণৰ হস্তক্ষেপ কৰিবলৈ বিচৰা নাছিল। পাঠশালাবোৰৰ শিক্ষকসকলৰ পাৰিতোষিক অতি কম আছিল। অনুষ্ঠানৰ তৰফৰপৰা শিক্ষাৰ্থীসকলক খোৱা আৰু থকাৰ সুবিধা কৰি দিয়া হৈছিল। পাঠশালা নামৰ শিক্ষানুষ্ঠানত যদিও শিক্ষাৰ্থীসকলে মাচুল দিব নালাগিছিল, কিছুমান শিক্ষাৰ্থীয়ে স্ব-ইচ্ছাই মাচুল দিছিল। পাঠশালাবোৰৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল শিক্ষাৰ মাধ্যমত উপযুক্ত পণ্ডিত সৃষ্টি কৰা। এনেদৰে সৃষ্টি হোৱা পণ্ডিতবোৰে যাতে সমাজক বৌদ্ধিক দিশৰ মাধ্যমত আগুৱাই লৈ যাব পাৰে তালৈ লক্ষ্য ৰখা হৈছিল। পাঠশালা নামৰ অনুষ্ঠানৰ মাধ্যমত কম সংখ্যক মানুহহে লাভাৱান্বিত হৈছিল। এনেধৰণৰ অনুষ্ঠানবোৰ সাধাৰণ জনগণৰ বাবে নাছিল। কাৰণ, ইয়াৰ চৰিত্ৰ আছিল বাহ্যিকপন্থী, ধ্যান-ধাৰণা আছিল ৰক্ষণশীল, আদৰ্শ আছিল অকল্পিত আৰু শিক্ষাদান পদ্ধতি আছিল ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক। এনেবোৰ দিশৰ বাবে পাঠশালা নামৰ পুৰণি শিক্ষানুষ্ঠানবোৰ সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ লোকৰ দ্বাৰা সমাদৃত হোৱা নাছিল।
- **টোল** (Tol) ঃ পুৰণি শিক্ষানুষ্ঠানসমূহৰ ভিতৰত টোলবোৰৰ প্ৰকৃতি বিশেষধৰণৰ। ভাৰতৰ সমাজ ব্যৱস্থাত সংস্কৃতৰ জ্ঞান সম্প্ৰসাৰণ কৰাৰ বাবে টোলবোৰ স্থাপন কৰা হৈছিল। টোলবোৰক সংস্কৃত বিদ্যালয় বুলি জনা যায়। টোল নামৰ অনুষ্ঠানবোৰ বৰ্তমানেও ভাৰতবৰ্ষৰ অসম, বংগদেশ, বিহাৰ, উত্তৰপ্ৰদেশ আদিত প্ৰচলিত হৈ থকা দেখা যায়। অতীত কালৰপৰা বৰ্তমানলৈও এই টোলবোৰৰ খ্যাতি সমাজত

বৰ্তি থকা দেখা যায়। টোলবোৰে ভাৰতবৰ্যত পৰম্পৰাগত শিক্ষা সম্প্রসাৰণত অৰিহণা যোগায় আহিছে। একেবাৰে অতীতৰপৰা টোলবোৰে ভূমি অনুদান পাই থকাত শিক্ষাৰ্থী আৰু অধ্যাপক-সকলে ভূমিৰপৰা আয় হোৱা বস্তুৰে নিজকে ভৰণ-পোষণ দিবলগীয়া হৈছিল। আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থাত জমিদাৰী প্রথা প্রচলন হোৱাৰ পিছৰেপৰা টোলবোৰৰ আবির্ভাৱ হোৱা দেখা গৈছিল। গ্রাম্যাঞ্চলৰ অধ্যাপক তথা পণ্ডিতসকলে কেইগৰাকীমান শিষ্যক লৈ টোলবোৰ গঢ়ি তুলিছিল। শিষ্যসকলক খোৱা-পিন্ধা আৰু থকাৰ সুবিধা বিনামূলীয়াকৈ দিয়া হৈছিল। অধ্যাপকসকলে মুখ্য উৎসৱ, মেলা আদিৰপৰা দান-বৰঙণি তোলাৰ উপৰি ধনী, মানি ব্যক্তিসকলৰ পৰা আর্থিক সাহার্য লৈছিল। দক্ষিণ ভাৰতৰ অগ্রহৰ গাঁওবোৰৰ দৰে টোলবোৰ অতীত ভাৰতবৰ্ষৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত বিখ্যাত হৈ পৰিছিল।

গ্রাম্যাঞ্চলৰ অধ্যাপক তথা পণ্ডিতসকলে শিক্ষাদানৰ উদ্দেশ্যে খেৰ-বাহৰ ঘৰবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। শিক্ষার্থীসকলক আৱাসিক সুবিধা দিবৰ বাবে তেওঁলোকে কিছুমান পজাঁঘৰ সজাই লৈছিল আৰু লক্ষ্য ৰাখিছিল যাতে বিদ্যালয় গৃহটো মাজতে থাকে। প্রত্যেকখন টোলে শিক্ষাদান দিয়াৰ অর্থে ২৫ জনকৈ শিক্ষার্থীক নামভর্তিৰ সুবিধা দিছিল। টোলবোৰৰ শিক্ষাৰ কাল সাধাৰণতে ৬ বছৰৰ পৰা ৮ বছৰলৈ আছিল। টোলবোৰ বিনামূলীয়া শিক্ষাৰ কেন্দ্র হিচাপে পৰিগণিত হৈ পৰিছিল। জ্ঞানী পণ্ডিতসকলে সদায় বিনামূলীয়াকৈ শিক্ষা দান দিয়াৰ পোষকতা কৰিছিল। শিক্ষার্থীসকলৰ অর্থনৈতিক অৱস্থাৰ প্রতি পণ্ডিতসকলে চকু দিয়া নাছিল। বর্তমানেও এনেকুৱা এটা ধাৰণা পুৰণি শিক্ষানুষ্ঠানসমূহত প্রচলিত হৈ থকা দেখা যায়।

বর্তমান সমাজতো 'টোল' নামৰ অনুষ্ঠানটো বর্তি আছে। কিন্তু পুৰণি কালৰ ঐতিহ্য আৰু খ্যাতি বর্তমানৰ টোলবোৰৰ নাই। দিন যোৱাৰ লগে লগে টোলবোৰৰ খ্যাতি নিম্নগতিলৈ অগ্রসৰ হ'বলৈ ধৰা দেখা যায়। টোলবোৰৰ শিক্ষা পৰিচালনা কৰাৰ বাবে কিছুমান প্রদেশত 'সংস্কৃত শিক্ষা পৰিষদ' নামৰ এটা গোট গঢ়ি তোলা হৈছে। পৰিষদবোৰে আধুনিক সমাজত খাপ খোৱাকৈ টোলবোৰৰ পাঠ্যক্রম প্রস্তুত কৰি সংস্কৃত শিক্ষাৰ মানদণ্ড উন্নত কৰিবলৈ প্রচেষ্টা চলোৱা দেখা যায়। পুৰণি কালত এই অনুষ্ঠানবোৰ ব্রাহ্মণ সমাজৰ ল'ৰাৰ বাবেহে আছিল। আজিকালি সকলো জাতৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে টোলবোৰত নামভর্তি কৰি হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষাৰ সমমর্যদাৰ পৰীক্ষা দিয়াৰ সুবিধা পায়। মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদে ইয়াৰ মানদণ্ড সমান বুলি কৈছে। টোলবোৰত বর্তমানেও বৈদিক ক্রিয়া-কর্মৰ শিক্ষা দি পুৰোহিতালি কৰাৰ সুবিধা প্রদান কৰাৰ ব্যৱস্থা আছে। টোলবোৰক পুৰণিধৰণৰ বিখ্যাত শিক্ষাৰ কেন্দ্রস্থল বুলি কোৱা হয়। বর্তমান এই অনুষ্ঠানবোৰৰ ভৰণ-পোষণ, অধ্যাপক আৰু শিক্ষকৰ দৰমহা চৰকাৰৰ ৰাজকোষৰ পৰা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। মূল উদ্দেশ্য হৈছে অতীতৰ সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰাক সংৰক্ষণ কৰা। বর্তমান সময়ত

প্রচলন হৈ থকা কেইখনমান টোলৰ নাম আমি ইয়াত উল্লেখ কৰিব পাৰো। সেইবোৰৰ ভিতৰত— 'মহামহোপধ্যায় ধীৰেশ্বৰাচার্য চতুস্পাঠী' (পাণ্ডুলা), পুণ্যাশ্রম চতুস্পাঠী (বৰমুৰিকোনা), সংস্কৃত টোল (কৰেবাৰী) ইত্যাদি।

- **মকতাব বা মোক্তাব** (Maktab) ঃ মধ্যযুগত প্রাথমিক শিক্ষা সম্প্রসাৰণ কৰাৰ অর্থে মোক্তাব নামেৰে এবিধ অনুষ্ঠান গঢ়ি উঠিছিল। সাধাৰণতে মোক্তাববোৰ মছজিদৰ লগত একেলগে স্থাপন কৰা হৈছিল। মোক্তাব শব্দটোৰ অর্থ হ'ল 'তেওঁ লিখে' য'ত লিখাৰ ব্যৱস্থা থাকে তাকেই মোক্তাব বোলা হৈছিল। মোক্তাব শব্দটো আৰবী ভাষাৰ 'কাতাব' শব্দৰপৰা অহা। মোক্তাবত লিখাৰ লগত গণিত যোগ হৈ প্রাথমিক শিক্ষাৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষানুষ্ঠানত পৰিণত হয়। মোক্তাবত দিয়া শিক্ষা ঠাইভেদে বেলেগ বেলেগ আছিল। পৱিত্র কোৰাণক এই শিক্ষাত আগস্থান দিয়া হৈছিল। প্রাথমিক শিক্ষা প্রসাৰৰ মূল অনুষ্ঠান হিচাপে মোক্তাব পৰিগণিত হৈছিল। মুছলমান সমাজত অৱস্থাপন্ন ব্যক্তিসকলে নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীক সৰুতে শিক্ষা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল যদিও অধিক সংখ্যক ছাত্র-ছাত্রী লগ হৈ মছজিদত নিয়মীয়া শিক্ষা গ্রহণ কৰিবলৈ লৈছিল। মোক্তাববোৰত শিক্ষা দিয়াৰ মূল কেন্দ্রবিন্দু হৈ পৰিছিল মৌলবীসকল।

মোক্তাববোৰক পুৰিণ কালৰ এবিধ তাৎপর্যপূর্ণ শিক্ষানুষ্ঠান বুলি ক'ব পাৰি। ইয়াত নামভর্তিকৰণ প্রক্রিয়াটো 'উপনয়ন' বা 'বিদ্যাৰম্ভ' অনুষ্ঠানৰ নিচিনাকৈ 'বিচমিল্লাই' নামৰ এটি অনুষ্ঠানৰ মাধ্যমত শিক্ষার্থীসকলক মোক্তাববোৰত ভর্তি কৰি লোৱা হৈছিল। মোক্তাববোৰত নামভর্তি কৰাৰ প্রকৃত বয়স আছিল চাৰি বছৰ চাৰি মাহ আৰু চাৰি দিন। যেতিয়া শিশুসকলে এই দিনটো পৰিপূর্ণ কৰে সেই দিনটোত পৰিয়ালৰ সকলো সদস্যৰ লগতে বন্ধু-বান্ধৱসকল একগোট হৈ শিশুটোক নতুন কাপোৰ পিন্ধায় আৰু এখন কুচনত বিশেষ স্থানত বহিবলৈ দিয়া হয়। এনেদৰে বহিবলৈ দি কোৰাণৰ কিছুমান বাণী দিয়া হৈছিল। শিশুটোৱে 'বিচমিল্লাই' উচ্চাৰণ কৰিব লাগিছিল। এইটোৱে শিক্ষা আৰম্ভ কৰাৰ প্রক্রিয়া আছিল। আৰম্ভণিতে শিক্ষার্থীজনক চকু আৰু কাণৰ সহায়ত পাঠবোৰ অধ্যয়ন কৰিবলৈ দিয়া হৈছিল। তেওঁলোকক পঢ়িবলৈ দিয়াৰ লগতে আৰৱিক আৰু পার্চি ভাষাৰে লিখিবলৈ দিয়া হৈছিল। আটাইতকৈ গুৰুত্ব দিয়া হৈছিল উচ্চাৰণৰ ওপৰত। মুছলমান সমাজৰ সাধাৰণ শ্রেণীৰ লোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে 'মোক্তাব' নামৰ পুৰণি অনুষ্ঠানটোৰ মাধ্যমত শিক্ষা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি ৰাজ পৰিয়ালৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰেও মোক্তাবত শিক্ষা আহৰণৰ বাবে নামভর্তি কৰিছিল। এটা সময়ত হিন্দু ধর্মাৱলম্বী শিশুবোৰেও মোক্তাবত পঢ়িবলৈ লৈছিল। মোক্তাবৰ শিক্ষকসকলে শিক্ষার্থীসকলৰ ওপৰত ব্যক্তিগতভাৱে নজৰ দিছিল। মোক্তাববোৰত লিখাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়াৰ মূলতে হ'ল আখৰ ভাল কৰা। সেই উদ্দেশ্য আগত ৰাখি মোক্তাববোৰত দিনে ৪/৫ ঘণ্টালৈ লিখাৰ অনুশীলন কৰিবলৈ দিয়া হৈছিল।

- **সত্ৰ** (Satra) ঃ অসমৰ 'সমাজ' ব্যৱস্থাত প্ৰচলিত হৈ থকা এটি বিশেষ ধৰণৰ সামাজিক অনুষ্ঠান হ'ল সত্ৰানুষ্ঠান বা সত্ৰ। সমাজ ব্যৱস্থাত নামধৰ্ম প্ৰচাৰৰ লগে লগে নৃত্য, কলা, সংস্কৃতি শিল্প আদিৰ চৰ্চাৰ ব্যৱস্থা আৰম্ভ হ'বলৈ ধৰে। মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ কৰ্মময় জীৱনৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান হ'ল সত্ৰসমূহ। জনসমাজত কৃষ্টি সংস্কৃতিৰ মূল কেন্দ্ৰবিন্দু হিচাপে সত্ৰসমূহে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আছে। সত্ৰসমূহৰ প্ৰভাৱৰ ফলত সমাজ ব্যৱস্থাত 'সত্ৰীয়া সমাজ আৰু সংস্কৃতি' নামৰ এটা ধাৰণা বৰ্তমানেও প্ৰৱৰ্তিত হৈ আছে। বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ সময়ছোৱাত অসমৰ সমাজ আছিল সত্ৰকেন্দ্ৰিক। সামাজিক দৃষ্টিভংগী সম্পূৰ্ণৰূপে সত্ৰমুখী হৈ পৰিছিল। সত্ৰসমূহৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত জনসাধাৰণৰ লগতে ৰাজপৰিয়ালসমূহেও নানাধৰণেৰে সহায়-সাহাৰ্য আগবঢ়াইছিল। সত্ৰসমূহৰ সুপৰিচালনাৰ ভাৰ সত্ৰাধিকাৰৰ ওপৰত ন্যস্ত আছিল যদিও আহোম ৰজাৰ দিনত 'সত্ৰীয়া বৰুৱা' নামৰ এগৰাকী উচ্চ পৰ্যায়ৰ বিষয়া নিযুক্ত হৈছিল। সত্ৰসমূহক অসমীয়া সংস্কৃতিৰ মূল কেন্দ্ৰবিন্দু বুলি ক'ব পাৰি। সত্ৰীয়া নৃত্য, ভাওঁনা-সবাহ, নাট্যাভিনয় আদি নিয়মীয়াভাৱে এই সত্ৰসমূহত অনুষ্ঠিত হৈছিল। বিশেষকৈ শ্ৰীকৃষ্ণ দেউল উৎসৱ, ৰাস উৎসৱ আদি বহু বিস্তৃতভাৱে সত্ৰসমূহৰ উদ্যোগত অনুষ্ঠিত হৈছিল, বৰ্তমানেও হৈ থকা দেখা যায়। সত্ৰসমূহত একাত্মতাবোধৰ ধাৰণা বাৰুকৈয়ে প্ৰকাশিত হৈছিল। অসমৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত শংকৰদেৱৰ সময়ছোৱাক 'স্বৰ্ণযুগ' বুলি অভিহিত কৰা হয়। সাধাৰণতে সত্ৰসমূহক তিনিটা ভাগত বিভক্ত হোৱা বুলি ক'ব পৰা যায়। প্ৰথমবিধ হ'ল শংকৰ মাধৱদেৱীয়া সত্ৰ, দ্বিতীয়বিধ হ'ল হৰিদেৱীয়াসত্ৰ আৰু আনবিধ হ'ল দামোদৰীয়া সত্ৰ। তিনিওঁবিধ সত্ৰৰ উদ্দেশ্য কিন্তু এটাই আছিল। জনসমাজত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ লগতে সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ সম্প্ৰসাৰণ সম্ভৱ কৰি তোলাটোৱে সত্ৰসমূহৰ মূল লক্ষ্য আছিল।

  সত্ৰসমূহে বৰ্তমানেও কলা-সংস্কৃতিৰ শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণত নানা ধৰণেৰে অৰিহণা যোগাই থকা দেখা যায়। সেয়েহে সত্ৰসমূহক পুৰণি শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি। বৈষ্ণৱ কলা-কৃষ্টি, গীত-মাত আদিৰ লগতে সত্ৰীয়া নৃত্যৰ অনুশীলন হৈ থকা অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বিকাশত সক্ষম হোৱা সত্ৰসমূহৰ ভিতৰত কেইখনমান হ'ল কমলাবাৰী সত্ৰ, গড়মূৰ সত্ৰ, আউনিআটি সত্ৰ, বেঙেনাআটি সত্ৰ, পাটবাউসী সত্ৰ, মানেৰি সত্ৰ ইত্যাদি। অসমৰ প্ৰায় সকলো ঠাইতে সত্ৰানুষ্ঠান গঢ় লৈ উঠিছিল আৰু অসমীয়া সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰাক চহকী কৰি তুলিছিল। অসমৰ বাহিৰতো কেইবাখনো সত্ৰ আছে। তাৰ ভিতৰত মধুপুৰ সত্ৰ (কোচবিহাৰ) আৰু বনমালি দেৱৰ সত্ৰই (মুৰ্চিদাবাদ) বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

- **নামঘৰ** (Namghar) ঃ সামাজিক অনুষ্ঠানসমূহৰ ভিতৰত 'নামঘৰ' এবিধ পুৰণি অনুষ্ঠান। অসমত নামঘৰ নামৰ অনুষ্ঠানটিৰ প্ৰচলন হয় মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ

সময়ৰপৰা। শংকৰদেৱে সমাজত একতা, মৈত্রী সাম্য আদিৰ দৰে ভাববোৰ প্রতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে নামঘৰ নির্মাণ কৰিছিল। বিশ্বস্থাপত্য আৰু ভাস্কর্যৰ সহজ-সৰল ৰূপ প্রতিফলিত হৈ আছে নামঘৰ নামৰ অনুষ্ঠানটিৰ মাজত। এই নামঘৰসমূহক গণতান্ত্রিক পদ্ধতিৰ এটা বাস্তৱ নিদর্শন বুলি ক'ব পাৰি। সাম্যবাদী শ্রেণীসমাজ প্রতিষ্ঠা হোৱাৰ ক্ষেত্রত নামঘৰবোৰৰ ভূমিকা বিশেষভাৱে তাৎপর্যপূর্ণ। অসমৰ গাঁও আৰু চহৰবোৰৰ প্রায় সকলো প্রান্ততে নামঘৰ নামৰ অনুষ্ঠানটি বিৰাজমান হৈ আছে। নামঘৰবোৰত গণসমাজৰ প্রায়ভাগ ব্যক্তিয়ে বিভিন্ন তিথিবোৰত একগোট হৈ নাম প্রসঙ্গ কৰে, ভাওঁনা-সবাহ পাতে। সমাজৰ ব্যক্তিসকলৰ মাজত কিবা কাৰণত যদি মতবিৰোধ হয়, হাই-কাজিয়া লাগে তেতিয়াহলে এই নামঘৰতে বিচাৰ বহে আৰু বাদী-বিবাদিৰ মাজত এটা সৌহার্দপূর্ণভাব গঢ়ি তুলিবলৈ সমাজে প্রচেষ্টা চলায়। এই নামঘৰসমূহৰ শৈক্ষিক মূল্যও আছে। সমাজৰ বয়োজ্যেষ্ঠসকলে কৰি যোৱা কর্মসূচীবোৰৰ শিক্ষা আদর্শৰ শিক্ষা উঠি অহা ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে নামঘৰৰ মাধ্যমতে পাবলৈ সক্ষম হয়। নামঘৰবোৰ সাধাৰণতে ৰাজহুৱা স্থানত বা সমাজৰ কেন্দ্রস্থানত স্থাপন কৰা হয়। ইয়াত ধর্মগ্রন্থবোৰৰ বিশদ আলোচনা আদি অনুষ্ঠিত হয় আৰু জ্ঞানীজনে তাৰ ব্যাখ্যা সমজুৱাৰ ওচৰত দাঙি ধৰে। নামঘৰবোৰত বেদ, বেদাংগ উপনিষদ আদিৰ জ্ঞানো সমাজৰ বিভিন্ন ব্যক্তিৰ মাজলৈ সম্প্রসাৰণ হয়। অসমৰ বৈষ্ণৱ সমাজ আৰু সংস্কৃতিত নামঘৰৰ স্থান বহুত ওপৰত। নামঘৰবোৰক কেন্দ্র কৰি বিশেষকৈ অসমৰ গ্রাম্য জীৱন একত্রিত হৈ থাকে। সংস্কৃতি চর্চাৰ এটি মূল কেন্দ্রবিন্দু বুলি নামঘৰকে জনা যায়। অসমৰ নামঘৰসমূহক সমাজ প্রশাসনৰ মূল ভেটি বুলি ক'ব পাৰি। অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত বর্তমানেও বহুবোৰ প্রাচীন নামঘৰ আছে। ব্যক্তিসকলে নতুনকৈ বসবাস কৰিবলৈ লোৱা স্থানটো একোটা নামঘৰ সজাই লয়। নামঘৰক সামাজিক, সাংস্কৃতিক, পবিত্র আৰু আধ্যাত্মিক শিক্ষাৰ কেন্দ্র বুলি ক'ব পাৰি। নামঘৰবোৰ সাধাৰণতে খেলীয়া ভিত্তিত গঢ় লৈ উঠে। অসমৰ কেইটামান উল্লেখযোগ্য নামঘৰ হ'ল— সর্থেবাৰীৰ পাচখেলীয়া নামঘৰ, গোলাঘাটৰ বছাদৈয়াং আঠখেলীয়া নামঘৰ আৰু ঢেকীয়াখোৱা বৰ নামঘৰ, বৰপেটাৰ কীর্তনঘৰ, নাৰায়ণপুৰৰ লেতেকুপুখুৰী নামঘৰ, পাণ্ডুলাৰ শ্রীশ্রীদামোদৰধাম নামঘৰ, জামুগুৰীহাটৰ বৰ নামঘৰ, বৰদোৱা নামঘৰ, বিহুপুৰীয়া নামঘৰ, ভালুকী নামঘৰ, শংকৰদেৱ নামঘৰ; চিলং, পানবজাৰৰ হৰিসভা নামঘৰ, ইত্যাদি। এইবোৰৰ উপৰি নতুনকৈ বিখ্যাত হৈ পৰা নামঘৰৰ তিৰত নসত্রৰ নামঘৰ, ৰূপনগৰৰ নামঘৰ, তেজপুৰৰ কামৰূপীয়া নামঘৰ আৰু লক্ষীমপুৰৰ কামৰূপীয়া নামঘৰ আদিয়েই প্রধান।

ওপৰত উল্লেখ কৰা অনুষ্ঠানবোৰে অসমৰ পুৰণি শিক্ষা ব্যৱস্থাত গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা গ্রহণ কৰিছিল যদিও অনুষ্ঠানবোৰ সুসংগঠিত নাছিল। অনুষ্ঠানবোৰৰ মাজেৰে সমাজৰ শিক্ষাৰ চাহিদা পূৰণ হোৱা দেখা গৈছিল।

জানি থোৱা ভাল

- চীনা পৰিব্ৰাজক হিউৱেন চাংৰ টোকাই অসমৰ পু�ৰণি শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ওপৰত পোহৰ সঞ্চাৰিত কৰিছিল।
- লিপি উদ্ভৱ হোৱাৰ আগতে শিক্ষা মুখে মুখে সম্প্ৰসাৰণ হৈছিল। লিপি উদ্ভৱ হোৱা পিছৰপৰাহে অসমত সাঁচিপাতত কিতাপ লিখাৰ ব্যৱস্থা প্ৰচলন হৈছিল।
- অসমত আহোমসকলৰ ৰাজত্ব ১২২৮ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ৬০০ বছৰলৈ চলিছিল। আহোম ৰজাসকলৰ দিনত শিক্ষা ব্যৱস্থাটোৱে পোষকতা লাভ কৰিছিল।
- ধৰ্মগুৰু শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ আৰু শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱে অসমৰ জনসাধাৰণৰ মাজত শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণ হোৱাত সহায় কৰিছিল।
- অসমৰ পুৰণি শিক্ষা ব্যৱস্থাত মুখ্য ভূমিকা লোৱা শিক্ষানুষ্ঠানবোৰ হ'ল— ১) পাঠশালা, ২) টোলসমূহ, ৩) মকতাবসমূহ, ৪) সত্ৰসমূহ, ৫) নামঘৰসমূহ।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

ক) চীনা পৰিব্ৰাজক হিউৱেন চাং যেতিয়া কামৰূপলৈ আহিছিল তেতিয়া কামৰূপৰ শাসক (ৰজা) আছিল .....।

খ) ..... খৃষ্টাব্দৰ পৰা আহোম ৰজাসকলে অসমত ..... বছৰ ৰাজত্ব কৰিছিল।

গ) অসমত সত্ৰসমূহ স্থাপন কৰিছিল ..... আৰু .....।

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ অসমৰ পুৰণি শিক্ষা ব্যৱস্থাত বৰঙণি যোগোৱা চাৰিখন শিক্ষানুষ্ঠানৰ নাম উল্লেখ কৰা।

.....

.....

.....

.....

৮.৩.২ ইংৰাজ ৰাজত্বকালত অসমত প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

১৮২৬ চনত হোৱা ইয়াণ্ডাবু সন্ধি অনুসৰি ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে অসমত প্ৰশাসনৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে। ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ প্ৰথম প্ৰতিনিধি 'ডেভিদ স্কট' ১৮২৬ চনত অসমলৈ আহে। তেওঁৰ আগমনৰ কিছুদিন পিছতে অসমৰ পুৰণি শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ উন্নতিৰ কাৰণে মনোনিবেশ কৰা দেখা গৈছিল। তেওঁ জনসাধাৰণৰ ওপৰত বিশ্বাসভাজন হোৱাৰ

অর্থে নামনি অসমত ১১খন স্কুল আৰম্ভ কৰিছিল। তেওঁ গাৱোঁ পাহাৰত জনজাতি অঞ্চলৰ উন্নতিৰ অর্থে এখন স্কুল স্থাপন কৰিছিল। এই স্কুলবোৰৰ পৰা উত্তীর্ণ হোৱা শিক্ষার্থীসকলক চৰকাৰী কার্যালয়ত চাকৰি দিছিল।

১৮৫৪ চনৰ উডৰ ঘোষণাপত্ৰৰ সহায়ক অনুদানৰ পৰামর্শটো অসমৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত প্রয়োগ কৰি প্রাথমিক শিক্ষাৰ সম্প্রসাৰণ কৰিবলৈ বিচৰা দেখা গৈছিল। ১৮৫৭ চনত হোৱা চিপাহী বিদ্রোহৰ পিছত দেশৰ শাসনভাৰ কোম্পানীৰ হাতৰপৰা ইংৰাজ ৰজাৰ হাতলৈ যায়। প্রশাসন ব্যৱস্থাৰ পৰিৱর্তন হোৱাৰ ফলত শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ বোৰো সলনি হোৱাৰ উপক্রম হয়। ১৮৮২ চনৰ হাণ্টাৰ আয়োগে প্রাথমিক শিক্ষা স্থানীয় কর্তৃপক্ষৰ দ্বাৰা চলোৱাৰ পৰামর্শ আগবঢ়ায়। আয়োগে লগতে পৰামর্শ দিয়ে যে শিক্ষানুষ্ঠানবোৰক ফলাফল অনুযায়েহে অনুদান দিয়া হ'ব। প্রাদেশিক চৰকাৰে মাথোন স্থানীয় কর্তৃপক্ষক এক তৃতীয়াংশ খৰছহে দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰে। এনেধৰণৰ নিয়ম কানুনে অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশত বেয়াধৰণৰ প্রভাৱ পেলায়।

কুৰি শতিকাৰ একেবাৰে আৰম্ভণিৰ সময়ছোৱাত লর্ড কার্জনৰ নমনীয় শিক্ষা নীতিয়ে প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশত বিশেষভাৱে অৰিহণা যোগায়। প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশত অধিকভাৱে উদগনি যোগায় ১৯১০-১২ চনৰ গোখলে বিলে। গোপালকৃষ্ণ গোখলে প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰাৰ অর্থে আইন সভাত এখন বিল উত্থাপন কৰিছিল। ফলস্বৰূপে প্রাদেশিক চৰকাৰে প্রাথমিক শিক্ষাক বাধ্যতামূলক কৰাৰ ধাৰণা গ্রহণ কৰা দেখা যায়। ১৯১৮-২০ চনত বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা আইন প্রণয়ন কৰিবলৈ লয় ভাৰত চৰকাৰৰ ১৯১৩ চনৰ শিক্ষা প্রস্তাৱৰ ভিত্তিত। অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্রত ইয়াৰ প্রভাৱ কিছু পৰিমাণে পৰে।

অসমত ১৯২৬ চনত প্রথম প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক আইন প্রণয়ন হয়।

অসম প্রাথমিক শিক্ষা আইন ১৯২৬ (Assam Primary Education Act 1926)ঃ

- এই আইনখন সমগ্র অসমতে প্রযোজ্য হ'ব।
- যিকোনো স্থানীয় কর্তৃপক্ষই তেওঁলোকৰ সমগ্র এলেকাত অথবা যিকোনো অংশত প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলকভাৱে প্রৱর্তন কৰিব পাৰিব যদি স্থানীয় কর্তৃপক্ষৰ এখন বিশেষ সভাত ২/৩ অংশতকৈ অধিক সদস্যই এই প্রস্তাৱৰ প্রতি সমর্থন জনায়। ৬-১১ বছৰৰ ভিতৰৰ ল'ৰা-ছোৱালীক ইয়াত সামৰি লোৱা হ'ব।
- প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰাৰ বাবে স্থানীয় কর্তৃপক্ষই এখন আঁচনি তৈয়াৰ কৰি লব লাগিব। এই আঁচনিখনত প্রচলিত প্রাথমিক শিক্ষাত স্থানীয় কর্তৃপক্ষই খৰছ কৰা ধনৰ হিচাপ আৰু প্রস্তাৱিত বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষাত বহন কৰিবলগা খৰছৰ হিচাপ চৰকাৰক দাখিল কৰিব।

- বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা প্রৱর্তন কৰিবলৈ যদি কোনো স্থানীয় কর্তৃপক্ষই সিদ্ধান্ত লয় তেতিয়া মুঠ ওপৰঞ্চি খৰছৰ ১/৩ অংশ ইয়াৰ বাবে বহন কৰিব লাগিব। এই নতুন প্রস্তাৱৰ বাবে প্রাথমিক শিক্ষাত প্রচলিত খৰছ হ্রাস কৰিব পৰা নাযাব।
- স্থানীয় কর্তৃপক্ষৰ প্রস্তাৱ যদি চৰকাৰে গ্রহণ কৰে তেতিয়াহ'লে বাকী থকা দুই তৃতীয়াংশ খৰচো চৰকাৰে বহন কৰিব।
- বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা প্রৱর্তনৰ বাবে যদি কোনো স্থানীয় কর্তৃপক্ষই সময়মতে আঁচনি দাখিল কৰিব নোৱাৰে তেতিয়াহলে চৰকাৰে স্থানীয় কর্তৃপক্ষক এইটো কৰিবৰ বাবে নির্দেশ দিব পাৰে।
- চৰকাৰে আগতে জাননী দি আইন সংক্রান্তত বিশেষকৈ শিক্ষকৰ শিক্ষা সমিতি গঠন আৰু শিক্ষানীতি পৰিচালনাৰ সংক্রান্তত নীতি-নিয়ম কৰি দিব পাৰিব।
- সকলো চৰকাৰী আৰু সাহায্যপ্রাপ্ত বিদ্যালয়তে প্রাথমিক শিক্ষা বিনামূলীয়া হ'ব।
- শিক্ষা কমিতিৰ অনুমোদন ক্রমে দুখীয়া ল'ৰা-ছোৱালীক কিতাপ-পত্র আদি বিনামূলীয়াকৈ দিয়া হ'ব।
- আইনখন প্রয়োগ কৰাৰ বাবে স্থানীয় কর্তৃপক্ষ আৰু শিক্ষা সমিতি দায়ী হ'ব আৰু ঘৰ-দুৱাৰ, সা-সঁজুলি আদিৰ যোগান ধৰিব লাগিব। শিক্ষাধিকাৰে দিয়া অনুমোদন সাপেক্ষে স্থানীয় কর্তৃপক্ষ আৰু শিক্ষা সমিতিয়ে শিক্ষক নিযুক্তি দিব পাৰিব।
- প্রাথমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষার্থীসকলৰ কৃতিত্বৰ জোখ লোৱাৰ বাবে বাহ্যিক পৰীক্ষাৰ পৰিৱর্তে আভ্যন্তৰীণ পৰীক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।
- প্রাথমিক শিক্ষা সম্পূর্ণভাৱে সমাপ্ত কৰি শিক্ষার্থীসকলক 'প্রমাণ-পত্র' (চার্টিফিকেট) দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।
- অসমত এই সময়ছোৱাত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ধাৰা মন্থৰ হয়। অনুদান দিয়াৰ ক্ষেত্রত চৰকাৰে ভুল নীতি লোৱাৰ ফলত এনে অৱস্থা হোৱা বুলি ক'ব পাৰি। ইয়াৰ লগতে স্থানীয় কর্তৃপক্ষবোৰ দুর্বল হোৱা হেতুকেও প্রাথমিক শিক্ষাৰ নিয়ন্ত্রণ ব্যৱস্থাটোও অসংযত হৈ পৰে। আটাইতকৈ মন কৰিবলগীয়া কথা আছিল ভাৰতীয় মানুহৰ অৱহেলিত মনোভাব।

জানি থোৱা ভাল

● অসম বিখ্যাত ইয়াণ্ডাবু সন্ধিমতে ১৮২৬ চনত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ নিয়ন্ত্রাধীনলৈ আহে। ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ অসমত প্রথম প্রতিনিধি আছিল মিঃ ডেভিদ স্কট। তেওঁ ১৮২৬ চনত অসমলৈ আহিছিল আৰু প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ বাবে অৰিহণা যোগাইছিল।

- ১৮৫৭ চনৰ চিপাহী বিদ্রোহৰ পিছত প্রশাসন ব্যৱস্থাটো কোম্পানীৰ হাতৰপৰা ইংৰাজ ৰজাৰ হাতলৈ যায়।
- ভাৰতবর্ষৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ওপৰত ১৮৫৪ চনৰ উডৰ ঘোষণাপত্র, ১৮৮২ চনৰ হাণ্টাৰ আয়োগ, ১৯০৪ চনৰ লর্ড কার্জনৰ শিক্ষানীতি, ১৯১০-১২ চনৰ গোখলে বিলত প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰাৰ প্রচেষ্টা আৰু ১৯১৩ চনৰ ভাৰত চৰকাৰৰ শিক্ষা প্রস্তাৱৰ প্রভাৱ পৰে।
- অসমত ১৯২৬ চনত প্রথম প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক আইন প্রণয়ন হয়। আইনগত ব্যৱস্থা হাতত লোৱা হৈছিল যদিও অসমত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ গ্রহণযোগ্য হোৱা নাই।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৩ ঃ শুদ্ধ উত্তৰ দিয়ক ঃ

ক) অসম ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ অধীনলৈ আহে ১৯২৬/১৮২৬ চনত।

.....

খ) অসমলৈ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ প্রথম প্রতিনিধি আহিছিল ডেভিদ স্কট। (সত্য/অসত্য)

.....

গ) অসম প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক আইন প্রথমে প্রণয়ন হৈছিল ১৯১৮ চনত। (সত্য/অসত্য)

.....

ঘ) সহায়ক অনুদান ব্যৱস্থা উদ্ভাৱন কৰিছিল ১৮৫৪ চনৰ উডৰ ঘোষণা পত্রই। (সত্য/অসত্য)

.....

৮.৩.৩ খ্রীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলৰ অৱদান

বিখ্যাত ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ ফলস্বৰূপে ইংৰাজসকলে অসমৰ শাসনভাৰ লোৱাত ১৮২৬ চনৰ পিছত মিছনেৰীসকল অসমত পদার্পণ কৰে। শ্রীৰামপুৰ মিছনেৰী শাখা এটা ১৮২৯ চনত গুৱাহাটীত স্থাপিত হয়। শিক্ষা প্রচাৰৰ যোগেদি খ্রীষ্টধর্ম প্রচাৰ কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে এই শাখাটোৱে কেইবাখনো স্কুল পাতে। আমেৰিকান বেপ্তিষ্ট মিছন ছ'চাইটিয়েও 'নাথান ব্রাউন' আৰু 'অলিভাৰ কট্টৰৰ' নেতৃত্বত অসমলৈ এটা শাখা পঠিয়াই। তেওঁলোকে উজনি অসমৰ শদিয়াত কাম আৰম্ভ কৰে। তেওঁলোকে লগত এটা ছপাশালো লৈ

আহিছিল। ড° ব্রনছন নামৰ এজন মিছনেৰীয়েও উজনি অসমৰ জয়পুৰত এইক্ষেত্রত বহুখিনি কাম কৰিছিল। অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতিৰ বাবেও মিছনেৰীসকলে যথেষ্ট সহায় আগবঢ়াইছিল। অসমীয়া ভাষাটো বঙলা ভাষাৰ অপভ্রংশ বুলি বঙালীসকলে কৰা দাবীৰ ফলস্বৰূপে বঙালী ভাষা হিচাপে পৰিগণিত হ'ল। বঙলা ভাষাৰ প্রভাৱ আজিও আদালতৰ কাগজ-পত্রত ব্যৱহাৰ হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। মিছনেৰীসকলে অসমীয়া ভাষাত ১৮৪৬ চনত 'অৰুণোদয়' নামেৰে প্রথম বাতৰি কাকতখন উলিয়ায়। অসমীয়াত ১৮৬৭ চনত প্রথম অভিধান 'Dictionary in Assamese and English' মাইলছ ব্রনছনে সম্পাদনা কৰে। মিছনেৰীসকলে অসমীয়া ভাষাৰ প্রথম ব্যাকৰণ 'Grammar of the Assamese Language' লিখাৰ উপৰি বিখ্যাত 'বাইবেল' গ্রন্থখন অসমীয়া ভাষালৈ অনুবাদ কৰিছিল। মিছনেৰীসকলৰ মূল উদ্দেশ্য খ্রীষ্ট ধর্ম প্রচাৰ কৰা হ'লেও সামাজিক পৰিস্থিতিৰ লগত খাপ খাব পৰাকৈ তেওঁলোকে শিক্ষাৰ প্রসাৰতা আনিছিল। এইবোৰ কাৰণৰ বাবেই মিছনেৰীসকল অসমৰ শিক্ষাৰ ইতিহাসত চিৰ যুগমীয়া হৈ থাকিব।

জানি থোৱা ভাল

- খ্রীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলৰ প্রচেষ্টাতে অসমৰ বিভিন্ন স্থানৰ ভিতৰুৱা অঞ্চল আৰু পাহাৰীয়া অঞ্চলত বিদ্যালয়সমূহ স্থাপন কৰা হৈছিল।
- খ্রীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলে অসমত সাহিত্য আৰু ভাষাৰ উন্নতিৰ অর্থে অৱদান আগবঢ়াইছিল।
- শিক্ষাৰ ক্ষেত্রখনলৈ মিছনেৰীসকলে আগবঢ়োৱা অৱদানসমূহ হ'ল—
  - চেৰিটি স্কুল স্থাপন কৰা।
  - ছপাশাল স্থাপন কৰা।
  - থলুৱা ভাষাৰ বিকাশত গুৰুত্ব দিয়া।
  - অনাথ শিশুবোৰক শিক্ষা দিয়া।
  - বাতৰি কাকত প্রকাশ কৰা
  - অসমীয়া ভাষালৈ কিতাপবোৰ অনুবাদ কৰা।

➢ **শ্রীৰামপুৰ ত্রয়** (Serampur Trio) ঃ মিছনেৰীসকলে ভাৰতবর্ষৰ বিভিন্ন প্রান্তত তেওঁলোকৰ ধর্মপ্রচাৰ কৰিবলৈ প্রচেষ্টা চলাইছিল। ভাৰতীয় মানুহৰ মনৰ ভাব বুজি পোৱাত প্রথমতে তেওঁলোকে বাধাৰ সন্মুখীন হৈছিল। সেয়ে ভাৰতীয় ভাষাৰ শিক্ষা আহৰণ কৰি মিছনেৰীসকলে শিক্ষা বিস্তাৰৰ কাম কৰা নীতি গ্রহণ কৰিছিল। কলিকতাৰ ওচৰৰ শ্রীৰামপুৰ নামৰ ঠাইত 'কেৰী' নামৰ এজন ধর্মযাজক 'ওৱার্ড' নামৰ এজন মুদ্রক আৰু 'মার্চ্চমেন' নামৰ এজন শিক্ষকে একেলগ হৈ প্রায় ৪০

বছৰ কাল শিক্ষা বিস্তাৰৰ কামত ব্রতী হৈ আছিল। তেওঁলোকক 'শ্রীৰামপুৰ ত্রয়' (Serampur Trio) নামে জনা যায়। ১৯ শতিকাৰ প্রথম ভাগত তেওঁলোকে কলিকতাৰ ওচৰে-পাঁজৰে প্রাথমিক স্কুল স্থাপন কৰে আৰু লগতে ছপাশাল স্থাপন কৰি 'বাইবেল' গ্রন্থখন আঞ্চলিক ভাষালৈ অনুবাদ কৰে। শ্রীৰামপুৰ এই মিছনেৰীসকলে ১৮২৯ চনত অসমতো তেওঁলোকৰ শাখা কেন্দ্র স্থাপন কৰি ধর্মপ্রচাৰ লগতে শিক্ষা প্রচাৰৰ ব্যৱস্থাও কৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৪ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

ক) প্রথম অসমীয়া বাতৰি কাকত অৰুণোদয় প্রকাশ হৈছিল .....।

খ) প্রথম অসমীয়া অভিধান 'Dictionary in Assamese and English' সম্পাদনা কৰিছিল .....।

গ) খ্রীষ্টিয়ান মিছনেৰী কেৰী, মার্চমেন আৰু ওৱার্ডক একেলগে ..... হিচাপে জনা গৈছিল।

৮.৪ স্বাধীনোত্তৰ কালত অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

ওপৰত কৰা আলোচনাৰ পৰা আমি অসমত স্বাধীনতাৰ আগৰ কালছোৱাত হোৱা প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ সম্বন্ধে জানিবলৈ সক্ষম হ'লো।

ভাৰতবর্ষই ১৯৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্টত ইংৰাজ শাসনৰ অন্ত পেলায় স্বাধীনতা লাভ কৰে। শিক্ষা জনগণৰ মাজত সম্প্রসাৰণ কৰাটো ৰাষ্ট্র এখনৰ প্রধান দায়িত্ব। বিশেষকৈ নাগৰিকসকলক প্রাথমিক শিক্ষা দি ৰাষ্ট্রখন চলাই নিয়াত সহায় আগবঢ়োৱাত অৰিহণা যোগাব লাগিব। এনে এটা উদ্দেশ্যত উপনীত হোৱাৰ অর্থে ভাৰতবর্ষৰ সংবিধানত প্রাথমিক শিক্ষাৰ বাবে ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰা হৈছে। এই ব্যৱস্থা বলবৎ হৈছে ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰপৰা।

অনুচ্ছেদ ৪৫ 'সংবিধানখন প্রৱর্তন কৰাৰ দহ বছৰৰ ভিতৰত ৰাষ্ট্রই চৈধ্য বছৰ বয়সলৈ সকলো ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে বিনামূলীয়া আৰু বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা প্রৱর্তন কৰিব লাগিব।'

অনুচ্ছেদটোৰ মূল দিশকেইটা হ'ল—

- সকলো ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে প্রাথমিক পর্যায়ৰ শিক্ষা বাধ্যতামূলক হ'ব লাগিব।
- চৈধ্য বছৰ বয়সলৈ শিশুসকলৰ শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা ৰাষ্ট্রই কৰিব।
- এই লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ বাবে ১০ বছৰ সময় থাকিব অর্থাৎ ১৯৬০ চনলৈ।

জানি থোৱা ভাল

অনুচ্ছেদ ৪৫ত আমাৰ সংবিধানত ঘোষণা কৰা হৈছিল যে সংবিধানখন প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ দহ বছৰৰ ভিতৰত ৰাষ্ট্ৰই চৈধ্য বছৰলৈ সকলো ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে বিনামূলীয়া আৰু বাধ্যতামূলক প্ৰাথমিক শিক্ষা প্ৰৱৰ্তন কৰিব লাগিব।

৮.৪.১ অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ আইনগত ব্যৱস্থা

আমি এতিয়া অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ আইনগত ব্যৱস্থাসমূহ আলোচনা কৰিম।

I. **অসম বুনিয়াদী শিক্ষা আইন, ১৯৫৪** (Assam Basic Education Act, 1954)ঃ

- এই আইনৰ মাধ্যমেৰে বিনামূলীয়া সাৰ্বজনীন বুনিয়াদী শিক্ষা অসমত ক্ৰমান্বয়ে প্ৰৱৰ্তন কৰা হ'ব।
- সমগ্ৰ অসমতে এই আইন প্ৰযোজ্য হ'ব আৰু ৰাজপত্ৰত আগতে জাননী দি এই আইন প্ৰৱৰ্তন কৰিব পৰা যাব।
- ৰাজ্যিক চৰকাৰে শিক্ষামন্ত্ৰীক সভাপতিৰূপে আৰু শিক্ষাধিকাৰক উপ-সভাপতি হিচাপে লৈ এখন ৰাজ্যিক বুনিয়াদী শিক্ষা বোৰ্ড গঠন কৰিব।
- এই বোৰ্ডে ৰাজ্য চৰকাৰক আঞ্চলিক শিক্ষাবোৰ্ডৰ কাম আৰু দায়িত্ব সম্পৰ্কে স্কুল বোৰ্ডত দিবলগা মঞ্জুৰীৰ বিষয়ে, শিক্ষক অৰ্হতা আৰু নিযুক্তি সংক্ৰান্তত আৰু পাঠ্যপুথি, পাঠ্যক্ৰম আদিৰ সন্দৰ্ভত উপদেশ দিব।
- ৰাজ্যিক বুনিয়াদি শিক্ষাবোৰ্ডে এটা নিধি ৰাখিব লাগিব আৰু এই নিধিৰ পৰিচালনাৰ ভাৰ শিক্ষাধিকাৰৰ ওপৰত থাকিব।
- প্ৰত্যেক জিলাৰ ডেপুটি ইন্সপেক্টৰৰ ক্ষেত্ৰাধিকাৰত একোখন আঞ্চলিক বুনিয়াদি শিক্ষাবোৰ্ড (School Board) গঠন হ'ব আৰু উপ-পৰিদৰ্শকজন ইয়াৰ সচিব হ'ব। লোকেল বোৰ্ড, মিউনিচিপাল বোৰ্ড, পঞ্চায়ত আৰু শিক্ষকৰ পৰা এই স্কুল বোৰ্ডত প্ৰতিনিধি থাকিব।
- নতুন বিদ্যালয় স্থাপন কৰা, পুৰণি বিদ্যালয় সংৰক্ষণ কৰা, সা-সঁজুলিৰ যোগান ধৰা, শিক্ষকৰ যোগান ধৰা, শিক্ষাৰ্থীসকলৰ স্বাস্থ্য পৰীক্ষা কৰোৱা, বিদ্যালয়ৰ উৎপন্ন বস্তু বিক্ৰি কৰাৰ বাবে দিহা কৰা আদি এই স্কুল বোৰ্ডৰ প্ৰধান কাম হ'ব। বোৰ্ডৰ এটা নিধি থাকিব আৰু উপ-পৰিদৰ্শকে এই নিধি পৰিচালনা কৰিব।
- সকলো স্বীকৃতিপ্ৰাপ্ত প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, যিকোনো ব্যক্তিগত প্ৰাথমিক স্কুল, মজলীয়া বিদ্যালয়সমূহ (Middle Vernacular School) আৰু বুনিয়াদি বিদ্যালয় বুনিয়াদি শিক্ষাৰ অন্তৰ্গত হ'ব।

- উপৰোক্ত বিদ্যালয়বাৰত শিক্ষা বিনামূলীয়াকৈ দিয়া হ'ব।
- ৰাজ্য চৰকাৰে আগতে জাননী দি কিমান বয়সলৈকে বুনিয়াদী শিক্ষা বাধ্যতামূলক হ'ব সেইটো ঠিক কৰিব। বাধ্যতামূলক বুনিয়াদী শিক্ষা প্ৰৱৰ্তন হোৱা অঞ্চলত অভিভাৱকক, ল'ৰা-ছোৱালীক বিদ্যালয়লৈ যোৱাৰ বয়সত বিদ্যালয়লৈ পঠাবলৈ বাধ্য কৰা হ'ব। স্কুল বোৰ্ডৰ অনুমোদনক্ৰমে অৱশ্যে কোনো ব্যক্তিক এই বিষয়ত অব্যাহতি দিব পৰা যাব। অভিভাৱকসকলে বিদ্যালয়লৈ ল'ৰা-ছোৱালীক নপঠালে প্ৰথমতে ২৫ টকা আৰু পিছলৈ ১০০ টকাকৈ জৰিমণা ভৰিব লাগিব।
- ৰাজ্য চৰকাৰে এই আইন প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ বাবে এটা শিক্ষা কৰ লগাব পাৰিব আৰু শিক্ষাৰ মান, পাঠ্যক্ৰম আদি সম্বন্ধে নিয়ম বান্ধি দিব পাৰিব।
- এই আইনখনৰ পিছৰেপৰা প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বোৰৰ নাম বুনিয়াদী বিদ্যালয় আৰু উচ্চ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বোৰৰ নাম উচ্চ বুনিয়াদী বিদ্যালয় হিচাপে নামাকৰণ হ'ব।

আইনখনে চৰকাৰৰ ওচৰত অধিক শক্তি অনাৰ ক্ষেত্ৰত কিছুমান পৰিৱৰ্তন সম্ভৱ কৰি তুলিছিল। সকলোধৰণেৰে প্ৰচেষ্টা চলালেওঁ আনবোৰ প্ৰদেশৰ তুলনাত অসমত বুনিয়াদি শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ নহ'ল। আধুনিক সমাজৰ ভাবধাৰাত এই শিক্ষা গ্ৰহণযোগ্য নহ'ল।

জানি থোৱা ভাল

- অসম বুনিয়াদি শিক্ষা আইন প্ৰণয়ন হয় ১৯৫৪ চনত। এই আইনখনে 'ৰাজ্যিক উপদেষ্টা পৰিষদ' গঠন কৰি প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ব্যৱস্থাপনাৰ ক্ষেত্ৰত উপদেশ দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল।
- এই আইনখনে বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বোৰক বুনিয়াদি বিদ্যালয় হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছে। অসম বুনিয়াদি শিক্ষা আইনখনে প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰক অধিক ক্ষমতা দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতিৰে কিছুমান পৰিৱৰ্তন সম্ভৱ কৰি তুলিছিল।

চিন্তা চৰ্চা কৰক ৮.১

অসম প্ৰাথমিক শিক্ষা আইন ১৯২৬ আৰু ১৯৫৪ চনৰ অসম বুনিয়াদি শিক্ষা আইনৰ মাজত থকা ব্যৱধান আৰু মিলখিনি নিৰ্ণয় কৰা।

.....

.....

.....

আইনখনে কোনবোৰ বিদ্যালয়ক বুনিয়াদি বিদ্যালয় হিচাপে স্বীকৃতি প্রদান কৰিছিল? নামবোৰ লিখক।

.....

.....

.....

II. **অসম প্রাথমিক শিক্ষা আইন ১৯৬২** (Assam Primary Education Act 1962)ঃ

১৯৬২ চনত অসমৰ চৰকাৰে অসম প্রাথমিক শিক্ষা আইন নামৰ এখন আইন প্রণয়ন কৰে। আইনখনত তলত দিয়া চৰ্তখিনি সামৰি লোৱা হৈছে—

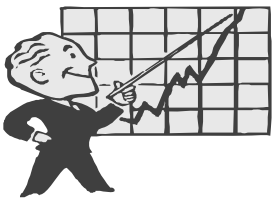
- অসম প্রাথমিক শিক্ষা আইনখন ৰাজ্যৰ স্বায়ত্ত শাসিত জিলাকেইখনৰ বাহিৰে সমগ্র অসমতে প্রযোজ্য হ'ব। অৱশ্যে গভর্ণৰৰ অনুমোদন সাপেক্ষে স্বায়ত্ত শাসিত জিলা কর্তৃপক্ষই প্রয়োজন অনুসৰি এই আইন নিজ এলেকাত প্রয়োগ কৰিব পাৰিব।
- আগৰ বুনিয়াদী শিক্ষাবোর্ডৰ দৰে এতিয়াও এখন 'ৰাজ্যিক শিক্ষাবোর্ড' গঠন কৰা হ'ব। প্রাথমিক শিক্ষাৰ সু-পৰিচালনাৰ বাবে গঠিত হোৱা এই শিক্ষাবোর্ডৰ সভাপতি হ'ব ৰাজ্যিক শিক্ষামন্ত্রী আৰু ইয়াৰ প্রধান বিষয়া হিচাপে থাকিব এই বোর্ডৰ সচিব।
- প্রাথমিক শিক্ষাৰ উন্নতিৰ বাবে উক্ত বোর্ডে এক বিশেষ নিধিৰ ব্যৱস্থা কৰিব আৰু প্রয়োজন অনুসৰি এই নিধিৰ টকা প্রাথমিক শিক্ষা প্রসাৰৰ ক্ষেত্রত খৰচ কৰিব পাৰিব।
- আইনখন প্রৱর্তন হোৱাৰ পিছত স্থানীয় কর্তৃপক্ষ অর্থাৎ লোকেল বোর্ড, মিউনিচিপাল বোর্ড অথবা পঞ্চায়তে নিজ নিজ এলেকাত ইয়াৰ প্রয়োগৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।
- এই আইনৰ মতে প্রাথমিক শিক্ষা বিনামূলীয়া আৰু বাধ্যতামূলক হ'ব লাগিব। আইন অমান্যকাৰী অভিভাৱকক জৰিমণা কৰা হ'ব।
- প্রাথমিক শিক্ষাৰ প্রচাৰ আৰু প্রসাৰৰ দায়িত্ব ঘাইকৈ ৰাজ্য চৰকাৰৰ হাতত থাকিব। চৰকাৰে বিবেচনা কৰি পাঠ্যক্রম থিৰ কৰা, শিক্ষক নিযুক্তি দিয়া, শিক্ষকক প্রশিক্ষণ দিয়া ইত্যাদি সকলোৰে ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।
- চৰকাৰে আইনখন প্রণয়ন কৰাৰ অর্থে নীতি-নিয়ম প্রয়োগ কৰিব পাৰিব।

এই আইনখনে আগৰ আইনবোৰৰ উন্নতি সাধনতো সহায় আগবঢ়াইছে লগতে চৰকাৰক অধিকভাৱে প্রাথমিক শিক্ষাৰ দায়িত্বত সোমাই দিছে। আইনখনে প্রাথমিক শিক্ষাৰ ব্যৱস্থাপনা আৰু দায়িত্ব সংশ্লিষ্ট স্থানীয় কর্তৃপক্ষৰ হাতত দিয়াৰ কথাও দোহাৰিছে।

জানি থোৱা ভাল

- ১৯৬২ চনৰ প্রাথমিক শিক্ষা আইনে নির্ণয় কৰিছে যে প্রাথমিক এনে শ্রেণীৰ পর্যায়লৈ যিটো অষ্টম শ্রেণীৰ ওপৰত নহয়।
- আইনখনে স্থানীয় কর্তৃপক্ষ হিচাপে চিহ্নিত কৰিছে মিউনিচিপেলিটি, নগৰ সমিতি বা গাঁও পঞ্চায়তসমূহ যিবোৰ মিউনিচিপাল আইন আৰু অসম পঞ্চায়ত আইন ১৯৫৯ৰ অধীনত।
- এই আইনখনে চৰকাৰক উপদেশ দিবলৈ প্রাথমিক শিক্ষাৰ কাৰণে 'ৰাজ্যিক পৰিষদ' গঠন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ ঃ ১৯৬২ চনৰ প্রাথমিক শিক্ষা আর্হনে প্রাথমিক শিক্ষাৰ কাৰণে গঠন কৰিবলৈ বিচৰা ৰাজ্যিক পৰিষদৰ সভাপতি কোন?

.....

প্রশ্ন নং ৬ ঃ প্রাথমিক শিক্ষা ৰাজ্যিক পৰিষদৰ চাৰিটা প্রধান কার্য লিখক।

.....

.....

.....

.....

প্রশ্ন নং ৭ ঃ ভাৰতীয় সংবিধানৰ '৪৫নং অনুচ্ছেদৰ' ব্যৱস্থা সম্বন্ধে লিখক।

.....

.....

.....

.....

III. **অসম পঞ্চায়ত আইন ১৯৫৯** (The Assam Panchayat Act 1959) ঃ অসম পঞ্চায়ত আইনে স্থানীয় কর্তৃপক্ষক উঠাই দি তাৰ ঠাইত পঞ্চায়তী ৰাজ স্থাপন কৰে। পঞ্চায়তী ৰাজ হ'ল তিনিখলপীয়া ব্যৱস্থা— গাঁও পঞ্চায়ত, আঞ্চলিক পঞ্চায়ত আৰু মহকুমা পৰিষদ।

IV. **অসম পঞ্চায়তী ৰাজ আইন ১৯৭২** (The Assam Panchayati Raj Act 1972) ঃ অসম পঞ্চায়তী ৰাজ আইনে আঞ্চলিক পঞ্চায়ত ব্যৱস্থাটো উঠাই দি পঞ্চায়তী ৰাজক দুখলপীয়া কৰে, যেনে— গাঁও পঞ্চায়ত আৰু মহকুমা পৰিষদ।

V. **অসম পঞ্চায়তী ৰাজ আইন ১৯৮৬** (The Assam Panchayati Raj Act 1986) ঃ এই আইনখনে পুনৰ তিনিখলপীয়া পঞ্চায়তী ৰাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰৱৰ্তন কৰে। খলপ তিনিটা হ'ল— গাঁও পঞ্চায়ত, আঞ্চলিক পঞ্চায়ত আৰু মহকুমা পৰিষদ। এই আইনখনে পঞ্চায়তবোৰক শৈক্ষিক, সাংস্কৃতিক আৰু সমাজ কল্যানমূলক কাৰ্যসূচীৰ ক্ষেত্ৰত থকা কৰ্তব্য আৰু দায়িত্বসমূহ নিৰ্ধাৰণ কৰি দিয়ে।

জানি থোৱা ভাল

- অসম প্ৰাথমিক শিক্ষা আইন ১৯৬২ স্থানীয় কৰ্তৃপক্ষসমূহক সংশ্লিষ্ট ক্ষেত্ৰত প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ব্যৱস্থাপনাৰ দায়িত্ব নিৰ্ধাৰণ কৰি দিয়ে। স্থানীয় কৰ্তৃপক্ষবোৰ মানে হ'ল— মিউনিচিপাল পৰিষদ, নগৰ সমিতি বা গাঁও পঞ্চায়ত।
- অসম পঞ্চায়তী ৰাজ আইন ১৯৮৬য়ে গাঁও পঞ্চায়ত, আঞ্চলিক পঞ্চায়ত আৰু মহকুমা পৰিষদৰ শিক্ষা, সংস্কৃতি আৰু সমাজ কল্যাণমূলক কাৰ্যসূচীসমূহৰ ক্ষেত্ৰত নিজ নিজ এলেকাত থকা কৰ্তব্য আৰু দায়িত্ব নিৰ্ধাৰণ কৰি দিয়ে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৮ ঃ পঞ্চায়তী ৰাজ ব্যৱস্থাৰ খলপ তিনিটা কি কি?

.....

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৯ ঃ কোনখন পঞ্চায়তী ৰাজ আইনে আঞ্চলিক পঞ্চায়ত ব্যৱস্থাটো উঠাই দিছিল?

.....

.....

৮.৫ প্ৰাথমিক শিক্ষা সাৰ্বজনীনকৰণ

ওপৰত কৰা আলোচনাৰ পৰা আমি জানিব পাৰিলো যে সাংবিধানিক ব্যৱস্থাৰ ৪৫ নং অনুচ্ছেদ আৰু আইনগত ব্যৱস্থাবোৰে অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ আৰু সম্প্ৰসাৰণ ঘটাইছে।

আমি তলত ভাৰত চৰকাৰে ৪৫ নং অনুচ্ছেদৰ মাধ্যমেৰে দিয়া নিৰ্দেশনাত্মক নীতিখিনি কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ লোৱা প্ৰচেষ্টাসমূহ আলোচনা কৰিম। অনুচ্ছেদ নং ৪৫ত কোৱা হৈছিল যে ভাৰতবৰ্ষৰ চৰকাৰে ১৪ বছৰ বয়সলৈ সকলো শিশুক মুক্ত আৰু বাধ্যতামূলক শিক্ষা দিব লাগিব।

৮.৫.১ ১৯৬৮ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি

১৯৬৪-৬৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষা আয়োগে পৰামর্শ দিছিল যে ভাৰতবর্ষৰ চৰকাৰে ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ ওপৰত এটা উক্তি প্রকাশ কৰিব লাগিব যিটোৰ মাধ্যমেৰে ৰাজ্যিক চৰকাৰ আৰু স্থানীয় কর্তৃপক্ষবোৰক শৈক্ষিক আঁচনিসমূহ প্রস্তুতকৰণ আৰু প্রয়োগকৰণৰ নির্দেশনা আগবঢ়াব। সেই অনুসৰে ১৯৬৮ চনত ভাৰত চৰকাৰে ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ এটা প্রস্তাৱ আগবঢ়ায়। ১৯৬৮ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিত কোৱা হৈছিল যে সংবিধানৰ ৪৫নং অনুচ্ছেদত উল্লেখ থকা ১৪ বছৰ বয়সলৈ সকলো শিশুক মুক্ত আৰু বাধ্যতামূলকভাৱে দিব লগা প্রাথমিক শিক্ষা দিয়াৰ বাবে থকা নির্দেশনা পূর্ণ কৰিবলৈ অহৰহ প্রচেষ্টা চলাব লাগিব। স্কুলবোৰত প্রচলিত হৈ থকা অপচয় আৰু অনুন্নয়নৰ হাৰ কমাবলৈ উপযুক্ত কার্যসূচীৰ বিকাশ ঘটাব লাগিব আৰু নিশ্চিত হ'ব লাগিব যাতে বিদ্যালয়ত নামভর্তি কৰা প্রত্যেকগৰাকী শিশুৱে তেওঁলোকৰ বাবে নির্ধাৰিত পাঠ্যক্রম সম্পূর্ণ কৰিব পাৰে।

৮.৫.২ ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি আৰু প্রাথমিক শিক্ষা

১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিত প্রাথমিক শিক্ষাক সার্বজনীন কৰাৰ ক্ষেত্রত সকলোধৰণৰ প্রচেষ্টা হাতত লোৱাৰ কথা কৈছে। শিক্ষানীতিত বিশেষকৈ কণ কণ ল'ৰা-ছোৱালীৰ বিকাশৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে। শিশুসকলে আনন্দমুখৰ পৰিৱেশৰ মাধ্যমত যাতে বিকশিত হ'ব পাৰে তাৰ ব্যৱস্থা লোৱাৰ অর্থে সুষম খাদ্য, স্বাস্থ্য আৰু সামাজিক, মানসিক আৰু শাৰিৰীক দিশৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিব লাগিব। আগতীয়া বাল্যকালৰ তত্বাৱধান আৰু শিক্ষা (E.C.C.E.) ই এইক্ষেত্রত প্রাধান্য লাভ কৰিব লগতে 'সুসংহত শিশু শিক্ষা বিকাশ আঁচনি' (I.C.D.E.P.) সম্ভৱ হলে কার্যকৰী কৰা হ'ব। 'দিবা তত্বাৱধান' কেন্দ্রৰ ব্যৱস্থা কৰি প্রাথমিক শিক্ষাক সার্বজনীন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব। প্রাথমিক শিক্ষা সার্বজনীন কৰিবলৈ অঞ্চলভিত্তিক আৰু জনসংখ্যাভিত্তিক আঁচনি ল'ব লাগিব। শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত অনগ্রসৰ হিচাপে চিহ্নিত হোৱা ৰাজ্যকেইখন হ'ল— অসম, অন্ধ্রপ্রদেশ, বিহাৰ, জম্মু আৰু কাশ্মীৰ, মধ্যপ্রদেশ, উৰিষ্যা, ৰাজস্থান, উত্তৰ প্রদেশ আৰু পশ্চিমবংগ। এই প্রদেশবোৰত শতকৰা ৭৫ ভাগ ল'ৰা-ছোৱালী বিদ্যালয়ৰ বাহিৰত থাকে। অনগ্রসৰ ৰাজ্যবোৰৰ ভিতৰতে কিছুমান অঞ্চল আছে সেইদৰে অনুন্নত জনসংখ্যাও আছে। সেয়েহে নিম্নোক্ত দিশসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা প্রয়োজন। দিশসমূহ হ'ল—

১। ৰাষ্ট্রৰ সকলো পৰিয়ালৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে উন্নত মানৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।

২। ৰাষ্ট্রত থকা শিক্ষাগত বৈষম্য দূৰ কৰিব লাগিব। সেই উদ্দেশ্যে সমাজৰ স্বচ্ছল অৱস্থাৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ লগত শিক্ষাগত অৰ্হতা লাভ কৰিবলৈ কম অৱস্থাসম্পন্ন পৰিয়ালৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ বাবে বিশেষ ব্যৱস্থা হাতত ল'ব লাগিব।

৩। সমগ্র ৰাষ্ট্রতে আনুষ্ঠানিক স্থবিৰতা আৰু সামাজিক উদাসীনতা দূৰ কৰিবলৈ বহুস্তৰ আৰু বিভিন্ন প্রকাৰৰ আঁচনি বিদ্যালয়ৰ উন্নতিৰ বাবে প্রস্তুত কৰিব লাগিব।

৪। প্রাথমিক শিক্ষাক শিশুকেন্দ্রিক কৰি তুলিব লাগিব।

৫। উন্নত মানৰ পূর্ণ প্রাথমিক বিদ্যালয়ৰ মাধ্যমেৰে শিশুৱে স্বাধীনতা আৰু মর্যদা লাভ কৰি সুস্থ বিকাশ সাধন কৰিব লাগিব।

৬। শিক্ষাৰ মাধ্যমেৰে শিশুৱে কিছুমান ক্ষেত্রত যাতে অৰ্হতা আৰু দক্ষতা অর্জন কৰিব পাৰে তালৈ লক্ষ্য ৰাখিব লাগিব।

৭। শিক্ষাৰ আঁচনিখনক বিকেন্দ্রীকৰণ কৰিব লাগিব। এইক্ষেত্রত শিক্ষক আৰু অভিভাৱকক জড়িত কৰিব লাগিব।

নতুন শিক্ষানীতিৰ মতে প্রাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত দুটা দিশৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হ'ব।

ক) সার্বজনীন নামভর্তিকৰণ আৰু ১৪ বছৰ বয়সলৈ শিক্ষানুষ্ঠানত উপস্থিতি আৰু

খ) শিক্ষাৰ গুণগত দিশৰ বিষয়াত্মক উন্নীতকৰণ। বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা অথবা সার্বজনীন শিক্ষা বিকাশৰ বাবে 'অনানুষ্ঠানিক শিক্ষা'ৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হ'ব। সফলতা অর্জন কৰাৰ বাবে 'মাইক্রোপ্লেনিং'ৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব। অসময়ত বিদ্যালয় সমাপ্ত নকৰাকৈ অহা শিক্ষার্থীৰ বাবে আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব আৰু সমাজৰ নিচেই সাধাৰণ শ্রেণীলৈ ইয়াৰ ব্যাপকতা বঢ়োৱা হ'ব। ১৯৯০ চনত ১০ বছৰ সম্পূর্ণ কৰা প্রত্যেকজন শিশুৱে অনানুষ্ঠানিক যিকোনো এটা পদ্ধতিৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষা লাভ কৰিব। ১৯৯৫ চনত চৈধ্য বছৰ প্রাপ্তি হোৱা প্রত্যেকজন শিশুৱে বিনামূলীয়া শিক্ষালাভ কৰিব। সকলো প্রাথমিক বিদ্যালয়ক 'অপাৰেচন ব্লেক বোর্ড' আঁচনিৰ অন্তর্ভুক্ত কৰোৱা হ'ব।

'অপাৰেচন ব্লেক বোর্ডৰ ক্ষেত্রত অসমত লোৱা ব্যৱস্থাসমূহ (Measures under Operation Black Board Scheme in Assam) ঃ অসম চৰকাৰে 'অপাৰেচন ব্লেক বোর্ড' আঁচনি কার্যকৰীকৰণৰ অর্থে লোৱা ব্যৱস্থাসমূহ হ'ল তলত দিয়াধৰণৰ—

- বিভিন্ন প্রান্তৰ গাঁওসমূহত বিদ্যালয় স্থাপন কৰা।
- বিনামূলীয়া পাঠ্যপুথি আৰু আন সামগ্রীসমূহৰ যোগানৰ ব্যৱস্থা।
- বিদ্যালয়সমূহত দুটা অতিৰিক্ত শ্রেণীকোঠা নির্মাণ।
- বিদ্যালয়সমূহলৈ কৃষ্ণফলি যোগান।

- এজনীয়া শিক্ষকৰ বিদ্যালয়ত শিক্ষক নিযুক্তিকৰণ।
- প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকৰ বাবে শিক্ষক প্ৰশিক্ষণ প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন।
- উন্নত পৰিদৰ্শন আৰু পৰামৰ্শ দানৰ বাবে বিদ্যালয় পৰিদৰ্শকৰ অতিৰিক্ত পদৰ ব্যৱস্থাকৰণ।

৮.৫.৩ জিলা প্ৰাথমিক শিক্ষা আঁচনি

ডি পি ই পি-ৰ সম্পূৰ্ণ নাম হৈছে 'জিলা প্ৰাথমিক শিক্ষা আঁচনি' (District Primary Education Programme)। প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ সাৰ্বজনীনকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ লগত এনে আঁচনিৰ সুদূৰপ্ৰসাৰী সম্পৰ্ক আৰু প্ৰভাৱ অনুভৱ কৰা হৈছে।

ভাৰতবৰ্ষৰ শিক্ষা জগতৰ আমূল পৰিৱৰ্তনৰ বাবে মাননীয় ৰাজীৱ গান্ধীৰ প্ৰধানমন্ত্ৰিত্বৰ কালত, ১৯৮৬ চনৰ মে' মাহত সংসদত 'নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি' (National Policy on Education চমুকৈ NPE) গ্ৰহণ কৰা হয়। ১৯৮৬ চনৰ আগষ্ট মাহত, অৰ্থাৎ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি গ্ৰহণৰ দুমাহ পিছতে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ কাৰ্য ৰূপায়ণৰ বাবে 'বিস্তাৰিত কৰ্ম আঁচনি' (Programme of Action চমুকৈ POA) চৰকাৰৰ দ্বাৰা গ্ৰহণ কৰা হয়। ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ কাৰ্য ৰূপায়ণৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা কৰ্ম আঁচনিয়ে (The Programme of Action) স্পষ্টভাৱে মন্তব্য কৰি কৈছে যে, নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিয়ে (NPE) প্ৰাথমিক শিক্ষাক সাৰ্বজনীনকৰণৰ বাবে (Universalisation of Elementary Education চমুকৈ UEE) চৰ্তবিহীন গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে। প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ওপৰত দিয়া গুৰুত্বই মূলতঃ গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে— (ক) ১৪ বছৰ বয়সলৈ সকলো ল'ৰা-ছোৱালী সাৰ্বজনীন নামভৰ্তিকৰণ আৰু ধাৰণৰ ওপৰত (Universal Enrolment and retention) আৰু (খ) শিক্ষাৰ গুণগত মানদণ্ডৰ বাস্তৱিক উন্নতি সাধনৰ ওপৰত। ভাৰতবৰ্ষ স্বাধীন হোৱাৰ পিছত স্বাধীন ভাৰতবৰ্ষৰ বিকাশ আৰু প্ৰগতিৰ বাবে ৰাজনৈতিক শক্তিয়ে শাসন প্ৰণালী পৰিচালনা কৰাৰ বাবে সংবিধানখন গ্ৰহণ কৰা সময়ৰে পৰা পূৰ্ণ শতাংশ সাক্ষৰতাৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ বাবে নানাধৰণৰ উপায় আৰু প্ৰক্ৰিয়া গ্ৰহণৰ বাবে পৰামৰ্শ আগবঢ়াই অহা হৈছে। দুৰ্ভাগ্যবশতঃ নানা ধৰণৰ বাধা-বিপত্তিৰ বাবে প্ৰতিবাৰতে প্ৰাথমিক শিক্ষা সাৰ্বজনীনকৰণৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা ব্যৱস্থাৱলী অকৃতকাৰ্য হৈ আহিছে। গতিকে, নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি গ্ৰহণৰ সময়ত নানাধৰণৰ নতুন পথ আৰু উপায়, যেনে— অংশকালীন বিদ্যালয় স্থাপন আৰু আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন কৰি জীৱিকা নিৰ্বাহৰ নানা কাৰ্যত জড়িত হৈ, স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়াৰে শিক্ষা লাভৰ সুবিধাৰ পৰা বঞ্চিত হোৱা ল'ৰা-ছোৱালীসকলৰ বাবে স্কুলীয়া সময় তালিকা নমনীয় কৰি অধিক সুবিধা প্ৰদানৰ দ্বাৰা এনে ল'ৰা-ছোৱালীসকলৰ শিক্ষাৰ সুবিধা নিশ্চিতকৰণৰ বাবে বিশেষ দৃষ্টি দিয়া হয়। এনেকৈ, ১৯৮৬ চনত নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি গ্ৰহণ আৰু এনে আঁচনিৰ

কার্য ৰূপায়ণৰ বাবে কার্য আঁচনি প্রস্তুত কৰি তোলাৰ সময়ৰে পৰা অনানুষ্ঠানিক (Non-formal) শিক্ষাৰ ওপৰত বিশেষ প্রাধান্য প্রদান কৰি অহা হৈছে। শিক্ষাৰ অনানুষ্ঠানিক মাধ্যমসমূহৰ উপৰি ভাৰত চৰকাৰে প্রাথমিক শিক্ষা সার্বজনীন কৰা আৰু গুণগত মান উন্নতি কৰাৰ বাবে নানাধৰণৰ নতুন নতুন কর্ম আঁচনি আৰু পৰিকল্পনা যেনে— 'জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনি' (District Primary Education Programme চমুকৈ DPEP), 'অপাৰেচন ব্লেক ব'র্ড' (Operation Black Board চমুকৈOBB) 'সর্বশিক্ষা অভিযান' (Sarva Siksha Abhiyan চমুকৈ SSA) আদি গ্রহণ কৰিছে।

জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনিৰ উদ্দেশ্য (Objectives of DPEP) ঃ জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনিয়ে নিম্ন উল্লেখিত উদ্দেশ্যসমূহ বাস্তৱায়িত কৰাৰ লক্ষ্য নিৰূপণ কৰি উলিয়াইছে—

- ৰীতিসিদ্ধ শিক্ষাৰ মাধ্যম অথবা অনৌপচাৰিক শিক্ষাৰ মাধ্যমসমূহৰ মাধ্যমেৰে প্রাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রলৈ সকলো শিশুৰে প্রৱেশৰ ব্যৱস্থা নিশ্চিত কৰা।
- নিয়োগ ব্যৱস্থা, শিক্ষণ সিদ্ধি লাভ, স্থবিৰতাৰ হাৰৰ ক্ষেত্রত লিংগভিত্তিক ব্যৱধানৰ হাৰ হ্রাস কৰাৰ ব্যৱস্থা, অতি কমেও শতকৰা ৫ হাৰত ইত্যাদি নিশ্চিত কৰা।
- সকলো শিক্ষার্থীৰ বাবে সামগ্রিকভাৱে প্রাথমিক শিক্ষাৰ স্থবিৰতাৰ হাৰৰ হ্রাসকৰণ (প্রথম শ্রেণীৰ পৰা পঞ্চম শ্রেণীলৈ) অতি কমেও শতকৰা ১০ ভাগ।
- অতি কমেও শতকৰা ২৫ ভাগৰ ওপৰত পৰিমাপণ আধাৰ শাৰীৰ পর্যায়ত, গড় সিদ্ধিলাভ পর্যায়ৰ বৃদ্ধিকৰণ, মূল সাক্ষৰতা সিদ্ধি লাভৰ নিশ্চিতকৰণ আৰু সকলো প্রাথমিক শিক্ষাৰ শিক্ষার্থীৰ দ্বাৰা অন্য দক্ষতাসমূহলৈ অতি কমেও শতকৰা ৪০ ভাগ সিদ্ধি লাভৰ পর্যায়লৈ নিয়া।

জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনিৰ মূল লক্ষ্য (Main Aims of DPEP) ঃ জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনিৰ মূল লক্ষ্যসমূহ তলত উল্লেখ কৰাধৰণৰ—

১। প্রাথমিক পর্যায়ত শিশুৰ বিদ্যালয় এৰা প্রৱণতা শতকৰা ১০% তকৈ কম কৰা।

২। প্রাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষার্থীৰ শিক্ষণ ক্ষমতা শতকৰা ২৫% বৃদ্ধি কৰা আৰু

৩। প্রাথমিক শিক্ষাত সামাজিক ব্যৱধান শতকৰা ৫% তকৈ কম কৰা।

এই আঁচনিয়ে প্রাথমিক শিক্ষাত ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ সমান অংশ গ্রহণ কামনা কৰে।

অসমত জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনি (DPEP in Assam) ঃ অসমত জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনিৰ কাম ৯খন জিলাত চলি আছে। সেইবোৰ হ'ল গোৱালপাৰা জিলাৰ দুধনৈ, কোকৰাঝাৰৰ তিতাগুৰি, ধুবুৰীৰ আগমনি, বঙাইগাঁওৰ বইটামাৰী, বৰপেটাৰ চেঙা, দৰঙৰ দলগাঁও, শোণিতপুৰৰ নদুৱাৰ, মৰিগাঁওৰ লাহৰিঘাট আৰু কার্বি আংলং জিলাৰ হাওৰাঘাট।

জানি থোৱা ভাল

● ১৯৮৬ চনত ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিয়ে শিশুসকলৰ ১৪ বছৰ বয়সলৈ সার্বজনীন নামভর্তিকৰণ আৰু সার্বজনীন উপস্থিতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে আৰু গুণগত শিক্ষাৰ উন্নতি সাধনত প্রাধান্যতা দিছে।

● তেনে উদ্দেশ্য আগত ৰাখি অসম চৰকাৰে বিভিন্ন ধৰণৰ ব্যৱস্থা হাতত লোৱা দেখা যায় তাৰ ভিতৰত কৃষ্ণফলি আঁচনি আৰু শিক্ষক প্রশিক্ষণৰ বাবে জিলা পর্যায়ত 'জিলা শিক্ষক প্রশিক্ষণ প্রতিষ্ঠান' স্থাপনৰ ব্যৱস্থা কৰিছে।

● 'জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনি' হ'ল কেন্দ্রীয়ভাৱে আধাৰিত এখন আঁচনি। অসমৰ ৯খন জিলাত প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰাৰ বাবে প্রয়োগ হৈ আছে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১০ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

ক) 'অপাৰেচন ব্লেক বোর্ডে' ..... স্কুলবোৰক প্রয়োজনীয় সুবিধাবোৰ যোগান ধৰে।

খ) ভাৰত চৰকাৰে নতুন শিক্ষানীতি প্রৱর্তন কৰে ..... চনত।

গ) অসমৰ ..... জিলাত জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনিৰ কাম চলি আছে।

ঘ) ইউ. ই. ই. মানে হ'ল .....।

ঙ) জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনি ভাৰত চৰকাৰে ..... চনত প্রৱর্তন কৰে।

৮.৫.৪ সর্বশিক্ষা অভিযান

সর্বশিক্ষা অভিযানৰ মূল লক্ষ্য হ'ল ২০১০ চনৰ ভিতৰত ৬-১৪ বছৰৰ ভিতৰৰ সকলো শিশুকে উপযোগী আৰু যুক্তিযুক্ত প্রাথমিক শিক্ষা আঞ্চলিক আৰু লিংগ বৈষম্য নোহোৱাকৈ প্রদান কৰাৰ সুব্যৱস্থা কৰা। ফলদায়ক, গুণসম্পন্ন আৰু প্রাসঙ্গিক শিক্ষা সম্প্রসাৰণ কৰিব পাৰিলেহে সমাজ তথা সম্প্রদায়ক সংহতিসম্পন্ন কৰিব পৰা যাব। এই আঁচনিৰ লক্ষ্যই শিশুসকলক প্রাকৃতিক পৰিৱেশৰ জ্ঞান লাভ কৰোৱাৰ লগে লগে ফলদায়ক পৰিৱেশৰ জ্ঞান লাভ কৰিবলৈ অনুমতি প্রদান কৰিছে। ইয়াৰ উপৰি শিশুসকলক প্রাথমিক শিক্ষাৰ মাধ্যমেৰে আধ্যাত্মিক আৰু বস্তুগতভাৱে সচেতন কৰি মানৱ সম্ভাৱনীয়তাসমূহ বিকাশপ্রাপ্ত কৰি তোলাৰ প্রয়াস কৰা হৈছে। এই আঁচনিৰ মাধ্যমেৰে প্রমূল্যভিত্তিক শিক্ষণৰ পিনে শিশুসকলক অনুধাবিত কৰিব খোজা হৈছে। ইয়াৰ উপৰি শিশুসকলৰ মাজত স্বার্থজড়িত ধাৰণাৰ উন্মেষৰ পৰস্পৰ সহযোগিতাৰ মাধ্যমেৰে কর্ম সম্পাদন কৰাৰ সুবিধা প্রদান কৰাৰ উদ্দেশ্য আগত ৰখা হৈছে। এনেবোৰ ধাৰণা আগত ৰাখি কেইটামান আকাংক্ষিত ফল বিচাৰি সর্বশিক্ষা অভিযান কার্যত প্রয়োগ কৰা হৈছে।

সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ উদ্দেশ্য (Objectives of SSA) ঃ

১। সকলোবোৰ শিশুকে ৬ বছৰৰ পৰা ১৪ বছৰ বয়সলৈকে ২০০৩ চনৰ ভিতৰত বিদ্যালয়, শিক্ষা নিশ্চিত কেন্দ্ৰ, বিকল্প বিদ্যালয়, বিদ্যালয় প্ৰত্যাবৰ্তন শিবিৰ আদিত সামৰি লোৱা।

২। সকলোবোৰ শিশুক ২০০৭ চনৰ ভিতৰত, প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত পাঁচ বছৰীয়া শিক্ষা সমাপ্ত কৰাৰ সুযোগ দিয়া।

৩। সকলোবোৰ শিশুকে ২০১০ চনৰ ভিতৰত আঠ বছৰীয়া প্ৰাথমিক শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰাৰ সুযোগ দিয়া।

৪। প্ৰাথমিক শিক্ষাক শিক্ষাৰ সন্তোষজনক কেন্দ্ৰ হিচাপে গঢ়ি তুলি এনে শিক্ষাক গুণসম্পন্ন শিক্ষা হিচাপে বিকাশপ্ৰাপ্ত কৰি গঢ়ি তুলি প্ৰতিজন শিশুৰ জীৱনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় শিক্ষা হিচাপে ইয়াৰ গুৰুত্ব বঢ়াই তোলা।

৫। প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ স্তৰত সৃষ্টি হোৱা সামাজিক আৰু লিংগ বৈষম্য ২০১০ চনৰ ভিতৰত আঁতৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা।

৬। প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত ২০১০ চনৰ ভিতৰত সাৰ্বজনীন সংৰক্ষণ নিশ্চিত কৰা আৰু সকলো শিশুৰ শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰা।

সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ বৈশিষ্ট্য (Characteristics of Sarva Siksha Abhiyan) ঃ সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ হৈছে—

১। ৰাজ্যসমূহৰ অনুষ্ঠান সম্পৰ্কৰ সংস্কাৰ সাধন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰি বিদ্যালয়সমূহৰ মানদণ্ড ৰক্ষা কৰা।

২। বিদ্যালয় পৰ্যায়লৈকে শিক্ষাৰ ফলপ্ৰসু বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ ব্যৱস্থা কৰা।

৩। শিক্ষা সম্পৰ্কৰ ধাৰণা ৰাইজৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা। বিদ্যালয় তথা শিক্ষানুষ্ঠানবোৰ যে ৰাইজৰ তাক উপলব্ধি কৰোৱা।

৪। বিদ্যালয়ৰ নিকটবৰ্তী অঞ্চলৰ ৰাইজক অংশীদাৰ হিচাপে লৈ তৃণমূল পৰ্যায়ৰপৰাই পৰিকল্পনাক ৰূপদান দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰা।

৫। শিক্ষাৰ কাৰ্যসূচী শিথিলভাৱে গ্ৰহণযোগ্য কৰি তোলা। ভিন্ন ক্ষেত্ৰত ৰাজ্যৰ বিশেষভাৱে প্ৰয়োজন থকা ব্যৱস্থাসমূহক সমৰ্থন জনাই সহায় আগবঢ়োৱা।

৬। শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰসমূহত নিৰ্দিষ্ট অঞ্চলৰ জনসাধাৰণক জড়িত কৰি লোৱাৰ লগতে খৰচ কম কৰি বিকাশৰ পথত অগ্ৰসৰ হ'ব পৰাৰ উপায়সমূহক উদ্‌গনি যোগোৱা।

৭। শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰসমূহৰ মাধ্যমেৰে শিশুসকলক সুন্দৰভাৱে পৰিচালনা কৰাৰ লগতে শিক্ষকসকলৰ প্ৰশিক্ষণৰ ফলপ্ৰসূ কাৰ্যব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ যোগেদি সক্ৰিয় কৰি তোলা।

সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ গাঁথনি (Framework of Sarva Siksha Abhiyan) ঃ সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ দুটা দিশ আছে। ইয়াৰে প্ৰথম দিশটোৱে প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ আঁচনি

ৰূপায়ণৰ বিস্তৃত গাঁথনিক সূচায় আৰু দ্বিতীয় দিশটোৱে সার্বজনীন প্রাথমিক শিক্ষাৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ বাবে আয়-ব্যয় সম্বন্ধীয় ব্যৱস্থাৰ কথা সূচোৱাৰ লগতে শক্তিশালী পদক্ষেপৰ বিষয়ে সূচায়। সর্বশিক্ষা অভিযানৰ গাঁথনিৰ এটা অংশ হিচাপে ৰাজ্যিক আৰু কেন্দ্রীয় আঁচনিৰ প্রতিফলন ঘটিছে য'ত প্রাথমিক শিক্ষা খণ্ডত বিশেষ বিনিয়োগ কৰা হৈছে। পৰবর্তী কেইটামান বছৰৰ ভিতৰতে প্রাথমিক শিক্ষাৰ সকলোবোৰ দিশ সর্বশিক্ষা অভিযান আঁচনিৰ লগত একত্রিত হ'ব। আঁচনি হিচাপে, সর্বশিক্ষা অভিযানে সার্বজনীন প্রাথমিক শিক্ষাৰ কাৰণে অতিৰিক্ত সমল ব্যৱস্থাৰ প্রতিফলন ঘটোৱাৰ প্রচেষ্টা অব্যাহত ৰাখিছে।

সর্বশিক্ষা অভিযানৰ লগত জড়িত শিক্ষা সমিতিবোৰ হ'ল—

১। বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতি (SMC)

২। গাঁও শিক্ষা সমিতি (VEC)

৩। চাহবাগান শিক্ষা সমিতি (IGEC)

৪। খণ্ড শিক্ষা সমিতি (WEC)

৫। গাঁও পঞ্চায়ত শিক্ষা সমিতি (GPEC)

সর্বশিক্ষা অভিযানে কমিটিবোৰক নিয়মীয়াভাৱে সমর্থন আগবঢ়ায় যাতে সমিতিবোৰে সার্বজনীন নামভর্তিকৰণ আৰু সার্বজনীন উপস্থিতি আৰু নিজ নিজ অঞ্চলৰ বিদ্যালয়ৰ বিকাশৰ ক্ষেত্রত দায়িত্ব লয়।

জানি থোৱা ভাল

- সর্বশিক্ষা অভিযান হ'ল সম্প্রদায়ভিত্তিক বিদ্যালয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰাৰ এক প্রচেষ্টা।
- সর্বশিক্ষা অভিযান হ'ল পঞ্চায়তী ৰাজ অনুষ্ঠানসমূহৰ মাধ্যমত সম্প্রদায়ৰ ব্যক্তিসকলক জড়িত কৰি বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতি, গাঁও আৰু চহৰৰ বস্তি অঞ্চল শিক্ষা সমিতি শিক্ষক-অভিভাৱক সংস্থা, মাতৃ-শিক্ষক সংস্থা, জনজাতি স্বায়ত্তশাসন পৰিষদ আৰু আন আন তৃণমূল পর্যায়ৰ গাঁথনিৰে প্রাথমিক শিক্ষা পৰিচালনা কৰা।
- অসমত ২০০১-০২ শিক্ষাবর্ষৰ শেষৰফালে প্রাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰাৰ কাৰণে সর্বশিক্ষা অভিযান আৰম্ভ কৰা হৈছিল।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১১ ঃ অসমত সর্বশিক্ষা অভিযান মিচনে গঠন কৰি দিয়া চাৰিটা জনসাধাৰণৰ সমিতিৰ নাম লিখক।

.....

.....

.....

.....

.....

প্রশ্ন নং ১২ ঃ সর্বশিক্ষা অভিযানে কোন চাৰিটা পর্যায়ৰ শিশুৰ শিক্ষাৰ প্রয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল।

.....

.....

.....

.....

.....

৮.৫.৫ সার্বজনীন প্রাথমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহ

ওপৰৰ আলোচনাসমূহৰ পৰা আমি জানিব পাৰিলো যে ভাৰত চৰকাৰে সংবিধানৰ ৪৫নং অনুচ্ছেদৰ নির্দেশনা নীতিখিনি কার্যকৰী কৰিবলৈ সময়ে সময়ে কিছুমান ব্যৱস্থা হাতত লৈ আছে। নানাধৰণেৰে প্রচেষ্টা চলাই আছে যদিও আজিকোপতি অনুচ্ছেদটোৰ নির্দেশনাখিনি কার্যকৰী কৰিব পৰা নাই। বিভিন্নধৰণৰ সমস্যাৰ বাবে বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষাৰ ধাৰণাটো হেৰোৱা সপোনৰ দৰে হৈ আছে। তলত দিয়া তালিকাৰপৰা আমি স্বাক্ষৰতাৰ বিকাশৰ হাৰ ১৯৫১ চনৰপৰা ২০০১ চনলৈ পর্যবেক্ষন কৰিব পাৰো।

তালিকা-৮.১ ঃ ১৯৫১-২০০১ চনৰ ভাৰতৰ স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ

পিয়ল বছৰ	পুৰুষ	মহিলা	মুঠ শতকৰা হাৰ
১৯৫১	২৭.১৬	০৮.৮৬	১৮.৩৩
১৯৬১	৪০.৪০	১৫.৩৫	২৮.৩০
১৯৭১	৪৫.৯৬	২১.৯৭	৩৪.৪৫
১৯৮১	৫৬.৩৪	২৯.৭৬	৪৩.৫৭
১৯৯১	৬৪.১৩	৩৯.২৯	৫২.২১
২০০১	৭৫.৮৫	৫৪.১৬	৬৫.৩৮
২০১১	৮২.১৪	৬৫.৪৬	৭৪.০৪

তলৰ তালিকাখনৰ পৰা অসমৰ স্বাক্ষৰতাৰ বিকাশৰ হাৰৰ বিষয়ে বুজ ল'ব পাৰো।

তালিকা-৮.২ ঃ ১৯৫১-২০০১ চনলৈ অসমৰ স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ

পিয়ল বছৰ	পুৰুষ	মহিলা	মুঠ স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ
১৯৫১	২৮.০১	০৭.৫৮	১৮.৫৩
১৯৬১	৪৪.২৮	১৮.৬২	৩২.৯৫
১৯৭১	৪৩.৭২	২২.৭৬	৩৩.৯৪
১৯৮১*	—	—	—
১৯৯১	৬১.৮৭	৪৩.০৩	৫২.৮৯
২০০১	৭১.৯৩	৫৬.০৩	৬৪.২৮
২০১১	৭৮.৮১	৬৭.২৭	৭৩.১৮

সমল লোৱা হৈছে

লোকপিয়ল প্রতিবেদন - ২০০১ * ১৯৮১ চনত অসমত পিয়ল হোৱা নাই

(১৯৫১, ১৯৬১ আৰু ১৯৭১ চনৰ বাবে স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ ৫ বছৰ বয়সৰ জনসংখ্যা সম্বন্ধিত আৰু ১৯৯১, ২০০১ চনৰ বাবে স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ ৭ বছৰ আৰু ওপৰৰ বয়স সম্বন্ধিত)

সার্বজনীন প্রাথমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহ হ'ল তলত দিয়া ধৰণৰ—

- **অপচয় আৰু অনুন্নয়ন** (Wastage and Stagnation) ঃ প্রাথমিক শিক্ষাৰ সমস্যা অধিক। সমস্যাসমূহৰ ভিতৰত আটাইতকৈ গুৰুত্বপূর্ণ সমস্যা হ'ল 'অপচয়' আৰু 'অনুন্নয়ন'। অপচয় হ'ল শিক্ষা সম্পূর্ণ নকৰাকৈ শিক্ষানুষ্ঠানৰপৰা আঁতৰি যোৱা। প্রাথমিক শিক্ষাৰ স্তৰত এই সমস্যাটোৱে বর্তমানেওঁ গা কৰি থকা দেখা যায়। সাধাৰণতে দাৰিদ্রতা, অভিভাৱকৰ অজ্ঞানতা, ৰক্ষণশীলতা, অন্ধবিশ্বাস, ঋতুগত বেমাৰ-আজাৰ, প্রাকৃতিক দুর্যোগ, যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ দুৰাৱস্থা আৰু শিশু শ্রমিকৰ দৰে কাৰণবোৰে অপচয়ৰ অৱস্থাটো শক্তিশালী কৰি তোলে। 'অনুন্নয়নৰ' ধাৰণাটোও অতি তাৎপর্যপূর্ণ ধাৰণা। ইয়াৰ অর্থ হ'ল এটা শ্রেণীত বাৰে বাৰে অকৃতকার্য হৈ ৰৈ থকা। এই অৱস্থাটো সৃষ্টি হোৱাৰ মূল কাৰণবোৰ হ'ল— বিদ্যালয়ৰ আচবাবৰ দুৰাৱস্থা; প্রশিক্ষণহীন শিক্ষক, অনুপযুক্ত পাঠ্যক্রম, অভিৰোচনহীন শিক্ষাদান পদ্ধতি, অনিয়মীয়া উপস্থিতি আৰু সময়মতে পাঠ্যপুথি যোগান নধৰা ইত্যাদি।
- জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ (Population Explosion)
- সুবিধা প্রদানৰ সামাজিক বৈষম্যতা (Social desperity in providing facility)
- ৰাজনৈতিক অস্থিৰতা (Political Instability)
- অভিভাৱকৰ নিৰক্ষৰতা (Illiteracy of Parents)
- আসোঁৱাহপূর্ণ পাঠ্যক্রম (Defective Curriculum)
- বিদ্যালয় গৃহৰ দুৰাৱস্থা (Detoriated condition of School building)

- শিক্ষাদানৰ সঁজুলিৰ অভাৱ (Shortage of Teaching Equipments)
- প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত শিক্ষকৰ অভাৱ (Lack of trained teachers)

জানি থোৱা ভাল

অসমত প্ৰাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰণত থকা প্ৰধান সমস্যাবোৰ হ'ল—

- অপচয়
- অনুন্নয়ণ
- জনসংখ্যাৰ বিস্ফোৰণ
- সুবিধা প্ৰদানত সামাজিক বৈষম্যতা
- পিতৃ-মাতৃৰ নিৰক্ষৰতা
- ৰাজনৈতিক অস্থিৰতা
- মহিলা শিশুৰ ক্ষেত্ৰত থকা বৈষম্যতা

চিন্তা চৰ্চা কৰক ৮.২

আপোনাৰ ওচৰৰ বিদ্যালয়সমূহৰ পৰা অপচয় আৰু অনুন্নয়ণ হোৱাৰ কাৰণবোৰ কি কি?

.....

.....

৮.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- এই অধ্যায়টো শিকাৰ পিছত আমি অসমৰ অতীত আৰু উত্তৰ ইংৰাজ শাসনৰ সময়ছোৱাৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিষয়ে বুজি পালো।
- ইংৰাজ ৰাজত্বকালত প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ বাবে গঠিত হোৱা আয়োগসমূহে দিয়া পৰামৰ্শসমূহৰ বিষয়েও জানিবলৈ সক্ষম হ'লো। ভাৰতবৰ্ষৰ চৰকাৰে সংবিধানৰ নিৰ্দেশনা নীতিসমূহ কাৰ্যকৰীকৰণৰ বাবে চলোৱা প্ৰচেষ্টাসমূহৰ বিষয়ে অধ্যায়টোৰপৰা আমি বুজিবলে সক্ষম হ'লো।
- ১৯৬৮ আৰু ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ নীতিসমূহৰ প্ৰয়োগৰ লগতে প্ৰাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰিবলৈ জিলা প্ৰাথমিক শিক্ষা আঁচনি গ্ৰহণ সম্বন্ধে জানিবলৈ সক্ষম হ'লো।
- ইয়াৰ উপৰি সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ কাৰ্যসূচীয়ে কিদৰে প্ৰকৃত উদ্দেশ্যত উপনীত হোৱাত অৰিহণা যোগাই আছে সেই বিষয়েও জানিবলৈ সক্ষম হ'লো।
- অধ্যায়টো অধ্যয়ণৰ মাজেৰে আমি মুক্ত আৰু বাধ্যতামূলক প্ৰাথমিক শিক্ষা দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত লোৱা আইনগত ব্যৱস্থাসমূহৰ বিষয়ে বুজি পালো।
- ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ আধাৰত প্ৰয়োগ কৰা 'অপাৰেচন ব্লেক বোৰ্ড', জিলা প্ৰাথমিক শিক্ষা আঁচনি আৰু সৰ্বশিক্ষা অভিযানে অসমৰ ৬-১৪ বছৰৰ শিশুসকলক

বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা লাভৰ ক্ষেত্রত কি ধৰণেৰে সহায় আগবঢ়াইছে সেইবিষয়ে জানিব পাৰিলো। অধ্যায়টোৰে ওপৰত উল্লেখ কৰা দিশসমূহ সামৰি লৈছে আৰু অসমত পু�ৰণি কালৰপৰা বৰ্তমানলৈ প্রাথমিক শিক্ষাৰ সম্প্রসাৰণ আৰু বিকাশ কি ধৰণেৰে হৈছে সেইবিষয়ে জনাত সহায় কৰিছে।

৮.৭ অধিক জানিবলৈ

১) দাস, ড° লক্ষহীৰা ঃ *অসমৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা*

২) ডেকা, ড° বীৰেন্দ্র আৰু আন আন লিখক ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস,* অসম বুক ডিপো, গুৱাহাটী

৩) বৰদলৈ, ড° অজন্তা ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ বুৰঞ্জী,* লয়ার্চ বুক ষ্টল, গুৱাহাটী

৪) বৰুৱা, অধ্যাপক যতীন ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস অধ্যয়ন,* লয়ার্চ বুক ষ্টল, গুৱাহাটী

৮.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ভাস্কৰবর্মা, খ) ৬০০ বছৰ / ১২২৮ খৃষ্টাব্দ,
গ) শ্রীশ্রীশংকৰদেৱ আৰু শ্রীশ্রীমাধৱদেৱ

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ পাঠশালা, টোলসমূহ, মকটাবসমূহ, সত্রসমূহ

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ১৮২৬, খ) সত্য, গ) অসত্য, ঘ) সত্য

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ১৮৪৬, খ) মাইলছ ব্রনচন, গ) শ্রীৰামপুৰ ত্রয়

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ শিক্ষামন্ত্রী।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ৰাজ্যিক প্রাথমিক শিক্ষা পৰিষদৰ প্রধান কামবোৰ হ'ল—

- স্থানীয় কর্তৃপক্ষবোৰক সহায়ক অনুদান আগবঢ়োৱা
- শিক্ষক নিয়োগৰ নীতি নির্ধাৰণ কৰা
- কর্মচাৰীসকলৰ সেৱাৰ অৱস্থা নির্ধাৰণ কৰা
- নতুন বিদ্যালয় স্থাপন, স্বীকৃতিদান, সম্প্রসাৰণ আৰু লগ লগোৱাৰ নীতিৰ ব্যৱস্থা কৰা।

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অনুচ্ছেদ ৪৫ৰ বিষয়বস্তু হ'ল— 'সংবিধানখন প্রৱর্তন কৰাৰ দহ বছৰৰ ভিতৰত ৰাষ্ট্রই চৈধ্য বছৰ বয়সলৈ সকলো ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে বিনামূলীয়া আৰু বাধ্যতামূলক শিক্ষা প্রৱর্তন কৰিব লাগিব।'

৮ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ গাঁও পঞ্চায়ত, আঞ্চলিক পঞ্চায়ত আৰু মহকুমা পৰিষদ।

৯ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসম পঞ্চায়তী ৰাজ আইন ১৯৭২

১০ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) প্রাথমিক, খ) ১৯৮৬, গ) ৯ , ঘ) বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা, ঙ) ১৯৯৩

১১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমত জনসাধাৰণৰ মাজৰপৰা গঠিত হোৱা সমিতি চাৰিটা হ'ল—

- বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতি (SMC)
- গাঁও শিক্ষা সমিতি (VEC)
- চাহ বাগান শিক্ষা সমিতি (TGEC)
- গাঁও পঞ্চায়ত শিক্ষা সমিতি (GPEC)

১২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমৰ সৰ্বশিক্ষা অভিযান বিশেষভাৱে সামৰি লোৱা চাৰিবিধ শিশু হ'ল—

- ছোৱালী
- অনুসূচীত জাতিৰ শিশু (SC)
- অনুসূচীত জনজাতিৰ শিশু (ST)
- বিভিন্ন অৱস্থাৰ শিশু

৮.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) চুটি প্রশ্ন (১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ পুৰণি অসমত প্রাথমিক শিক্ষা প্রকাশৰ বাবে থকা থলুৱা অনুষ্ঠানবোৰ কি কি?

প্রশ্ন ২ঃ শ্রীৰামপুৰত্রয় বুলিলে কি বুজে? শিক্ষা ক্ষেত্রখনত খ্রীষ্ট্রিয়ান মিছনেৰী সকলৰ অৱদান কি আছিল?

প্রশ্ন ১ঃ সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ উদ্দেশ্যবোৰ কি কি? অসমত সৰ্বশিক্ষা অভিযান আঁচনিৰ প্রয়োগৰ বিষয়ে চমু আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৪ঃ 'জিলা প্রাথমিক শিক্ষা আঁচনি'ৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখক।

(খ) ৰচনা ধর্মী প্রশ্ন (৩০০ - ৫০০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ অসম বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষা আইন ১৯২৬ৰ প্রধান নির্দেশনাসমূহ আলোচনা কৰক। এই আইনখন কিয় প্রয়োগ নহ'ল?

প্রশ্ন ২ঃ স্বাধীনতাৰ আগৰ অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ঃ বাধ্যতামূলক প্রাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিয়ে উল্লেখ কৰা প্রধান নীতিসমূহ উল্লেখ কৰক।

প্রশ্ন ৪ঃ অসমৰ প্রাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত থকা সমস্যাসমূহ আলোচনা কৰক।

****

অধ্যায় ৯ ঃ অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

অধ্যায় গাঁথনি

৯.১ উদ্দেশ্য

৯.২ পৰিচয়

৯.৩ প্ৰাক্-স্বাধীনতাৰ সময়ছোৱাত অসমত মাধ্যমিক স্তৰৰ শিক্ষাৰ বিকাশ

৯.৪ স্বাধীনোত্তৰ কালত অসমত মাধ্যমিক স্তৰৰ শিক্ষাৰ বিকাশ

- ৯.৪.১ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন আৰু অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গঠনত ইয়াৰ প্ৰভাৱ
- ৯.৪.২ অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা বিকাশৰ ওপৰত মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগৰ পৰামৰ্শসমূহৰ প্ৰভাৱ
- ৯.৪.৩ অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা বিকাশৰ ওপৰত কোঠাৰী আয়োগৰ প্ৰভাৱ
- ৯.৪.৪ ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি আৰু অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা
- ৯.৪.৫ অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহ

৯.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৯.৬ অধিক জানিবলৈ

৯.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

৯.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৯.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- প্ৰাক্ স্বাধীনতাৰ সময়ছোৱাত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশ সম্বন্ধে বৰ্ণনা কৰিবলৈ সমৰ্থ হ'ব।
- মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগৰ (১৯৫২-৫৩) প্ৰধান পৰামৰ্শাৱলীসমূহ আৰু অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ওপৰত পৰা ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব।
- কোঠাৰী আয়োগৰ (১৯৬৪-৬৬) প্ৰধান পৰামৰ্শাৱলীসমূহ আৰু অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ওপৰত পৰা ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব।
- ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ আধাৰত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সাম্প্ৰতিক বিকাশৰ বিষয়ে সবিশেষ জানিব পাৰিব।
- অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহৰ বিষয়ে বিতংভাবে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

৯.২ পৰিচয়

মাধ্যমিক শিক্ষা আৰম্ভ হয় প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ পিছত আৰু শেষ হয় উচ্চশিক্ষাৰ আগতে। এইটো এনেকুৱা এটা পৰ্যায় যিটো পৰ্যায়ে শিশুসকলক আধুনিক জটিল সমাজখনৰ সদস্য হোৱাত সহায় কৰে। মাধ্যমিক শিক্ষা হ'ল প্ৰাথমিক শিক্ষা আৰু উচ্চশিক্ষাৰ মধ্যম পথ। প্ৰাথমিক আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ পৰ্যায় দুটা মাধ্যমিক শিক্ষাৰ লগত গভীৰভাবে জড়িতআৰু ই সেতুৰ কাম সম্পাদন কৰে। মাধ্যমিক শিক্ষাই উচ্চ শিক্ষাৰ লগতে বৃত্তিমুখী শিক্ষাত সোমাই পৰাৰ পদক্ষেপ শিলা হিচাপে কৰ্ম সম্পাদন কৰে। এই অধ্যায়টোৱে আমাক অসমৰ প্ৰাক্ স্বাধীনতা আৰু স্বাধীনোত্তৰ কালৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ লগত চিনাকী কৰি দিব।

৯.৩ মাধ্যমিক পৰ্যায়ত অসমৰ প্ৰাক্ স্বাধীনতা কালৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

ইংৰাজসকল অসমলৈ অহাৰ আগতে অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ প্ৰচলন নাছিল। অসমত মাধ্যমিক স্তৰৰ শিক্ষাৰ সূচনা ১৮৩৫ চনত হৈছিল বুলি ক'ব পাৰি। ১৮৩৫ চনত মেকলেৰ প্ৰতিবেদন লৰ্ড বেণ্টিংকে গ্ৰহণ কৰি শিক্ষানীতিৰ আদেশ জাৰি কৰে। বেণ্টিংকৰ শিক্ষানীতিত প্ৰাথমিক শিক্ষাতকৈ উচ্চ শিক্ষাত অধিক জোৰ দিয়া হৈছিল। এই নিৰ্দেশ অনুযায়ী 'জেনেৰেল কমিটি অব পাব্লিক ইনষ্ট্ৰাকচনে' (General Committee of Public Instructions) জিলা স্কুল স্থাপন কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। সেইমৰ্মে আমাৰ অসমতো কেপ্তেইন জেন্‌কিন্সে ১৮৩৫ চনৰ ১৫ জুন তাৰিখে সৰ্বপ্ৰথম হাইস্কুলখন স্থাপন কৰে। তেতিয়া এই স্কুলখনৰ নাম আছিল 'গুৱাহাটী ছেমিনাৰী'। এই স্কুলখন খোলাৰ আন এটি প্ৰধান কাৰণ আছিল— সেইসময়ত অসম বংগদেশৰ অন্তৰ্গত আছিল। সেয়ে প্ৰথম অৱস্থাত শাসনকাৰ্য চলাবলৈ এদল ইংৰাজী জনা কৰ্মচাৰীৰ আৱশ্যক হোৱাত বংগদেশৰপৰা বেছি দৰমহা দি শিক্ষিত বঙালী লোক আনি চৰকাৰী চাকৰিত নিযুক্তি দিছিল। কিন্তু পিছত এই ব্যৱস্থা ব্যয়বহুল হোৱাৰ কাৰণে অসমীয়া মানুহক ইংৰাজী শিক্ষা দিবলৈ অসমতে মাধ্যমিক স্কুল পতাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে। এই গুৱাহাটী ছেমিনাৰী স্কুলখনকেই অসমৰ উচ্চ শিক্ষাৰ জন্মস্থান বুলি ক'ব পাৰি। কাৰণ ইয়াৰপৰাই কটন কলেজৰ জন্ম হয় আৰু ইয়াত শিক্ষা পোৱা অসমীয়া ডেকাসকলেই পাচলৈ অসমৰ সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত নেতৃত্বৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে। বৰ্তমান গুৱাহাটীৰ সোঁমাজত থকা কটন কলেজিয়েট স্কুলখনেই হ'ল সেইসময়ৰ গুৱাহাটী ছেমিনাৰী। এই স্কুলৰ প্ৰথম প্ৰধান শিক্ষক হিচাপে মিঃ চিংগাৰ নামৰ এগৰাকী ইংৰাজক ১৫০ টকীয়া দৰমহাত নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। তাৰপিছত এই স্কুললৈ প্ৰধান শিক্ষক হৈ আহিছিল মিঃ ৰবিনচন। এই স্কুলখনেই অসমত প্ৰথম ইংৰাজী শিক্ষাৰ পাতনি মেলিছিল। ১৮৩৫ চনত এই স্কুলত ছাত্ৰৰ সংখ্যা আছিল ৫৮ জন। ১৮৩৮ চনত ১৫০ জনলৈ বৃদ্ধি পায় আৰু ১৮৪০ চনৰ শেষত ছাত্ৰৰ সংখ্যা হয় ৩৪০ জন। এই স্কুলে ১৮৫৮ চনৰপৰা কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত এণ্ট্ৰেন্স পৰীক্ষা দিবলৈ অনুমতি পায় আৰু ১৮৬১ চনত প্ৰথমবাৰৰ বাবে দুজন ছাত্ৰই এই পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। উল্লেখযোগ্য যে

১৮৬৪ চনত এই স্কুলৰপৰা উত্তীর্ণ হোৱা চাৰিজন ছাত্র আছিল— আনন্দৰাম বৰুৱা, মাধব চন্দ্র বৰদলৈ, কর্ণেল শিৱৰাম বৰুৱা আৰু কর্ণেল জালনুৰ আলি আহমদ।

১৮৪১ চনত শিৱসাগৰত ইয়াৰ অনুৰূপ শিক্ষানুষ্ঠান স্থাপন কৰা হয়। শিৱসাগৰৰ বর্তমানৰ চৰকাৰী উচ্চতৰ মাধ্যমিক স্কুলখনেই এইখন স্কুল। গুৱাহাটী আৰু শিৱসাগৰ এই দুয়োখন স্কুলত পঢ়া সকলো ছাত্রকে চৰকাৰে ততালিকে চাকৰি দিয়াত অসমীয়া মানুহৰ ইংৰাজী শিক্ষাৰ প্রতি ধাউতি দিনকদিনে বাঢ়ি আহিল। ১৮৬৫ চনত নগাঁৱত আন এখন ইংৰাজী স্কুল স্থাপন কৰা হয়। এনেকৈ অসমত মাধ্যমিক স্কুলৰ সংখ্যা বৃদ্ধি হৈ আহিবলৈ ধৰে। ইয়াৰ লগে লগে ছাত্রৰ সংখ্যাও বৃদ্ধি হৈ আহে। ১৮৪৫ চনত অসমত ইংৰাজী হাইস্কুলৰ সংখ্যা আছিল ২ খন। এই সংখ্যা বৃদ্ধি হৈ ১৮৭৩ চনত ৭খন হয় আৰু ১৮৯৯ চনত ২০খনলৈ বৃদ্ধি পায়। এই স্কুলকেইখন বৃটিছ চৰকাৰে সেইসময়ত স্থাপন কৰিছিল। চৰকাৰী-বেচৰকাৰী আটাইবিলাক হাইস্কুল আলোচনাৰ মাজলৈ আনিলে তথ্যমতে দেখা যায় যে আৰম্ভণিতে চৰকাৰী হাইস্কুল বেচৰকাৰী হাইস্কুলতকৈ বেছি আছিল। ১৮৭৪-৭৫ চনত অসমত হাইস্কুলৰ সর্বমুঠ সংখ্যা আছিল ১০খন। ইয়াৰে ৯খন চৰকাৰী আৰু মাত্র এখন স্কুল বেচৰকাৰী আছিল।

১৮৫৪ চনৰ উডৰ ঘোষণামতে প্রতিখন প্রদেশত একোটা পৃথক শিক্ষাবিভাগ শিক্ষাধিকাৰৰ তলত স্থাপন কৰিব লাগিছিল। সেইসময়ত অসম বংগদেশৰ এটা অংশহে আছিল। অসমক বংগদেশৰপৰা পৃথক কৰাৰ পিছত ১৮৭৪ চনত অসমত শিক্ষা বিভাগ স্থাপন কৰে। এই বিভাগটোৰ দায়িত্ব ১৮৭৪ চনৰপৰা ১৯০৫ চনলৈ এজন স্কুল পৰিদর্শকৰ তলত আছিল। ১৯০৬ চনত প্রথমবাৰৰ বাবে এজন শিক্ষাধিকাৰ নিযুক্ত হয়। অসমৰ প্রথম শিক্ষাধিকাৰজনৰ নাম হ'ল— শ্বাৰপ্।

১৮৫৪ চনৰ উডৰ নির্দেশনামা আৰু ১৮৮২ চনত হাণ্টাৰ আয়োগত যদিও অনুদানৰ ভেঁটিত মাধ্যমিক স্কুল পতা আৰু চৰকাৰক মাধ্যমিক শিক্ষাত প্রত্যক্ষ ভূমিকা লোৱাৰপৰা বিৰত থকাৰ পৰামর্শ আগবঢ়োৱা হৈছিল, তথাপি ৰাইজৰ উদাসীনতাৰ কাৰণে অসমৰ ক্ষেত্রত এই প্রস্তাৱ কার্যকৰী হৈ উঠা নাছিল। ইয়াৰ ঘাই কাৰণ হ'ল তেতিয়ালৈকে অসমত বেচৰকাৰী প্রচেষ্টাৰে স্কুল গঠন কৰিবলৈ জনসাধাৰণ বা ব্যক্তিবিশেষ আগবাঢ়ি অহা নাছিল। যিকেইখন সাহার্য্যপ্রাপ্ত স্কুল আছিল, সেইকেইখনেও অনুদানৰ ধন নিচেই কমকৈ পোৱাৰ কাৰণে উন্নতি কৰিবপৰা নাছিল।

সেইসময়ত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাত তিনিধৰণৰ স্কুল আছিল; যেনে— মধ্য ইংৰাজী স্কুল, মধ্য অসমীয়া স্কুল, হাইস্কুল।

১৮৯৯ চনত ভাৰতৰ বৰলাট হৈ অহা লর্ড কার্জনে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত দুইপ্রকাৰৰ নীতি অৱলম্বন কৰিছিল। যেনে— **মাধ্যমিক শিক্ষা বিস্তাৰৰ নিয়ন্ত্রণ আৰু এনে শিক্ষাৰ মান উন্নয়ন**। মাধ্যমিক স্কুলৰ অবাঞ্ছিত বৃদ্ধি ৰোধৰ কাৰণে তেওঁ অনুমোদন প্রথাৰ প্রৱর্তন কৰিছিল। প্রতি স্কুলে বিশ্ববিদ্যালয় আৰু শিক্ষা বিভাগৰপৰা স্বীকৃতি লাভ কৰিব লাগিব। অনুমোদিত স্কুলে চৰকাৰী অনুদান লাভ, মেট্রিকুলেছন পৰীক্ষালৈ ছাত্র প্রেৰণৰ ক্ষমতা আৰু চৰকাৰী বৃত্তিভোগী ছাত্র গ্রহণ আদি সুবিধাসমূহ লাভ কৰিব পাৰিব। সেই সময়ত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ে মেট্রিক পৰীক্ষা চলাইছিল।

কার্জনৰ বংগ বিভাজন নীতিৰ কাৰণে ১৯০৫ চনত অসমক পূর্ববংগৰ লগত চামিল কৰাত পুনৰ অতীতৰ অৱস্থা পায় আৰু এই প্রদেশৰ কেন্দ্র ঢাকা হোৱাত অসমে সকলো ফালৰপৰা প্রয়োজনীয় মনোযোগ লাভ কৰাত ব্যর্থ হৈছিল।

১৯১১ চনত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ে পাঠ্যক্রমৰ ক্ষেত্রত এক নতুন ব্যৱস্থা প্রৱর্তন কৰিছিল। এই ব্যৱস্থামতে ছয়টা বিষয় হাইস্কুলত থাকিব। তাৰে চাৰিটা বাধ্যতামূলক আৰু দুটা বিষয় নিজে বাছনি কৰি ল'ব লাগিব। বাধ্যতামূলক বিষয়কেইটা হ'ল— ইংৰাজী, অংক, নিজৰ মাতৃভাষা আৰু সংস্কৃতৰ এটি বিষয়। বুৰঞ্জী, ভূগোল, কাৰিকৰী বিষয়, উচ্চ ভাষা আৰু উচ্চখাপৰ অংক আদি বিষয়ৰপৰা যিকোনো দুটা বিষয় ছাত্রই নিজে বাছি ল'ব পাৰিব। এই ব্যৱস্থামতে অসমৰ স্কুলতো পাঠ্যক্রমৰ সালসলনি কৰা হৈছিল। কিন্তু বেছিভাগ স্কুলৰ আর্থিক দুৰৱস্থা আৰু শিক্ষকৰ সংখ্যা কম হোৱাৰ কাৰণে এই ব্যৱস্থা ফলৱতী হোৱা নাছিল।

১৯১২ চনত পুনৰ অসমক পূর্ববংগৰপৰা পৃথক কৰি সুকীয়া ৰাজ্যৰ খিতাপ দিয়াত শিক্ষাৰ প্রতি পুনৰ আগ্রহ প্রদর্শন কৰাত সুবিধা হয়।

১৯১৯ চনৰ ভাৰত শাসন আইন প্রৱর্তনৰ পিছৰেপৰা অসমতো দ্বৈত শাসনৰ যোগেদি শিক্ষা বিষয়টোক হস্তান্তৰিত সূচীলৈ অনা হয়। ১৯২৯ চনত হাৰটগ কমিটিৰ প্রতিবেদন প্রকাশ হৈছিল। ইয়াৰে আধাৰত অসম চৰকাৰে 'শিক্ষাৰ পুনৰ গঠন' নামেৰে এখন আঁচনি, মাধ্যমিক স্কুলত ব্যৱহাৰিক শিক্ষাৰ সূচনাৰ বিষয়ক লৈ ভাৰত চৰকাৰলৈ প্রেৰণ কৰিছিল। কিন্তু, অসমৰ এই প্রচেষ্টাই চৰকাৰৰ ফালৰপৰা কোনো সঁহাৰি নাপালে।

অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ধাৰাটোৱে উৎসাহ লাভ কৰিবলৈ ধৰে আৰু ১৯৪৭ চনলৈ অসম মধ্য ইংৰাজী বিদ্যালয়, মধ্য অসমীয়া বিদ্যালয় হয়গৈ মুঠ ৭৪২খন আৰু উচ্চ বিদ্যালয় হয়গৈ ১৯১খন।

জানি থোৱা ভাল

- অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ আৰম্ভণি হয় ১৮৩৫ চনত।
- অসমত প্রথমখন ইংৰাজী উচ্চ বিদ্যালয় গুৱাহাটীত স্থাপন কৰে কেপ্তেইন জেন কিনচে ১৮৩৫ চনত। তেওঁ অসমৰ আয়ুক্ত আছিল। বিদ্যালয়খনক গুৱাহাটী চেমিনাৰী বুলি জনা গৈছিল। গুৱাহাটী চেমিনাৰীখনেই অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ আৰম্ভণি হোৱা প্রথমখন বিদ্যালয় হিচাপে চিহ্নিত হৈছে।
- প্রাৰম্ভণিতে অসমখন বংগ প্রশাসনৰ তলত আছিল। অসমত সুকীয়া শিক্ষা বিভাগ নাছিল।
- ১৮৭৪ চনত যেতিয়া অসমখন বংগ প্রশাসনৰ নিয়ন্ত্রণৰপৰা পৃথক হৈ আহে তেতিয়াহে অসমত শিক্ষা বিভাগ স্থাপন কৰা হয়।
- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রখনলৈ হাণ্টাৰ আয়োগে আগবঢ়োৱা পৰামর্শসমূহ কার্যকৰী

কৰিবপৰা নগ'ল। সেয়েহে উচ্চ বিদ্যালয় স্থাপন কৰাৰ বাবে স্বেচ্ছাসেৱী সংগঠনসমূহ আগ্রহী নহ'ল। ফলস্বৰূপে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ধাৰা লেহেমীয়া আছিল।

- লর্ড কার্জনৰ নিয়ন্ত্রণ নীতিয়ে অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ধাৰাত বেয়াধৰণেৰে প্রভাৱ পেলায়।
- ১৯১৯ চনৰ ভাৰত চৰকাৰৰ আইনৰ মাধ্যমত প্রশাসনিক সংস্কাৰ প্রৱর্তন হোৱাত অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ধাৰাটোৱে উৎসাহ লাভ কৰি সম্প্রসাৰণ হ'বলৈ ধৰে।
- ১৯৪৭ চনলৈ অসমত মধ্য ইংৰাজী বিদ্যালয়, মধ্য অসমীয়া বিদ্যালয় হয়গৈ মুঠ ৭৪২খন আৰু উচ্চ বিদ্যালয় হয়গৈ ১৯১খন।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

ক) গুৱাহাটী চেমিনাৰী আৰম্ভ হয় .....।

খ) ১৮৯৯-১৯০০ চনত মুঠ উচ্চ বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল -.....।

গ) স্বাধীনতাৰ আগতে অসমৰ মেট্রিক পৰীক্ষা চলাইছিল .....।

৯.৪ স্বাধীনোত্তৰ কালত অসমৰ মাধ্যমিক পর্যায়ৰ শিক্ষাৰ বিকাশ

স্বাধীনতাৰ পিছত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাই বিশেষভাৱে বিকাশ লাভ কৰে। অসম চৰকাৰে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশ সাধন কৰিবলৈ নানাধৰণৰ ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰে। মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত চৰকাৰে লোৱা প্রচেষ্টাসমূহ হ'ল প্রশাসন ব্যৱস্থাৰ পৰিৱর্তন, পাঠ্যক্রম সংশোধন, মূল্যায়ণ ব্যৱস্থাৰ পৰিৱর্তন, বিভিন্নধৰণৰ বিদ্যালয় স্থাপন ইত্যাদি। ভাৰত চৰকাৰে নিযুক্তি দিয়া মুদালিয়ৰ আয়োগ (১৯৫২-৫৩), কোঠাৰী আয়োগ (১৯৬৪-৬৬) আৰু ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ পৰামর্শসমূহে অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্রত ভাবিব নোৱাৰাধৰণে অৱদান আগবঢ়ায়।

আমি এতিয়া স্বাধীনতা লাভৰ পিছত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা বিকাশৰ অগ্রগতি কি কি হ'ল তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

৯.৪.১ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন আৰু অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গঠনত ইয়াৰ প্রভাৱ

অসমৰ হেজাৰ হেজাৰ জনগণই কৰা দীঘলীয়া আন্দোলনৰ ফলত ১৯৪৮ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হয়। আমি ইতিমধ্যে আলোচনা কৰিছো যে হাইস্কুলীয়া চূড়ান্ত পৰীক্ষা স্বাধীনতা লাভৰ আগতে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ে চলাইছিল কাৰণ অসমৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়বোৰ কলিকতা বিদ্যালয়ৰ লগত সংবদ্ধ আছিল। ১৯৪৮

চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হোৱাৰ পিছত মাধ্যমিক পর্যায়ৰ বিদ্যায়তনিক দিশবোৰ নিয়ন্ত্রণ কৰাৰ দায়িত্ব গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনলৈ আহে। কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনৰপৰা মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ চূড়ান্ত পৰীক্ষা নিয়ন্ত্রণৰ কর্তৃত্ব গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনলৈ অহাত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ প্রতি ক্ষীপ্রতৰ হৈ পৰে।

৯.৪.২ অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা বিকাশৰ ওপৰত মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগৰ পৰামর্শসমূহৰ প্রভাৱ

মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সংস্কাৰ সাধন কৰিবলৈ ১৯৫২ চনত ভাৰত চৰকাৰে মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগ (১৯৫২-৫৯) নিযুক্তি দিয়ে। ভাৰতবর্ষৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ পুনৰ গঠনৰ বাবে আয়োগখনে বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত পৰামর্শ আগবঢ়ায়। আয়োগখনে পৰামর্শ দিয়ে যে গণতান্ত্রিক ৰাষ্ট্রৰ প্রয়োজনীয়তালৈ লক্ষ্য ৰাখি শিক্ষাৰ লক্ষ্য নির্ধাৰণ কৰিব লাগে। আয়োগখনে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ তিনিটা প্রধান সংস্কাৰৰ পৰামর্শ আগবঢ়ায়—

- শিক্ষা গাঁথনিৰ পুনৰ গঠন
- মাধ্যমিক পাঠ্যক্রমৰ বিভাজিতকৰণ
- পৰীক্ষা ব্যৱস্থাৰ সংস্কাৰ সাধন

আয়োগৰ পৰামর্শ অনুসাৰে অসমত ১১ বছৰীয়া স্কুলীয়া পাঠ্যক্রম প্রৱর্তন হৈছিল। মাধ্যমিক বিদ্যালয়বোৰক ১০ বছৰৰ পৰা ১১ বছৰলৈ উন্নীত কৰায় উচ্চতৰ মাধ্যমিক পর্যায়লৈ নিয়া হয় আৰু কিছুমানক বহুমুখী বিদ্যালয়লৈ ৰূপান্তৰিত কৰা হয়। মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগৰ পৰামর্শ অনুসাৰে ১৯৬২ চনত অসমত মাধ্যমিক শিক্ষা ৰাজ্যিক পৰিষদ গঠন কৰা হৈছিল।

১৯৬২ চনৰ আগতে অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ নিয়ন্ত্রণ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম চৰকাৰে কৰিছিল। বিশ্ববিদ্যালয়ে বিদ্যাতনিক দিশবোৰ আৰু চৰকাৰে প্রশাসনীয় দিশবোৰ নিয়ন্ত্রণ কৰিছিল। দ্বৈত নিয়ন্ত্রণ ব্যৱস্থাই মাধ্যমিক শিক্ষা ব্যৱস্থাত বহুবোৰ সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। সেয়েহে চৰকাৰে ১৯৬১ চনত অসম মাধ্যমিক শিক্ষা আইন প্রণয়ন কৰে।

অসম মাধ্যমিক শিক্ষা আইন, ১৯৬১ চন (Secondary Education Act of Assam, 1961) ঃ এই আইনৰ মূল প্রস্তাৱসমূহ তলত সংক্ষেপে উল্লেখ কৰা হ'ল—

- এই আইন সমগ্র অসমতে বলৱৎ হ'ব।
- অসম চৰকাৰৰ দ্বাৰা স্বীকৃত সকলোবোৰ মাধ্যমিক স্কুলক বিশ্ববিদ্যালয় অথবা আন কোনো ব'র্ডে নিয়ন্ত্রণ কৰিব নোৱাৰিব।
- চৰকাৰে বিশেষ জাননীৰ জৰিয়তে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ নিয়ন্ত্রণ, পৰিচালনা আৰু উন্নীতকৰণৰ অর্থে 'মাধ্যমিক শিক্ষা ব'র্ড' নামেৰে এখন ব'র্ড স্থাপন কৰিব। মাধ্যমিক শিক্ষা ব'র্ডখনৰ সভাপতি হ'ব শিক্ষাধিকর্তাগৰাকী।

ব'র্ডৰ ক্ষমতা আৰু কার্যসমূহ ঃ ব'র্ডৰ ক্ষমতা আৰু কার্য তলত দিয়াধৰণৰ হ'ব—

- ব'র্ডে মাধ্যমিক আৰু উচ্চ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বাবে পাঠ্যক্রম প্রস্তুত কৰিব।

- সেই পাঠ্যক্রমৰ আধাৰত পৰীক্ষাসমূহ পৰিচালনা কৰিব।
- কৃতকার্য হোৱা পৰীক্ষার্থীক প্রমাণ-পত্র প্রদান কৰিব।
- মাধ্যমিক আৰু উচ্চ মাধ্যমিক স্কুলক স্বীকৃতি দিয়াৰ নীতি-নিয়ম প্রস্তুত কৰা, স্বীকৃতি প্রদান কৰা আৰু প্রয়োজনসাপেক্ষে স্বীকৃতি উঠাই লোৱা আদিৰ দায়িত্ব ল'ব।
- ব'ৰ্ডৰ দ্বাৰা প্রস্তুত কৰা নীতি-নিয়ম কোনো স্কুলে উলংঘা কৰিলে সেই স্কুলৰ কাৰণে শাস্তিমূলক ব্যৱস্থা ল'ব।
- স্বীকৃতিপ্রাপ্ত স্কুলৰ শিক্ষকসকলৰ আৱশ্যকীয় অর্হতা নির্ণয় কৰিব।

এই আইনখনৰ প্রণয়নৰ ফলত ১৯৬২ চনত অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদ গঠন হৈছিল। ১৯৬২ চনৰপৰা পৰিষদখনে অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ নিয়ন্ত্রণ ব্যৱস্থা আৰু পুনৰ গঠনৰ দায়িত্ব বহন কৰি আছে। আইনখন ১৯৭২ চনত সংশোধন কৰা হয় আৰু অসম পাঠ্যপুথি প্রণয়ন আৰু প্রকাশন নিগমৰ মাধ্যমেৰে পৰিষদে পাঠ্যপুথিৰ অতিৰিক্ত পুথি প্রকাশ কৰিবলৈ লয়। আইনখনৰ দ্বিতীয় সংশোধনী হয় ১৯৭৩ চনত যিটোৱে এগৰাকী পূর্ণ পর্যায়ৰ অধ্যক্ষ নিয়োগৰ ব্যৱস্থা দিয়ে। পৰিষদত ১৯৭৪ চনত এগৰাকী পূর্ণকালীন অধ্যক্ষ নিযুক্তি দিয়া হয়।

এনেধৰণৰ ব্যৱস্থাই অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গঠন প্রক্রিয়া আৰু বিকাশত সহায় কৰে। ১৯৬৯-৭০ চনত অসমত উচ্চতৰ মাধ্যমিক আৰু বহুমুখী বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল ৭০খন আৰু মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল ১২০০খন।

জানি থোৱা ভাল

আমি জানিবলৈ সক্ষম হৈছো যে অসমত স্বাধীনতাৰ পিছত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশ বিশেষধৰণে হৈছিল।

- ১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হোৱাৰ পিছত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ে বিদ্যায়তনিক দিশৰ নিয়ন্ত্রণৰ দায়িত্বসমূহ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ওপৰত এৰি দিয়ে।
- ১৯৫২ চনত ভাৰত চৰকাৰে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সংস্কাৰ সাধনৰ অর্থে মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগ নিযুক্তি দিয়ে। আয়োগখনে ১৯৫৩ চনৰ প্রতিবেদন দাখিল কৰে।
- ১৯৫২-৫৩ চনৰ আয়োগৰ পৰামর্শসমূহক ভিত্তি কৰি অসম চৰকাৰে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রখনত বিভিন্নধৰণৰ আঁচনি প্রয়োগ কৰে।
- বহুসংখ্যক উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ক উচ্চতৰ মাধ্যমিক পর্যায়লৈ উন্নীত কৰায় আৰু কিছুমানক বহুমুখী বিদ্যালয়লৈ ৰূপান্তৰিত কৰায়।
- ১৯৬১ চনত অসম মাধ্যমিক শিক্ষা আইন প্রণয়ন কৰা হয়।
- আইনখনৰ ব্যৱস্থা অনুযায়ী ১৯৬২ চনত অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদখন গঠন কৰা হয়। পৰিষদখনে মাধ্যমিক শিক্ষা ব্যৱস্থাটোক নিয়ন্ত্রণ কৰাৰ লগতে শিক্ষা পুনৰ গঠন কৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় কোন চনত স্থাপিত হৈছিল?

.....

প্রশ্ন নং ৩ ঃ অসম মাধ্যমিক শিক্ষা আইন কোন চনত প্রণয়ণ কৰা হয়?

.....

প্রশ্ন নং ৪ ঃ অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদ কোন চনত গঠন কৰা হয়?

.....

প্রশ্ন নং ৫ ঃ অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদত কোন চনত পূৰ্ণকালীন অধ্যক্ষ নিযুক্তি দিয়া হয়?

.....

৯.৪.৩ অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা বিকাশৰ ওপৰত কোঠাৰী আয়োগৰ প্রভাৱ

পৰামর্শসমূহৰ প্রভাৱ ভাৰত চৰকাৰে ১৯৬৪ চনত কোঠাৰী আয়োগ নিযুক্তি দিয়ে আৰু ই ১৯৬৬ চনত প্রতিবেদন দাখিল কৰে। আয়োগখনে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত পৰামর্শ আগবঢ়ায়। যেনে—

- শৈক্ষিক গাঁথনি
- কর্ম অভিজ্ঞতাৰ মাধ্যমত শিক্ষা আৰু উৎপাদনৰ মাজত সম্বন্ধ স্থাপন কৰা।
- শিক্ষাক বৃত্তিমুখীকৰণ
- বিজ্ঞান আৰু প্রযুক্তিবিদ্যাৰ উন্নতি সাধন
- সাধাৰণ অভিভাৱকসকলৰ প্রয়োজনীয়তা পূৰণৰ বাবে 'সাধাৰণ বিদ্যালয়' স্থাপনৰ ব্যৱস্থা ইত্যাদি।

আয়োগখনে ১০+২+৩ শৈক্ষিক গাঁথনিটোৰ পৰামর্শ দিয়ে যিটোৱে তলৰ দিশসমূহ সামৰি লৈছে—

- প্রাক্-প্রাথমিক পর্যায় ১ বছৰৰপৰা ৩ বছৰলৈ।
- প্রাথমিক পর্যায় ৭-৮ বছৰলৈ। ইয়াক দুটা উপ-পর্যায়স্বৰূপে ভাগ কৰি নিম্ন-প্রাথমিক ৪-৫ বছৰৰ আৰু উচ্চ-প্রাথমিক ৩ বছৰৰ কৰিব লাগে।
- নিম্ন-মাধ্যমিক বা হাইস্কুলৰ সাধাৰণ শিক্ষা ৩ বা ২ বছৰৰ আৰু বৃত্তীয় শিক্ষা ১ বছৰৰপৰা ৩ বছৰৰ বাবে হ'ব লাগে।
- উচ্চতৰ মাধ্যমিকৰ সাধাৰণ শিক্ষা ২ বছৰৰ আৰু বৃত্তীয় শিক্ষা ১ বছৰৰপৰা ৩ বছৰৰ হ'ব লাগে।

- উচ্চ শিক্ষা প্ৰথম ডিগ্ৰীৰ অধ্যয়নসূচী ৩ বছৰ বা অধিক হ'ব লাগে আৰু দ্বিতীয় ডিগ্ৰী অথবা গৱেষণাৰ ডিগ্ৰী ভিন্ন সময়সাপেক্ষ হ'ব লাগে।

কোঠাৰী আয়োগৰ পৰামৰ্শ অনুসাৰে অসম মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদে ১৯৭৩-৭৪ চনৰ শিক্ষাবৰ্ষৰ পৰা নতুন ১০+২+৩ শিক্ষাৰ গাঁথনিটো প্ৰয়োগ কৰিবলৈ লয় আৰু নতুন পাঠ্যক্ৰম প্ৰৱৰ্তন কৰে। অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদে ১০ বছৰীয়া স্কুলীয়া শিক্ষা আৰু ১২ বছৰীয়া উচ্চতৰ মাধ্যমিক পাঠ্যক্ৰম চলাই থাকে। যিহেতু সকলোবোৰ হাইস্কুলক উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়লৈ উন্নীত কৰা হোৱা নাই সেয়েহে গুৱাহাটী আৰু ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সংবদ্ধ মহাবিদ্যালয়বোৰে ২ বছৰীয়া উচ্চতৰ মাধ্যমিক স্তৰটো চলাই থাকে। বৰ্তমান সময়ত অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত ব্যক্তিগত খণ্ডত কনিষ্ঠ মহাবিদ্যালয়সমূহ গঢ়ি উঠিছে আৰু সেইবোৰেওঁ ২ বছৰীয়া উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়টোৰ শিক্ষাদান কৰি আছে।

জানি থোৱা ভাল

- সমগ্ৰ দেশখনত একেধৰণ শৈক্ষিক গাঁথনি তৈয়াৰ কৰাৰ অৰ্থে কোঠাৰী আয়োগে ১০+২+৩ সূত্ৰটো প্ৰয়োগ কৰাৰ পৰামৰ্শ দিছিল।
- অসমত ১০+২+৩ শিক্ষাৰ গাঁথনিটো অসম মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদে ১৯৭৩ চনত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ লৈছিল।
- +২ স্তৰটো প্ৰয়োগ কৰিবলৈ উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়বোৰ উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়লৈ উন্নীত কৰিছিল।
- সকলোবোৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়লৈ উন্নীতকৰণ সম্ভৱ হৈ নুঠা বাবে গুৱাহাটী আৰু ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সংবদ্ধ মহাবিদ্যালয়-বোৰে দুবছৰীয়া উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়টোৰ দাবী পূৰণৰ অৰ্থে +২ পৰ্যায়টোৰ পাঠদানৰ দায়িত্ব লৈছিল।
- বৰ্তমান সময়ত অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী কনিষ্ঠ মহাবিদ্যালয়বোৰ স্থাপন হোৱাত +২ স্তৰৰ শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণত সহায়ক হৈছে।

কোঠাৰী আয়োগৰ পৰামৰ্শৰ আধাৰত ১৯৮৪ চনত 'অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদ' গঠিত হৈছিল। বৰ্তমান অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদক উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়টো নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ দায়িত্ব দিয়া হৈছে। পৰিষদৰ প্ৰধান কামবোৰ হ'ল—

- উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় স্থাপন কৰাৰ অনুমতি প্ৰদান আৰু স্বীকৃতি প্ৰদান।
- পাঠ্যক্ৰম প্ৰণয়ন
- পাঠ্যপুথি নিৰ্বাচন
- পৰীক্ষা অনুষ্ঠিতকৰণ
- প্ৰমাণপত্ৰ প্ৰদান

বিজ্ঞান আৰু অংকক বাধ্যতামূলক বিষয় হিচাপে ধাৰ্যকৰণ আৰু কৰ্ম অভিজ্ঞতাক গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থানত স্থিতকৰণ।

অসম চৰকাৰে ১৯৭৭ চনৰ ১ অক্টোবৰৰপৰা অসমৰ সকলোবোৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ক প্রাদেশিকৰণ কৰে যিবিলাকে ইতিমধ্যে ঘাটি মঞ্জুৰীৰ অনুদান লাভ কৰি আছিল। প্রাদেশিকৰণ বিদ্যালয়বোৰৰ উপৰিওঁ ব্যক্তিগত সংগঠনে চলাই থকা চৰকাৰী সাহার্য নোপোৱা কিছুমান মাধ্যমিক বিদ্যালয় আছে। কেন্দ্রীয় বিদ্যালয় সংগঠনৰ তলত কিছুমান কেন্দ্রীয় বিদ্যালয় আছে যিবিলাকে কেন্দ্রীয় মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদৰ অধীনত দশমমান শ্রেণী আৰু দ্বাদশ শ্রেণীত দুটা পৰীক্ষা অনুষ্ঠিত কৰে। গোৱালপাৰাৰ মৰণৈত এখন 'সৈনিক বিদ্যালয়' আছে।

জানি থোৱা ভাল

- অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদ গঠিত হয় ১৯৮৪ চনত।
- ১৯৮৪ চনৰপৰা অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদক উচ্চতৰ মাধ্যমিক পর্যায়টো নিয়ন্ত্রণ কৰাৰ দায়িত্ব দিয়া হয়।
- ১৯৭৭ চনৰপৰা অসম চৰকাৰে সকলোবোৰ উচ্চ-মাধ্যমিক বিদ্যালয় আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় যিবোৰে চৰকাৰৰপৰা ঘাটি মঞ্জুৰী পাই আছিল সেইবোৰক প্রাদেশিকৰণ কৰে।
- প্রাদেশিকৰণ বিদ্যালয়বোৰৰ উপৰিও ব্যক্তিগত খণ্ডৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়বোৰে অসমত মাধ্যমিক শিক্ষা সম্প্রসাৰণ কৰি আছে।
- ভাৰত চৰকাৰৰ 'কেন্দ্রীয় বিদ্যালয় সংস্থানৰ' তলত কিছুমান কেন্দ্রীয় বিদ্যালয় আছে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৬ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

ক) ১০+২+৩ শিক্ষাৰ নতুন গাঁথনিটো অসমত ..... শিক্ষাবর্ষৰ পৰা প্রৱর্তন কৰা হৈছিল।

খ) ..... চনত অসম চৰকাৰে সকলোবোৰ উচ্চ-বিদ্যালয় আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ক প্রাদেশিকৰণ কৰিছিল।

গ) অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদ ..... চনত গঠিত হৈছিল।

ঘ) ১০+২+৩ শিক্ষাৰ গাঁথনিটো ..... পৰামর্শ দিছিল।

ঙ) সৈনিক বিদ্যালয়খন ..... অৱস্থিত।

৯.৪.৪ ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি আৰু অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বর্তমান অৱস্থা

১৯৮৬ চনত নতুন শিক্ষানীতি প্রৱর্তন কৰাৰ ক্ষেত্রত বহুত নতুন প্রত্যাহ্বান আহি পৰিছিল চৰকাৰৰ সন্মুখত। বিদ্যালয় শিক্ষাৰ মানদণ্ড উন্নত কৰাৰ মানসেৰে আৰু ল'ৰা-

ছোৱালীবোৰৰ দক্ষতা বৃদ্ধি কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে নতুন শিক্ষা নীতিয়ে 'নবোদয় বিদ্যালয়ৰ' ধাৰণা উদয় কৰে। নবোদয় বিদ্যালয়ৰ ধাৰণাটোৱে যিবিলাক ল'ৰা-ছোৱালীৰ বিশেষ মেধা আছে, দক্ষতা আছে, প্ৰৱণতা আছে তেওঁলোকক গুণগত শিক্ষা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিব। নতুন শিক্ষানীতিৰ প্ৰস্তাৱনা অনুসৰিয়েই দুখীয়া কিন্তু মেধাবী শিশুবোৰক শিক্ষা দিয়াৰ উদ্দেশ্যেৰে 'নবোদয় বিদ্যালয়' স্থাপন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়। বৰ্তমান সময়ত প্ৰত্যেকখন জিলাতে একোখন 'নবোদয় বিদ্যালয়' আছে।

১৯৮৬ চনৰ নতুন শিক্ষানীতিয়ে +২ স্তৰত সুন্দৰভাৱে পৰিকল্পিত আৰু পদ্ধতিগত আঁচনিযুক্ত বৃত্তিমুখী শিক্ষা প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ প্ৰস্তাৱনা আগবঢ়ায়। বৃত্তিমুখী শিক্ষাই অকল অভিযান্ত্ৰিক আৰু কাৰিকৰী শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণতে সীমাবদ্ধ হৈ নাথাকি স্বাস্থ্য, কৃষি, গাৰ্হস্থ বিজ্ঞান, আভ্যন্তৰীণ চিকিৎসা সেৱা, ব্যৱসায়, সমাজসেৱা আদিবোৰকো সামৰি ল'ব লাগে। ই ১৯৯০ চনৰ ভিতৰত শতকৰা ১০% ভাগ শিক্ষাৰ্থী আৰু ১৯৯৫ চনৰ ভিতৰত শতকৰা ২৫% ভাগ শিক্ষাৰ্থীক সামৰি লোৱাৰ প্ৰস্তাৱনা আগবঢ়াইছিল।

জানি থোৱা ভাল

- ভাৰত চৰকাৰে ১৯৮৬ চনত নতুন শিক্ষানীতি প্ৰস্তুত কৰি প্ৰয়োগ কৰে।
- ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিয়ে দুখীয়া আৰু মেধাবী শিশুবোৰৰ বাবে 'নবোদয় বিদ্যালয়' স্থাপনৰ প্ৰস্তাৱনা আগবঢ়ায়।
- ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিয়ে +২ স্তৰত বৃত্তিমুখী শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণ কৰাৰ অৰ্থে এখন সুন্দৰভাৱে পৰিকল্পিত আৰু পদ্ধতিগত আঁচনিৰ প্ৰস্তাৱ কৰে।

বৰ্তমান সময়ত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ছবিখন তলত দিয়াধৰণেৰে পৰ্যবেক্ষণ কৰিবপৰা যায়—

তালিকা ৯.১

বছৰ	প্ৰাথমিক আৰু উচ্চ প্ৰথমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা	মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা	উচ্চতৰ মাধ্যামিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা
২০১২-১৩	৬১৬৮৯	৬৮২৬	১৫৭৯
২০১৩-১৪	৬৪১৭১	৭১২৪	১৬৩৩

সমল ঃ DISE 2013-14: Flash Statistics, NUEPA

আমি অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদে অনুষ্ঠিত কৰা উচ্চ-মাধ্যমিক চূড়ান্ত পৰীক্ষাত শিক্ষাৰ্থীসকলে প্ৰদৰ্শন কৰা ফলাফল তলত দিয়া তালিকাখনৰ মাধ্যমত পৰ্যবেক্ষণ কৰিব পাৰো।

তালিকা নং ৯.২ (২০০৪-২০১৯লৈ ফলাফল)

চন	অৱতীর্ণৰ সংখ্যা	শতকৰা
২০০৪	১,৮৪,৭৭১	৪৯.৭৯
২০০৫	২,০৭,০৮৩	৫৩.০৭
২০০৬	১,৯৯,৭৮৬	৫৩.৫৪
২০০৭	২,০৩,৮২০	৫৪.৯৩
২০০৮	২,৩৯,৬০৬	৫৮.৬৮
২০০৯	২,৩৪,৭৪১	৬১.৫৫
২০১০	২,৭০,৯৩০	৬৩.২১
২০১১	৪,১২,২৩৫	৮২.৮৬
২০১২	৪,৩৯,৮৬৩	৮৫.১৯
২০১৩	৪,৮৮,২৯৪	৮৭.৭৬
২০১৪	৫,২৮,২২৮	৮৯.৮৭
২০১৫	৩,৮৬,৭৬৩	৬২.২১
২০১৬	৩,৮১,৫৮৫	৬২.৭৯
২০১৭	৩,৭২,৬৪০	৪৭.৯৪
২০১৮	৩,৫০,০০০	৫৪.৪৪
২০১৯	৩,৩৬,০০০	৫৬.০৪

সমল ঃ অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদ

তালিকাখনৰপৰা দেখিবলৈ পোৱা গৈছে ২০০৪ চনৰপৰা ক্রমাগতভাৱে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ চূড়ান্ত পৰীক্ষাৰ ফলাফল উন্নতধৰণৰ হৈছে। ইয়াৰ প্রকৃত কাৰণ হ'ল পাঠ্যক্রম আৰু পৰীক্ষা ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্রত হোৱা পৰিৱর্তন।

তলত দিয়া তালিকাখনৰপৰা ২০০৪ চনৰপৰা ২০১৪ চনলৈ উচ্চতৰ মাধ্যমিক চূড়ান্ত পৰীক্ষাৰ ফলাফল পর্যবেক্ষণ কৰিবপৰা যায়। কলা, বিজ্ঞান আৰু বাণিজ্য শাখাক তালিকাত সামৰি লোৱা হৈছে।

তালিকা নং ৯.৩

বছৰ	কলা	বিজ্ঞান	বাণিজ্য
২০০৪	৫৩.৭৯	৬৬.৭৯	৬৪.৭০
২০০৫	৫৭.০৮	৬৭.৬৮	৬৪.৮০
২০০৬	৫৭.১১	৭২.৫২	৬২.৫৫

বছৰ	কলা	বিজ্ঞান	বাণিজ্য
২০০৭	৬১.৫০	৬৮.৪৪	৬৭.১৪
২০০৮	৬৫.৩৩	৮০.৭৩	৬৯.৯৬
২০০৯	৬৭.৯৯	৮০.২৩	৭২.১১
২০১০	৬৮.৬৬	৮৫.১৫	৭৩.৩২
২০১১	৭৩.১৪	৮৭.১৩	৭৯.৮১
২০১২	৭০.২৩	৮৫.৫৮	৮১.৮৭
২০১৩	৭০.১১	৮৩.৮২	৮০.০৮
২০১৪	৭৩.৯১	৮৫.৩১	৮২.৭০

সমল ঃ অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদ

তালিকাখনৰপৰা বুজিব পৰা গৈছে যে কলা শাখাত পৰীক্ষার্থীৰ সংখ্যা বিজ্ঞান আৰু বাণিজ্য শাখাতকৈ বহুত বৃদ্ধি হৈছে। বিজ্ঞান শাখাত পৰীক্ষার্থীসকলে তুলনামূলকভাবে কলা আৰু বাণিজ্য শাখাতকৈ ভাল ফল দেখুৱাইছে।

জানি থোৱা ভাল

- অসমত প্রাথমিক আৰু উচ্চ প্রাথমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা ২০১৩ লৈ ৬৪১৭১ হয় গৈ।
- মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা ২০১৩-১৪ চনত হয়গৈ ৭১২৪খন।
- উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা ২০১৩-১৪ চনত হয়গৈ ১৬৩৩খন।
- হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষাত ২০০৪ চনত উত্তীণৰ হাৰ আছিল ৪৯.৭৯% আৰু ২০১৯ চনত ই বাঢ়ি হয় গৈ ৫৬.০৪% ।
- উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰীক্ষাত কলা শাখাত শিক্ষার্থীসকলৰ ২০০৪ চনত উত্তীর্ণৰ হাৰ আছিল ৫৩.৭৯% আৰু ২০১৪ চনত ই বাঢ়ি হয়গৈ ৭৩.৯১%।
- উচ্চতৰ মাধ্যমিক চূড়ান্ত পৰীক্ষাত বিজ্ঞান শাখাত ২০০৪ চনত উত্তীর্ণৰ হাৰ আছিল ৬৬.৭৯% গৰাকী আৰু ২০১৪ চনত ই বাঢ়ি হয়গৈ ৮৫.৩১% গৰাকী।
- উচ্চতৰ মাধ্যমিক চূড়ান্ত পৰীক্ষাত ২০০৪ চনত বাণিজ্য শাখাত উত্তীর্ণৰ হাৰ আছিল ৬৪.৭০% আৰু ২০১৪ চনত বৃদ্ধি হৈ হৈছিলগৈ ৮২.৭০% গৰাকী।

চিন্তা চর্চা কৰক ৯.১

উচ্চ মাধ্যমিক চূড়ান্ত পৰীক্ষাত ২০০৪ চনৰপৰা ২০১৯ চনলৈ উত্তীর্ণ হোৱা শিক্ষার্থীসকলৰ শতকৰা হাৰৰ এখন তালিকা প্রস্তুত কৰক।

.....

৯.৪.৫ অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহ

ওপৰত কৰা আলোচনাৰপৰা আমি জানিব পাৰিছো যে স্বাধীনতাৰ পিছত অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশ উল্লেখযোগ্যভাবে হৈছিল। শিক্ষাৰ পাঠ্যক্রম, পৰীক্ষা ব্যৱস্থা আদিত পৰিৱর্তন সাধন কৰাৰ লগতে ১৯৫৩-৫৪ চনৰ মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগ আৰু ১৯৬৪-৬৬ চনৰ কোঠাৰী আয়োগে আগবঢ়োৱা সাংগঠনিক ধাৰণাৰ পৰামর্শৰ ভিত্তিত মাধ্যমিক শিক্ষা উন্নতি সাধন কৰিবলৈ অসম চৰকাৰে নানাধৰণে প্রস্তুতি চলাইছিল। কিন্তু বিভিন্নধৰণৰ প্রচেষ্টাৰ পিছতো পর্যবেক্ষণ কৰি দেখা যায় যে অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা ব্যৱস্থাই নিশ্চিত লক্ষ্যত উপনীত হ'বপৰা নাই আৰু ই সমস্যাবহুল হৈ আছে।

বর্তমান অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্রখনৰ সমস্যাবোৰ হ'ল তলত দিয়াধৰণৰ—

- পৰীক্ষাৰ ওপৰত দিয়া অপ্রয়োজনীয় গুৰুত্ব।
- বিশেষ বিষয়ৰ পাঠদানৰ বাবে প্রশিক্ষণপ্রাপ্ত শিক্ষকৰ অভাৱ।
- অনিয়মীয়া শিক্ষক নিয়োগ ব্যৱস্থা।
- কর্তৃপক্ষৰ দ্বাৰা নিয়মীয়া পৰিদর্শনৰ অভাৱ।
- প্রকাশনৰ হেমাহীৰ বাবে পাঠ্যপুথি বিতৰণত দেৰি হোৱা।
- অধিক সংখ্যক বিদ্যালয়ৰ আচবাবৰ অভাৱ।
- বৃত্তিমুখী পাঠ্যক্রমৰ অভাৱ।
- কর্ম অভিজ্ঞতা বাধ্যতামূলক কৰাত অকৃতকার্যতা।
- সঘনাই হোৱা সামাজিক অস্থিৰতা, বন্ধ ইত্যাদি।
- বানপানী আৰু আন আন প্রাকৃতিক দুর্যোগ।
- শিক্ষক-অভিভাৱকৰ সহযোগিতাৰ অভাৱ।
- প্রকৃত শৈক্ষিক নির্দেশনাৰ অভাৱ।
- শিক্ষার্থীসকলৰ ব্যক্তিত্ব বিকাশৰ সুবিধাহীনতা।
- বিদ্যালয়ত নিয়মীয়া স্বাস্থ্য পৰীক্ষাৰ অভাৱ।
- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সমস্যা সম্বন্ধে গৱেষণাৰ অভাৱ।

চিন্তা চর্চা কৰক ৯.২

অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সমস্যাসমূহৰ এখনি তালিকা প্রস্তুত কৰক।

.....

.....

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৭ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

ক) ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিয়ে দুখীয়া আৰু মেধাবী শিশুসকলৰ বাবে ..... বিদ্যালয় স্থাপনৰ প্রস্তাৱনা আগবঢ়াইছিল।

খ)২০০৪-০৫ চনত অসমত মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল ..... খন।

গ)২০১৪ চনত অসমৰ উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিজ্ঞান শাখাৰ পৰীক্ষাত উত্তীর্ণৰ হাৰ আছিল শতকৰা .....।

ঘ)২০১৪ চনত উচ্চ মাধ্যমিক স্তৰৰ চূড়ান্ত পৰীক্ষাৰ উত্তীর্ণৰ হাৰ আছিল শতকৰা .....।

৯.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমত মাধ্যমিক শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ আৰম্ভণি হৈছিল ১৮৩৫ চনত।
- ১৮৩৫ চনত অসমৰ আয়ুক্ত কেপ্তেইন জেনকিনছে ‘গুৱাহাটী চেমিনাৰী’ নামেৰে এখন ইংৰাজী বিদ্যালয় স্থাপন কৰিছিল।
- অসমখন বংগদেশৰপৰা বেলেগ কৰাৰ ফলত ১৮৭৪ চনত এটা সুকীয়া শিক্ষা বিভাগ গঠন কৰা হৈছিল।
- ১৯১৯ চনৰ ভাৰত চৰকাৰৰ আইনৰ পিছত প্রশাসনিক সংস্কাৰ সাধনৰ ফলত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষা ব্যৱস্থাই বিকাশৰ বাবে উদগনি লাভ কৰে।
- ১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হোৱাৰ পিছত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিদ্যায়তনিক দিশবোৰৰ দায়িত্ব কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা বিষয়ান্তকৰণ হৈ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নিয়ন্ত্রণাধীন হয়।
- অসম চৰকাৰে ১৯৫২-৫৩ চনৰ মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগৰ পৰামর্শ অনুসাৰে বিকাশৰ বাবে বিভিন্ন পন্থা হাতত লয়।
- ১৯৬১ চনত অসম মাধ্যমিক শিক্ষা আইন প্রণয়ন হয়।
- অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদ ১৯৬২ চনত গঠন হয়।
- ১৯৬৪-৬৬ চনৰ কোঠাৰী আয়োগৰ পৰামর্শ অনুসাৰে অসম মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদে ১০+২+৩ সূত্রটোৰ স্কুল পর্যায়টো ১৯৭৩-৭৪ চনৰ শিক্ষাবর্ষৰ পৰা প্রৱর্তন কৰে।
- ১৯৭৭ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰপৰা অসম চৰকাৰে সকলোবোৰ উচ্চ মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ

মাধ্যমিক বিদ্যালয় প্রাদেশিকৰণ কৰে যিবিলাকে ইতিমধ্যে চৰকাৰৰপৰা ঘাটি মঞ্জুৰী পাই আছিল।

- অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদখন ১৯৮৪ চনত গঠিত হৈছিল।
- সকলোবোৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ক উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়লৈ উন্নীত কৰাটো সম্ভৱ হোৱা নাছিল বাবে গুৱাহাটী আৰু ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সংবদ্ধ মহাবিদ্যালয়বোৰে দুবছৰীয়া উচ্চতৰ মাধ্যমিক পর্যায়টোৰ পাঠ্যক্রম চলাই আছে।
- বর্তমান সময়ত ব্যক্তিগত খণ্ডত গঢ়ি উঠা কনিষ্ঠ মহাবিদ্যালয়বোৰেও দুবছৰীয়া উচ্চ মাধ্যমিক পর্যায়টো চলাই আছে।
- ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিয়ে দুখীয়া আৰু মেধাবী শিশুসকলৰ বাবে 'নবোদয় বিদ্যালয়' স্থাপনৰ প্রস্তাৱনা আগবঢ়ায়।

৯.৬ অধিক জানিবলৈ

১) বৰুৱা, যতীন ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস অধ্যয়ন*, লয়ার্চ বুকচ ষ্টল, গুৱাহাটী-১
২) ডেকা, বীৰেন্দ্র আৰু অন্যান্য ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস*, অসম বুক ডিপো, গুৱাহাটী-১
৩) বৰদলৈ, অজন্তা ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ বুৰঞ্জী*, লয়ার্চ বুকচ ষ্টল, গুৱাহাটী-১
৪) দেবী, ৰেণু ঃ *অসমৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা*

৯.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ১৮৩৫, খ) ২০, গ) কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯৪৮

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯৬১

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯৬২

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯৭৪

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ১৯৭৩-৭৪, খ) ১ অক্টোবৰ ১৯৭৭, গ) ১৯৮৪ চন,
ঘ) কোঠাৰী আয়োগ (১৯৬৪-৬৬), ঙ) গোৱালপাৰাত

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) নবোদয়, খ) ৬৪১৭১, গ) ৮৫.৩১%, ঘ) ৮৯.৮৭%

৯.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) চুটি প্ৰশ্ন (১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ঃ ভাৰতবৰ্ষৰ জাতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্ৰত কোঠাৰী আয়োগৰ মূল পৰামৰ্শ সমূহ কি কি?

প্ৰশ্ন ২ঃ উচ্চতৰ মাধ্যমিক স্তৰৰ বাবে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ মূল পৰামৰ্শসমূহ কি কি?

(খ) ৰচনা ধৰ্মী প্ৰশ্ন (৩০০ - ৫০০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ঃ প্ৰাক্ স্বাধীনতাৰ সময়ত অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ বিষয়ে চমু আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ২ঃ 'মাধ্যমিক শিক্ষা হ'ল প্ৰাথমিক আৰু উচ্চশিক্ষা বিকাশৰ চাবিকাঠি'— ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ঃ ১৯৫২-৫৩ চনৰ মাধ্যমিক শিক্ষা আয়োগৰ পৰামৰ্শৰ পিছত অসমত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত কেনেকুৱাধৰণৰ ব্যৱস্থা হাতত লোৱা হৈছিল? আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৪ঃ শিক্ষাৰ্থীসকলৰ সৰ্বাঙ্গীন বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত হেঙাৰস্বৰূপে দেখা দিয়া অসমৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ প্ৰধান সমস্যাসমূহ নিৰ্ণয় কৰক।

****

অধ্যায় ১০ ঃ অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ

অধ্যায় গাঁথনি

১০.১ উদ্দেশ্য

১০.২ পৰিচয়

১০.৩ অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ

- ১০.৩.১ ব্রিটিছৰ শাসনকালত অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ নিম্ন স্নাতক পর্যায়ৰ
- ১০.৩.২ স্বাধীনতাৰ সময়ৰে পৰা ভাৰতত উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিৱর্তন
- ১০.৩.৩ স্বাধীনতাৰ পিচত অসমত নিম্ন স্নাতক পর্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ
- ১০.৩.৪ স্বাধীনতাৰ পিচত অসমত স্নাতকত্তোৰ পর্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ
- ১০.৩.৫ মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষাৰ মাজেদি অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ

১০.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১০.৫ অধিক জানিবলৈ

১০.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১০.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

১০.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- ব্রিটিছ শাসন ব্যৱস্থাত অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- স্বাধীনতা লাভ কৰা দিনৰে পৰা ভাৰতত উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিৱর্তনবোৰ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পিছত অসমত নিম্ন স্নাতক পর্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষাৰ দ্বাৰা অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

১০.২ পৰিচয়

ভাৰতত উচ্চ শিক্ষাৰ প্রচলনৰ এক দীঘলীয়া বুৰঞ্জী আছে। তক্ষশীলা, নালন্দা, বিক্রমশীলা আদি ঠাইবোৰ পুৰণি কালৰে পৰা উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে বিখ্যাত। ১৯শ শতিকাৰ মাজভাগতহে ভাৰতত উচ্চ শিক্ষাৰ আধুনিক পদ্ধতি প্রৱর্তন হয়। ইং ১৮৫৪ চনৰ উদৰ নির্দেশনামা মতে, ইং ১৮৫৭ চনত বোম্বাই, কলিকতা আৰু মাদ্রাছত তিনিখন বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল।

মাধ্যমিক শিক্ষা ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্তন হোৱাৰ পিছত উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰচলন হয়। ইং ১৯৪৭ চনৰ পূৰ্বে উচ্চ শিক্ষাৰ পদ্ধতি দেশৰ সকলো ঠাইতে সমমাত্ৰিক শিক্ষা (Uniform) ব্যৱস্থা আছিল। উপাধি বিষয়ক কলা আৰু বিজ্ঞান দুই বছৰৰ হব আৰু পিছৰ দুই বছৰত দ্বিতীয় উপাধি বিষয় হব যিটোক কোৱা হব স্নাতকোত্তৰ উপাধি। ১০ + ২ + ৩ বছৰীয়া পাঠ্যক্ৰম প্ৰচলিত হোৱাৰ পিছত প্ৰথম উপাধিস্তৰৰ সময়স্থিতি তিনি বছৰৰ কম হব নোৱাৰিব। বৃত্তিমূলক বিষয়ৰ উপাধি স্তৰৰ সময়সীমা চাৰি বা পাঁচ বছৰ সময় হোৱা উচিত। বৰ্তমান সময়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বিশাল পদ্ধতি পোৱা যায়। উচ্চ শিক্ষাই ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক বিকাশ, সামাজিক উন্নতি, ৰাজনীতি, গণতন্ত্ৰ আদি সকলো দিশতে তাৎপৰ্যপূৰ্ণভাৱে অবদান যোগাইছে। তথাপি, এই ক্ষেত্ৰত বিকাশ সমান ভাবে হোৱা নাই। আমাৰ প্ৰয়োজন মতে উচ্চ শিক্ষাৰ দ্বাৰা যিখিনি সুবিধা প্ৰদান কৰা হৈছে, সেইখিনি যথেষ্ট নহয়। বিশ্ববিদ্যালয়ে প্ৰদান কৰা বিষয়বোৰৰ উপযোগিতা আৰু প্ৰাসংগিকতাই পৰিৱৰ্তনশীল সময়ৰ চাহিদাৰ লগত মিলিব পৰা নাই, যেয়ে আমাৰ মনত সদায় এই বিষয়বোৰ প্ৰশ্নবোধক হৈ ৰয়।এই অধ্যায়টোৱে ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰা দিনৰে পৰা উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত কি কি পৰিৱৰ্তন আনিছে সেই বিষয়ে বুজাত সহায় কৰিব।

১০.৩ অসমত উচ্চ স্তৰত শিক্ষাৰ বিকাশ

ইং ১৯০০ শতিকালৈ অসম উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত পিচপৰি আছিল। ইং ১৮৫৮ চনত গুৱাহাটী স্কুলখনে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত পৰীক্ষা দিয়াৰ বাবে অনুমোদন লাভ কৰিছিল। ইয়াৰ তিনি বছৰ পিছত অৰ্থাৎ ইং ১৯৬১ চনত দুজন পৰীক্ষাৰ্থীয়ে সুখ্যাতিৰে এই প্ৰবেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈছিল। ইং ১৯৬৪ চনত বিদ্যালয়বোৰে পৰিদৰ্শক মিষ্টাৰ মৰেৰ (Mr. Murray) ই কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰথম কলা (F.A.) বিষয়টো গুৱাহাটী স্কুলখনত শিকাবৰ বাবে বেংগল চৰকাৰৰ ওচৰত এটা প্ৰস্তাৱ আগবঢ়ায়। বেংগল চৰকাৰে এই প্ৰস্তাৱত অনুমোদন জনায় আৰু কেইমাহ মানৰ ভিতৰতে ভাৰত চৰকাৰৰ পৰা অনুমোদন গৃহীত হয়। ইং ১৮৬৫ চনৰ জুলাই মাহত, গুৱাহাটী স্কুলক মহাবিদ্যালয় শাখালৈ উন্নত কৰিবৰ বাবে এটা আদেশ দিছিল যাতে এই স্কুলখনে নিজস্ব প্ৰদেশৰ দ্বায়িত্বৰ বিষয়ে প্ৰশিক্ষণ দিয়াব পাৰে। সেই মৰ্মে, ইং ১৮৬৬ চনত কলা বিভাগত প্ৰথম পৰীক্ষা দিয়াৰ বাবে গুৱাহাটী স্কুলখন মহাবিদ্যালয় শাখালৈ অনুমোদন দিলে ইং ১৮৭৪ চনত, মুখ্য আয়ুক্তৰ প্ৰদেশ সংবিধানখন লৈ কলিকতাৰ পৰা অসম পৃথক কৰা হয়। অসমৰ বাবে সূকীয়া এখন সঞ্চালকালয় গঠন হ'ল। অসমৰ প্ৰথম মুখ্য আয়ুক্ত হ'ল কোলোনেল কীটিংছ (Colonel Keatings)। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যক্ৰমে বিভিন্ন কাৰণত কীটিংছে গুৱাহাটী স্কুলৰ মহাবিদ্যালয় শখাটো ইং ১৮৭৬ চন বন্ধ কৰি দিয়ে। তাৰ কাৰণবোৰ হ'ল —

- বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ফলাফল অত্যন্ত হতাশজনক হৈছিল। ইং ১৮৭২-১৮৭৪ চনত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উত্তীৰ্ণৰ সংখ্যা একেবাৰে নাছিল।
- মহাবিদ্যালয় শাখাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শিক্ষা দিয়াৰ খৰচ বৃদ্ধি পাইছিল।
- আনুপাতিকভাৱে মহাবিদ্যালয় শাখাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তি সঁচাকৈয়ে হতাশাজন আছিল।

জানি থোৱা ভাল

- ইং ১৮৫৮ চনত, গুৱাহাটী স্কুলকখনে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত প্ৰবেশিকা প্ৰবেশ পৰীক্ষা দিয়াৰ অনুমোদন পাইছিল।
- ইং ১৮৬১ চনত প্ৰবেশিকা পৰীক্ষাত গুৱাহাটী স্কুলৰ পৰা দুজন পৰীক্ষার্থী উত্তীর্ণ হৈছিল।
- ইং ১৮৬৪ চনত স্কুলসমূহৰ পৰিদর্শক মিষ্টাৰ মুৰেৰ বেংগল চৰকাৰৰ ওচৰত এটা প্ৰস্তাৱ এইদৰে দাঙি ধৰে যে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰথম কলা বিষয়টো গুৱাহাটী স্কুলত শিকোৱাৰ বাবে গুৱাহাটী স্কুলৰ মানদণ্ড উন্নত কৰিব লাগে।
- ইং ১৮৬৬ চনত গুৱাহাটী স্কুলত কলা শাখাৰ প্ৰথম পৰীক্ষাৰ অনুমোদন লৈ মহাবিদ্যালয় শাখা খোলা হৈছিল।
- ইং ১৮৭৪ চনত, মুখ্য কমিচনাৰ প্ৰদেশ সংবিধানৰ সৈতে বেংগলৰ পৰা অসম বিভক্ত হৈছিল।
- ইং ১৮৭৬ চনত দুর্ভাগ্যক্ৰমে অসমৰ মুখ্য আয়ুক্ত মিষ্টাৰ কীটিংছে গুৱাহাটী স্কুলৰ মহাবিদ্যালয় শাখাটো বন্ধ কৰি দিছিল।
- মহাবিদ্যালয় শাখাটো বন্ধ কৰি দিয়াৰ বহুতো কাৰণ আছে, যেনে— বিশ্ববিদ্যালয় পৰীক্ষাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ দুর্বল পাৰদর্শিতা, জনমূৰি খৰচ যথেষ্ট বেছি, মহাবিদ্যালয় শাখাত নিম্ন পর্যায়ৰ নামভর্তিকৰণ সংখ্যা ইত্যাদি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ খালী ঠাই পূৰ কৰক ঃ

ক) ..... চনত স্কুল কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত প্ৰবেশিকা পৰীক্ষা দিয়াৰ বাবে অনুমোদন লাভ কৰিছিল।

খ) গুৱাহাটী স্কুলৰ পৰা ইং ১৯৬২ চনত ..... পৰীক্ষার্থী উত্তীর্ণ হৈছিল।

গ) গুৱাহাটী স্কুলত প্ৰথম কলা বিষয়টো শিকাবৰ বাবে মান উন্নত কৰাত স্কুলসমূহৰ পৰিদর্শক ..... এটা প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াইছিল।

ঘ) অসমৰ মুখ্য কমিচনাৰ জনৰ নাম .....।

ঙ) ..... চন গুৱাহাটী স্কুলৰ মহাবিদ্যালয় শখাটো বন্ধ কৰা হৈছিল।

১০.৩.১ ব্ৰিটিছ শাসনকালত অসমত নিম্ন স্নাতক পর্যায়ৰ শিক্ষাৰ বিকাশ

এতিয়া, ব্ৰিটিছ যুগত অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ উন্নতিৰ বিষয়ে আমি অধ্যয়ন কৰিম। কলিকতাত গৈ অসমীয়া ছাত্ৰ সমাজৰ অসুবিধাৰ কথা ভাবি জনসাধাৰণে পুনৰ গুৱাহাটী

স্কুলত মহাবিদ্যালয় শাখা খোলাৰ কথাত জোৰ দিলে। তেতিয়াৰ অসমৰ মুখ্য আয়ুক্ত ছাৰ চালর্ছ ইলিয়টে (Sir Charles Elliot) উচ্চ শিক্ষাৰ প্রশ্নটো সহানুভূতি সহকাৰে বিবেচনা কৰিলে। ইং ১৮৮২ চনত যিবোৰ অসমীয়া ছাত্রই প্রবেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীর্ণ হৈছিল তেওঁলোকক প্রতি মাহে ২০ টকাকৈ বৃত্তি দিয়াৰ সিদ্ধান্তও ছাৰ চালর্ছ ইলিয়টে (Sir Charles Elliot) লৈছিল আৰু তেওঁলোক বেংগলৰ যিকোনো মহাবিদ্যালয়তে প্রথম কলা আৰু বি.এ. পৰীক্ষা দিবলৈ গৈছিল। তেওঁ পুনৰ ঘোষণা কৰিছিল যে যদি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ফলাফল সন্তোষ জনক হয় তেতিয়া পুনৰ গুৱাহাটী স্কুলত মহাবিদ্যালয় শ্রেণী খোলাৰ কথা বিবেচনা কৰা হব। কিন্তু ইং ১৯৮৭ চনত যেতিয়া উইলিয়াম ৱার্ড (William Ward) মুখ্য আয়ুক্ত হিচাপে নিয়ুক্ত হয়, তেতিয়া তেওঁ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে অসমীয়া ছাত্র বৃত্তি প্রতি মাহে ২০ টকাৰ পৰা ১৪ টকা কৰিলে আৰু সেই বৃত্তিও ছাত্র বুদ্ধি অনুযায়ী দিয়া হব বুলি ঘোষণা কৰিলে। এই কার্যৰ বাবে অসমৰ জনসাধাৰণ ক্ষুব্ধ হ'ল। এনে পৰিৱেশত অসমত মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰাৰ বাবে আন্দোলন আৰম্ভ পুনৰায় হ'ল। ইং ১৮৯৯ চনলৈকে এই বিষয়ক লৈ অসম চৰকাৰে কোনো ব্যবস্থা হাতত নললে। তেতিয়া স্বর্গীয় মানিক চন্দ্র বৰুৱা (Manik Chandra Baruah)ৰ নেতৃত্বত গুৱাহাটীত মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰাৰ বাবে পুনৰায় দাবী উত্থাপিত হ'ল। লগতে এইটো উল্লেখ কৰা হ'ল যে, যদি চৰকাৰেভাৱে গুৱাহাটীত মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰাৰ এয়া উপযুক্ত সময় নহয়, তেন্তে অসম চৰকাৰে উচ্চ পৰীক্ষাৰ বাবে কলিকতাত পঢ়িব যোৱা অসমীয়া ছাত্রসমাজৰ বাবে এটা আবাসগৃহ স্থাপন কৰা হওক লগতে বৃত্তি দিয়াৰ মাচুল আৰু ছাত্রৰ সংখ্যাও বঢ়োৱাৰ বাবে অসম চৰকাৰক হেঁচা দিয়া হওক।

সমস্যাটোৰ প্রয়োজনীয়তাৰ কথা ভাবি সেই সময়ৰ মুখ্য আয়ুক্ত ছাৰ হেনৰি জন ষ্টেডম্যান (Sir Henry John Stedman Cotton) কটনে প্রস্তাৱটো জোৰৰে সমর্থন কৰিছিল ষ্টেডম্যানে নিজে এজন যথেষ্ট মানুহক ভাল পোৱা আৰু উদাৰ মনৰ ব্যক্তি আছিল। ছাৰ হেনিৰ ষ্টেডম্যান কটনে অবশেষত ইং ১৯০০ চনত গুৱাহাটীত এখন দ্বিতীয় বর্গৰ চৰকাৰী মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰাৰ সিদ্ধান্ত হৈছিল, ইং ১৯০১ চনৰ ২৭ মে'ৰ দিনা আনুষ্ঠানিক ভাবে মহাবিদ্যালয়খন মুখ্য আয়ুক্তজনে উদ্বোধন কৰে আৰু এইখন মহাবিদ্যালয়েই পিচত কটন মহাবিদ্যালয় হিচাপে নাম লয়। কটন মহাবিদ্যালয়ৰ প্রথম অধ্যক্ষ আছিল ফ্রেডৰিক উইলিয়াম ছুড মাৰছেন(Frederick William Sudmersen)। এনেকৈয়ে, অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ আৰম্ভণি হৈছিল।

এতিয়া, ইং ১৯০১ চনৰ কটন মহাবিদ্যালয় স্থাপন হোৱাৰ পিচৰ পৰা অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ স্বৰূপ কেনেকুৱা হৈছিল তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব। এই বিষয়ে নিঃসন্দেহে ক'ব পৰা যায় যে ৱাজ্যত উচ্চ শিক্ষাৰ বৃদ্ধিত গুণগত দিশত কটন মহাবিদ্যালয়ৰ অবদান উল্লেখনীয়। তলত ইং ১৯১১ চনৰ পৰা ইং ১৯৪১ চনলৈকে প্রত্যেক পাঁচ বছৰৰ মূৰে মূৰে ছাত্র-ছাত্রীৰ নামভর্তিৰ সংখ্যা দিয়া হৈছে।

তালিকা নম্বৰ ১০.১

৩১ মার্চত নামভর্তিৰ সংখ্যা

বছৰ ১৯১১	১৯১৬	১৯২১	১৯২৬	১৯৩১	১৯৩৬	১৯৫১	
নামভর্তিৰ সংখ্যা	১৬০	৩৪৯	৪২৭	৫৫২	৬০৯	৭৮৩	১০৪৫

(উৎস ঃ সোণালী জয়ন্তী সংখ্যা, কটন মহাবিদ্যালয়, ইং ১৯৫১-৫২, পৃষ্ঠা-৪৭)

ইং ১৯২৯-৩০ চনত কটন মহাবিদ্যালয়ত প্ৰথম ছোৱালীৰ নামভর্তি হয়। আৰু পিছত ছোৱালীৰ সংখ্যা বাঢ়ি গৈ ইং ১৯৪০-৪১ চনত ৭৫ গৰাকী হয়। কটন মহাবিদ্যালয় স্থাপন হোৱাৰ পিছত ইং ১৯১৪ চনৰ পৰা ইং ১৯৩৫ চনলৈ অসমত তলত উল্লেখ কৰা মহাবিদ্যালয়বোৰ স্থাপন হয়।

- আর্ল ল মহাবিদ্যালয় (১৯২৪)
- জগন্নাথ বৰুৱা মহাবিদ্যালয়, যোৰহাট (১৯৩১)
- লেডী কেনী মহাবিদ্যালয়, চিলং (১৯৩৫)

ইং ১৯৪৮ চনলৈকে অসমত ১৬ খনকৈ মহাবিদ্যালয় স্থাপন হয় আৰু তাৰ ভিতৰত কটন মহাবিদ্যালয়খনেই হ'ল সেই সময়ৰ একমাত্ৰ চৰকাৰী মহাবিদ্যালয়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ শুদ্ধ উত্তৰ দিয়ক ঃ

১) প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীর্ণ হোৱা অসমীয়া ছাত্ৰক প্ৰতি মাহে ২০ টকাকৈ বৃত্তি দিবলৈ আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে বেংগললৈ পঠিয়াইছল।

ক) উইলিয়াম ৱার্ড খ) ছাৰ চার্লছ ইলিয়ট।

২) কটন মহাবিদ্যালয় স্থাপন হৈছিল।

ক) ইং ১৯০০ চনৰ ২০ জুন খ) ইং ১৯০১ চনৰ ২৭ মে'।

৩) প্ৰথম অধ্যক্ষজন নাম।

ক) মিষ্টাৰ ফ্ৰেডৰিক উইলিয়াম ছুদমাৰছন

খ) ছাৰ হেনৰী জ. এছ. কটন।

৪) জগন্নাথ বৰুৱা মহাবিদ্যালয় যোৰহাটত স্থাপিত হৈছিল।

ক) ইং ১৯৩১ চনত খ) ইং ১৯৩৫ চনত।

১০.৩.২ ভাৰতত স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পৰা উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিৱর্তন

ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পিছত ভাৰত চৰকাৰে বর্তমান যুগৰ প্ৰয়োজনীয়তাক লক্ষ্য ৰাখি সময়ে সময়ে উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ বাবে বিভিন্ন উপায় গ্ৰহণ কৰি আহিছে।

এই উপায়বোৰে স্বাধীনতাৰ পিছত অসমৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাব পেলাইছে।

বিশ্ববিদ্যালয় শিক্ষা আয়োগ (ইং ১৯৪৮-৪৯) ঃ ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পিছত ভাৰতৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আদি বিভিন্ন দিশত পৰিৱৰ্তন আহিছিল। বিশ্ববিদ্যালয়ত উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰি বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত শিক্ষাৰ্থীসকলে যাতে দেশক প্ৰথম শ্ৰেণীৰ নেতৃত্ব প্ৰদান কৰিব পাৰে তাৰ প্ৰতি বিশ্ববিদ্যালয় সদায় সচেষ্ট থাকিব লাগিব আৰু গুৰুত্ব দিব লাগিব। সেয়ে শিক্ষাৰ বৰ্ধিত চাহিদাৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনাই আন্তঃ-বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা উপদেষ্টা ব'ৰ্ড দুখনে লগ হৈ ভাৰত চৰকাৰক ভাৰত বিশ্ববিদ্যালয় শিক্ষাৰ ওপৰত এখন আয়োগ গঠন কৰিবলৈ পৰামৰ্শ জনালে। লগতে দেশখনৰ বৰ্তমান আৰু ভবিষ্যত পৰিস্থিতিৰ লগত খাপ খুৱাই উন্নতি কৰিবলৈ কিছুমান উপায় বা পৰামৰ্শও আগবঢ়ায়। সেই পৰামৰ্শ মতে ইং ১৯৪৮ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত ড° সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণণ (Dr. Sarvepalli Radhakrishnan)ৰ নেতৃত্বত ভাৰতীয় বিশ্ববিদ্যালয় আয়োগ গঠন হয় আৰু এই আয়োগে ইং ১৯৪৯ চনৰ আগষ্ট মাহত তেওঁলোকৰ প্ৰতিবেদন দাখিল কৰে।

স্বাধনীতা লাভ কৰা পিছত বিশ্ববিদ্যালয় শিক্ষাৰ বিকাশত এই আয়োগৰ প্ৰতিবেদনৰ অবদান যথেষ্ট আৰু ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাত আয়োগৰ প্ৰতিবেদনখন এক অতি বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ দলিলৰ ৰূপ লয়। ৰাধাকৃষ্ণণ আয়োগৰ পৰামৰ্শ ক্ৰমে স্বৰাজোত্তৰ ভাৰতত ইং ১৯৪৩ চনত বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগ (UGC)ৰ বিকাশ ঘটে আৰু এই আয়োগে ইং ১৯৫৩ চনত সংসদত এখন স্বায়ত্ব স্বীকৃত হয়। এই বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান, আয়োগে উচ্চ শিক্ষাৰ মান আৰু সংগতি ৰক্ষাৰ উদ্দেশ্য সৃষ্টি হৈছিল। কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অনুদান আয়োগৰ পুজি যোগান ধৰে আৰু এই আয়োগে বিশ্ববিদ্যালয় সমূহলৈ পুঁজি নিৰ্ধাৰণ আৰু যোগান ধৰে।

শিক্ষা আয়োগ (ইং ১৯৬৪-৬৬) ঃ সকলো দিশ আৰু সকলো স্তৰতে শিক্ষাৰ বিকাশৰ লগতে শিক্ষাৰ পুনৰ গঠন আৰু সংস্কাৰৰ বাবে ইং ১৯৬৪ চনৰ ১৪ জুলাই তাৰিখে ভাৰত চৰকাৰে এখন শিক্ষা আয়োগ গঠন কৰে। এই আয়োগৰ সভাপতি আছিল ডাঃ ডি. এছ. কোঠাৰী। তেওঁৰ নামেৰেই এই আয়োগৰ নাম কোঠাৰী শিক্ষা আয়োগ বুলি জনা যায়। শিক্ষাৰ সকলো দিশ সামৰি লৈ এই আয়োগে ইং ১৯৬৬ চনৰ ২৯ জুনত প্ৰতিবেদন দাখিল কৰে।

ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতি ঃ ভাৰত চৰকাৰে ইং ১৯৬৭ চনত সংসদৰ সদস্যৰ দ্বাৰা শিক্ষা সমিতিৰ (১৯৬৪-৬৬)ৰ প্ৰতিবেদনখন বিবেচনা কৰিবলৈ এখন সমিতি গঠন কৰে আৰু ইয়ে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতি নাম লৈ খচৰা প্ৰস্তুত কৰি উলিয়ায়। শিক্ষা আয়ুক্তৰ পৰামৰ্শাৱলী আৰু সংসদৰ দ্বাৰা গঠিত সমিতিৰ প্ৰতিবেদনৰ ওপৰত আলোচনা কৰি ইং ১৯৬৮ চনৰ জুলাই মাহৰ ২৪ তাৰিখে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ ওপৰত এটা সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। স্বাধীনতা

লাভ কৰাৰ পিছত ভাৰতৰ শিক্ষা জগতত ইং ১৯৬৮ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে এক তাৎপর্যপূর্ণ ভেটি তৈয়াৰ কৰে। যাৰ ফলত সমগ্ৰ ভাৰততে একেধৰণৰ উমৈহতীয়া শিক্ষানীতিৰ প্ৰচলন হয় আৰু ১০+২+৩ পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হয়।

একৈশ শতিকাৰ বিভিন্ন দিশত সামাজিক প্ৰয়োজনীয়তা লক্ষ্য আগত লৈ ভাৰত চৰকাৰে সমগ্ৰ দেশতে নতুন শিক্ষানীতি গঠন কৰি প্ৰৱর্তন কৰে। এই নতুন শিক্ষানীতিৰ বিষয়ে সেইসময়ৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী ৰাজীৱ গান্ধীয়ে ইং ১৯৮৫ চনৰ ৫ জানুৱাৰীৰ দিনা জাতিৰ উদ্দেশ্যে মে' মাহত সংসদৰ নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি গৃহীত কৰে আৰু ইং ১৯৮৬ চনৰ আগষ্ট মাহত সংসদৰ এই নাতিৰ কার্যকৰীৰূপ লয়।

পুনৰ ইং ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি পৰিচালনা কৰাৰ বাবে আচার্য্য ৰামমূর্ত্তিক লৈ ইং ১৯৯০ চনৰ ৭ মে' তাৰিখে ভি. পি. সিঙৰ নেতৃত্বত জাতীয় জনতা দল চৰকাৰে এখন সমিতি গঠন কৰে। এই সমিতিয়ে নীতিসমূহ পর্য্যালোচনা কৰি নতুন কিছুমান নীতি সংযোজন কৰিছিল। সেইবোৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ বাবে দৰকাৰী কার্যপন্থাও হাতত লোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। ইং ১৯৯১ চনৰ ২৬ ডিচেম্বৰত ৰামমূর্তিৰ প্ৰতিবেদন চৰকাৰৰ ওচৰত দাখিল কৰিছিল আৰু সংসদৰ দুয়ো সদনতে ইং ১৯৯১ চনৰ জানুৱাৰী মাহত উত্থাপিত হৈছিল।

ইং ১৯৯১ চনৰ ৮ আৰু ৯ মার্চত কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা উপদেষ্টা ব'র্ডৰ সভা অনুষ্ঠিত হৈছিল। তাত শিক্ষা পর্য্যালোচনা সমিতি নামেৰে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ ওপৰত পর্য্যালোচনা কৰিবলৈ এখন সমিতি গঠন কৰা হয়। অন্ধ্ৰপ্ৰদেশৰ মুখ্যমন্ত্ৰী শ্ৰীজনার্ধন ৰেড্ডীক (Sri N. Janardhana Reddy) অধ্যক্ষ হিচাপে লৈ ইং ১৯৯১ চনৰ ৩১ জুলাইত এখন সমিতি গঠন কৰা হয়। ইং ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ বিভিন্ন দিশ প্ৰয়োগ কৰাটোৱেই এই সমিতিৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য। অৱশ্যে এই সমিতিখনে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি গঠন হোৱাৰ দিনৰে পৰা তেতিয়ালৈকে কোনোধৰণৰ শিক্ষা জগতত বিকাশ ঘটাইছিল তাকো বিচাৰ কৰিছিল। অবশেষত, ইং ১৯৯২ চনৰ জানুৱাৰী মাহত ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ সংশোধিত ৰূপত প্ৰতিবেদন দাখিল কৰে। কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা উপদেষ্টা জনার্ধন ৰেড্ডী সমিতিৰ আবেদন বিবেচনা কৰি সংশোধিত ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি সম্পূর্ণ কৰি তোলে আৰু এই নীতি ইং ১৯৯২ চনৰ ৭ মে'ত সংসদৰ দুয়োটা সদনতে উত্থাপিত হয়। এই সংশোধিত ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ এখন কর্ম আঁচনি প্ৰস্তুত কৰে আৰু শিক্ষাৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত ২২টা কামৰ ভাৰ হাতত লয়। ইং ১৯৯২ চনৰ ৩ আৰু ৪ আগষ্টত অনুষ্ঠিত ৰাজ্যিক সচিবালয় আৰু শিক্ষাৰ পৰিচালক সন্মিলনত কর্ম আঁচনিখনৰ বিষয়ে আলোচনা হয়। সমিতিখনক কর্ম আঁচনিক চকু দিবলৈ আন এখন আৰু পৰিচালনা সমিতি গঠন কৰা হয়। কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা উপদেষ্টা বোর্ডে ইং ১৯৯২ চনৰ আগষ্ট মাহৰ ৮ তাৰিখে নথি-পত্ৰবোৰ অনুমোদন কৰে। ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ কর্ম আঁচনি (১৯৯২) খনে উচ্চ শিক্ষাকে সামৰি ২৩টা বিষয়ৰ ওপৰত বিভিন্ন কৌশলৰে আঁচনিখন প্ৰয়োগ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে।

ৰাষ্ট্রীয় জ্ঞান সমিতি ঃ ইং ২০০৫ চনৰ ১৩ জুনত তিনি বছৰৰ বাবে (২০০৫ৰ পৰা ২০০৮ৰ ২ অক্টোবৰ) ৰাষ্ট্রীয় জ্ঞান সমিতি গঠন (National Knowledge Commission) হয়, উচ্চ শিক্ষাৰ সংস্কাৰ আৰু পৰিৱৰ্তনৰ আৱশ্যকতা অনুভব কৰি। ৰাষ্ট্রীয় জ্ঞান সমিতিয়ে উচ্চ শিক্ষাৰ তিনিটা বিশেষ দিশত গুৰুত্ব দিয়ে। সেই তিনিটা হ'ল— (১) প্রসাৰ (২) দক্ষতা (৩) অন্তর্ভুক্তি ৰাষ্ট্রীয় সমিতিয়ে মুক্ত আৰু দুৰত্ব শিক্ষা পদ্ধতিৰ (Open and distance education) গুণগত মানৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি যাতে এই মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষাই উচ্চ শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য— প্রসাৰ, দক্ষতা আৰু অন্তর্ভুক্তিক সামৰি লয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৩ ঃ শুদ্ধ উত্তৰটো দিয়ক ঃ

১) বিশ্ববিদ্যালয় শিক্ষা আয়োগৰ (১৯৪৮-৪৯) অধ্যক্ষ আছিল—

ক) ড° ডি. এছ. কোঠাৰী, খ) ড° এছ. ৰাধাকৃষ্ণণ, খ) ড° জাকিৰ হুছেইন

২) বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগ গঠন হৈছিল—

ক) ১৯৫৩ চনত, খ) ১৯৫৬ চনত, গ) ১৯৬৪ চনত

৩) নতুন শিক্ষানীতি প্রধানমন্ত্রী ৰাজীৱ গান্ধীয়ে প্রৱর্তন কৰিছিল—

ক) ১৯৮৫ চনত, খ) ১৯৮৬ চনত, গ) ১৯৬৪ চনত

৪) জনার্ধন ৰেড্ডী সমিতি গঠিন হৈছিল—

ক) ১৯৯০ চনত ৭ মে'ত, খ) ১৯৯১ চনত ৯ জানুৱাৰীত,

গ) ১৯৯২ চনৰ জানুৱাৰীত

৫) সংশোধিত ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি চূড়ান্ত সিদ্ধান্ত গৃহীত হৈছিল—

ক) ১৯৬৮ চনত, খ) ১৯৮৬ চনত, গ) ১৯৯২ চনত

৬) ভাৰত চৰকাৰৰ দ্বাৰা ৰাষ্ট্রীয় জ্ঞান সমিতি গঠন হৈছিল—

ক) ২০০৫ চনত, খ) ২০০৭ চনত, গ) ২০০৮ চনত

১০.৩.৩স্বাধীনতাৰ পিছত অসমত নিম্ন স্নাতক পর্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ

স্বাধীনতা লাভ কৰা দিনৰে পৰা অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ দ্রুত বিকাশ হৈছে। ইং ১৯৪৮ চনৰ ২৬ চনৰ ১ম জুলাইত ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হয় আৰু অসমৰ উচ্চ শিক্ষাৰ ভেটি সুদৃঢ় কৰি তাৰ প্রসাৰত যথেষ্ট অবদান যোগায়। তলত উল্লেখ কৰা তালিকাই অসমত ইং ১৯৪৭-৪৮ চনৰ পৰা ইং ১৯৯০-৯১ চনলৈকে উচ্চ শিক্ষাৰ সম্প্রসাৰণ দেখাইছে।

তালিকা ১০.২

বছৰ	মহাবিদ্যালয়ৰ সংখ্যা	নামভর্তিৰ সংখ্যা	শিক্ষকৰ সংখ্যা
১৯৪৭-৪৮	১৬	৫,৪৩৯	—
১৯৫০-৫১	১৯	৭,১৪৯	২৭১
১৯৬০-৬১	৩৫	২৫,২৪৩	৮৫৫
১৯৭০-৭১	৯৯	৫৪,৫৭৫	২,৮৫৪
১৯৮০-৮১	১৩৯	১,১১,০৭৫	৪,২৯১
১৯৯০-৯১	১৮৬	২,০৯,৯৬৭	৫,৫৮৫

উৎস ঃ ১৯৯২ চনৰ অসমৰ উচ্চ শিক্ষাৰ হস্তপুথি

চৰকাৰে লোৱা বিভিন্ন পদক্ষেপৰ বাবে দিনে দিনে অনুষ্ঠান বা বিদ্যালয়সমূহৰ সংখ্যা বাঢ়ি অহা দেখা গৈছে। ২০১১-২০১২ চনত অসমৰ মুঠ উচ্চ শৈক্ষিক অনুষ্ঠানৰ সংখ্যা ৪৯৪ আৰু সেই অনুষ্ঠানৰ নামভর্ত্তিৰ সংখ্যা হ'ল ৫২১৩৯৬ ।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৪ ঃ খালী ঠাই পূৰ কৰক ঃ

ক) গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হৈছিল ..... চনত।

খ) ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হৈছিল ..... চনত।

গ) ১৯৯০-৯১ চনত অসমত মহাবিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল .....।

১০.৩.৪স্বাধীনতাৰ পিছত অসমত স্নাতকোত্তৰ পর্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ

তলত অসমৰ বিভিন্ন বিশ্ববিদ্যালয়ত উচ্চ শিক্ষাৰ সুবিধাবিলাক আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা হৈছে।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় ঃ আগতেই উল্লেখ কৰা হৈছে যে, গোটেই অসমত ছাত্র-ছাত্রীৰ উচ্চ শিক্ষাৰ প্রয়োজনীয়তাখিনি কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ে পূৰণ কৰি আহিছিল। স্বাভাৱিকততে অসমৰ পৰা যোৱা ছাত্র আসনৰ সংখ্যা সীমিত আছিল এই কাৰণে উচ্চ শিক্ষা আহৰণ কৰিব খোজা অসমৰ ছাত্র সকলৰ মাজত অসন্তুষ্টি প্রকাশ কৰিছিল। সেয়ে অসম প্রদেশত উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান এটা গঢ় দিয়াৰ বাবে বহু বছৰ ধৰি আন্দোলন কৰিব লগা হৈছিল। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আইন (১৯৪৭)ৰ অধীনত যেতিয়া ইং ১৯৪৮ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ দিনা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় অসমত স্থাপন হৈছিল, তেতিয়াহে অসমীয়া জনসাধাৰণৰ সপোন বাস্তৱায়িত হৈছিল। কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈদেৱক প্রথম উপাচার্য

হিচাপে লৈ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে সংবদ্ধধর্মী আৰু আবাসিক বিশ্ববিদ্যালয়ৰূপে শিক্ষা দিবলৈ শিক্ষা পৰিচালনাৰ দায়িত্ব ললে। বর্তমান গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত ৩৮ টা বিষয়ৰ স্নাতকোত্তৰ শাখা থকাৰ উপৰিও কোকৰাঝাৰত এটা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছেটেলাইট চৌহদ, আইন মহাবিদ্যালয়, স্নাতকোত্তৰ যোগাযোগ পাঠ্যক্রম বিদ্যালয় আছে। তাৰোপৰি, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত ২০৫ খনতকৈ অধিক সংবদ্ধধর্মী মহাবিদ্যালয় আছে যিবোৰ মহাবিদ্যালয় কলা, বিজ্ঞান, বাণিজ্য, আইন, মেডিকেল আদি বিভিন্ন শাখাত শিক্ষা প্রদান কৰে। এই মহাবিদ্যালয়বোৰ কিছুমানে আকৌ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ স্নাতকোত্তৰ শাখাও পৰিচালনা কৰে। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত থকা বিভিন্ন বিষয় আৰু কার্যসুচী হ'ল —

অসমীয়া, আৰবী, বড়ো, ইংৰাজী, অর্থনীতি, শিক্ষা, হিন্দী, বুৰঞ্জী, জার্ণেলিজম, গণমাধ্যম, ভাষা-সাহিত্য, দর্শন, ৰাজনীতি, পার্চীয়ান, মনোবিজ্ঞান আৰু সংস্কৃত আদিত এম.এ. পাঠ্যক্রমৰ ব্যৱস্থা আছে। নৃতত্ব, উদ্ভিদ, ৰসায়ণ, কম্পিউটাৰ বিজ্ঞান, ভূতত্ব, ভূগোল, জীব বিজ্ঞান, পৰিসংখ্যা, সংখ্যা বিজ্ঞান আদিত এম.এ. উপাধি প্রদান কৰা হয়।

- বাণিজ্যত মাষ্টাৰ, বাণিজ্যিক প্রশাসনত এম.বি.এ. উপাধি (Master in Commerce, Master in Business Administration)
- আইনত এল.এল.এম. উপাধি (LLM in Law)
- শিক্ষাত এম.এড্ (M. Ed. in Education)
- পুথিভৰাল আৰু তথ্য-প্রযুক্তিবিদ্যাত মাষ্টাৰ ডিগ্রী (Master in library and Information Science)
- এম.ফিল. আৰু পি.এইচ.ডি. (M. Phil and Ph. D.)
- ওমেন ষ্ট্যাডিজ (Women Studies)

উমৈহতীয়া বিশ্ববিদ্যালয় সংস্থা আৰু ভাৰতীয় বিশ্ববিদ্যালয় সংস্থাৰ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ো সদস্য। অসম চৰকাৰ আৰু বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ পৰা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে বছৰেকীয়া পুঁজি লাভ কৰে। ইয়াৰ দ্বাৰা এম.ফিল. আৰু পি.এইচ.ডি. কার্যসূচীৰ সুবিধা লাভ কৰে।

ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয় ঃ ইং ১৯৬৫ চনত ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হয়। এইখন সংবদ্ধধর্মী, আবাসিক বিশ্ববিদ্যালয়। অসমৰ ৭খন জিলাক ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ে সাঙুৰি লৈছে। সেই কেইখন হ'ল— ডিব্রুগড়, তিনিচুকীয়া, শিবসাগৰ, যোৰহাট, গোলাঘাট, ধেমাজি, লক্ষ্মীমপুৰ। ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ে নিম্ন উল্লেখিত বিষয়বোৰত পাঠদান কৰে—

- অসমীয়া, ইংৰাজী, বুৰঞ্জী, ৰাজনীতি বিজ্ঞান, সমাজ বিজ্ঞান আদি বিষয়ত এম.এ. ডিগ্রীৰ ব্যৱস্থা।

- নৃতত্ব, ব্যৱহাৰিক ভূ-তত্ব, ৰসায়ণ, জীব বিজ্ঞান, গণিত, পদার্থ বিজ্ঞান, পৰিসংখ্যা, পেট্রোলিয়াম টেকনোলজি আদি পাঠ্যক্রমত এম.এচ.চি. প্রদান।
- বাণিজ্য বিষয়ত এম. কম।
- বি.এড., এম.এড.।
- এম.ফিল., পি.এইচ.ডি.।
- ওমেন ষ্ট্যাডিজ।

তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় ঃ তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়খন একক ধৰণৰ বিশ্ববিদ্যালয়। কেন্দ্রীয় বিশ্ববিদ্যালয় খনত স্নাতক, স্নাতকোত্তৰ, ডক্টৰেট ডিগ্রী বিভিন্ন বিষয়ত প্রদান কৰা হয়। তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত শিক্ষা প্রদান কৰা ভাগবোৰ হ'ল—

- বিজ্ঞান আৰু কাৰিকৰী বিদ্যালয়
- সমাজ বিজ্ঞান আৰু মানবীয়তাৰ বিদ্যালয়
- শক্তি, পৰিৱেশ আৰু প্রাকৃতিক সম্পদৰ বিদ্যালয়
- মেনেজমেণ্ট বিজ্ঞানৰ বিদ্যালয়
- অভিযান্ত্রিক বিদ্যালয়।

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় ঃ ইং ১৯৬৮ চনত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় আইন অনুযায়ী ইং ১৯৬৯ চনত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হয়। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিসীমা অনুযায়ী সমগ্র অসমতে কৃষি আৰু কৃষি সম্বন্ধীয় বিজ্ঞানৰ শিক্ষণ, গৱেষণা আৰু বৃদ্ধি তথা প্রসাৰত গুৰুত্ব প্রদান কৰি আহিছে। যোৰহাটত মুখ্য কার্যালয় হিচাপে লৈ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কেবাঠাইটো চৌহদ আছে।

অসম বিশ্ববিদ্যালয় ঃ ইং ১৯৮৯ চনৰ কেন্দ্রীয় বিশ্ববিদ্যালয় আইনৰ অধীনত ১৯৯৪ চনত অসম বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হয়। এই বিশ্ববিদ্যালয় শিলচৰত অবস্থিত। এই বিশ্ববিদ্যায়ৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে বিভিন্ন প্রস্তাৱ আছে। অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিসীমাই ৫খন জিলাক সামৰি লৈ মুঠ ৫১খন স্নাতক পর্যায়ৰ মহাবিদ্যালয়ক অন্তর্ভুক্ত কৰিছে। অসম বিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ লগতে সংবদ্ধধর্মী বিশ্ববিদ্যালয়। গৱেষণা কার্য আৰু শিকণৰ বাবে সুস্থ পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰিবলৈ অসম বিশ্ববিদ্যালয়ে আবাসিক বিশ্ববিদ্যালয় হিচাপে গঢ় লৈ উঠিছে। অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত ৯খন স্কুল পোৱা যায়। সেইবোৰ হ'ল—

- পৰিৱেশ বিজ্ঞান সম্পর্কীয় স্কুল
- শাৰিৰীক বিজ্ঞান সম্পর্কীয় স্কুল
- মানবীয় বিষয় সম্পর্কীয় স্কুল
- কাৰিকৰী বিষয়ৰ স্কুল

- তথ্য-প্রযুক্তি, জনসংযোগ সম্পর্কীয় স্কুল
- জীৱ বিজ্ঞান সম্পর্কীয় স্কুল
- মেনেজমেণ্ট স্কুল।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ ঃ শুদ্ধ উত্তৰ দিয়ক ঃ

ক) ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হৈছিল .....।

১৯৬৫/১৯৬৯ চনত

খ) তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় এখন .....।

কেন্দ্রীয়/ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়

গ) অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মুখ্য কার্যালয় .....।

গুৱাহাটী/যোৰহাট

ঘ) অসম বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হৈছিল .....।

১৯৮৯/১৯৯৪ চনত

ঙ) গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত স্নাতকোত্তৰ পর্যায়ৰ বিভাগৰ সংখ্যা .....।

৮৩/৩৮

চ) তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় অধীনত থকা শিক্ষা প্রদানৰ বিভাগৰ সংখ্যা .....।

৫/৯

১০.৩.৫ মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষাৰ মাজেদি প্রদান কৰা উচ্চ শিক্ষাত অসমৰ বিকাশ

মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষা হৈছে বর্তমান শিক্ষা পদ্ধতিত এক নতুন ধাৰা। এই শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য হ'ল— যিসকল লোকে আনুষ্ঠানিকভাৱে শিক্ষা গ্রহণৰ সুবিধা লাভ কৰিবলৈ নোৱাৰে তেনে লোকক এইবিধ শিক্ষাৰ দ্বাৰা শিক্ষা প্রদান কৰা হয়। বয়স, ল'ৰা-ছোৱালী, সামাজিক, অর্থনৈতিক আদি দিশত গুৰুত্ব নিদি দূৰত্ব শিক্ষাই আধুনিক যোগাযোগৰ মাধ্যমেদি শিক্ষা প্রদান কৰিছে।

এইক্ষেত্রত অসমত এনে মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষাৰ প্রসাৰণ ঘটে, গুৱাহাটীত স্থাপিত ইন্দিৰা গান্ধী মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয় (IGNOU)ৰ যোগেদি, ইয়াৰ আঞ্চলিক কেন্দ্র গুৱাহাটীত অবস্থিত। তলৰ তালিকাখনে ইং ২০০৬ চনৰ জুলাইৰ পৰা ইং ২০০৮ চনৰ জানুৱাৰী মাহলৈকে অসমৰ ইন্দিৰা গান্ধী মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাত্র-ছাত্রীৰ নাম ভর্তিৰ বিষয়ে স্পষ্টভাৱে ডাঙি ধৰিছে।

তালিকা নং ১০.৩

সময়	মুঠ নামভর্তিৰ সংখ্যা	উৎস
জুলাই ০৬-জানুৱাৰী ০৭	৫৯৪১	ইন্দিৰা গান্ধী মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ১৮ নং সমাৱর্তনৰ প্রতিবেদন।
জুলাই ০৭-জানুৱাৰী ০৮	৯৭৬২	ইন্দিৰা গান্ধী মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ১৯ নং সমাৱর্তনৰ প্রতিবেদন।
জুলাই ১২-জানুৱাৰী ১৩	১০৫০৬	ইন্দিৰা গান্ধী মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ২৯ নং সমাৱর্তনৰ প্রতিবেদন।

ইং ১৯৯৮ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত মুক্ত আৰু দূ�ৰত্ব শিক্ষাৰ প্রতিষ্ঠান স্থাপন হয়। অসমত এই মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষাই যথেষ্ট জনপ্রিয়তা লাভ কৰিছে। এই অনুষ্ঠানৰ তলত দিয়া বিভাগবোৰ আছে —

- অসমীয়া, বঙালী, বড়ো, ইংৰাজী, বুৰঞ্জী, দর্শন, ৰাজনীতি বিজ্ঞান আদি বিষয়ত এম.এ. ডিগ্রী।
- অর্থনীতি আৰু গণিত শাস্ত্রত এম.এচ.চি. ডিগ্রী।
- বাণিজ্যত এম.কম.।
- জনসংযোগ আৰু সংবাদ মাধ্যমত মাষ্টাৰ ডিগ্রী।
- সংবাদ আৰু গণমাধ্যম, চেলচ্ আৰু মার্কেটিং মেনেজমেণ্ট, বিজনেছ মেনেজমেণ্ট, ফ্যানিষচিয়েল, কম্পিউটাৰ, বেংক, জীৱন বীমা মেনেজমেণ্ট, হিউমেন ৰিছোর্চ মেনেজণ্টে আদিত স্নাতক ডিপ্লোমা প্রদান।

মুক্ত আৰু দূৰৱর্ত্তী শিক্ষাৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য অনুষ্ঠান হ'ল কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়, যি সকল ব্যক্তি উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰাৰ বাবে আগ্রহী অথচ কিছু কাৰণত উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰাৰ পৰা আঁতৰি থাকিবলগীয়া হৈছিল, সেইসকল ব্যক্তিৰ উদ্দেশ্যে ২০০৫ চনত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হয়। ২০০৭-০৮ চনত, এই বিশ্ববিদ্যালয়ত নামভর্তিৰ সংখ্যা ৩৫০০ তকৈও অধিক হয়। যিসকলে উচ্চ শিক্ষা লবৰ বাবে ডিগ্রী সাজু আঁচনি (B.P.P.) ভর্তি হয়। ২০০৮-২০০৯ চনৰ সময়চোৱাত শিকাৰুৰ সংখ্যা ডিগ্রী সাজু আঁচনি (B.P.P.)ত প্রায় ৪১৯২ আৰু ডিগ্রীপ্রাপ্ত বিষয়বোৰত প্রায় ৪৮৮১ জন হয়। ২০১৪-২০১৫ চনত

ডিগ্রী সাজু আঁচনি (B.P.P.) হয় ৬৬৫৫, ডিগ্রীপ্রাপ্ত বিষয়বোৰতনামভর্তিৰ সংখ্যা ১৯৬৪৩ আৰু স্নাতকোওৰ বিষয়সমূহত, মুঠ নামভর্তিৰ সংখ্যা হয়গৈ ৩৯২৫ । ২০১৯-২০ চনত ডিগ্রীপ্রাপ্ত বিষয়বোৰত নামভর্তিৰ সংখ্যা হয়গৈ ১০,৬৩৩ ।

(উৎস ঃ কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যি মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্রতিবেদন, ২০১৯-২০)

এই বিশ্ববিদ্যালয়ে প্রদান কৰা বিভাগবোৰ হ'ল —

- কলাৰ স্নাতক, বি.এ. (B.A.) বাণিজ্যৰ স্নাতক, বি কম (B. Com.), গণসংযোগৰ স্নাতক, বি.এম.চি. (B.M.C.) বাণিজ্যিক প্রশাসনৰ স্নাতক, বি.বি.এ. (B.B.A.), প্রায়োগিক শিক্ষাৰ স্নাতক, বি.চি.এ. (B.C.A.)
- স্নাতক প্রস্তুতি পাঠ্যক্রম (BPP)
- ভাষা সাহিত্য সমাজ বিজ্ঞান আৰু বৃত্তিমুখী বিষয়ত ডক্টৰেল ডিগ্রী (Ph. D.) পাঠ্যক্রম,
- স্নাতকোওৰ বিষয়সমূহ, আৰু
- বিভিন্ন বিষয়ত ডিপ্লোমা (Diploma) আৰু চার্টিফিকেট (Certificate) পাঠ্যক্রম আদি

ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আন এটা অংগ হ'ল দূৰত্ব শিক্ষাৰ সঞ্চালকালয় যাৰ দ্বাৰা গোটেই ৰাজ্যতে মুক্ত আৰু দূৰৱৰ্ত্তী শিক্ষাৰ প্রসাৰ কৰি আহিছে। ইয়াৰ তলত দিয়া কার্যসূচীবোৰ আছে —

- অসমীয়া, অর্থনীতি, ইংৰাজী, গণিত, ৰাজনীতি বিজ্ঞান, সমাজ বিজ্ঞান আদিত এম.এ. পাঠ্যক্রম।
- গণিত শাস্ত্রত এম.এচ.চি. প্রদান
- বাণিজ্যত এম.কম.
- মার্কেটিং মেনেজমেণ্টত স্নাতক ডিপ্লোমা প্রদান
- সংবাদ আৰু গণ মাধ্যমত স্নাতক ডিপ্লোমা প্রদান

চিন্তা চর্চা কৰক ১০.১

অসমত মুক্ত আৰু দূৰৱৰ্ত্তী শিক্ষাৰ মাজেদি প্রসাৰিত উচ্চ শিক্ষাৰ ক্রমবিকাশৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখক।

.....

.....

.....

১০.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ইং ১৮৫৮ চনত, কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত গুৱাহাটী স্কুলে প্রবেশিকা পৰীক্ষা দিয়াৰ অনুমোদন লাভ কৰিছিল।
- ইং ১৮৬৪ চনত, বিদ্যালয় সমূহৰ পৰিদর্শক মিষ্টাৰ মুৰেৰ (Mr. Murray) বেংগল চৰকাৰৰ ওচৰত এনেধৰণে এটা প্রস্তাৱ দাঙি ধৰিছিল যে গুৱাহাটী স্কুলত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বিষয় প্রথম কলা (F.A.) শিকাবৰ বাবে মান উন্নত কৰিব লাগে।

- ইং ১৮৬৬ চনত, গুৱাহাটী স্কুলত কলা বিভাগত প্ৰথম পৰীক্ষা পতাৰ বাবে মহাবিদ্যালয় শাখা খোলা হৈছিল।
- দুৰ্ভাগ্যক্ৰমে ইং ১৮৭৬ চনত অসমৰ মুখ্য আয়ুক্ত মিষ্টাৰ কীটিংচে (Mr. Keatings) গুৱাহাটী স্কুলৰ মহাবিদ্যালয় শাখাটো উঠাই দিছিল।
- ছাৰ চাৰ্লছ ইলিয়টট (Sir Charles Elliot) সকলো অসমীয়া ছাত্ৰক প্ৰতি মাহে ২০ টকাকৈ বৃত্তি দিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰিছিল যিসকলে প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈছিল আৰু বেংগলত বি.এ. আৰু এফ.এ. পৰীক্ষাৰ বাবে গৈছিল।
- ইং ১৮৯৯ চনত স্বৰ্গীয় মানিক চন্দ্ৰ বৰুৱাদেবে (Manik Ch. Baruah) গুৱাহাটী এখন মহাবিদ্যালয় স্থাপনৰ বাবে শক্তিশালী দাবী উত্থাপিত কৰিছিল।
- মুক্ত মনৰ গৰাকী, স্বভাবতে লোকক ভাল পোৱা ছাৰ হেনৰী জন ষ্টেডম্যান কটনদেবে (Sir Henry John Stedman Cotton) অসমত মুখ্য আয়ুক্ত হিচাপে নিযুক্ত হোৱাৰ পিছত অসমত এখন মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰে।
- মহাবিদ্যালয় স্থাপনৰ বাবে পুঁজিখিনি ৰাণী নিযুক্ত ৰাজ্যৰ সম্পাদকৰ পৰা ইং ১৯০০ৰ ২০ জুন তাৰিখে পাইছিল।
- ইং ১৯০১ চনৰ ২৭ মে'ৰ দিনা ছাৰ হেনৰী জন ষ্টেডম্যান কটনদেবে আনুষ্ঠানিক ভাবে মহাবিদ্যালয়খন খোলে আৰু এই মহাবিদ্যালয়খনে পিছত কটন মহাবিদ্যালয় নামে জনা হয়।
- ইং ১৯৪৭-৪৮ চনৰ পৰা ইং ১৯৯০-৯১ চনলৈকে অসমত মহাবিদ্যালয়ৰ সংখ্যা ১৬খন হয়।
- ইং ১৯৪৮ চনত ভাৰত চৰকাৰে ভাৰতীয় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সমস্যাবোৰ উলিয়াবলৈ আৰু বিশ্ববিদ্যালয় বিকাশৰ বাবে উপদেশ দিবলৈ এখন ভাৰতীয় বিশ্ববিদ্যালয় আয়োগ নিযুক্ত কৰে।
- ইং ১৯৬৪ চনত ভাৰত চৰকাৰে সকেলা স্তৰতে আৰু সকলো দিশতে জাতীয়কৰণৰ বাবে নীতি, পদ্ধতি আৰু ক্ৰমবিকাশৰ বাবে চৰকাৰক উপদেশ দিবলৈ শিক্ষা আয়োগ নিযুক্ত কৰে।
- ইং ১৯৬৮ চনৰ ২৪ জুলাইত ভাৰত চৰকাৰৰ দ্বাৰা ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি প্ৰৱৰ্তন হয়।
- এৈকেশ শতিকাৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাপূৰ্ণ কৰাৰ উদ্দেশ্যে তেতিয়াৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী ৰাজীৱ গান্ধীয়ে ইং ১৯৮৫ চনত সংসদত নতুন শিক্ষা নীতিৰ ব্যৱস্থা কৰে।
- ইং ১৯৮৫ চনৰ মে' মাহত সংসদত এই নতুন শিক্ষানীতি উত্থাপিত হয় আৰু ১৯৮৬ চনৰ আগষ্ট মাহত কাৰ্যকৰী হয়।
- আচাৰ্য ৰামমূৰ্তিৰ অধ্যক্ষতাত ইং ১৯৯০ চনৰ মে' মাহত এখন সমিতি গঠন হয় আৰু এই সমিতিয়ে ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ পৰ্য্যালোচনা কৰিছিল।
- ইং ১৯৯১ চনত এন. জনার্ধন ৰেড্ডীৰ অধ্যক্ষতাত কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা উপদেষ্টা সমিতিয়ে এখন সমিতি গঠন কৰে। এই নতুন সমিতিৰ মূল লক্ষ্য আছিল ইং ১৯৯০ চনৰ সংশোধিত

শিক্ষানীতি বিবেচনা কৰা আৰু ইং ১৯৮৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ প্ৰণোদিত বিভিন্ন কার্যসূচীসমূহৰ পর্যালোচনা।

- ইং ১৯৯২ চনৰ আগষ্ট মাহত কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা উপদেষ্টা সমিতিয়ে এই নীতিৰ কার্যকৰীৰূপ অনুমোদন কৰে।
- ৰাষ্ট্ৰীয় জ্ঞান সমিতি (২০০৫-২০০৮) উচ্চ শিক্ষাৰ তিনিটা দিশ সম্প্ৰসাৰণ, দক্ষতা, অন্তর্ভুক্তিত গুৰুত্ব দিয়ে।
- ইং ১৯৪৮ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হয়। ইয়াৰ ৩৮ টা স্নাতকোত্তৰ বিভাগ আছে। লগতে এই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত কোকৰাঝাৰত এটা চৌহদ, স্নাতকোত্তৰ যোগাযোগ বিদ্যালয়, এখন আইন মহাবিদ্যালয় আছে।
- ইং ১৯৬৫ চনৰ ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয় আইনৰ সুবিধার্থে ইং ১৯৬৫ চনত ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হয়। শিক্ষণ, সংবদ্ধধর্মী, আবাসিক বিশ্ববিদ্যালয় হিচাপে অসমৰ ৭ খন জিলাক সাঙুৰি লৈছে।
- তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় এখন একক ধৰণৰ বিশ্ববিদ্যালয়। এই বিশ্ববিদ্যালয়ে স্নাতক, স্নাতকোত্তৰ, ডক্টৰেট আদিকে ধৰি পাঁচটা শৈক্ষিক শিতান আছে।
- ইং ১৯৬৮ চনত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত ইং ১৯৬৯ চনত যোৰহাটত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হয়। কৃষি আৰু বিজ্ঞানত শিক্ষণ, গৱেষণা, সম্প্ৰসাৰণ ঘটাই সমগ্ৰ অসমত ইয়াৰ পৰিসীমা বৃদ্ধি কৰিছে।
- ইং ১৯৮৯ চনৰ কেন্দ্ৰীয় বিশ্ববিদ্যালয় আইনৰ অধীনত ইং ১৯৯৪ চনত অসম বিশ্ববিদ্যালয় শিলচৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। বৰাক উপত্যকাৰ পাঁচখন জিলাক সামৰি লৈ এই বিশ্ববিদ্যালয় এখন শিক্ষণ আৰু সংবদ্ধধর্মী বিশ্ববিদ্যালয়। এই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত ৯টা শৈক্ষিক বিভাগ আছে।
- ৰাষ্ট্ৰীয় ইন্দিৰা গান্ধী মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আঞ্চলিক কেন্দ্ৰ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত থকা মুক্ত আৰু দূ�ৰৱর্ত্তী শিক্ষানুষ্ঠান, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত দূ�ৰত্ব শিক্ষাৰ সঞ্চালকালয়, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয় আদিয়ে মুক্ত আৰু দূৰৱর্ত্তী শিক্ষাৰ মাজেদি উচ্চ শিক্ষাৰ সুবিধা প্ৰদানত উল্লেখনীয় ভূমিকা লৈ আহিছে।

১০.৫ অধিক জানিবলৈ

১) ড° লক্ষহীৰা দাস, *'অসমত শিক্ষা'*।

২) *হেণ্ডবুক অন হাইয়াৰ এডুকেশ্বন ইন আসাম*, ডাইৰেক্টৰেট অব হাইয়াৰ এডুকেশ্বন, গর্ভৰমেণ্ট অৱ আসাম, ১৯৯২।

৩) *স্বর্ণ জয়ন্তী সংখ্যা*, কটন মহাবিদ্যালয়, ১৯৫১-৫২।

১০.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ইং ১৮৫৮ চন, খ) দুই, গ) মিষ্টাৰ মুৰে, ঘ) কোল কীটিংছ, ঙ) ইং ১৮৭৬

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১) (খ) ছাৰ চালর্ছ ইলিয়ট ২) (খ) ইং ১৯০১ চনৰ ২৭ মে' ৩) (ক) মিষ্টাৰ উইলিয়াম ছুডমার্চেন ৪) ক) ইং ১৯৩১ চন।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১) (খ) ড° এছ. ৰাধাকৃষ্ণন ২) (খ) ইং ১৯৫৬ ৩) (ক) ইং ১৯৮৫ ৪) (গ) ইং ১৯৯২ চনৰ জানুৱাৰী ৫) (ক) ইং ২০০৫

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ইং ১৯৪৮ চনৰ ২৬ জানুৱাৰী, খ) ইং ১৯৬৫ চনৰ ১ম জুলাই, গ) ১৮৬

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক) ইং ১৯৬৫, খ) কেন্দ্রীয় বিশ্ববিদ্যালয়, গ) যোৰহাট, ঘ) ইং ১৯৯৪, ঙ) ৩৮, চ) ৫

১০.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) চুটি প্রশ্ন (১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ উচ্চ শিক্ষাৰ প্রাসংগিকতা কি কি?

প্রশ্ন ২ঃ ভাৰতবর্ষত শিক্ষা ব্যৱস্থাত শিক্ষাৰ সুবিধা আৰু সমতা ৰক্ষাৰ ক্ষেত্রত মুক্ত আৰু দূ�ৰৱর্ত্তী শিক্ষা ব্যৱস্থাই ভূমিকা পালন কৰে বুলি আপুনি কিয় ভাৰে?

প্রশ্ন ৩ঃ অসমত উচ্চ শিক্ষানুষ্ঠানৰ সম্প্রসাৰণৰ আঁৰৰ মূল কাৰণ কি?

(খ) ৰচনা ধর্মী প্রশ্ন (৩০০ - ৫০০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ ব্রিটিছ যুগত অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ পদ্ধতিৰ পৰিচয় দাঙি ধৰা উপায়বোৰ চমুকৈ লিখক।

প্রশ্ন ২ঃ ইং ১৯০০-১৯৪৭ চনলৈকে অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ঃ ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পিছত স্নাতক পর্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৪ঃ অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশত বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ অবদানৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ৫ঃ অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ সম্প্রসাৰণত মুক্ত আৰু দূৰৱর্ত্তী শিক্ষা ব্যৱস্থা লোৱা ভূমিকাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

****

অধ্যায় ১১ ঃ অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশ

অধ্যায় গাঁথনি

১১.১ উদ্দেশ্য

১১.২ পৰিচয়

১১.৩ মহিলা শিক্ষাৰ ধাৰণা

- ১১.৩.১ মহিলা শিক্ষাৰ গুৰুত্ব
- ১১.৩.২ অসমত মহিলা শিক্ষাৰ প্ৰগতি আৰু বিকাশ
- ১১.৩.৩ অসমত ছোৱালীসকলৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ
- ১১.৩.৪ অসমত ছোৱালীৰ উচ্চ শিক্ষা

১১.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১১.৫ অধিক জানিবলৈ

১১.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১১.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১১.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি -

- মহিলা শিক্ষাৰ অৰ্থ বৰ্ণনা কৰিব পাৰিব
- মহিলা শিক্ষাৰ গুৰুত্ব চিনাক্ত কৰিব পাৰিব
- বিভিন্ন সময়ত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশ উপলব্ধি কৰিব পাৰিব
- অসমত ছোৱালীৰ বাবে প্ৰাথমিক শিক্ষা আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ আলোচনা কৰিব পাৰিব।

১১.২ পৰিচয়

ছোৱালী আৰু মহিলাৰ প্ৰাথমিক, মাধ্যমিক আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ লগত সম্বন্ধিত জটিল বিষয়বোৰৰ ক্ষেত্ৰত মহিলা শিক্ষা শব্দটোৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। ই লিংগ সমতা আৰু শিক্ষাৰ প্ৰাপ্তি, দৰিদ্ৰতা নিৰ্মূলকৰণ আৰু জাতীয় কল্যাণৰ দিশবোৰক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। শিক্ষাক মানৱ সমাজৰ বিকাশৰ এক প্ৰধান চাবিকাঠি স্বৰূপে বিবেচনা কৰা হয় আৰু বিভিন্ন জাতি, শ্ৰেণী, জনজাতীয় দল আৰু বৰ্ণৰ সমতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। ক্ৰমাগতভাৱে শিক্ষাই গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা তালিকাত লিংগ ধাৰণাটোও যোগ হৈছিল যাৰ ফলত শিক্ষাৰ সমান সুযোগ পুৰুষ আৰু মহিলাক প্ৰদান কৰিব পৰা যায় আৰু লিংগ সমতাৰ চাহিদা পূৰণ কৰিব পৰা যায়। এখন দেশৰ মৰ্যাদা সেই দেশৰ মহিলাসকলৰ বৰঙণিৰ দ্বাৰা পৰিমাপ কৰা হয়। মহিলা সৱলীকৰণৰ বাবে মহিলা শিক্ষা অপৰিহাৰ্য। ভাৰতবৰ্ষত স্বাধীনতাৰ পিছত পৰিকল্পনাকাৰীসকলে মহিলা শিক্ষাৰ ওপৰত উপযুক্ত মনোযোগ

প্রদান কৰিছিল আৰু মহিলা সবলীকৰণৰ বাবে ইয়াক প্রস্তাৱনা বুলি গণ্য কৰিছিল। এই অধ্যায়ত অসমৰ মহিলা শিক্ষাৰ বিভিন্ন দিশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব।

১১.৩ মহিলা শিক্ষাৰ ধাৰণা

সাধাৰণ জ্ঞান, কৌশল আৰু মনোভাৱৰ বিকাশৰ উদ্দেশ্যেৰে বিভিন্ন প্রকাৰ আৰু পর্যায়ৰ শিক্ষাত মহিলা আৰু ছোৱালীসকলক প্রদান কৰা শিক্ষায়ে হ'ল মহিলা শিক্ষা। ভাৰতীয় সংবিধানে পুৰুষ আৰু মহিলা সকলোৰে বাবে শিক্ষাৰ অধিকাৰৰ ব্যৱস্থা কৰিছে। ছোৱালীসকলৰ শিক্ষাই আমাৰ দেশৰ শিক্ষা আৰু আর্থ-সামাজিক ক্ষেত্রত ব্যাপক পৰিৱর্তনৰ সূচনা কৰে। ইয়ে সুস্থ, সন্তোষজনক আৰু সম্পূর্ণ জীৱন-যাপনত সহায় কৰে আৰু ভৱিষ্যতে ই দেশৰ বিকাশতো অৱিহণা যোগায়। মহিলাসকলৰ বাবে শিক্ষা অতি প্রয়োজনীয়, কিয়নো ই মহিলাসকলক নিজৰ লগতে সমগ্র সমাজৰ উপকাৰত অহা বিভিন্ন বিকাশৰ প্রক্রিয়াত অংশগ্রহণৰ সুবিধা প্রদান কৰে। এগৰাকী শিক্ষিতা মাতৃয়ে পৰিয়ালৰ সাক্ষৰতাৰ কৌশল বিকশাই তুলিব পাৰে, উপযুক্ত স্বাস্থ্য বিজ্ঞান প্রদান কৰিব পাৰে, বৃত্তিমূলক শিক্ষা প্রদানৰ দ্বাৰা পৰিয়ালৰ আর্থিক অৱস্থা স্বচ্ছল কৰিব পাৰে, বাধাগ্রস্ততা আৰু পক্ষপাতিতা নির্মূল কৰিব পাৰে আৰু বিভিন্ন প্রকাৰৰ শোষণৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিব পাৰে। সেয়ে মহিলা শিক্ষাক এখন দেশৰ বিকাশৰ এক গুৰুত্বপূর্ণ সূচকৰূপে গণ্য কৰা হয়।

১১.৩.১ মহিলা শিক্ষাৰ গুৰুত্ব

তলত দিয়া দৃষ্টিভংগীবোৰৰ বাবে মহিলা শিক্ষা গুৰুত্বপূর্ণ—

- **অর্থনৈতিক বিকাশ আৰু সমৃদ্ধি ঃ** শিক্ষাই মহিলাসকলক সৱলীকৃত কৰি তেওঁলোকৰ ধাৰণা আৰু বৰঙনি ভাৰতৰ সমৃদ্ধিৰ বাবে প্রয়োগ কৰে।
- **অর্থনৈতিক সবলীকৰণ ঃ** যদি মহিলাসকল অনগ্রসৰ আৰু আর্থিকভাৱে পুৰুষৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰিব লগা হয় তেন্তে তেওঁলোক সদায় সহায়হীন হৈ থাকিব আৰু কোনো দিনেই আভ্যন্তৰীণ আকাংক্ষা আৰু দৃষ্টি উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিব।
- **প্রগতিশীল জীৱন ঃ** শিক্ষাই মহিলাসকলক এক সুস্থ আৰু সম্পূর্ণ জীৱন-যাপন কৰাত সহায় কৰিব। যিয়ে তেওঁলোকক এক নতুন পৰিচয় দিব, নিজৰ বাবে যুঁজ কৰিবৰ শক্তি দিব আৰু নিজৰ অৱস্থাৰ উন্নতি সাধন কৰিব। নিজৰ অধিকাৰবোৰ সংৰক্ষিত কৰিবৰ বাবে তেওঁলোক দক্ষ হ'ব।
- **স্বাস্থ্যৰ উন্নতি সাধন ঃ** শিক্ষাই স্বাস্থ্য আৰু স্বাস্থ্য বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্রত সজাগতা বৃদ্ধি কৰে যাৰ যোগেদি মহিলাই নিজৰ লগতে পৰিয়ালৰ যত্ন ল'ব পাৰে। পুষ্টিকৰ খাদ্য প্রস্তুত কৰিব পাৰে আৰু নিজৰ ঘৰৰ চৌপাশ পৰিস্কাৰ কৰি ৰাখিব পাৰে।
- **মর্যাদা, ন্যায় আৰু সন্মান ঃ** শিক্ষিতা মহিলা অনুপ্রেৰণাৰ উৎস আৰু আন বহুতো ছোৱালীৰ বাবে আর্হিস্বৰূপ। বৃত্তিগত বা জীৱনৰ বিভিন্ন ক্ষেত্রত সফলতা লাভ কৰা মহিলাসকলে নিজৰ অধিকাৰ আৰু কর্তব্যৰ ক্ষেত্রত সজাগ আৰু এইবোৰ সংৰক্ষণৰ

বাবে থিয় দিব পাৰে। বিভিন্ন অসুস্থ অনুশীলন আৰু অন্যায় যেনে— যৌতুক, বাল্য বিবাহ বা পতিতা, মহিলা ভ্ৰূণ হত্যা আদিবোৰ মহিলাসকলৰ শিক্ষাৰ দ্বাৰা নিৰাময় কৰিব পাৰি।

- **দৰিদ্ৰতা নিৰ্মূলকৰণ আৰু অৰ্থনৈতিক বৰঙণি ঃ** শিক্ষিত মহিলাসকল জীৱনৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত সফলৰূপে প্ৰমাণিত হৈছে, যেনে— মহাকাশ বিজ্ঞানী, নাৰ্চ, শিক্ষয়িত্ৰী, অভিযন্তা, চিকিৎসক, ৰান্ধনী, বিমান পৰিচালিকা আদি। এইবোৰৰ যোগেদি তেওঁলোকে সমান অধিকাৰ আৰু সুযোগ লাভ কৰিব পাৰে। ইয়াৰ যোগেদি তেওঁলোকে পৰিয়ালৰ আয়ৰ লগতে জাতীয় বিকাশত বৰঙণি আগবঢ়াব পাৰে। দৰিদ্ৰতা নিৰ্মূলকৰণত মহিলাসকলে সমান দায়িত্ব পালন কৰিব পাৰে।

জানি থোৱা ভাল

সাধাৰণ জ্ঞান, কৌশল আৰু মনোভাৱেৰে উদ্দেশ্যেৰে বিভিন্ন প্ৰকাৰ আৰু পৰ্যায়ৰ শিক্ষাত মহিলা আৰু ছোৱালীসকলক প্ৰদান কৰা শিক্ষা হ'ল মহিলা শিক্ষা। ছোৱালী আৰু মহিলাৰ প্ৰাথমিক, মাধ্যমিক আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ লগত সম্বন্ধিত জটিল বিষয়বোৰৰ ক্ষেত্ৰত মহিলা শিক্ষা শব্দটোৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। অৰ্থনৈতিক বিকাশ আৰু সমৃদ্ধি, অৰ্থনৈতিক সবলীকৰণ, প্ৰগতিশীল জীৱন, স্বাস্থ্যৰ উন্নতি সাধন, মৰ্যাদা, ন্যায় আৰু সন্মান তথা দৰিদ্ৰতা নিৰ্মূলকৰণ আৰু অৰ্থনৈতিক বৰঙণিৰ দৃষ্টিভংগীৰে মহিলা শিক্ষা গুৰুত্বপূৰ্ণ।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ মহিলা শিক্ষা কিয় গুৰুত্বপূৰ্ণ?

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ মহিলা শিক্ষাই কেনেকৈ প্ৰগতিশীল জীৱন বিকশাব পাৰে?

.....

১১.৩.২ অসমত মহিলা শিক্ষাৰ প্ৰগতি আৰু বিকাশ

অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশে এক দীঘল পৰিক্ৰমা সামৰি লৈছে। ইয়াক তলত দিয়া ধৰণেৰে বিভাজিত কৰিব পাৰি—

- আহোম শাসন কালত শিক্ষা
- বৃটিছ শাসন কালত শিক্ষা
- স্বাধীনোত্তৰ কালত শিক্ষা

- **আহোম শাসন কাল ঃ** আহোম শাসন কালত মহিলাসকলে সমাজত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান অধিকাৰ কৰিছিল। আনকি কিছুসংখ্যক মহিলাই অস্ত্ৰ হাতত লৈ যুদ্ধক্ষেত্ৰলৈও গৈছিল আৰু শত্ৰুৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিছিল। ব্যক্তিগত পৰ্যায়ক বাদ দি শিক্ষাৰ কিন্তু বিশেষ প্ৰসংগ এই সময়ছোৱাত দেখা নগৈছিল। আহোম শাসন কালত ছোৱালীসকলৰ বাবে গৃহ শিক্ষকৰ ব্যৱস্থা আছিল য'ত প্ৰধান গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হৈছিল ঘৰুৱা কাম-কাজত ছোৱালীৰ দক্ষতা বৃদ্ধি কৰাত।
- **বৃটিছ শাসন কাল ঃ** ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পিছত অসম বৃটিছ শাসনৰ অধীনস্থ হোৱাৰ পিছত অসমত শিক্ষাৰ আধুনিক যুগ আৰম্ভ হৈছিল। ১৮২৬ চনত শ্ৰীৰামপুৰ মিছনেৰীৰ এটা শাখা গুৱাহাটীত স্থাপন কৰিছিল। ১৮৩৬ চনত ৰেভাৰেণ্ড নাথান ব্ৰাউনৰ নেতৃত্বত আমেৰিকান বেপ্তিষ্ট মিছন ফৰেইন ছ'চাইটিৰ এটা দল শদিয়ালৈ পঠিয়ায় য'ত প্ৰথম ছপাশাল স্থাপন কৰা হৈছিল। ড° ব্ৰন্সন, নামৰ আন এগৰাকী মিছনেৰী অসমলৈ আহে আৰু জয়পুৰৰ ওচৰৰ এখন গাঁৱত নগাসকলৰ মাজত কাম আৰম্ভ কৰিছিল। বৃটিছ শাসনৰ আৰম্ভণিতে অসমত মহিলাসকলৰ শিক্ষা আৰম্ভ কৰিছিল বিদেশী মিছনেৰীসকলৰ পত্নীসকলে। তেওঁলোকে যুৱতীসকলৰ বাবে জানানা স্কুল স্থাপন কৰিছিল। সেই সময়ৰ অসমৰ সাধাৰণ সচিব কেপ্টেইন জেনকিন্চৰ আমন্ত্ৰণক্ৰমে শদিয়ালৈ আহি ১৮৩৯ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ পৰা তেওঁলোকে কাৰ্য আৰম্ভ কৰিছিল। প্ৰথম বিদ্যালয় শদিয়াত স্থাপন কৰিছিল আৰু এই প্ৰক্ৰিয়া গুৱাহাটী, গোলাঘাট, শিৱসাগৰ, উত্তৰ লখিমপুৰ, তুৰা, শ্বিলং আৰু অন্যান্য স্থানলৈ সম্প্ৰসাৰিত হৈছিল। ছোৱালীসকলক বিশেষকৈ বিবাহিতা মহিলাসকলক শ্ৰেণীলৈ আনিবৰ বাবে মিছনেৰী পত্নীসকলে ঘৰে ঘৰে যাব লগা হোৱা বাবে বিভিন্ন জটিলতাৰ সন্মুখীন হৈছিল।

অসমৰ প্ৰথমখন ছোৱালী বিদ্যালয় ১৮৪০ চনত গুৱাহাটীত স্থাপন কৰা হৈছিল। অসমৰ ইতিহাসত ডব্লিউ. ৰবিনচন হ'ল প্ৰথমজন বিদ্যালয়ৰ পৰিদৰ্শক। ইয়াৰ ফলশ্ৰুতিত, চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ব্যক্তিগত প্ৰতিষ্ঠানবোৰে নতুন স্কুল খুলিবৰ বাবে আগ্ৰহী হৈছিল। ৰাজ্যৰ বিভিন্ন স্থানত ইংৰাজী, মধ্য-ইংৰাজী আৰু স্থানীয় ভাষাৰ স্কুল খোলা হৈছিল। মিছনেৰীসকলে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত কিছুসংখ্যক স্কুল আৰু কলেজ খুলিছিল। এই স্কুল আৰু কলেজবোৰে এতিয়াও বহুতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আকৰ্ষিত কৰে। অসমৰ পাহাৰীয়া অঞ্চলক সামৰি বিভিন্ন ঠাইত প্ৰাথমিক বিদ্যালয় স্থাপনত বিভিন্ন খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীয়ে উৎকৃষ্ট কাম কৰিছিল। ১৮৭৫ চনৰ ভিতৰত অসমত শিক্ষানুষ্ঠান বাঢ়ি হৈছিল ১২৯৩ খন আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা আছিল ৩১,৪৬২ জন। ইয়াৰ উপৰি কেতবোৰ নৰ্মাল স্কুলো স্থাপন কৰা হৈছিল। ১৮৯২ চনত চিলেটত এখন কলেজ খোলা হৈছিল। ডিব্ৰুগড়ত এখন মেডিকেল কলেজ স্থাপন কৰা হৈছিল আৰু ১৯০০ চনৰ সময়ছোৱাত গুৱাহাটীত এখন অভিযান্ত্ৰিক কলেজ আৰু আইনৰ শ্ৰেণীবোৰ আৰম্ভ হৈছিল।

গতিকে, ১৯ শতিকাৰ শেষৰফালে অসমত শিক্ষাৰ এক সন্তোষজনক সম্প্ৰসাৰণ পৰিলক্ষিত হৈছিল। ১৯০৫ চনত অসমত শিক্ষা বিভাগ স্থাপন কৰা হৈছিল। প্ৰাক্-স্বাধীনতা

কালত ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ কিছু পৰিমাণে প্ৰগতি হৈছিল। অসমৰ প্ৰথমখন মাধ্যমিক বিদ্যালয়, ১৮৩৫ চনৰ ১৫ জুনত গুৱাহাটীত স্থাপন কৰা হৈছিল যিখনক গৌহাটী চেমিনাৰী নামে জনা গৈছিল। ১৮৬৬ চনৰ পৰা গৌহাটী চেমিনাৰীত ইণ্টাৰমিডিয়েট শাখা খোলা হৈছিল। ১৯ শতিকাৰ শেষলৈ অসমৰ প্ৰতিখন জিলাৰ প্ৰতিটো সদৰতে একোখনকৈ হাইস্কুল আছিল।

- **স্বাধীনোত্তৰ কালত ঃ** আৰম্ভণিৰ পৰা অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশ অতি পিচপৰা আছিল। ছোৱালী আৰু মহিলাসকলৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ নিম্নমানৰ আছিল। ১৯৬১ চনৰ লোকপিয়লৰ তথ্য অনুসৰি, অসমত সাক্ষৰতাৰ হাৰ আছিল ২৭.৪% য'ত ল'ৰাৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ আছিল ৩৭.৩% আৰু ছোৱালীৰ আছিল ১৬.০%। স্বাধীনতাৰ আগত অসমৰ মহিলা শিক্ষাৰ অৱস্থা সন্তোষজনক নাছিল। সেয়ে, স্বাধীনতাৰ পিছত, প্ৰাথমিক শিক্ষাই অধিক গুৰুত্ব লাভ কৰিছিল। বৰ্তমান সময়ত ছোৱালী শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ সন্তোষজন আৰু ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ লগত একেলগে বিকাশৰ পথত আগুৱাইছে। ২০১১ চনত অসমৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ হ'ল ৭৩.১৮%। পুৰুষৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ আছিল ৭৮.৮১% আৰু মহিলাৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ আছিল ৬৭.২৭%। আঞ্চলিক শিক্ষা বোৰ্ডৰ অধীনত শ্বিলঙত এখন প্ৰাথমিক শিক্ষা বোৰ্ড স্থাপন কৰা হৈছিল। ১৯৪৮ চনত অসমৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এক কোটিতকৈ অলপ কম টকা ধাৰ্য কৰা হৈছিল। দেখা গৈছিল যে ১৯৪৮ চনত প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল ৭৫৭৪ খন য'ত ছোৱালীৰ বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল ৮৩৫ খন আৰু ১৯৬৫ চনত এই সংখ্যা বাঢ়ি হৈছিল ১৮,৯৫৩ খন। ২০১৫-১৬ চনত প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা আছিল ৪৮৫২৯ খন আৰু উচ্চ প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আছিল ১৩৪৫১ খন।

জানি থোৱা ভাল

অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশে এক দীঘল পৰিক্ৰমা সামৰি লৈছে। ইয়াক তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি।

১) আহোম শাসন কালত শিক্ষা।

২) বৃটিছ শাসন কালত শিক্ষা।

৩) স্বাধীনোত্তৰ কালত শিক্ষা

বৃটিছ শাসন কালৰ আৰম্ভণিতে অসমত মহিলাসকলৰ শিক্ষা আৰম্ভ কৰিছিল বৃটিছ মিচনেৰীসকলৰ পত্নীসকলে। তেওঁলোকে যুৱতীসকলৰ বাবে জানানা স্কুল স্থাপন কৰিছিল। ১৮৩৯ চনত শদিয়াত আহি মিছনেৰীসকলে কার্য আৰম্ভ কৰিছিল। অসমৰ প্ৰথমখন ছোৱালী বিদ্যালয় ১৮৪০ চনত গুৱাহাটীত স্থাপন কৰা হৈছিল। ১৯০৫ চনত অসমত শিক্ষা বিভাগ স্থাপন কৰা হৈছিল। প্ৰাক্-স্বাধীনতা কালত ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ কিছু পৰিমাণে প্ৰগতি হৈছিল। অসমৰ প্ৰথমখন মাধ্যমিক বিদ্যালয় ১৮৩৫ চনৰ ১৫ জুনত স্থাপন কৰা হৈছিল। যিখনক গৌহাটী

চেমিনাৰী নামেৰে জনা গৈছিল। স্বাধীনতাৰ পিছত প্ৰাথমিক শিক্ষাই বিশেষ গুৰুত্ব লাভ কৰিছিল। বৰ্তমান সময়ত ছোৱালী শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ সন্তোষজনক আৰু ই ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ লগত একেলগে বিকাশৰ পথত আগুৱাইছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ অসমৰ মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশ কেইটা পৰ্যায়ত বিভক্ত কৰা হৈছে?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ অসমৰ প্ৰথমখন ছোৱালীৰ বিদ্যালয় কেতিয়া আৰু ক'ত স্থাপন কৰা হৈছিল?

.....

.....

১১.৩.৩ অসমত ছোৱালীসকলৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশ

প্ৰাথমি শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত লৰ্ড কাৰ্জনে আগবঢ়োৱা শিক্ষাৰ নীতিয়ে অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাইছিল। ১৯১৯ চনৰ ভাৰত চৰকাৰৰ প্ৰস্তাৱ অনুসৰি শিক্ষাৰ দায়িত্ব স্থানীয় কৰ্তৃপক্ষৰ হাতলৈ হস্তান্তৰিত কৰা হয়। সেয়েহে অসম চৰকাৰে স্থানীয় কৰ্তৃপক্ষ আৰু মিউনিচিপেলিটিৰ দ্বাৰা অসমত ক্ৰমাগত প্ৰাথমিক শিক্ষা বাধ্যতামূলক কৰিব বিচাৰিছিল। প্ৰাথমিক মজলীয়া আৰু মাধ্যমিক পৰ্যায়ত ছোৱালী আৰু সহশিক্ষাৰ প্ৰতিষ্ঠানবোৰত কেতবোৰ বিশেষ সুবিধা প্ৰদান কৰিছিল।

তৃতীয় পৰিকল্পনাৰ সময়ছোৱাত গাঁও আৰু অনুন্নত অঞ্চলবোৰত মহিলা শিক্ষয়িত্ৰীৰ বাবে স্থায়ীভাৱে থকাৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছিল। ১৯৬৬-৬৭ চনৰ সময়ছোৱাত দূৰৱৰ্তী অঞ্চলবোৰত চাকৰি কৰা মহিলা শিক্ষয়িত্ৰীসকলক নগৰীয়া অঞ্চলত চাকৰি কৰাসকলৰ তুলনাত বিশেষ ভাট্টা প্ৰদান কৰিছিল। ৰাজ্যত মজলীয়া আৰু মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত অধ্যয়ন কৰা ছোৱালীসকলৰ বাবে হস্পিতাল স্থাপন কৰা হৈছিল। গাৰ্হস্থ্য বিজ্ঞান, সুকুমাৰ কলা, সংগীত, সমাজ বিজ্ঞান আদিৰ অধ্যয়নৰ বাবে অসম চৰকাৰে ছোৱালীসকলক বিভিন্ন ধৰণৰ বৃত্তি প্ৰদান কৰিছিল। প্ৰশিক্ষণ যেতিয়া শেষ হ'ব তেতিয়া চৰকাৰে ৰাজ্যৰ প্ৰাথমিক আৰু মাধ্যমিক বিদ্যালয়বোৰত নিয়োগৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে। ছোৱালীৰ শিক্ষাই বিশেষ মনোযোগ লাভ কৰিব লাগে আৰু মহিলা শিক্ষাৰ ৰাষ্ট্ৰীয় কমিটীৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি বিকশাই তুলিব লাগে।

১৯৬৭-৬৮ চনৰ সময়ছোৱাত, প্ৰাথমিক শিক্ষাত খৰচৰ বাবে ১৬.৭০ লাখ টকা আবণ্টন দিয়া হৈছিল। এই টকা মহিলা শিক্ষকৰ আবাস গৃহ, ছোৱালীৰ হোষ্টেল, বেতন, বিদ্যালয়ৰ ইউনিফৰ্ম, আচবাব, শিক্ষাদান সজুলি আদিৰ ক্ষেত্ৰত খৰচ কৰিছিল। অসম চৰকাৰে

বহুতো ছোৱালীৰ উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয় উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় আৰু বহুমুখী মাধ্যমিক বিদ্যালয়লৈ ৰূপান্তৰিত কৰিছিল। ১৯৪৮ চনত অসমত ৩১,০০০ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সৈতে ১৯১খন মাধ্যমিক বিদ্যালয় আছিল। ১৯৬৫ চনত উচ্চ/উচ্চতৰ মাধ্যমিক আৰু বহুমুখী বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা বাঢ়ি ৯৮৩ খন হয়গৈ। ১৯৬৫ চনত অসম চৰকাৰে অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বাবে এজন বিশেষ বিষয়াক নিযুক্তি দিছিল। অসমত মহিলাসকলৰ শিক্ষাৰ আগ্ৰহ বৃদ্ধি কৰিবৰ বাবে এখন মহিলা শিক্ষাৰ ৰাজ্যিক পৰিষদ গঠন কৰা হৈছিল। ৰাজ্যত মহিলা শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণৰ বাবে মহিলা শিক্ষাৰ ৰাজ্যিক পৰিষদে ১৯৬৩ চনত কেতবোৰ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল। গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰামৰ্শবোৰ হ'ল—

- ছোৱালীৰ বাবে পৃথক বিদ্যালয়ৰ ব্যৱস্থা কৰি মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণৰ বাবে ব্যৱস্থা কৰিব লাগে।
- অসমত অৰ্থনৈতিক হেঁচাৰ বাবে মহিলা শিক্ষা কোনো বিলাসিতাৰ কাৰণ নহয়। গ্ৰাম্য অঞ্চলৰ বাবে এক প্ৰয়োজনীয় অংশ হোৱা উচিত।
- প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণৰ বাবে, বিশেষকৈ গ্ৰামাঞ্চলত অধিক মহিলা শিক্ষয়ত্ৰী, অধিক প্ৰশিক্ষণৰ সুবিধা, বিনামূলীয়া পাঠ্যপুথি বিতৰণ, প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে আবাসৰ ব্যৱস্থাৰ লগতে প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বোৰত প্ৰাক্-প্ৰাথমিক শাখা সংলগ্ন কৰিব লাগে।
- প্ৰতিটো সদৰ কেন্দ্ৰত উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয় বা উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়বোৰক বিশেষকৈ ছোৱালীৰ বিদ্যালয়বোৰ অতি শীঘ্ৰে প্ৰাদেশিকৃত কৰিব লাগে।
- কলেজীয়া শিক্ষাক উৎসাহ প্ৰদানৰ বাবে প্ৰতিখন জিলাতে কলা আৰু বিজ্ঞানৰ এখনকৈ কলেজৰ ব্যৱস্থা কৰি প্ৰাদেশিকৃত কৰিব লাগে।
- ছোৱালীৰ বাবে স্নাতকোত্ৰৰ বৃত্তীয় পৰিমাণ বৃদ্ধি কৰিব লাগে।

জানি থোৱা ভাল

প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত লৰ্ড কাৰ্জনে আগবঢ়োৱা শিক্ষাৰ নীতিয়ে অসমৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাইছিল। প্ৰাথমিক, মজলীয়া আৰু মাধ্যমিক পৰ্যায়ত ছোৱালী আৰু সহশিক্ষাৰ প্ৰতিষ্ঠানবোৰত কেতবোৰ বিশেষ সুবিধা প্ৰদান কৰিছিল।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ ঃ ১৯১৯ চনত চৰকাৰে কি প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিছিল?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৬ ঃ মহিলা শিক্ষাৰ ৰাজ্যিক পৰিষদ কেতিয়া গঠন কৰা হৈছিল আৰু ইয়াৰ উদ্দেশ্য কি আছিল ?

.....

.....

১১.৩.৪ অসমত ছোৱালীৰ উচ্চ শিক্ষা

ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰা সময়ৰ পৰা অসমৰ কলেজীয়া শিক্ষা সংখ্যাগত প্ৰগতি হৈছিল। ১৯৪৭ চন ভাতৰ জাতীয় চৰকাৰ শাসনত অহাৰ পিছত স্বাভাৱিকতে বিভিন্ন নীতি অনুসৰণ কৰা হৈছিল আৰু অসমৰ উচ্চ শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ কৰিব বিচৰা হৈছিল। সেয়ে, ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পিছতেই অসমৰ প্ৰথমখন বিশ্ববিদ্যালয় গুৱাটী বিশ্ববিদ্যায় ১৯৪৮ চনত স্থাপন কৰা হৈছিল। প্ৰাক্ স্বাধীনতা কালত দুখন বৃত্তিগত কলেজৰ লগতে মুঠ ওঠৰখন কলেজহে অসমত আছিল।

অসমত ১৯৬০ চনৰ সময়লৈকে দুখন বিশ্ববিদ্যায়ৰ অধীনত সকলো বিষয়ৰ ১০০খন কলেজ আছিল। বৰ্তমান সময়ত এখন মহিলা বিশ্ববিদ্যায়কে ধৰি ২১খন বিশ্ববিদ্যালয় অসমত আছে। ২০১৭-১৮ চনৰ তথা (AISHE) অনুসৰি মুঠ ৫১২খন মহাবিদ্যায় (কলা, বিজ্ঞান আৰু বাণিজ্য) অসমত আছে। স্বাধীনতা পিছত অসমত মহিলা শিক্ষাৰ প্ৰগতি উল্লেখযোগ্য আছিল। কিন্তু তথাপিও কলেজীয়া পৰ্যায়ত ল'ৰাৰ তুলনাত ছোৱালীৰ নামভৰ্তিৰ সংখ্যা বহুত কম আছিল। ছোৱালীৰ উচ্চ শিক্ষাৰ সম্ভাৱনীয়তা আশাব্যঞ্জক আছিল আৰু ইয়াৰ চাহিদা দিনক দিনে বৃদ্ধি পাইছিল।

চৰকাৰ আৰু জনসাধাৰণৰ ফালৰ পৰা ছোৱালীৰ শিক্ষাই বিশেষ মনোযোগ লাভ কৰিছিল। স্বাধীনতাৰ আগত অসমত কেৱল তিনিখন ছোৱালী মহাবিদ্যালয় আছিল। ১৯৬২ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত অনুষ্ঠিত হোৱা দুদিনীয়া মহিলা শিক্ষাৰ অসম ৰাজ্যিক আলোচনা চক্ৰত পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল যে প্ৰাক্ স্নাতক শ্ৰেণীত গাৰ্হস্থ্য বিজ্ঞান বিষয়টো অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে আৰু অসমত দুখন মহিলা মহাবিদ্যালয় স্নাতক পৰ্যায়ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে। আকৌ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল যে গাৰ্হস্থ্য বিজ্ঞানৰ ডিপ্লোমা পাঠ্যক্ৰমৰো ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। আলোচনা চক্ৰৰ আন পৰামৰ্শবোৰ আছিল— ভৱিষ্যতৰ নামভৰ্তিত উৎসাহ যোগাবৰ বাবে চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰীক প্ৰতিভা আৰু দৰিদ্ৰতাৰ বাবে বৃত্তি প্ৰদান কৰিব লাগে আৰু ছোৱালীসকলৰ লগতে মহিলা শিক্ষকৰ বাবে আবাস গৃহৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে।

স্বাধীনতাৰ পিছত মহিলাসকলৰ মাজত উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ সন্তোষজনক আছিল। ১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হোৱাৰ পিছত বহুতো ছোৱালীয়ে স্নাতকোত্তৰ পাঠ্যক্ৰমৰ শিক্ষা লাভ কৰিছিল। কেতবোৰ বিভাগ যেনে— অসমীয়া, শিক্ষা, দৰ্শন আদিত বৰ্তমানেও ল'ৰাৰ তুলনাত ছোৱালীৰ সংখ্যা বেছি। বহুতো ছোৱালীয়েও শিক্ষা লাভৰ বাবে ৰাজ্যৰ বাহিৰলৈও যোৱা দেখা গৈছে।

নার্ছিং শিক্ষা মহিলাসকলৰ বাবে প্রধানতঃ একচেটীয়া আছিল। ভাৰতৰ কেতবোৰ স্থানত উচ্চ পর্যায়ৰ প্রশিক্ষণ স্বৰূপ নার্ছিঙৰ বি এছ চি ডিগ্রীৰ পাঠ্যক্রম আৰম্ভ হৈছিল। বর্তমান সময়ত, সমগ্র দেশতে মহিলাসকলৰ বাবে বয়নৰ প্রশিক্ষণ, এম্ব্ৰডাৰী আৰু ফল সংৰক্ষণৰ প্রশিক্ষণৰ বাবে চৰকাৰে বহুসংখ্যক প্রশিক্ষণ প্রতিষ্ঠান স্থাপন কৰিছিল। আন এটা প্রগতি আছিল ভাৰতৰ সম্প্রদায়ৰ বিকাশৰ বাবে গ্রাম-সেৱিকা আৰু গাঁও পর্যায়ৰ কর্মীসকলক প্রশিক্ষণ প্রদান। বর্তমান সময়ত আইনৰ পাঠ্যক্রমো মহিলাসকলৰ মাজত জনপ্রিয়। আকৌ বর্তমান মহিলাৰ বাবে ৫০০০ তকৈ অধিক প্রাপ্তবয়স্ক শিক্ষাৰ কেন্দ্র আছে আৰু মহিলাসকলে য'তেই সুবিধা পাইছে তাৰ পৰাই উপযোগিতা লাভ কৰিছে। ১৯৫৫ চনত প্রথমখন অভিযান্ত্রিক মহাবিদ্যালয়, ১৯৬০ চনত যোৰহাটত আৰু তৃতীয়খন শিলচৰত স্থাপন কৰা হয়। এই প্রযুক্তিক প্রতিষ্ঠানবোৰ সহ-শিক্ষা প্রকৃতিৰ আছিল। ছোৱালীৰ বাবে উচ্চ শিক্ষা আগতে মানৱীয় বিষয়বোৰৰ মাজতে সীমাৱদ্ধ আছিল। কিন্তু বর্তমান সময়ত বহুতো ছোৱালীয়ে আইন, বাণিজ্য, বিজ্ঞান, অভিযন্তা, চিকিৎসাবিদ্যা আৰু অন্যান্য বিষয়ত নামভর্তি কৰিছে। ১৯৬৪ চনত গুৱাহাটীৰ চান্দমাৰিত ছোৱালীৰ বাবে পলিটেকনিক প্রতিষ্ঠান এখন আৰম্ভ কৰা হৈছিল। অসমত এখন কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল আৰু গুৱাহাটীৰ খানাপাৰাত এখন পশু চিকিৎসা মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল। যোৰহাটৰ কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত বিশেষভাৱে মহিলাসকলৰ বাবে গার্হস্থ্য বিজ্ঞানৰ শ্রেণী আৰম্ভ কৰা হৈছিল আৰু বর্তমান সময়ত আন কিছুমান ছোৱালী মহাবিদ্যালয়ত গার্হস্থ্য বিজ্ঞান অধ্যয়নৰ বাবে সুবিধা প্রদান কৰা হৈছে।

স্নাতকোত্তৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত, ১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হৈছিল আৰু তৃতীয় পঞ্চবার্ষিক পৰিকল্পনাৰ শেষৰফালে ১৯৬৫ চনত ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল। এই দুখন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বাহিৰেও তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল। বর্তমান সময়ত অসমত স্থাপিত হোৱা আন কেতবোৰ বিশ্ববিদ্যালয় হ'ল— শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়, কটন বিশ্ববিদ্যালয়, ৰাজীৱ গান্ধী সমবায় সঞ্চালন বিশ্ববিদ্যালয়, অসম মহিলা বিশ্ববিদ্যালয় আদি। এইবোৰৰ বাদেও, হাজাৰ হাজাৰ ছোৱালী আৰু মহিলাক উচ্চ শিক্ষা লাভৰ সুবিধা প্রদান কৰিছে দূ�ৰত্ব শিক্ষা ব্যৱস্থাই। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দূৰৱর্তী আৰু মুক্ত শিক্ষাৰ প্রতিষ্ঠান (GU-IDOL), কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয় (KKHSOU), IGNOU ৰ আঞ্চলিক কেন্দ্র ইত্যাদিৰ দৰে মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষাৰ প্রতিষ্ঠানৰ যোগে বহুসংখ্যক ছোৱালীয়ে উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰি আছে। শিক্ষিতা মহিলাসকলে পৌৰ, সামাজিক, ৰাজনৈতিক আৰু অর্থনৈতিক অধিকাৰবোৰ অনুশীলন কৰিব লাগে যাতে সমাজৰ সামগ্রিক অৱস্থাৰ উন্নতি সাধন কৰিব পাৰে।

জানি থোৱা ভাল

১৯৪৭ চনৰ পৰা ভাৰত চৰকাৰ শাসনত আহিছিল। স্বাভাৱিকতে ইয়াৰ ফলত বিভিন্ন নীতি অনুসৰণ কৰা হৈছিল আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ সম্প্রসাৰণৰ যোগে ভাৰতবৰ্ষক বিকশাই তুলিব বিচৰা হৈছিল। সেয়েহে ভাৰতবৰ্ষৰ স্বাধীনতাৰ পিছতেই ১৯৪৮ চনত অসমৰ প্রথমখন বিশ্ববিদ্যালয় হিচাপে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল। আগতে ছোৱালীৰ উচ্চ শিক্ষা কেৱল মানৱীয় বিষয়বোৰৰ মাজতে সীমাৱদ্ধ আছিল। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত বহুতো ছোৱালীয়ে আইন, বাণিজ্য, বিজ্ঞান, অভিযন্তা, চিকিৎসাবিদ্যা আৰু অন্যান্য বিষয়ত নামভর্তি কৰিছে। ইয়াৰ বাহিৰেও দূ�ৰত্ব শিক্ষা ব্যৱস্থাইও মহিলাসকলক উচ্চ শিক্ষা লাভৰ বহুতো সুবিধা প্রদান কৰিছে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৭ ঃ সহ-শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা থকা অসমৰ প্রথম দুখন বিশ্ববিদ্যালয় কি আছিল?

.....

.....

প্রশ্ন নং ৮ ঃ পাঠ্যবিষয়ৰ অধ্যয়নৰ বাবে মহিলাসকলে গ্রহণ কৰিব পৰা বিভিন্ন ক্ষেত্রবোৰ কি কি?

.....

.....

চিন্তা-চর্চা কৰক ১১.১

আপোনাৰ ৰাজ্যৰ মানুহৰ বিশেষকৈ মহিলাসকলৰ জীৱনৰ মূল্যবোধ শিক্ষাই কেনেকৈ বিকশাই তুলিব পাৰে? আপোনাৰ মতামত আগবঢ়াওক।

.....

.....

.....

১১.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- শিক্ষাক মানৱ সমাজৰ বিকাশৰ চাবিকাঠি স্বৰূপে বিবেচনা কৰা হয় আৰু বিভিন্ন জাতি, শ্রেণী, জনজাতীয় দল আৰু বর্ণৰ সমতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে।

- ক্ৰমাগতভাৱে শিক্ষাই গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা তালিকাত লিংগ ধাৰণাটোও যোগ হৈছিল যাৰ ফলত শিক্ষাৰ সমান সুযোগ পুৰুষ আৰু মহিলাক প্ৰদান কৰিব পৰা যায় আৰু লিংগ সমতাৰ চাহিদা পূৰণ কৰিব পৰা যায়। এখন দেশৰ মৰ্যাদা সেই দেশৰ মহিলাসকলৰ বৰঙণিৰ দ্বাৰা পৰিমাপ কৰা হয়।
- সাধাৰণ জ্ঞান, কৌশল আৰু মনোভাৱৰ বিকাশৰ উদ্দেশ্যেৰে বিভিন্ন প্ৰকাৰ আৰু পৰ্যায়ৰ শিক্ষাত মহিলা আৰু ছোৱালীসকলক প্ৰদান কৰা শিক্ষায়ে হ'ল মহিলা শিক্ষা। ভাৰতীয় সংবিধানে পুৰুষ আৰু মহিলা সকলোৰে বাবে শিক্ষাৰ অধিকাৰৰ ব্যৱস্থা কৰিছে।
- অৰ্থনৈতিক বিকাশ আৰু সমৃদ্ধি, অৰ্থনৈতিক সৱলীকৰণ, প্ৰগতিশীল জীৱন, স্বাস্থ্যৰ উন্নতি সাধন, মৰ্যাদা, ন্যায় আৰু সন্মান তথা দৰিদ্ৰতা নিৰ্মূলকৰণ আৰু অৰ্থনৈতিক বৰঙণিৰ দৃষ্টিভংগীৰে মহিলা শিক্ষা গুৰুত্বপূৰ্ণ।
- অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশে এক দীঘল পৰিক্ৰমা সামৰি লয়। ইয়াত তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি। সেয়া হ'ল— আহোম শাসন কালত শিক্ষা, বৃটিছ শাসন কালত শিক্ষা আৰু স্বাধীনোত্তৰ কালত শিক্ষা।

১১.৫ অধিক জানিবলৈ

১) Taj, Haseen (2011), *Current Challenges in Education.* Hyderabad: Neelkamal Publications Pvt. Ltd.

২) Ravi, S. Samuel. (2015), *Education in Emerging India.* Delhi: PHI Learning Pvt. Ltd.

৩) Thakur & Thakur (2014/15). *Development of Education System in India: Problems and Prospects.* Agra: Agrawal Publications.

১১.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ বিভিন্ন বিকাশমূলক প্ৰক্ৰিয়াত মহিলাসকলৰ অংশগ্ৰহণৰ বাবে শিক্ষা অতি প্ৰয়োজনীয়। যাৰদ্বাৰা মহিলাসকলৰ লগতে সমাজখনো উপকৃত হ'ব। এগৰাকী শিক্ষিতা মাতৃয়ে পৰিয়ালৰ সাক্ষৰতাৰ কৌশল বিকশাব পাৰিব, উপযুক্ত স্বাস্থ্য বিজ্ঞান প্ৰদান কৰিব পাৰিব, বৃত্তিমূলক শিক্ষা প্ৰদানৰ যোগে পৰিয়ালৰ আৰ্থিক অৱস্থা স্বচ্ছল কৰিব পাৰিব, বাধাগ্ৰস্থতা আৰু পক্ষপাতিত্ব নিৰ্মূল কৰিব পাৰিব আৰু বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ শোষণৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিব পাৰিব। সেয়ে মহিলা শিক্ষাক এখন দেশৰ বিকাশৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সূচকৰূপে গণ্য কৰা হয়। মহিলাসকলৰ শিক্ষা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ কিয়নো

মহিলাসকলক সবলীকৃত, যুক্তিপূর্ণ আৰু উপযুক্ত জীৱন-যাপনৰ বাবে পথ পৰিদর্শকৰ ক্ষেত্রত সহায় কৰে।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ শিক্ষাই মহিলাসকলৰ এক সুস্থ আৰু সম্পূর্ণ জীৱন-যাপন কৰাত সহায় কৰিব যিয়ে তেওঁলোকক এক নতুন পৰিচয় দিব। নিজৰ বাবে যুঁজ কৰিবৰ বাবে শক্তি দিব আৰু নিজৰ অৱস্থাৰ উন্নতি সাধন কৰিব। নিজৰ অধিকাৰবোৰ সংৰক্ষিত কৰিবৰ বাবে তেওঁলোক দক্ষ হ'ব।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমত মহিলা শিক্ষাৰ বিকাশে এক দীঘল পৰিক্রমা সামৰি লৈছে। ইয়াক তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি—

১) আহোম শাসন কালত শিক্ষা।

২) বৃটিছ শাসন কালত শিক্ষা।

৩) স্বাধীনোত্তৰ কালত শিক্ষা।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমৰ প্রথমখন ছোৱালী বিদ্যালয় ১৮৪০ চনত গুৱাহাটীত স্থাপন কৰা হৈছিল।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯১৯ চনত ভাৰত চৰকাৰৰ প্রস্তাৱ অনুসৰি শিক্ষাৰ দায়িত্ব স্থানীয় কর্তৃপক্ষই গ্রহণ কৰিছিল।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯৬৩ চনত অসমত মহিলা শিক্ষাৰ ৰাজ্যিক পৰিষদ গঠন কৰা হয়। ইয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল ছোৱালী শিক্ষাৰ আগ্রহ চোৱাচিতা কৰা আৰু ৰাজ্যত মহিলা শিক্ষাৰ সম্প্রসাৰণৰ বাবে পৰামর্শ প্রদান কৰা।

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ১৯৬৫ চনত ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল। তাৰ পিছৰ পৰা বৃহৎ সংখ্যক ছোৱালীয়ে স্নাতকোত্তৰ শিক্ষা লাভ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছিল। অসমীয়া, শিক্ষা, দর্শন ইত্যাদিৰ দৰে কেতবোৰ বিষয়ত ল'ৰাৰ তুলনাত ছোৱালীৰ সংখ্যা বেছি।

৮ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ মানৱীয় বিষয়, সমাজ বিজ্ঞান, আইন, বাণিজ্য, বিজ্ঞান, অভিযান্ত্রিক বিজ্ঞান, চিকিৎসা বিজ্ঞান আৰু অন্যান্য কৌশল বিকাশৰ পাঠ্যক্রম।

১১.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ মহিলা শিক্ষা গুৰুত্বপূর্ণ বুলি আপুনি কিয় ভাৱে?

প্রশ্ন ২ ঃ আহোম কালত মহিলা শিক্ষাৰ স্থান কেনে আছিল?

প্রশ্ন ৩ ঃ বৃটিছ শাসন কালত মহিলা শিক্ষাৰ অৱস্থা চমুকৈ বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ৪ ঃ স্বাধীনোত্তৰ ভাৰতবর্ষত উচ্চ শিক্ষাৰ অৱস্থা আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৫ ঃ অসমৰ মহিলাসকলৰ মর্যাদা আৰু মনোভাৱ কেনেকৈ পৰিৱর্তিত কৰিব পাৰে আলোচনা কৰক।

****

অধ্যায় ১২ ঃ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান

অধ্যায় গাঁথনি

১২.১ উদ্দেশ্য

১২.২ পৰিচয়

১২.৩ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ ধাৰণা

- ১২.৩.১ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ নিৰীক্ষণ
- ১২.৩.২ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ লক্ষ্য
- ১২.৩.৩ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ উদ্দেশ্য

১২.৪ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ অধীনত মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ দৃষ্টিভংঙ্গী আৰু কৌশল

১২.৫ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ অধীনত মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণগত মানদণ্ডৰ উন্নীতকৰণ

১২.৬ আঁচনিখনৰ নির্দিষ্ট মানদণ্ডৰ সংস্কৰণ

১২.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১২.৮ অধিক জানিবলৈ

১২.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১২.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১২.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি -

- RMSAৰ ধাৰণা ব্যাখ্যা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব
- RMSAৰ লক্ষ্যবোৰ আলোচনা কৰিব পাৰিব
- RMSAৰ উদ্দেশ্যবোৰ আলোচনা আৰু তালিকাকৰণ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব
- RMSAৰ অধীনত মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ বিভিন্ন দৃষ্টিভংগী আৰু কৌশলবোৰ তালিকাকৰণ আৰু বিশ্লেষণ কৰিবলৈ সমৰ্থন হ'ব
- মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ গুণগত মানদণ্ডৰ উন্নীতকৰণৰ দিশত RMSAৰ পদক্ষেপবোৰ আলোচনা আৰু বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- আঁচনিখনৰ সংস্কৰণকৃত মানদণ্ড আলোচনা কৰিব পাৰিব।

১২.২ পৰিচয়

প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰত-চৰকাৰে সৰ্বশিক্ষা অভিযান আঁচনিৰ জৰিয়তে গ্ৰহণ কৰা প্ৰচেষ্টা সম্পৰ্কে আপোনালোকে নিশ্চিতভাৱে অৱগত হোৱাৰ প্ৰয়োজন। সৰ্বশিক্ষা অভিযানে ভাৰতৰ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত শক্তিশালী বুনিয়াদ তৈয়াৰ কৰি প্ৰাথমিক শিক্ষাক সাৰ্বজনীনকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া বাস্তৱায়িত কৰাত সক্ষমতাৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে। সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ সফল ৰূপায়ণৰ পিচত ভাৰত চৰকাৰৰ বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু মানৱ সম্পদ উন্নয়ন মন্ত্ৰ্যালয়ৰ সাক্ষৰতাৰ বিভাগে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণগত মানদণ্ড ৰক্ষাকৰণ আৰু সাৰ্বজনীনকৰণৰ অভিপ্ৰায়েৰে ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ শুভাৰম্ভ কৰে। শৈক্ষিক পৰিকাঠামোৰ ক্ষেত্ৰত মাধ্যমিক শিক্ষা মূলত দুটা কাৰণত বিশেষভাৱে গুৰুত্বপূৰ্ণ—

প্ৰথমটো হ'ল শিক্ষাৰ্থীসকলক ভৱিষ্যতৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰি তোলা আৰু দ্বিতীয়টো হ'ল কৰ্মৰ পৃথিৱীখনত চাহিদা অনুযায়ী দক্ষ মানৱ সম্পদৰ যোগান ধৰা। শিক্ষাৰ্থীসকল আপোনালোকে এই কথা জানে যে মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাই নৱম আৰু দশম শ্ৰেণীক সামৰি লোৱাৰ লগতে উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষাই একাদশ আৰু দ্বাদশ শ্ৰেণীক সামৰি লয়। স্বাভাৱিকতে মাধ্যমিক স্তৰৰ শিক্ষাই ১৪-১৬ বছৰৰ শিক্ষাৰ্থীসকলক সামৰি লোৱাৰ পৰিৱৰ্তে উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষাই ১৬-১৮ বছৰৰ শিক্ষাৰ্থীসকলক সামৰি লয়। ভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষাই হ'ল মজবুত ভেঁটি যিয়ে শিক্ষাৰ্থীসকলক পৰিৱৰ্তি পৰ্যায়ৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰি তোলাৰ লগতে গোলকীয় বজাৰখনতো দক্ষতাৰে প্ৰৱেশ কৰাৰ পথ সুচল কৰি তোলে। সেয়েহে মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাত ব্যাপক সুগমতা আৰু গুণগত মানদণ্ড বাহাল ৰাখি এই পৰ্যায়ৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাক শক্তিশালী কৰাটো অত্যন্ত জৰুৰী।

এই অধ্যায়টিত আমি ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ ওপৰত বিতংভাৱে আলোকপাত কৰিম। ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ ধাৰণা, লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য আদিৰ ওপৰতো যথোচিতভাৱে গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হ'ব। ইয়াৰোপৰি মাধ্যমিক শিক্ষাক সাৰ্বজনীন কৰাৰ বাবে ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ দ্বাৰা বিবেচিত মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ বিভিন্ন পদ্ধতি আৰু কৌশলসমূহৰ লগতে গুণাত্মক দিশৰ উৎকৰ্ষ সাধনত সহায়কাৰী বিভিন্ন উপায়সমূহৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হ'ব। অধ্যায়টিৰ শেষাংশত লিংগ, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু অক্ষমতা আদিৰ ক্ষেত্ৰত ন্যায্যতা প্ৰতিষ্ঠাৰ অভিপ্ৰায়েৰে আঁচনিখনৰ কেতবোৰ সংস্কৰণকৃত মানদণ্ড সম্পৰ্কীয় আলোচনা কৰা হ'ব।

১২.৩ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ ধাৰণা

গোলকীয়ভাৱে বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ দ্ৰুত আগ্ৰাসনে মানৱ জীৱনৰ সকলো দিশতে আমূল পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা কৰিছে। ইয়াৰোপৰি ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত হোৱা উদাৰীকৰণ আৰু

গোকীয়কৰণৰ প্ৰভাত মানুহৰ জীৱনশৈলী, কৰ্ম পদ্ধতি প্ৰয়োজন ইত্যাদিৰ পৰিৱৰ্তন হৈছে আৰু পৰিণতিস্বৰূপে জীৱন ধাৰণৰ গুণগত মানদণ্ড প্ৰয়োজনীয়তা গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰা হৈছে। সেয়েহে বিশ্ব পৰিস্থিতিৰ সৈতে প্ৰতিযোগিতাত লিপ্ত হোৱাৰ বাবে বিদ্যালয় ত্যাগ কৰা শিক্ষাৰ্থীসকলক জীৱনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় উচ্চস্তৰীয় জ্ঞান প্ৰদান কৰাটো অত্যন্ত জৰুৰী, বিশেষকৈ এইটো বিবেচনাযোগ্য যে মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ চাৰ্টিফিকেটধাৰী এজন ব্যক্তিৰ গঢ় উপাৰ্জন যাতে কেৱল মাত্ৰ অষ্টম শ্ৰেণীলৈকে পঢ়া ব্যক্তি এজনৰ তুলনাত উল্লেখনীয়ভাৱে অধিক হয়। মাধ্যমিক পৰ্যায়ত কিছুসংখ্যক শিক্ষাৰ্থীক কৰ্মসংস্থাপনৰ সুবিধা প্ৰদানৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বৃত্তিমূলক জ্ঞান আৰু দক্ষতা বিকাশৰ সুযোগ প্ৰদান কৰাটোও বিশেষভাৱে জৰুৰী।

শিক্ষাৰ্থীসকল, যদিও ১৯৮৬ চনৰ National Policy on Education (NPE) ১৯৯২ চনৰ Programme of Action আদিয়ে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ওপৰত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। তথাপিও মাধ্যমিক শিক্ষাত প্ৰৱেশৰ শিথিলতা প্ৰদান আৰু ন্যায্যতা প্ৰাপ্তি এতিয়াও সম্ভৱ হৈ উঠা নাই। সেয়েহে মাধ্যমিক শিক্ষাক সাৰ্বজনীনকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াক বাস্তৱায়িত কৰাৰ দিশত এই দৃষ্টি আগবঢ়াই নিয়াটো নিতান্তই প্ৰয়োজন।

১২.৩.১ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ নিৰীক্ষণ

শিক্ষাৰ্থীসকল ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান আঁচনিখন ২০০৯ চনৰ মাৰ্চ মাহত শিক্ষা অভিযান আঁচনিখন ২০০৯ চনৰ মাৰ্চ মাহত মাধ্যমিক শিক্ষাত সুগমতা আৰু গুণগত মানদণ্ড উন্নীতকৰণৰ উদ্দেশ্যৰে আৰম্ভ কৰা হয়। এই আঁচনিখন ২০০৯-১০ চনৰ পৰা কাৰ্যকৰীকৰণৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হয়। আঁচনিখনৰ জৰিয়তে এইটো আশা কৰা হয় যে মানুহৰ বসতি স্থানৰ পৰা এক নিৰ্দিষ্ট দূৰত্বৰ মূৰে মূৰে মাধ্যমিক শিক্ষা লাভৰ সুবিধা প্ৰদানৰ জৰিয়তে ২০০৫-০৬ চনৰ ভিতৰত মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ নামভৰ্তিকৰণ ৫২.২৫%ৰ পৰা ৭৫% লৈ বৃদ্ধিত সফলতা লাভ কৰা। ইয়াৰোপৰি এই অভিযানে মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ মানদণ্ড নিৰূপণ কৰি লিংগ বৈষম্য, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু অক্ষমলোকৰ ক্ষেত্ৰত থকা বাধাৰ প্ৰাচীৰ ভাঙি ২০১৭ চনৰ ভিতৰত সাৰ্বজনীন নামভৰ্তিকৰণৰ ব্যৱস্থা কৰি মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণগত মান উন্নত কৰাৰ লক্ষ্য স্থিৰ কৰে ২০২০ চনৰ ভিতৰত আৰু দ্বাদশ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ শেষত সাৰ্বজনীন সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰাত এই অভিযানৰ লক্ষ্য। ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ দ্বাৰা যোগান ধৰা লাগতিয়াল ভৌতিক সম্পদবোৰ তলত দিয়া ধৰণৰ—

- অতিৰিক্ত শ্ৰেণীকোঠা।
- পৰীক্ষাগাৰ।
- পুথিভঁৰাল।
- কলা আৰু শিল্প কোঠাৰ নিৰ্মাণ।
- শৌচাগাৰ নিৰ্মাণ।

- খোৱা পানীৰ ব্যৱস্থা।
- দুৰ্গম অঞ্চলৰ শিক্ষকসকলৰ বাবে আবাসগৃহ

ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণগত মানদণ্ড উন্নীতকৰণৰ নিমিত্তে আগবঢ়োৱা কেতবোৰ গুণগত প্ৰচেষ্টা হ'ল এনেধৰণৰ—

- শিক্ষক ছাত্ৰৰ অনুপাত ৩০ ঃ ১ লৈ সংকোচন কৰাৰ বাবে অতিৰিক্ত শিক্ষকৰ নিযুক্তি প্ৰদান।
- বিজ্ঞান, অংক আৰু ইংৰাজী শিক্ষাৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান।
- চাকৰিকালীন শিক্ষকৰ প্ৰশিক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- ICT ৰ যোগ্যতা সম্পন্ন শিক্ষা।
- পাঠ্যক্ৰমৰ পুনৰ সংস্কাৰ।
- শিক্ষাদান আৰু শিক্ষা গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াৰ সংস্কাৰ সাধন।

এই আঁচনিখনে মাধ্যমিক পৰ্যায়ত নায্যতা প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে যথেষ্ট গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। আঁচনিখনে যোগান ধৰা কেতবোৰ সমতাগত প্ৰচেষ্টা হ'ল এনেধৰণৰ—

- অনুপৰিকল্পনাৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ।
- উন্নীতকৰণৰ বাবে আশ্ৰম বিদ্যালয় বিলাকক প্ৰাধান্য দিয়া।
- বিদ্যালয় খুলিব বা স্থাপন কৰিবৰ বাবে অনুসূচীত জাতি, জনজাতি তথা সংখ্যালঘু অধ্যুষিত অঞ্চলত অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান।
- দুৰ্বল শ্ৰেণীৰ বাবে বিশেষ নামভৰ্তিৰ ব্যৱস্থা।
- বিদ্যালয়ত অধিক সংখ্যক মহিলা শিক্ষয়িত্ৰী নিয়োগ কৰা।
- ছোৱালীৰ বাবে সুকীয়া শৌচাগাৰ আৰু প্ৰস্ৰাৱগাৰৰ সুবিধা প্ৰদান কৰা।

এই আঁচনিখন ৰাজ্যিক চৰকাৰৰ সংস্থা বা সমাজে কাৰ্যকৰীকৰণ কৰিব পাৰিব। আঁচনিখন কাৰ্য ৰূপায়িত কৰাৰ বাবে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে পাবলগীয়া অংশ সংশ্লিষ্ট সংস্থালৈ মুকলি কৰি দিয়ে। ৰাজ্য চৰকাৰেও আঁচনিখন ৰূপায়ণৰ দায়িত্বত থকা সংস্থাক ৰাজ্যিক অংশটো মোকলাই দিয়ে।

১২.৩.২ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ লক্ষ্য

দেশৰ প্ৰতিজন ১৪-১৮ বছৰৰ বয়সৰ যুৱক-যুৱতীৰ বাবে শিক্ষাৰ সমতা, সহজলভ্যতা, প্ৰৱেশযোগ্যতা নিশ্চিত কৰাটো হ'ল ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ মূল লক্ষ্য। এই লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ বাবে আঁচনিখনে নিম্ন প্ৰদত্ত দিশসমূহ আহৰণ কৰাটো অতীব প্ৰয়োজনীয়।

- যিকোনো বসতিস্থানৰ পৰা মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে ৫ কিলোমিটাৰ আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে ৫ কিলোমিটাৰ আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে ৭-১০ কিলোমিটাৰৰ যুক্তিসংগত দূৰত্ব হোৱা উচিত।

- ২০১৭ চনৰ ভিতৰত মাধ্যমিক শিক্ষাত সাৰ্বজনীন প্ৰৱেশ অৰ্থাৎ মুঠ নাম ভৰ্তিকৰণ অনুপাত (GER) ১০০% নিশ্চিতকৰণ।
- ২০২০ চনৰ ভিতৰত সাৰ্বজনীন সংৰক্ষণ লাভ কৰা।
- অৰ্থনৈতিকভাৱে দুৰ্বললোক, শৈক্ষিকভাৱে পিছপৰা লোক, গ্ৰাম্যাঞ্চলত বসবাস কৰা বিশেষভাৱে সক্ষম ল'ৰা-ছোৱালী, অনুসূচীত জাতি জনজাতি শৈক্ষিকভাৱে অনগ্ৰসৰ সংখ্যালঘু আৰু অন্যান্য পিছপৰা শ্ৰেণীৰ লোকসকলক মাধ্যমিক শিক্ষা লাভ কৰাত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিব লাগে।

১২.৩.৩ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ উদ্দেশ্য

মাধ্যমিক শিক্ষাক সাৰ্বজনীন কৰা সপোন কাৰ্যত ৰূপায়িত কৰাৰ দিশত থকা প্ৰত্যাহ্বানবোৰ মোকাবিলা কৰিবলৈ হ'লে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ধাৰণামূলক নক্সাক ৰূপান্তৰ কৰিব লাগিব।

এই ক্ষেত্ৰত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ দিগ্‌দৰ্শনকাৰী নীতিসমূহ হ'ল—

- মাধ্যমিক শিক্ষাত সাৰ্বজনীন প্ৰৱেশ যোগ্যতা, সমতা আৰু সামাজিক ন্যায়।
- মাধ্যমিক শিক্ষাত প্ৰাসংগিকতাৰ বিকাশ।
- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমিক আৰু গাঁথনিগত দিশ।

আপোনালোকক ইতিমধ্যে অৱগত কৰা হৈছে যে ব্যাপক দৃষ্টিত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ লক্ষ্য মাধ্যমিক শিক্ষাত প্ৰৱেশযোগ্যতা সুচল কৰা আৰু গুণগত মানদণ্ডৰ উন্নীতকৰণ। মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সাৰ্বজনীনকৰণে মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সুবিধাসমূহ সকলোৰে বাবে সহজে উপলব্ধ কৰাৰ লগতে ন্যায্যতা প্ৰাপ্তিৰ দিশতো সহায় কৰিব।

এই ক্ষেত্ৰত উমৈহতীয়া বিদ্যালয়ৰ ভূমিকা বিশেষভাৱে লেখত ল'বলগীয়া। এই ক্ষেত্ৰত বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য যে অ-সাহায্যপ্ৰাপ্ত ব্যক্তিগত খণ্ডৰ বিদ্যালয়কে ধৰি সকলো প্ৰকাৰৰ বিদ্যালয়কে কম সুবিধা প্ৰাপ্ত সমাজ আৰু দৰিদ্ৰ সীমাৰেখাৰ তলত জীৱননিৰ্বাহ কৰি থকা পৰিয়ালৰ ল'ৰা-ছোৱালীবিলাকক পৰ্যাপ্ত পৰিমাণে নামভৰ্তিকৰণ সুনিশ্চিত কৰি মাধ্যমিক শিক্ষা সাৰ্বজনীনকৰণৰ দিশত অৱদান আগবঢ়াব লাগে।

ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ ব্যাপক উদ্দেশ্যক কেতবোৰ বিশেষ উদ্দেশ্যত বিভক্ত কৰা যাতে সেইবোৰে সহজে প্ৰাপ্ত হয়। এই বিশেষ উদ্দেশ্যবোৰ হ'ল এনেধৰণৰ—

- সকলো মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ চৰকাৰী, স্থানীয় নিকায় আৰু চৰকাৰী সাহায্যপ্ৰাপ্ত বিদ্যালয় আৰু অন্যান্য বিদ্যালয়ৰ ক্ষেত্ৰত উপযুক্ত নিয়ন্ত্ৰক ব্যৱস্থাৰ দিশত বিত্তীয় সহায়ৰ দ্বাৰা অতি কমেও নিৰ্ধাৰিত মানদণ্ড অনুসৰি বৈষয়িক সুবিধাসমূহ, কৰ্মচাৰী যোগান নিশ্চিত কৰা।

- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ প্ৰৱেশযোগ্যতা উন্নীতকৰণৰ যোগেদি সকলো যুৱক-যুৱতীকে এক নির্ধাৰিত মানদণ্ড অনুযায়ী এই শিক্ষালাভৰ এক সুন্দৰ বাতাৱৰণ ৰচনা কৰিব লাগে। ইয়াৰ বাবে মুক্ত বিদ্যালয়কে আদি কৰি স্থানীয় পৰিস্থিতিৰ ভিত্তিত ৫ কিলোমিটাৰ দূৰত্বত মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সুবিধা, ৭-১০ কিলোমিটাৰৰ দূৰত্বত উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়, নিৰাপদ পৰিবহন ব্যৱস্থা, আবাসিক সুবিধা ইত্যাদি সকলোবোৰৰ সু-ব্যৱস্থা থকাটো প্ৰয়োজন।
- কোনো শিশুৱে যাতে লিংগ, অর্থনৈতিক, সামাজিক, বিকলাঙ্গতা আৰু অন্যান্য প্ৰতিবন্ধকতাৰ ভিত্তিত গুণগত মাধ্যমিক শিক্ষা লাভৰ পৰা বঞ্চিত নহয় সেয়া নিশ্চিত কৰা।
- বৌদ্ধিক সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক শিক্ষণৰ উন্নতিৰ বাবে মাধ্যমিক সিক্ষাৰ গুণগত মানৰ উন্নতি সাধন কৰা।
- সকলো শিক্ষার্থীয়ে যাতে ভাল গুণসম্পন্ন অথবা উপযুক্ত মানদণ্ডৰ মাধ্যমিক শিক্ষা লাভ কৰিব পাৰে তাৰ নিশ্চিতি প্ৰদান কৰা।

গতিকে উপৰোক্ত উদ্দেশ্যসমূহৰ সফলতাই উমৈহতীয়া বিদ্যালয় ব্যৱস্থাৰ দিশত এক তাৎপর্যপূর্ণ বিকাশৰ ইংগিত বহন কৰে বুলি আমি অনুভৱ কৰিব পাৰো।

জানি থোৱা ভাল

উমৈহতীয়া বিদ্যালয় ব্যৱস্থা ঃ ডক্টৰ ডি এচ কোঠাৰী সভাপতিত্বত কোঠাৰী আয়োগৰ দ্বাৰা উমৈহতীয়া বিদ্যালয় ব্যৱস্থাৰ ধাৰণাটো আবির্ভাৱ হয়। ১৯৮৬ আৰু ১৯৯২ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষা নীতিয়েও ইয়াৰ বাবে পৰামর্শ আগবঢ়ায়। অৱশ্যে এই পৰামর্শ বাস্তৱত ৰূপায়িত নহ'ল। ১৯৯০ চনত বিশেষ শীর্ষ স্থানীয় কেন্দ্রীয় উপদেষ্টা বোর্ডে উমৈহতীয়া বিদ্যালয়ৰ দিশত চৰকাৰৰ কার্যকৰী পদক্ষেপ আৰু দৃঢ় সংকল্পৰ কথা পুনৰ শক্তিশালী ৰূপত উত্থাপন কৰে। কিয়নো শিক্ষাত ন্যায় লাভৰ বাবে এই পদক্ষেপ হ'ল নিঃসন্দেহে এক বুনিয়াদী কৌশল বা ৰণনীতি স্বৰূপ।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ সঁচা নে মিছা চিনাক্ত কৰক।

(ক) RMSA ২০০৯ চনৰ মার্চ মাহত আৰম্ভ কৰা হৈছিল। (সঁচা/মিছা)

.....

(খ) SSA ৰ লক্ষ্য হ'ল মাধ্যমিক শিক্ষাক সার্বজনীন কৰা। (সঁচা/মিছা)

.....

(গ) RMSA ৰ লক্ষ্য হ'ল ২০১৭ চনৰ ভিতৰত সার্বজনীন সংৰক্ষণ লাভ কৰা। (সঁচা/মিছা)

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ শৈক্ষিক ক্ৰমপর্যায়ত মাধ্যমিক শিক্ষাক কিয় এক গুৰুত্বপূৰ্ণ পর্যায় হিচাপে বিবেচনা কৰা হয়?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ RMSA ৰ দিগ্‌দর্শনকাৰী নীতিসমূহ কি কি?

.....

.....

১২.৪ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ অধীনত মাধ্যমিক পর্যায়ৰ দৃষ্টিভংঙ্গী আৰু কৌশল

সংখ্যাগত, বিশ্বাসযোগ্যতা আৰু গুণগত মানদণ্ড ইত্যাদি বিভিন্ন দিশত থকা প্ৰত্যাহ্বানবোৰ মোকাবিলা কৰি মাধ্যমিক শিক্ষাক সার্বজনীন কৰাৰ বাবে অতিৰিক্ত বিদ্যালয়, অতিৰিক্ত শ্ৰেণীকোঠা, শিক্ষক আৰু অন্যান্য সুবিধাবোৰৰ ক্ষেত্ৰত দূৰদর্শী দৃষ্টিভংগীৰে ব্যাপক পৰিমাণৰ গুণগত ইনপুটৰ যুগুতকৰণ একপ্ৰকাৰৰ বাধ্যতামূলক হিচাপে চিহ্নিত হৈছে। শৈক্ষিক প্ৰয়োজন, বৈষয়িক আন্তঃগাঁথনি, মানৱ সম্পদ, বিদ্যালয়তনিক ইনপুট আৰু আঁচনিখনৰ কার্যকৰী নিৰীক্ষণ আৰু প্ৰয়োগকৰণৰ দিশত নিশ্চিতভাৱে মূল্যায়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা গভীৰভাৱে অনুভৱ কৰিব পাৰি। যদিও প্ৰাথমিক পর্যায়ত আঁচনিখনে দশম শ্ৰেণীলৈ সামৰি লৈছিল, কিন্তু পৰৱর্তী পর্যায়ত উচ্চতৰ মাধ্যমিক পর্যায়কো ইয়াৰ পৰিধিভুক্ত কৰি লয়। মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণগত মানদণ্ড অক্ষুণ্ণ ৰাখি ইয়াক সার্বজনীনভাৱে উপলব্ধকৰণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় কৌশলবোৰ নিম্নপ্ৰদত্ত ধৰণৰ—

- **সুগমতা ঃ** ভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত শৈক্ষিক সা-সুবিধাসমূহৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন অঞ্চলভেদে ব্যাপক অসমতা দেখিবলৈ পোৱা যায়। ৰাজহুৱা আৰু ব্যক্তিগত খণ্ডৰ বিদ্যালয়সমূহৰ মাজত ভিন্নতা থকাৰ লগতে ব্যক্তিগত খণ্ডৰ বিদ্যালয়সমূহৰ মাজতো আন্তঃ বিৰোধ অথবা পাৰস্পৰিক অসমতা থকাটো দৃষ্টিগোচৰ হয়। ভাৰতবর্ষত গুণগত মানদণ্ডৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি মাধ্যমিক শিক্ষাক সার্বজনীনভাৱে উপলব্ধিকৰণ প্ৰক্ৰিয়া বাস্তৱমুখী কৰি তুলিবলৈ হ'লে ভৌগলিক পৰিসীমা, সামাজিক দিশ, সাংস্কৃতিক দিশ, সাংস্কৃতিক দিশ, ভাষিক ভিন্নতা, জনসংখ্যাজনিত অৱস্থিতি ইত্যাদি সকলোবোৰ কথা গভীৰভাৱে বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰি প্ৰতিখন ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয়শাসিত অঞ্চল আৰু প্ৰয়োজন সাপেক্ষে স্থানীয় অৱস্থিতিৰ সম্বন্ধেও বুজ লৈ ৰাষ্ট্ৰীয় পর্যায়ত এক বিশেষভাৱে প্ৰয়োগযোগ্য আৰু বিস্তৃত

আদর্শ/মানদণ্ড তৈয়াৰ কৰাটো অতীব প্রয়োজনীয়। মাধ্যমিক শিক্ষাৰ মানদণ্ড সাধাৰণভাৱে কেন্দ্রীয় বিদ্যালয়ৰ মানদণ্ডৰ লগত তুলনা কৰিব পৰা ধৰণৰ হোৱাটো উচিত। মাধ্যমিক শিক্ষাৰ পর্যায়ত বৈষয়িক সা-সুবিধাসমূহ আৰু শৈক্ষিক সমলসমূহৰ উন্নতি সাধনৰ বাবে ৰাষ্ট্রীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানে নিম্নোলিখিত উপায়সমূহ আঙুলিয়াই দিয়ে—

- সম্প্রতি অধিষ্ঠিত মাধ্যমিক বিদ্যালয় আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সম্প্রসাৰণৰ কৌশল অৱস্থিত বিদ্যালয়সমূহলৈ স্থানান্তৰিত কৰা।
- প্রয়োজনীয় সকলো প্রকাৰৰ বুনিয়াদী সুবিধা আৰু শিক্ষক সমন্বিতে অনুপৰিকল্পনাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি উচ্চ প্রাথমিক বিদ্যালয়সমূহৰ উন্নীতকৰণৰ বেলিকা আশ্রমিক বিদ্যালয়বোৰক প্রাধান্যতা প্রদান কৰা হ'ব।
- প্রয়োজনীয়তাৰ ভিত্তিত মাধ্যমিক বিদ্যালয়সমূহক উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়সমূহলৈ উন্নীত কৰা।
- সংৰক্ষিত এলেকাত স্কুল মেপিং অনুশীলনৰ আধাৰত নতুন মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় মুকলি কৰণ।
- ইয়াত নির্মিত বিল্ডিংসমূহত পানী সংগ্রহৰ বাধ্যতামূলক ব্যৱস্থা থাকিব আৰু বিল্ডিংমসূহ বিকলাঙ্গৰ বাবে অনুকূল ধৰণে নির্মাণ কৰা হ'ব।
- স্কুলৰ বিল্ডিংসমূহত বৰষুণৰ পানী সংৰক্ষণৰো সু-ব্যৱস্থা কৰা।
- সম্প্রতি অৱস্থিত বিদ্যালয়সমূহো বিকলাঙ্গৰ অনুকূল সূচী ধৰণে তৈয়াৰ কৰিব লাগে।
- PPP ৰ আৰ্হিত (Public, Private and Partnership) নতুন বিদ্যালয়সমূহ প্রতিষ্ঠা কৰা হ'ব।

- **গুণমান ঃ** গুণমান কোনো বস্তুৰ অন্তর্নিহিত বিশেষ বিশেষত্ব, স্বতন্ত্র ইত্যাদি পৰিভাষাৰ সুত্রায়িত কৰিব পাৰি। শৈক্ষিক ক্ষেত্রখন বিভিন্ন পর্যায়ত গুণমানৰ প্রশ্ন গভীৰভাৱে সাঙুৰখাই আছে। কাৰণ গুণাত্মক দিশৰ লগতে শিক্ষার্থীৰ জ্ঞান স্তৰ, ক্রিয়াত্মক দক্ষতা আৰু সামগ্রীকভাৱে ভৱিষ্যত ৰাষ্ট্রৰ ফলাফল নির্ভৰ কৰে। ৰাষ্ট্রীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান আঁচনিখনৰ লগত সংশ্লিষ্ট গুণাত্মক দিশবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—
  - প্রয়োজনীয় বৈষয়িক সুবিধাসমূহৰ যোগান ধৰা যেনে— ব্লেকবোর্ড, আচবাব, পুথিভঁড়াল, বিজ্ঞান আৰু গণিত বিষয়ৰ বাবে পৰীক্ষাগাৰ, কম্পিউটাৰ, লেব, শৌচাগাৰৰ সু-ব্যৱস্থা ইত্যাদি।
  - অতিৰিক্ত শিক্ষক নিযুক্তি আৰু চাকৰিকালীন শিক্ষকৰ প্রশিক্ষণ।
  - অষ্টম শ্রেণী পাছ কৰা শিক্ষার্থীসকলৰ শিকন সামর্থতা বৃদ্ধি কৰাৰ বাবে Bridge courseৰ ব্যৱস্থা কৰা।

- National Curriculum Framework, 2005 ৰ আৰ্হি অনুসৰি পাঠ্যক্ৰম প্ৰস্তুতিৰ বাবে পাঠ্যক্ৰমৰ পুনঃনিৰীক্ষণ কৰা।
- গ্ৰাম্যাঞ্চল আৰু দুৰ্গম পাহাৰীয়া এলেকাৰ শিক্ষকসকলৰ বাবে আবাসৰ সু-ব্যৱস্থা কৰা। মহিলা শিক্ষয়ত্ৰীবোৰৰ আবাস সুবিধা প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হ'ব।

- **নায্যতা ঃ** শিক্ষাৰ্থীসকল, ন্যায্যতা শব্দটোৰ দ্বাৰা সাধাৰণতে শিকাৰ ক্ষেত্ৰত সততা/নিৰপেক্ষতা আৰু শিকা প্ৰাপ্তিৰ ন্যায়সংগত সুযোগ প্ৰদানৰ ব্যৱস্থাকৰণকে বুজোৱা হয়। নিৰপেক্ষতা/সততা (Fairness) অৰ্থাৎ ব্যক্তিগত স্থিতিৰ লগত জৰিত বিশেষ উপাদানৰ হেতু এজন ব্যক্তিৰ শৈক্ষিক সফলতাৰ সক্ষমতাৰ বাধাগ্ৰস্ত হোৱাটো অনুচিত আৰু অন্তৰ্নিবেশ (Inclusion) অৰ্থাৎ এক নিৰ্দিষ্ট শৈক্ষিক পৰিৱেশত প্ৰত্যেকৰে বাবে উপলব্ধ কৰোৱা এক সামূহিক আদৰ্শ বা মান হ'ল সামগ্ৰীকভাৱে শৈক্ষিক সফলতাৰ পথ সূচল কৰিবৰ বাবে ন্যায্যতাৰ লগত গভীৰভাৱে আন্তঃসম্পৰ্কিত দুটা মৌলিক উপাদান। তলত আমি মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত নায্যতা প্ৰাপ্তিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বিভিন্ন ব্যৱস্থাবোৰ আলোচনা কৰোহঁক।
  - অনুসূচিত জাতি, জনজাতি, অন্যান্য পিছপৰা শ্ৰেণীৰ লোক আৰু সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বাবে বিনামূলীয়াকৈ থকা খোৱাৰ সু-ব্যৱস্থা কৰা।
  - ছোৱালীসকলৰ বাবে ছাত্ৰীবাস, আবাসিক বিদ্যালয়, নগদ প্ৰণোদন, ঐক্য পোছাক, কিতাপ, পৃথক শৌচাগাৰৰ ব্যৱস্থা।
  - মাধ্যমিক পৰ্যায়ত মেধাবী আৰু অভাবী শিক্ষাৰ্থীসকলৰ বাবে জলপানী প্ৰদান।
  - অন্তৰ্ভুক্তিকৃত শিক্ষাক সকলো কাৰ্যৱলীৰ বাবে প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ হিচাপে চিহ্নিত কৰা হ'ব। সকলোধৰণৰ বিদ্যালয়তে বিশেষভাৱে সক্ষম শিক্ষাৰ্থীসকলৰ বাবে সকলো প্ৰকাৰৰ সা-সুবিধা প্ৰদানৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব।
  - বৰ্তমান সময়ত মুক্ত আৰু দূ�ৰত্ব শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণ প্ৰয়োজনীয়তা গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰা হৈছে। বিশেষকৈ যিসকলে মাধ্যমিক শিক্ষাত নিজকে সম্পূৰ্ণৰূপে নিয়মিতভাৱে চামিল কৰিব নোৱাৰে। এনেক্ষেত্ৰত এইধৰণৰ বিকল্প শৈক্ষিক স্পৃহা তৃপ্ত কৰাত এক বলিষ্ঠ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব।

- **প্ৰতিষ্ঠানিক সংস্কাৰ সাধন আৰু সমল প্ৰতিষ্ঠানসমূহ শক্তিশালীকৰণ ঃ** প্ৰত্যেকখন ৰাজ্যই কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা অনুদান লাভৰ নিমিত্তে প্ৰশাসনিক দিশৰ প্ৰয়োজনীয় সংস্কাৰ সাধন কৰিব লাগিব। এই সংস্কাৰমূলক দিশবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—
  - বিদ্যালয় প্ৰশাসনৰ সংস্কাৰ সাধন, বিদ্যালয়ৰ ব্যৱস্থাপনা আৰু দায়িত্বৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ দ্বাৰা বিদ্যালয়ৰ কাৰ্যদক্ষতা উন্নীত কৰা।
  - শিক্ষক নিয়োগকৰণ, প্ৰশিক্ষণ, পাৰিশ্ৰমিক প্ৰদান আৰু কৰ্মজীৱনৰ অগ্ৰগতিৰ বাবে এক যৌক্তিক নীতি গ্ৰহণ কৰা।

- আধুনিকীকৰণ, ই-প্ৰশাসন (E-governance) প্ৰতিনিধি মণ্ডল, বিকেন্দ্ৰীকৰণ সমন্বিতে শৈক্ষিক প্ৰশাসনৰ দিশত ব্যাপক সংস্কাৰ সাধন কৰা।
- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সকলো পৰ্যায়তে বিশেষকৈ বিদ্যালয় পৰ্যায়ৰ পৰা পৰৱৰ্তি পৰ্যায়লৈকে পেচাদাৰী আৰু বিদ্যায়তনিক ইনপুটৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- অনুদান প্ৰক্ৰিয়াৰ তাৎক্ষণিক প্ৰবাহ আৰু সৰ্বোত্তৰ ব্যৱহাৰৰ হকে আৰ্থিক পদ্ধতি সু-সংগঠিত কৰা।
- বিভিন্ন পৰ্যায়ত সমল প্ৰতিষ্ঠানসমূহক শক্তিশালীকৰণ।
- ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত NCERT (RIEs), NIEPA আৰু NIOS ।
- ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত SCERTs, State Open Schools, SIEMATs ইত্যাদি।
- বিশ্ববিদ্যালয় শিক্ষা বিভাগ (University Department of Education), বিজ্ঞান (Science), সমাজ বিজ্ঞান (Social Science), মানৱিক শিক্ষাৰ (Humanities Education) প্ৰতিষ্ঠিত অনুষ্ঠানবোৰ, শিক্ষক শিক্ষাৰ মহাবিদ্যালয় (Colleges of Teacher Education) শিক্ষাত উন্নত অধ্যয়নৰ প্ৰতিষ্টানসমূহে শিক্ষকৰ শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰীয় প্ৰয়োজিত আঁচনিত কৰা বিত্তীয় অৱদান।

- বিভিন্ন আঁচনি/সংস্থা/সম্প্ৰদায় ব্যক্তিৰ সমাৱেশ মাধ্যমিক শিক্ষাক পৰিশোধন, সংস্কৰণ আৰু সবলীকৰণ হেতু ইয়াৰ ব্যৱস্থাপনামূলক প্ৰক্ৰিয়াত পঞ্চায়ত ব্যৱস্থা, নগৰপালিকা সম্প্ৰদায়, শিক্ষক অভিভাৱক আৰু অন্যান্য ব্যক্তিসকলৰো সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ নিশ্চিতভাৱে অৱদানযোগ্য। বিদ্যালয়ৰ পৰিচালনা সমিতি, শিক্ষক অভিভাৱক সন্মিলন আদিৰ সক্ৰিয় প্ৰচেষ্টা শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা পৰ্যায়ত কাৰ্যকৰীকৰণ পৰ্যায়ত আৰু নিৰীক্ষণ আৰু মূল্যায়ণৰ পৰ্যায়তো যথেষ্ট পৰিমাণে আদৰণীয়।
- **নতুন আঁচনিৰ লগত অৱস্থিত আঁচনিসমূহ অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ ঃ** কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ দ্বাৰা প্ৰ-কল্পিত চাৰিখন ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ৰ আঁচনি হ'ল— (১) বিদ্যালয়ৰ বাবে ICT (২) বিকলাংগ শিশুসকলৰ বাবে সংহতিপূৰ্ণ শিক্ষা (৩) মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ ছোৱালী শিক্ষাৰ্থীসকলৰ বাবে থকা খোৱাৰ ব্যৱস্থা উন্নীতকৰণ (৪) উক্ত আঁচনিসমূহ ধনাত্মক দিশৰ উৎকৰ্ষতাৰ বাবে নতুন আঁচনিৰ লগত বৰ্তমানৰ ৰূপত অথবা সংশোধিত ৰূপত অন্তৰ্গত কৰা হ'ব। আহক এই চাৰিখন আঁচনি ওপৰত সম্যক ধাৰণা লওঁহক—
  - **বিদ্যালয়ৰ বাবে তথ্য আৰু যোগাযোগ প্ৰযুক্তিবিদ্যা ঃ** ৰাজ্য চৰকাৰক কম্পিউটাৰ শিক্ষাৰ সহায়ৰ হাত আগবঢ়োৱা আৰু মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়সমূহত কম্পিউটাৰ সহায়ক শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থা।
  - **সংহতি পূৰ্ণ শিক্ষা ঃ** ৰাজ্য চৰকাৰ আৰু বে-চৰকাৰী সংগঠনসমূহক বিকলাংগ শিশুসকলক বিদ্যালয়ৰ মূল সুঁতিলৈ স্থানান্তৰিতকৰণৰ দিশত পথ প্ৰদৰ্শন কৰা।

- **মাধ্যমিক আৰু উচ্চ মাধ্যমিক পর্যায়ৰ ছোৱালী শিক্ষার্থীসকলৰ বাবে থকা খোৱাৰ ব্যৱস্থা শক্তিশালীকৰণ ঃ** (সুগমতা আৰু নায্যতা) গ্রাম্যাঞ্চলৰ ছাত্রীবাসসমূহ সু-নিয়াৰিকৈ পৰিচালনাৰ বাবে বে-চৰকাৰী সংগঠনসমূহক সহায় আগবঢ়োৱা।
- **বিদ্যালয়সমূহৰ গুণাত্মক দিশৰ উৎকর্ষসাধন ঃ** বিদ্যালয়সমূহত যোগ বিষয়ৰ সূচনা, বিজ্ঞান শিক্ষাৰ উন্নতি, পাৰিপার্শ্বিক শিক্ষা, জনসংখ্যা শিক্ষা, ইয়াৰোপৰি আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বিজ্ঞান অলিম্পিয়াডক কৰাৰবাবে ৰাজ্যসমূহক সহায় প্রদানৰ ব্যৱস্থাসমূহক সাঙুৰি লয়।

- **শিক্ষণৰ সমান্তৰালভাৱে উপার্জনৰ ব্যৱস্থা ঃ** এই ব্যৱস্থাটো মূলক অর্থনৈতিকভাৱে দুর্বল ল'ৰা-ছোৱালীসকলৰ বাবে বিশেষভাৱে সহায়কাৰী হৈ উঠিব বুলি আশা কৰা হয় য'ত তেওঁলোকে স্ব-নিয়োগযোগ্য কৰি তুলিব পাৰিব কিম্বা অংশকালীনভাৱেও কর্মৰত হোৱাৰ সুযোগ লাভ কৰিব। জিলা পর্যায়ত, ব্লক পর্যায়ত বিভিন্ন বৃত্তিমূলক প্রশিক্ষণ কেন্দ্র আৰু প্রতিষ্ঠান নির্মাণৰ বাবে ৰাজ্য আৰু কেন্দ্রীয় শাসিত অঞ্চলসমূহে চিন্তা কৰিব পাৰে।
- **কেন্দ্রীয় বিদ্যালয় আৰু জৱাহৰ নবোদয় বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা ঃ** এই আঁচনিখনে কেন্দ্রীয় বিদ্যালয় আৰু জৱাহৰ নবোদয় বিদ্যালয়ৰ সংখ্যা বৃদ্ধি আৰু তাৰ ভূমিকা সবলীকৰণৰ ক্ষেত্রত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব প্রদান কৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৪ ঃ খালী ঠাই পূৰ কৰক।

(ক) প্রাথমিক স্তৰত RMSA য়ে সামৰি লয় .....

(খ) মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে মানদণ্ড ..... ৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰে।

(গ) ..... ক অত্যন্ত লাগতিয়াল বিশেষত্ব সংলক্ষণ হিচাপে সূত্রায়িত কৰিব পাৰি।

(ঘ) নিৰপেক্ষতা আৰু অন্তর্নিবেশ হ'ল ..... ৰ দুটা মূল উপাদান।

প্রশ্ন নং ৫ ঃ মাধ্যমিক শিক্ষাত নায্যতা ৰক্ষাৰ বাবে তিনিটা ব্যৱস্থা উল্লেখ কৰা।

.....

.....

প্রশ্ন নং ৬ ঃ কেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ ৰাষ্ট্রীয় পর্যায়ত প্রকল্পিত আঁচনি চাৰিখন কি কি?

.....

.....

.....

.....

১২.৫ ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ অধীনত মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণগত মানদণ্ডৰ উন্নীতকৰণ

ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ অধীনত মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়ত গুণাত্মক শিক্ষা সাৰ্বজনীনকৰণৰ দিশত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান চমুকৈ RMSA বিশেষভাৱে প্ৰতিজ্ঞাৱদ্ধ। সেয়েহে ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাত গুণগত আন্তঃগাঁথনি, পৰিচালন তথ্য ব্যৱস্থা, পাঠ্যক্ৰমৰ বিকাশ, শিক্ষণীয় সমল শিক্ষকৰ যোগ্যতা, বিষয়ভিত্তিক শিক্ষকৰ নিয়োগকৰণ, প্ৰধান শিক্ষক আৰু শিক্ষকসকলৰ চাকৰিকালীন প্ৰশিক্ষণ, বিদ্যায়তনিক সহায়তা পৰিদৰ্শন ইত্যাদি বিভিন্ন দিশৰ বিষদ বিশ্লেষনেৰে কেতবোৰ এনেধৰণৰ কৌশলৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে যিয়ে মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ ভিন্নমুখী তাগিদাবোৰ চৰিতাৰ্থ কৰিব পাৰিব।

ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ এনে বিস্তৃত দৃষ্টিভংগীয়ে ৰাজ্যসমূহৰ ল'ৰা-ছোৱালীসকলক সৰ্বতোমুখী বিকাশৰ বাবে খেলা-ধূলা, সাংস্কৃতিক কাৰ্যাৱলী, প্ৰকল্প, সামাজিক আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিক কাৰ্যাৱলীসমূহত অংশগ্ৰহণ, স্বাস্থ্য, পুষ্টিসাধন, পেচা আদিৰ বাবে জীৱন নিপুনতা বিকাশ ইত্যাদি বিভিন্ন দিশক উৎসাহিত কৰাত সহায় কৰে। কৰ্ম অভিজ্ঞতাক সামাজিক আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিক পৰিস্থিতিৰ ভিত্তিত উৎসাহিত কৰি পাণ্ডিত্য অৰ্জন কৰিবলৈ হ'লে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰক বিভিন্ন পেচাদাৰী লোকৰ সৈতে কৃষক আৰু শিল্পীৰ সৈতে সংস্পৰ্শ ৰক্ষা কৰা আঁচনিখনে তলত দিয়া দিনসমূহ উল্লেখ কৰে—

- মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষা পৰিচালনা তথ্য পদ্ধতি আৰু মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ ব্যৱস্থাৰ নক্সা বা মেপিং।
- পাঠ্যক্ৰম সামগ্ৰীক প্ৰস্তুতি আৰু গঠন।
- শিক্ষণীয় সমল।
- কলা আৰু শিল্পশিক্ষা।
- শিক্ষণ সমল কেন্দ্ৰ।
- কৈশোৰৰ শিক্ষা আঁচনি।
- শিক্ষাৰ্থীৰ মূল্যায়ন আৰু পৰীক্ষাৰ সংস্কাৰ।
- নিৰ্দেশনা আৰু পৰামৰ্শদান।
- শিক্ষক আৰু সামৰ্থতা বৃদ্ধি।
- ৰাজহুৱা ব্যক্তিগত বন্ধুত্বপূৰ্ণতা।
- বিদ্যালয় শিক্ষাৰ গাঁথনি।
- গুণগত মানৰ নিশ্চিতি প্ৰদান।

আহক এতিয়া আমি ওপৰোক্ত দিশবোৰ এটা এটাকৈ আলোচনা কৰো।

- **মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিচালন পদ্ধতি সৃষ্টি আৰু মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ মেপিং (SEMIS)**

মাধ্যমিক পর্যায়ত গুণগত শিক্ষা সার্বজনীনকৰণ প্রক্রিয়া সার্থক কৰাৰ বাবে মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ ব্যৱস্থাসমূহৰ বিস্তৃত মেপিং, পাঠ্যক্রমৰ মেপিং আৰু মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ডাটাবেচৰ পুনৰ গঠন কৰাটো অতি গুৰুত্বপূর্ণ। সাম্প্রতিক সময়ত দেশত অৱস্থিত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বিশেষ পৰিস্থিতিৰ প্রতি লক্ষ্য ৰাখি মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়সমূহৰ দুর্বলতাবোৰ চিহ্নিত কৰা, উচ্চ প্রাথমিক বিদ্যালয়সমূহৰ উন্নীতকৰণ, ভিতৰুৱা অঞ্চলত নতুন স্কুল প্রতিষ্ঠাপন, বে-চৰকাৰী বিদ্যালয়সমূহ সু-সংগঠিত কৰা, ৰাজ্য বিশেষে ভৌতিক সুবিধাসমূহৰ উন্নীত কৰা ইত্যাদি দিশৰ সামগ্রীক পৰিচালনা আৰু কার্যকৰীকৰণৰ বাবে মাধ্যমিক শিক্ষা ব্যৱস্থাপনাৰ তথ্য পদ্ধতিৰ দ্বাৰা ৰাজ্যিক, জিলা, ব্লক আৰু বিদ্যালয় পর্যায়ৰ কেতবোৰ বলিষ্ঠ পদক্ষেপ গ্রহণ কৰিব পৰা যায়।

প্রতিখন মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ পূর্বনির্ধাৰিত নিয়মানুসাৰে সমস্ত পর্যায়ক্রমিক তথ্য এই বিশেষ 'Secondary Education Management System' (SEMIS) পদ্ধতিৰ দ্বাৰা একত্রীকৰণ কৰিব পৰা যায়। এই প্রণালী বা পদ্ধতিটো প্রাথমিক পর্যায়ৰ তথ্য মজুতকৰণৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা 'District Information System for Education (DISE)ৰ লগত সাদৃশ্যযুক্ত। সংগৃহীত তথ্য প্রতিখন গ্রাম পঞ্চায়তত সংৰক্ষিত পাৰিবাৰিক। ঘৰুৱা তথ্যৰ সৈতে পাৰস্পৰিক পৰীক্ষণ কৰিব লাগে। সার্বজনীন মাধ্যমিক শিক্ষাৰ লক্ষ্য অনুসৰিয়ে ৰাজ্য আৰু স্তানীয় মানদণ্ড নির্মাণ কৰা হয়। তদুপৰি উক্ত আঁচনিখন কার্য ৰূপায়িত হোৱাৰ প্রথম বার্ষিকৰ ভিতৰতে নতুন পাঠ্যক্রমৰ প্রস্তুতি আৰু বিকাশৰ কার্যকলাপ সমাপন হ'ব বুলি আশা প্রকাশ কৰা হয়।

পাঠ্যক্রমৰ প্রস্তুতি আৰু নির্মাণ ঃ শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত ৰাষ্ট্রীয় আৰু ৰাজ্যিক স্তৰত থকা সন্তাসমূহৰ বাবে বিভিন্ন দায়িত্ব আৰু পৰিকল্পিত ভূমিকাসমূহৰ লগতে পাঠ্যক্রমৰ প্রস্তুতি আৰু নির্মাণ কার্যৰ এক বিশেষ স্থান আছে। দেশত জাতীয় শিক্ষাৰ স্বৰূপ ৰক্ষা কৰাৰ ক্ষেত্রত ১৯৮৬ চনৰ নতুন ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ ১৯৯২ চন প্রগ্রেম অফ এপ্রন (POA) আদিক এক মহত্বপূর্ণ মাধ্যম হিচাপে বিবেচনা কৰা হয়। এইখিনিতে উল্লেখযোগ্য যে এক বিস্তৃত আলাপ-আলোচনা আৰু প্রক্রিয়াৰ সহায়ত NCERT ৰ দ্বাৰা শিক্ষাৰ কেন্দ্রীয় উপদেষ্টা ব'র্ডৰ অনুমোদন মর্মে National Curriculum Framwork 2005 তৈয়াৰ কৰা হয়। প্রতিখন ৰাজ্য আৰু কেন্দ্রীয় শাসিত অঞ্চলতে নতুন পাঠ্যক্রমৰ প্রস্তুতিৰ বাবে এনেদৰণৰ গাঁথনি বনোৱাৰ প্রয়োজন।

শিক্ষনীয় সমলসমূহ ঃ শৈক্ষিক সমলবোৰ হ'ল সকলো প্রকাৰৰ শৈক্ষিক ব্যৱস্থাৰে মূল উপাদান যাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি শৈক্ষিক ব্যৱস্থাৰ মূল্যায়ন কৰা হয়। ইংৰাজী বি,য়ত থকা দুর্বলতা, গণিত আৰু বিজ্ঞান বিষয়ৰ সীমিত বোধন অধিক সংখ্যক শিক্ষার্থীৰ বাবে শৈক্ষিক অকৃতকার্যতাৰ মূল কাৰণ National Curriculum Framwork 2005 য়ে এই বিষয়টো সজোৰে উত্থাপন কৰে। বাহ্যিক পৰীক্ষাৰ গুৰুত্ব হ্রাস কৰি পৰীক্ষামূলক সংস্কৃতিৰ উত্থানৰ বাবে বিদ্যালয়

গ্ৰন্থাগাৰ, পৰীক্ষাগাৰ আৰু কৰ্মশালাৰ উন্নতিৰ বাবে যথার্থ পৰিকল্পনা আৰু পর্যাপ্ত বিনিয়োগৰ আৱশ্যকতা আছে। ইয়াৰোপৰি জনতাৰ ফালৰ পৰা কম্পিউটাৰ ইণ্টাৰফেচ্‌দ পৰীক্ষা আৰু প্ৰকল্প সপল ৰূপায়ণৰ ডাটাবেচ থকাটোও আৱশ্যক।

RMSA গুৰুত্ব আৰোপ কৰা ক্ষেত্ৰসমূহ—

- পৰীক্ষাগাৰ আৰু ইয়াৰ সজুলিসমূহৰ গুণগত মান উন্নীত কৰা।
- যুৱ প্ৰজন্মৰ মাজত স্বাস্থ্য আৰু শাৰীৰিক শিক্ষা, কলা আৰু শিল্পকেন্দ্ৰীক শিক্ষা আদিৰ প্ৰতি বৌদ্ধিক সংবেদনশীলতাৰ সৃষ্টি কৰা।

সমাজ বিজ্ঞানৰ শিক্ষণশৈলীৰ গুণগত মান উন্নত কৰা আৰু যুৱ শিক্ষার্থীসকলৰ বাবে ইয়াক অধিক প্ৰাসংগিক আৰু জীৱন্ত ৰূপত উপস্থাপন কৰা।

প্ৰতিখন বিদ্যালয়তে উপলব্ধ সমল আৰু ভৌতিক এলেকা অনুসৰি আৱশ্যকীয় আন্তঃগাঁথনি শক্তিশালী কৰি তোলা।

ওপৰোক্ত আলোচনাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এই কথা অতি সহজে বোধগম্য যে প্ৰতিখন মাধ্যমিক বিদ্যালয়তে অন্ততঃ বিজ্ঞানাগাৰ, কলা আৰু শিল্পৰ বাবে পৰীক্ষাগাৰ আৰু প্ৰয়োজনীয় সজুলিসমূহৰ যোগান ধৰিব লাগে মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ ক্ষেত্ৰত এটা মাত্ৰ বিজ্ঞানাগাৰৰ ব্যৱস্থা কৰিলেও কিন্তু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে তিনিটা বিজ্ঞান বিষয়ৰ বাবে পৰীক্ষাগাৰৰ লগতে এটা কলা আৰু শিল্পৰ বাবে পৰীক্ষাগাৰ থকাটো জৰুৰী। কলা আৰু শিল্প পৰীক্ষাগাৰটো সমাজ বিজ্ঞান কলা আৰু ঐতিহ্য শিল্প, স্বাস্থ্য আৰু শাৰীৰিক শিক্ষা, কৰ্মভিত্তিক শিক্ষা আদি বিষয়সমূহৰ লগত জৰিত বিভিন্ন কার্যকলাপ পৰিচালনা কৰাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত। মাধ্যমিক বিদ্যালয় আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ পৰীক্ষাগাৰসমূহৰ সকলো কার্যাৱলীবোৰ পৰিচালনা কৰাৰ বাবে অন্ততঃ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে এজন পৰীক্ষাগাৰ পৰিচালক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে তিনিজন পৰিচালক নিয়োগ কৰাটো উচিত।

কলা আৰু শিল্প শিক্ষা ঃ মাধ্যমিক পর্যায়ৰ শিক্ষার্থীসকলৰ বাবে চিন্তা আৰু কলাসুলভ অভিজ্ঞতাৰ অতি প্ৰয়োজন। ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানে ভাৰতৰ সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য আৰু বিচিত্ৰতাৰ প্ৰতি সজাগতা সৃষ্টিৰ বাবে এনেধৰণৰ অভিজ্ঞতাক বিশেষভাৱে প্ৰয়োজনীয় হিচাপে চিনাক্ত কৰে। সংস্কৃতিৰ ওপৰত CABE কমিটীৰ প্ৰতিবেদন আৰু National Focus Group য়ে কলাৰ শিক্ষা যেনে— সংগীত থিয়েটাৰ, ভিজুৱেল আর্টচ আৰু নৃত্য আৰু ঐতিহ্য শিল্পৰ দিশত পৰামর্শ দানৰ মাধ্যমেৰে ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানক পথ প্ৰদর্শন কৰে। কলা শিক্ষাৰ বাবে NCERTৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত কৰি উলিওৱা পাঠ্য বিষয়সমূহ বিদ্যালয়সমূহৰ দ্বাৰা অনুসৰণ কৰাৰ লগতে কলা শিক্ষাৰ বাবে উপযুক্ত প্ৰশিক্ষণ প্ৰাপ্ত শিক্ষক নিযুক্তি কৰাটো দৰকাৰ। কলা বিষয়ক বহিঃ পাঠ্যক্ৰমিক কার্যাৱলীৰ পৰিৱর্তে পাঠ্যক্ৰমৰ এক অংশৰ ৰূপেহে বিবেচনা কৰিব লাগে। NCF 2005 ৰ পৰামর্শ মর্মে শিল্প শিক্ষাই সকলো বিষয়ৰ শিক্ষণ অভিজ্ঞতাক চহকী কৰাৰ লগতে প্ৰতিখন বিদ্যালয়তে দশম শ্ৰেণী পর্যন্ত এটা বিষয় হিচাপে শিকোৱাৰ প্ৰয়োজন।

শিক্ষন সমল কেন্দ্ৰ ঃ শিক্ষার্থীসকলৰ সর্বোতমুখী বিকাশৰ বাবে শৈক্ষিক প্রক্রিয়া পাঠ্যক্রম কেন্দ্রীক হোৱাৰ পৰিৱর্তে কার্যভিত্তিক হোৱাৰ প্রয়োজন। ইয়াৰোপৰি মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় গুণগতমান নিশ্চিতিকৰণৰ বাবে শিক্ষণ কার্য মুখস্থ স্মৃতিৰ পৰা স্তানান্তৰ কৰা হয়, সকলো বিদ্যালয়বোৰে নিম্নোল্লিখিত ইনপুটবিলাকৰ সৈতে শিক্ষণ সমল কেন্দ্র বিলাকৰ দ্বাৰা সু-সজ্জিত হোৱাৰ প্রয়োজন—

- গ্রন্থগাৰ।
- ICT সহায়তাৰ ব্যৱস্থা।
- EDUSAT ৰ লগত সমন্বয় সাধন।

বিদ্যালয়ৰ ICT গৱেষণাৰ কোঠা আৰু গ্রন্থগাৰ এটা ডাঙৰ কোঠাত স্থাপন কৰিব পৰা যায় অন্যথা ইয়াক দুটা নিকটৱর্তী কোঠাত স্থাপন কৰিব পৰা যায়। গ্রন্থবিলাকত পুথি সংগ্রহৰ পৰা আদি কৰি সকলোবিলাক কার্যকলাপ কম্পিউটাৰৰ মাধ্যমত সম্পাদিত হোৱা উচিত। শিক্ষণ সমল কেন্দ্রসমূহে শিক্ষার্থীসকলৰ এনেবোৰ কার্যত সুবিদা প্রদানৰ জৰিয়তে জ্ঞানৰ ভঁৰাল চহকী কৰাৰ লগতে সফলতা প্রাপ্তিৰ পথ সূচল কৰি তোলে। এই ক্ষেত্রত এজন নিয়মীয়া গ্রন্থাগাৰিকসহ কম্পিউটাৰ নির্দেশক নিয়োগ কৰিব লাগে। যিয়ে গ্রন্থাগাৰ আৰু তথ্য আৰু যোগাযোগ প্রযুক্তিবিদ্যাৰ লগত জৰিত সকলোবোৰ কাম-কাজ চোৱা চিতা কৰিব।

কৈশোৰৰ শিক্ষা আঁচনি ঃ কিশোৰ কিশোৰীসকলৰ সামগ্রীক ব্যক্তিত্বৰ সর্বোত্তম বিকাশৰ লক্ষ্য আগত ৰাখি কৈশোৰৰ শিক্ষা আঁচনিয়ে তেওঁলোকৰ স্বাস্থ্য ৰক্ষাৰ ওপৰত প্রাধান্যতা প্রদান কৰি খেল-ধূলা, শাৰীৰিক শিক্ষা, এইড্চ, জীৱন নিপুণতাৰ শিক্ষা আদি সকলোবোৰ দিশকে পৰিধিভুক্ত কৰি লয়।

কৈশোৰৰ শিক্ষা আঁচনিয়ে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিবলগীয়া আন কিছু দিশ হ'ল এনেধৰণৰ—

- সকলো ৰাজ্য, কেন্দ্রীয় শাসিত অঞ্চলসমূহ প্রতিখন বিদ্যালয়ৰ প্রয়োজনীয় সকলোবোৰ ইনপুট উদাহৰণ স্বৰূপে পৰামর্শদাতা হিচাপে শিক্ষকৰ প্রশিক্ষণ সহায়ত কৈশোৰৰ শৈক্ষিক আঁচনিৰ ৰূপায়ণ কৰা।
- অধ্যয়নৰ বেলিকা কৈশোৰ কালৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ উপাদানবোৰৰ দ্বাৰা পাঠ্যক্রম একত্রীকৰণ।
- শিক্ষক শিক্ষাৰ উভয় ব্যৱস্থাতে প্রাক্ চাকৰিকালীন আৰু চাকৰিকালিন ক্ষেত্রত পাঠ্যক্রমৰ একত্রীকৰণ।

শিক্ষার্থীৰ মূল্যায়ন আৰু পৰীক্ষা ব্যৱস্থাৰ সংস্কৰণ

সময়সীমা, ক্রেডিট সংগ্রহ, নির্ধাৰিত সময়ত হোৱা পৰীক্ষা দূৰীকৰণ ইত্যাদি বিভিন্ন দিশৰ প্রতি চিন্তাশীল দৃষ্টিভংগী গ্রহণ কৰি শিক্ষাত নমনীয়তা প্রদান আৰু পাঠ্যক্রমিক সংস্কৰণৰ প্রয়োজনীয়তাৰ বাবে বর্তমান শিক্ষা ক্ষেত্রত দাৰাবাহিক আৰু সামগ্রিক মূল্যায়নৰ প্রণালী গ্রহণ

কৰা হয় যাতে পৰীক্ষা ব্যৱস্থাই সৃষ্টি কৰা মানসিক পীড়া আতৰ হয়। শিক্ষার্থীসকলে বিভিন্ন বিষয়ত লাভ কৰা নম্বৰৰ তালিকা অথবা মার্কচিটৰ পৰিৱর্তে ব্যৱহাৰিক জীৱনৰ বাবে প্রয়োজনীয় ব্যক্তিত্বৰ সংলক্ষণ, জীৱন নিপুণতা, বিদ্যায়তনিক আৰু অ-বিদ্যায়তনিক ক্ষেত্রত প্রদর্শন কৰা পাৰদর্শিতা, বৃত্তিমূলক প্রশিক্ষণ ইত্যাদি বিষয়ৰ প্রতিহে অধিক আগ্রহসীল হোৱাৰ প্রয়োজন। শিক্ষার্থীসকল পূর্ণ ব্যক্তিত্বৰ প্রকাশৰ বাবে পোর্টফলিও সামগ্রিক বিধৰ হোৱা উচিত।

পৰীক্ষা ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা শিক্ষার্থীসকলৰ বোধগম্যতা বিকাশৰ বাবে বিশ্লেষণমূলক লিখনি আৰু সমস্যা সমাধান কৌশলৰ ওপৰত গুৰুত্ব প্রদান কৰিব লাগে। ইয়াৰোপৰি পৰীক্ষা ব্যৱস্থাত চমু প্রশ্নত্তোৰৰ পৰিৱর্তে চিন্তশীল প্রশ্ন, একাধিক পচন্দ প্রশ্ন আদি সংযুক্ত কৰিব লাগে। শিক্ষকসকলক এনেধৰণৰ প্রশ্ন আৰ্হিসমূহৰ লগত পৰিচয় কৰাৰ বাবে দিক্ বিন্যাস কার্যসূচী সংগঠিক কৰাৰ প্রয়োজন। ইয়াৰোপৰি এই আঁচনিখনে বর্তমান কিছুমান বিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা গৃহীত প্রশ্নকাকতসমূহত হোৱা ব্যাপক জালিয়াতিৰ ওপৰতো গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। এনেধৰণৰ জালিয়াতি হ্রাস কৰাৰ বাবে বিদ্যালয়ভিত্তিক মূল্যায়নত আভ্যন্তৰিণভাৱে গ্রেড প্রদান কৰা উচিত। কিন্তু বাহ্যিকভাৱে সংশোধন কৰিব লাগে।

- **নির্দেশনা আৰু পৰামর্শদান ঃ** মাধ্যমিক শিক্ষা সার্বজনীনকৰণৰ দিশত নির্দেশনা আৰু পৰামর্শদান হ'ল এক অতি লাগতিয়াল কৌশল। এই নির্দেশনা আৰু পৰামর্শদান কৌশলে শিক্ষার্থীসকলৰ বিদ্যায়তনিক পাৰদর্শিতা বৃদ্ধি কৰা, সুস্থ সমায়োজনৰ আদব-কায়দা আয়ত্বকৰণ, কর্মজীৱনৰ অগ্রগতি শিক্ষার্থী সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা, অধ্যয়নৰ প্রতি, নিজৰ প্রতি, কর্ম আৰু আনৰ প্রতি ইতিবাচক মনোভাৱ গঠন ইত্যাদি ক্ষেত্রত সহায় কৰিব পাৰে।

মাধ্যমিক পর্যায়ৰ শিক্ষা মানৰ জীৱনৰ ধুমুহা আৰু পীড়নৰ কালছোৱাৰ লগত জৰিত। বিদ্যালয়ৰ পৰিস্থিতি, পৰিয়াল, সমনীয়া দল আদিৰ লগত যোগ্যতাৰে সমায়োজিত হোৱাৰ প্রয়োজনীয়তা ব্যক্তিগত, সামাজিক আৰু আবেগিক জীৱনত বিভিন্ন সংকটময় অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰে। মূলতঃ প্রাপ্ত নির্দেশনা আৰু পৰামর্শদানৰ ক্ষেত্রত সু-প্রশিক্ষণপ্রাপ্ত পৰামর্শদাতা হৈহে শিক্ষার্থীসকলক শৈক্ষিক, ব্যক্তিগত, সামাজিক আৰু কর্মজীৱনৰ লগত জৰিত এনে ভিন্নমুখী সমস্যাসমূহৰ কবলৰ পৰা মুক্ত হোৱাৰ বাবে লাগতিয়াল যোগ্যতা আৰু ধনাত্মক দৃষ্টিভংগীৰ বিকাশত সহায় কৰিব পাৰে। এনেধৰণৰ বিশেষ ব্যৱস্থাসমূহ বিদ্যালয় পর্যায়ত সু-সংগঠিত কৰি শিক্ষার্থীসকলক ক্রমবর্ধিত বিদ্যায়তনিক আৰু সামাজিক চাপপূর্ণ অৱস্থাৰ লগত সমায়োজিত হোৱাৰ সহায় কৰিব পাৰে।

শিক্ষক আৰু সামর্থকতাৰ বিকাশ ঃ প্রত্যেক বিদ্যালয় মাধ্যমিক আৰু উচ্চ মাধ্যমিক পর্যায়ৰ বাবে বিষয় শিক্ষকৰ নিযুক্তিৰ প্রয়োজন। ইয়াৰোপৰি কলা আৰু শিল্প শিক্ষা শাৰীৰিক শিক্ষা সাংস্কৃতিক শিক্ষা আদিৰ বাবে বিশেষ শিক্ষকৰ নিযুক্তি হ'ব লাগে। শিক্ষকসকলৰ সামর্থতা বিকাশৰ বাবে এই আঁচনিখনে গুৰুত্ব আৰোপ কৰা দুটা বিশেষ ব্যৱস্থা সম্পর্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল—

- মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকসকলৰ বাবে দিকবিন্যাস।
- শৈক্ষিক পৰিকল্পনাকাৰী আৰু প্ৰশাসকসকলৰ বাবে দিক্‌বিন্যাস। তলত উক্ত দুয়োটা ব্যৱস্থা সম্পৰ্কে চমুকৈ আলোচনা কৰা হ'ল।

মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকসকলৰ বাবে দিক্‌বিন্যাস ঃ বিদ্যালয়ৰ শিক্ষাত শিক্ষকৰ গুৰুত্ব প্ৰাতঃস্মৰণীয়। সেয়েহে শিক্ষকৰ গুণাৱলীৰ গতিশীল উন্নয়নৰ বাবে বি এডৰ দৰে প্ৰাক্‌-চাকৰিকালীন প্ৰশিক্ষণৰ উপৰিও চাকৰিকালীন প্ৰশিক্ষণ আৰু বিভিন্ন পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা উচিত। দেশত মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ প্ৰশিক্ষণৰ বেলিকা যথেষ্ট পৰিমাণে আঞ্চলিক বৈষম্যৰ উপস্থিতি অনুভৱ কৰা হয়। শিক্ষাৰ্থীসকল আপোনালোকে এইটো মন কৰিব যে অন্যান্য ৰাজ্যসমূহৰ তুলনাত আমাৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ অঞ্চলসমূহত শিক্ষক প্ৰশিক্ষণৰ সুবিধা যথেষ্ট পৰিমাণে কম চাহিদা অনুযায়ী প্ৰশিক্ষণ প্ৰাপ্ত শিক্ষকৰ সংখ্যা বৃদ্ধি আৰু শিক্ষকসকলৰ জ্ঞানৰ ধাৰাবাহিক নবীকৰণৰ বাবে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত একধৰণৰ যৌক্তিক পৰিকল্পনাৰ প্ৰয়োজন।

শৈক্ষিক পৰিকল্পনাকাৰী আৰু প্ৰশাসকৰ দিক্‌বিন্যাস ঃ

- **শৈক্ষিক নেতৃত্ব ঃ** শৈক্ষিক নেতৃত্বই পেচাদাৰী জ্ঞানৰ লগতে শিক্ষণ শিকন প্ৰক্ৰিয়াৰ ক'লাসুলভ দৃষ্টিভংগীকো আকোৱালী লয় যাতে উৎসাহিত বিদ্যায়তনিক প্ৰচেষ্টাক উৎসাহিত কৰাৰ উপৰিও শিক্ষাৰ্থীসকলৰ বাবে গুণাত্মক ফলাফলৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰে।
- **ব্যক্তিগত নেতৃত্ব ঃ** ব্যক্তিগত নেতৃত্ব হৈছে এক আভ্যন্তৰীণ শক্তি যিয়ে জটিল পৰিস্থিতিৰ মুখামুখী হোৱাৰ সাহস দান কৰে আৰু ব্যক্তিগত আৰু পেচাদাৰী জীৱনৰ মাজত ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাৰ সামৰ্থতা বৃদ্ধিৰ লগতে আনকো তেনে আৰ্হিত গড়ি তুলিব পাৰে।
- **যুক্তি সম্পন্ন নেতৃত্ব ঃ** বিভিন্ন মানুহৰ সৈতে গুণগত সম্পৰ্ক অক্ষুণ্ণ ৰখাৰ বাবে ই হ'ল আন্তঃসম্পৰ্কিত অথবা পাৰস্পিৰিক যোগাযোগ স্থাপনৰ কৌশল।
- **বৌদ্ধিক নেতৃত্ব ঃ** বৌদ্ধিক নেতৃত্বই চাতুৰ্যপূৰ্ণ চিন্তন যুক্তি সম্পন্ন বিচাৰ ক্ষমতা আৰু উচিত সিদ্ধান্ত গ্ৰহণকে বুজায়। অধ্যক্ষবোৰে কৌশলগত এজেণ্ডাবোৰ বুজা আৰু প্ৰভাৱিত কৰাৰ বাবে উদীয়মান স্থানীয়, ৰাষ্ট্ৰীয় আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰবাহক চিনাক্ত কৰাৰ প্ৰয়োজন।
- **সাংগঠনিক নেতৃত্ব ঃ** বিদ্যালয়ৰ ভৌতিক, বিত্তীয় আৰু মানৱ সম্পদসমূহৰ সুদক্ষ পৰিচালনাৰ বাবে এই সাংগঠনিক নেতৃত্বই বিদ্যালয় উন্নীতকৰণ প্ৰক্ৰিয়াত ধাৰাবাহিকভাৱে সহায় কৰিব পাৰে।
- **ৰাজহুৱা ব্যক্তিগত বন্ধুত্বপূৰ্ণতা ঃ** বিদ্যালয়ত প্ৰদান শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ সামগ্ৰীক গুণগত মানৰ ক্ষেত্ৰত অৱদান আগবঢ়াবৰ বাবে RMSAয়ে PPP (public private partnership) আৰ্হিৰ জৰিয়তে কেতবোৰ বিশেষ দিশৰ গুণাত্মক উৎকৰ্ষ সাধনত গুৰুত্ব দিয়ে বন্ধুত্বপূৰ্ণ (partnership) আৰ্হিক বিদ্যালয়সমূহত বিজ্ঞান কলা, খেলা-ধূলা ICT দৃশ্য প্ৰাকশিক্ষা আদিৰ দৰে আন্তঃগাঁথনিক শক্তিশালী কৰাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

বিদ্যালয়ৰ আন্তঃগাঁথনিক পুথিভঁৰাল, বিজ্ঞানাগাৰ, দৃশ্য শ্ৰাব্য সজুলি ICT ৰ সুবিধা, কলা কৰ্মশালা, খোৱা পানীৰ ব্যৱস্থা, শৌচাগাৰৰ সুবিধা, খেল-ধেমালীৰ ব্যৱস্থা ইত্যাদি দিশত ব্যক্তিগত সংস্থাসমূহে মানৱ হিতৈষী অভিপ্ৰায়ৰে বিনিয়োগ কৰাটো উচিত। এইটো আশা কৰা হয় যে ল'ৰা-ছোৱালীৰ প্ৰয়োজনৰ সন্দৰ্ভত গ্ৰাম্য বজাৰৰ আকাৰ আৰু বিচিত্ৰতাৰ বাবে পেইণ্ট, ক্ৰেয়ন, ৰেকেট, বল, জোতা আদিৰ সামগ্ৰীসমূহ উপলব্ধ হোৱাটোৱে ধনাত্মক প্ৰভাৱ পেলাব। এই পৰিপ্ৰেক্ষিতত ওপৰোক্ত অঞ্চলসমূহত বিদ্যালয়ৰ আন্ত-গাঁথনি আৰু শিশুসকলৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ক্ষেত্ৰত বিনিয়োগ আকৰ্ষণ কৰাৰ বাবে ৰাজ্যসমূহৰ দ্বাৰা কৰ প্ৰনোদন কৰিব পৰা যায়।

ইয়াৰোপৰি এই আঁচনিখনৰ সফলতা বহুলাংশে নিৰ্ভৰ কৰে শিক্ষক প্ৰশিক্ষণৰ প্ৰতিষ্ঠানসমূহ যেনে— DIETs, CTEs, IASEs, আৰু প্ৰয়োজনীয় আন্তঃগাঁথনি, শিক্ষকসকলৰ প্ৰয়োজনীয় শিক্ষাদানৰ সঁজুলি আদিৰ পৰ্যাপ্ততাৰ ওপৰত। এই প্ৰসংগত শিক্ষক প্ৰশিক্ষণ প্ৰতিষ্ঠানসমূহত উপলব্ধ বুনিয়াদী সা-সুবিধাসমূহৰ গুণগতমান বৰ্ধনৰ ক্ষেত্ৰত PPP আৰ্হিয়ে এক বলিষ্ঠ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।

- **বিদ্যালয় শিক্ষাৰ গাঁথনি ঃ** ভাৰতবৰ্ষত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গাঁথনি সকলো ৰাজ্য আৰু কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহত একে নহয়। উদাহৰণস্বৰূপে অৰুণাচল প্ৰদেশ, হাৰিয়ানা, হিমাচল প্ৰদেশ, জম্মু আৰু কাশ্মীৰ, মধ্যপ্ৰদেশ, মণিপুৰ, নাগালেণ্ড, পঞ্জাৱ, ৰাজস্থান, চিকিম, তামিলনাড়ু, ত্ৰিপুৰা, উত্তৰ প্ৰদেশ, ৱেষ্ট বেংগল, আন্দামান আৰু নিকোবৰ দ্বীপপুঞ্জ, চণ্ডীগড়, দিল্লী আৰু পণ্ডীচেৰীৰ কাৰাক কাল অঞ্চল এই ১৯খন ৰাজ্য। কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলত মাধ্যমিক শিক্ষা নৱম আৰু দশম শ্ৰেণীলৈকে সীমাবদ্ধ। অন্যহাতে অন্ধ্ৰপ্ৰদেশ, অসম গোৱা, গুজৰাট, কৰ্ণাটক, কেৰেলা, মহাৰাষ্ট্ৰ, মেঘালয়, মিজোৰাম, উৰিষ্যা, দদৰা, নগৰ হাফেলী, দমন আৰু ডিউ, লক্ষ্যদ্বীপ আৰু পণ্ডিচেৰীৰ মৈহে আৰু যনম অঞ্চল এই ১৩খন ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাই অষ্টমৰ পৰা দশম শ্ৰেণী পৰ্যন্ত সামৰি লয় যদিও সকলো ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহত +২ স্কুলীয়া পৰ্যায়ৰ ব্যৱস্থা আছে। কিন্তু কিছুমান নিৰ্দিষ্ট ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহ এই +২ পৰ্যায়টো মহাবিদ্যালয় আৰু বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ লগত সংশ্লিষ্ট হৈ আছে। ইয়েই মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ গাঁথনিৰ ক্ষেত্ৰত থকা ভিন্নতাৰ ছবি বহন কৰে।

সেয়েহে ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানে সকলো ৰাজ্য আৰু কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ উমৈহতীয়া গাঁথনিৰ বাবে ৮+২+২ পদ্ধতিটো গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে পৰামৰ্শ আগবঢ়ায়।

ইয়াৰোপৰি ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানে মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা প্ৰশাসনৰ গুণগত মানদণ্ড উন্নত কৰা, শিক্ষক আৰু পৰিদৰ্শকসকলৰ বাবে পাঠ্যক্ৰমিক

কার্যৱলীৰ সফল পৰিচালনা আৰু সামর্থতা বৃদ্ধিৰ কার্যসূচী, শিক্ষার্থীসকল আন্তঃৰাজ্যিক গতিশালতা ইত্যাদি দিশক বিশেষ গুৰুত্ব সহকাৰে বিবেচনা কৰে।

গুণগত মানদণ্ড নিশ্চিতকৰণ

সম্প্রতি বিশ্বায়নৰ প্রতিযোগিতামূলক পৰিস্থিতিত অন্যান্য সকলোবোৰ দিশৰ ভিতৰতে গুণগত মানদণ্ড নিশ্চিতকৰণৰ দিশটোৱে সর্বাধিক প্রাধান্যতা লাভ কৰিছে। বিদ্যালয় শিক্ষাৰ বিভিন্ন গুণগত মান নির্দেশকৰ বাবে আনুষ্ঠানিক শিক্ষাত NCERT আৰু মুক্ত শিক্ষাত NIOSয়ে মূল ভূমিকা গ্রহণ কৰে। বর্তমান সময়ত বিদ্যালয় শিক্ষাৰ সকলো দিশতে গুণগত মান নিশ্চিতকৰণ হ'ল মূল প্রয়োজনীয়তা। যি পাঠ্যক্রম প্রণয়ন, শিক্ষক শিকন প্রক্রিয়া পদ্ধতি আৰু কৌশল, শিক্ষার্থীৰ মূল্যায়ন পৰিকল্পনা, কার্যকৰীকৰণৰ নিৰীক্ষণ ভৌতিক সা-সুবিধা, কর্মচাৰীবৃন্দৰ প্রশিক্ষণ আদিক সামৰি লয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৭ ঃ শুদ্ধ উত্তৰটো নির্বাচন কৰক —

(ক) SEMIS ৰ সম্পূর্ণ ৰূপটো হ'ল Secondary Education Management Information System/Secondary Education Management Server.

.....

(খ) National Curriculum Framework, 2005 হ'ল এক সংস্থা যি CABE/ NCERT ৰ দ্বাৰা অনুমোদিত।

.....

(গ) মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বাবে বিজ্ঞান পৰীক্ষাগাৰ এটা/তিনিটা হ'ব লাগে।

.....

(ঘ) এজন নিয়মীয়া/অংশকালীন গ্রন্থাগাৰিকসহ কম্পিউটাৰ নির্দেশক নিয়োগ কৰিব লাগে। যিয়ে ICT আৰু পুথিভঁৰাল জৰিত সকলোবোৰ কার্য চোৱা-চিতা কৰিব।

.....

(ঙ) ভাৰতত মাধ্যমিক পর্যায়ৰ শিক্ষা গাঁথনি সকলো ৰাজ্য আৰু কেন্দ্রীয় শাসিত অঞ্চলসমূহৰ একে/একে নহয়।

.....

প্রশ্ন নং ৮ ঃ NCF-2005 অনুসৰি কলা শিক্ষাৰ প্রকৃতি কেনেকুৱা হোৱা উচিত?

.....

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৯ ঃ IRC সু-সজ্জিত কৰাৰ বাবে সকলো বিদ্যালয়তে কি কি ইনপুট প্ৰয়োজন?

.....

.....

.....

১২.৬ আঁচনিখনৰ নির্দিষ্ট মানদণ্ডৰ সংস্কৰণ

শিক্ষার্থীসকল আপোনালোকে ইতিমধ্যে মাধ্যমিক শিক্ষা সার্বজনীন কৰাৰ বাবে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ দ্বাৰা উন্মোচিত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ সন্দর্ভত ভালেখিনি জ্ঞান আহৰণ কৰিছে। মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সার্বজনীন প্ৰৱেশযোগ্যতা আৰু গুণাত্মক দিশৰ উৎকর্ষ সাধনৰ লক্ষ্যৰে ২০০৯ চনত RMSA আঁচনিখনৰ শুভাৰম্ভ কৰা হৈছিল। এই আঁচনিখনৰ মূল উদ্দেশ্য হ'ল মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ আধাতে শিক্ষা ত্যাগ কৰাৰ অনুপাত কমোৱা আৰু অধিকতকৈ অধিক শিক্ষার্থীসকল অবিৰত শিক্ষা লাভৰ প্ৰতি উৎসাহিত কৰা। এই আঁচনিখনৰ কিছুমান মানদণ্ড ১/৪/২০১৩ চনৰ পৰা সংস্কৰণ আৰু প্ৰয়োগ কৰা হয়। আঁচনিখনৰ অধীনত আর্থ সামাজিক, বিকলাংগতা আৰু লিংগ ভিত্তিক বাধ্যসমূহ দূৰ কৰাত বিশেষভাৱে মনোনিৱেশ কৰা হয়।

১/৪/২০১৩ ৰ পৰা ভাৰত চৰকাৰে নিম্ন প্ৰদত্ত সংস্কৰণকৃত মানদণ্ডবোৰ গ্ৰহণ কৰে—

- ৰাজ্য চৰকাৰ আৰু কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহৰ দ্বাৰা নাগৰিকৰ কার্যসমূহ নির্মাণৰ বাবে RMSA ৰ অধীনত SSOR Rate নাইবা CPWD ক ব্যৱহাৰৰ অনুমতি দিব পাৰে।
- আঁচনিখনৰ অধীনত পৰিচালন ব্যৱস্থা নিৰীক্ষণ প্ৰক্ৰিয়া, মূল্যায়ন আৰু গৱেষণামূলক কার্যবৃদ্ধিৰ হেতু মুঠ ব্যয়ৰ ২.২ শতাংশৰ পৰা ৪ শতাংশ লৈ বৃদ্ধি হয় আকৌ ৰাষ্ট্ৰীয় পর্যায়ত নির্ধাৰিত ৪ শতাংশৰ ০.৫% আৰু বাকী ৩.৫% ৰাজ্য আবণ্টনৰ অংশস্বৰূপে থাকে। যি সমূহ ৰাজ্যৰ ক্ষেত্ৰত এই বর্ধিত ৩.৫ শতাংশ আবণ্টন পর্যাপ্ত নহয় সেই ৰাজ্যসমূহত MMER পর্যাপ্ত নহ'ব আৰু বিভিন্ন কার্যকলাপৰ ক্ষেত্ৰত বাধা প্ৰদান কৰিব। পৰৱর্তীকালত সামগ্ৰীকভাৱে ৰাজ্যিক MMER উপাদানৰ ৩.৫ শতাংশৰ ভিতৰত বিভিন্ন ৰাজ্য আৰু কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহৰ ভিন্নতা অনুসৰি ব্যয়ৰ পৰিমাণত ভিন্নতা হ'বলগীয়াটো PAB ৰ দ্বাৰা অনুমোদিত হয়। অৱশ্যে এইখিনিতে উল্লেখযোগ্য যে কোনো এক বিশেষ ৰাজ্য বা কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলত এই ব্যয়ৰ সর্বাধিক পৰিমাণ ৫% হ'ব।
- কেন্দ্ৰীয়ভাৱে প্ৰকল্পিত বিভিন্ন আঁচনিসমূহ যেনে— তথ্য আৰু যোগাযোগ প্ৰযুক্তিবিদ্যা (ICT), ছোৱালীৰ হোষ্টেল মাধ্যমিক পর্যায়ত বিকলাংগৰ বাবে অন্তর্ভুক্তিকৃত শিক্ষা (IEDSS) আৰু বৃত্তিমূলক শিক্ষা ইত্যাদি মাধ্যমিক শিক্ষাৰ লগত জৰিত আঁচনিসমূহক RMSA ৰ ব্যাপক পৰিধিৰ ভিতৰত অন্তর্ভুক্ত কৰি লোৱা হয়।
- RMSA ৰ বিস্তৃত প্ৰকল্পৰ উপাদান অনুসৰি সাহায্যপ্ৰাপ্ত বিদ্যালয়সমূহৰ গুণাত্মক দিশৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আঁচনিখনৰ সুবিধাসমূহ সম্প্ৰসাৰিত কৰা।

- দ্বাদশ পঞ্চবার্ষিক পৰিকল্পনাৰ Non-NER ৰাজ্য (উত্তৰ পূব ৰাজ্যসমূহৰ বাহিৰে) আৰু চিকিমকে ধৰি NER ৰাজ্যসমূহৰ ৯০ ঃ ৩০ আৰু বাকীবোৰৰ বাবে ৭২.২৫ৰ অনুদান প্ৰদানৰ গাঁথনি বাহাল ৰখা।
- ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান প্ৰকল্পৰ অনুমোদন বোৰ্ডক মানৱ সম্পদ উন্নয়ন মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অনুমোদনৰ বাবে বিবেচনা কৰাৰ কাৰণে RMSA ৰ বিস্তৃত প্ৰকল্পৰ ভিতৰত চাৰিখন কেন্দ্ৰীয়ভাৱে উন্মোচিত আঁচনি গ্ৰহণ কৰা হয়।
- ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ বিস্তৃত প্ৰকল্পৰ প্ৰত্যেকটো উপাদানৰ কাৰণে RMSA State Implementation ক প্ৰত্যক্ষভাৱে অনুদান মুকলিকৰণৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰে।

১২.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ২০০৯ চনৰ মাৰ্চ মাহত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান আঁচনিখন মাধ্যমিক শিক্ষাত সুগমতা বৃদ্ধি আৰু সাৰ্বজনীনকৰণৰ বাবে শুভাৰম্ভ কৰা হয়। এই আঁচনিখনে ২০০৯-১০ চনৰ পৰা ইয়াৰ কাৰ্যাৱলীসমূহ বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰাৰ কাম আৰম্ভ কৰে।
- মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়সমূহত এই আঁচনিখনে নিম্নোক্ত ভৌতিক সুবিধাসমূহ প্ৰদান কৰে।—
  - অতিৰিক্ত শ্ৰেণীকোঠা।
  - পৰীক্ষাগাৰ।
  - গ্ৰন্থাগাৰ।
  - কলা আৰু শিল্পৰ বাবে কোঠা।
  - শৌচাগাৰৰ ব্যৱস্থা।
  - খোৱা পানীৰ ব্যৱস্থা।
  - দুৰ্গম অঞ্চলত শিক্ষকসকলৰ বাবে আবাসিক সুবিধা।
- RMSA ৰ মূল লক্ষ্য হ'ল ১৪-১৮ বছৰ বয়সৰ সকলো যুৱক-যুৱতীৰ বাবে গুণগত শিক্ষা সহজে উপলব্ধ। প্ৰৱেশযোগ্য আৰু ব্যয়যোগ্য কৰি তোলা।
- মাধ্যমিক শিক্ষাত সাৰ্বজনীন সুগমতা, সফলতা আৰু সামাজিক ন্যায়ৰ দিশত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান আঁচনিয়ে কেতবোৰ মাৰ্গদৰ্শনকাৰী নীতি গ্ৰহণ কৰে। ইয়াৰোপৰি মাধ্যমিক শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমিক গাঁথনি, প্ৰাসংগিকতা আৰু বিকাশমূলক দিশৰ ওপৰতো গুৰুত্ব আপোৰ কৰে।
- ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযানৰ অধীনত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বাবে দৃষ্টিভংগী আৰু কৌশল সংখ্যাগত, বিশ্বাসযোগ্যতা আৰু গুণগত মানদণ্ড ইত্যাদি বিভিন্ন দিশত থকা প্ৰত্যাহ্বানবোৰ মোকাবিলা কৰি মাধ্যমিক শিক্ষাক সাৰ্বজনীন কৰাৰ বাবে অতিৰিক্ত বিদ্যালয়, অতিৰিক্ত

শ্রেণীকোঠা, শিক্ষক আৰু অন্যান্য সুবিধাবোৰৰ ক্ষেত্রত দূৰদর্শী দৃষ্টিভংগীৰে ব্যাপক পৰিমাণৰ গুণগত ইনপুতৰ যুগুতকৰণ এক প্রকাৰৰ বাধ্যতামূলক হিচাপে চিহ্নিত কৰিব পাৰি।

- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ গুণমানৰ উৎকর্ষ সাধন আৰু সকলোৰে বাবে এই শিক্ষা সহজলভ্য কৰিবৰ বাবে RMSA গাঁথনিৰ অধীনত অন্তর্ভুক্ত হৈ থকা কৌশলবোৰ হ'ল— গুণগত মানদণ্ড, নায্যতা, সমল অনুষ্ঠানসমূহৰ সংস্কাৰ সাধন আৰু সবলীকৰণ, সম্প্রদায়ৰ লোক, সংস্থা, আঁচনি আদিৰ অৱদান, নতুন আঁচনিসমূহৰ সৈতে চলিত আঁচনিসমূহ চামিলকৰণ, কাম আৰু শিক্ষাগ্রহণ একেলগে চলাই নিয়াৰ ব্যৱস্থা, KVS আৰু JNVS ৰ সংখ্যা বৃদ্ধি ইত্যাদি।
- মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ গুণগত মান উন্নীতকৰণৰ বাবে RMSA আঁচনিয়ে বিবেচনা কৰা মূল উপায়বোৰ হ'ল—

➢ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষা পৰিচালনা তথ্য পদ্ধতি আৰু মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ নক্সা বা মেপিং।

➢ পাঠ্যক্রমৰ সামগ্রীক প্রস্তুতি আৰু গঠন।

➢ শিক্ষণীয় সমল।

➢ কলা আৰু শিল্প শিক্ষা।

➢ শিক্ষণ সমল কেন্দ্র।

➢ কৈশোৰৰ শিক্ষাৰ আঁচনি।

➢ ৰাজহুৱা খণ্ড আৰু ব্যক্তিগত খণ্ডৰ বন্ধুত্বপূর্ণতা।

➢ গুণমান নিশ্চিতি প্রদান।

➢ বিদ্যালয় শিক্ষাৰ গাঁথনি।

- RMSA ৰ আঁচনিখন যদিও ২০০৯ চনত আৰম্ভ কৰা হৈছিল, কিন্তু পৰৱর্তী পর্যায়ত কিছুমান নির্দিষ্ট মানদণ্ডৰ সংস্কৰণ ঘটাই আর্থ সামাজিক, লিংগ ভিত্তিক, বিকলাঙ্গতো আদিৰ প্রতিবন্ধকতা দূৰ কৰাৰ বাবে ১/৪/২০১৩ চনৰ পৰা ইয়াক কার্যত কৰা হয়।

১২.৮ অধিক জানিবলৈ

১) E-Resource : Rastriya Madhyamik Shiksha Abhiyan (RMSA)Search Domain : https//mhrd.gov.infrmsa.

১২.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) সঁচা (খ) মিছা (গ) মিছা।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) ইয়ে শিক্ষাৰ্থীসকলক উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰি তোলে।

(খ) ইয়ে নিয়োগৰ বজাৰখনলৈ মানৱ সম্পদৰ যোগান ধৰে।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ RMSA ৰ মাৰ্গ দৰ্শনকাৰী নীতিসমূহ হ'ল—

- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সাৰ্বজনীন সুগমতা, সমতা আৰু সামাজিক ন্যায়।
- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ প্ৰাসংগিকতা আৰু বিকাশ।
- মাধ্যমিক শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমিক আৰু গাঁথনিমূলক দিশ।

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) নৱম শ্ৰেণী (খ) কেন্দ্ৰীয় বিদ্যালয়

(গ) গুণগত মানদণ্ড (ঘ) নায্যতা।

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ নায্যতা ৰক্ষা কৰিব পৰা তিনিটা ব্যৱস্থা—

- অনুসূচিত জাতি জনজাতি, অন্যান্য পিছপৰা জাতি আৰু সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ শিক্ষাৰ্থীসকলৰ বাবে বিনামূলীয়া খোৱা লোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- ছোৱালীসকলৰ বাবে হোষ্টেল/আবাসিক স্কুল, নগদ প্ৰণোদন, ঐক্য পোছাক, কিতাপ, পৃথক শৌচাগাৰ আদি।
- মাধ্যমিক পৰ্যায়ত — অভাবী আৰু মেধাবী শিক্ষাৰ্থীসকলক জলপানী যোগান।

৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ চাৰিখন গুৰুত্বপূৰ্ণ আঁচনি হ'ল—

(ক) বিদ্যালয়ৰ বাবে ICT।

(খ) বিকলাঙ্গ শিশুসকলৰ বাবে সংহতিপূৰ্ণ শিক্ষা।

(গ) মাধ্যমিক আৰু উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়বোৰত ছোৱালীসকলৰ বাবে থকা খোৱা লোৱা, হোষ্টেলৰ সা-সুবিধা উন্নত কৰা।

(ঘ) সকলোবোৰ আঁচনিৰ গুণগত মানৰ ক্ষেত্ৰত উৎকৰ্ষ সাধনৰ বাবে বৰ্তমান অৱস্থিত আঁচনিসমূহক নতুন আঁচনিৰ সংশোধিত ৰূপৰ ভিতৰত চামিল কৰিব লাগে।

৭ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিচালনা তথ্য পদ্ধতি (খ) CABE,

(গ) তিনিটা, (ঘ) নিয়মীয়া (ঙ) এনে নহয়।

৮ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ কলা শিক্ষা সকলো বিষয়তে শিক্ষা লাভ কাৰ্যক সংবৰ্দ্ধন কৰা এক আহিলা হোৱাৰ লগতে নিজেও এক সুকীয়া বিষয় হিচাপে প্ৰতিখন বিদ্যালয়তে শিকোৱা উচিত। ইয়াৰ প্ৰতিখন বিদ্যালয়কে পৰ্যাপ্ত সুবিধাসমূহো প্ৰদান কৰিব লাগে।

৯ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ পুথিভঁৰাল, ICT সহায়তাৰ বাবে ব্যৱস্থা আৰু EDUSAT ৰ লগত সমন্বয়।

১২.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ RMSA কি? RMSA সামগ্ৰীক নিৰীক্ষণৰ ওপৰত এটি টোকা লিখক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ RMSA ৰ উদ্দেশ্যবোৰৰ তালিকাকৰণ কৰাৰ লগতে আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ মাধ্যমিক শিক্ষাক সাৰ্বজনীন কৰাৰ বাবে RMSA ৰ দ্বাৰা বিবেচনা কৰা বিভিন্ন দৃষ্টিভংগী আৰু কৌশলবোৰ আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৪ ঃ RMSA ৰ দিগ্ দৰ্শনকাৰী নীতিসমূহ উল্লেখ কৰক।

প্ৰশ্ন ৫ ঃ তলত দিয়া বিষয়সমূহৰ ওপৰত চমুটোকা লিখক—

(ক) কলা আৰু শিল্প শিক্ষা।

(খ) নিৰ্দেশনা আৰু পৰামৰ্শদান।

(গ) শিক্ষণ সমল কেন্দ্ৰ।

(ঘ) ৰাজহুৱা খণ্ড আৰু ব্যক্তিগত খণ্ডৰ বন্ধুত্বপূৰ্ণতা।

****

অধ্যায় ১৩ ঃ ৰাষ্ট্রীয় উচ্চতৰ শিক্ষা অভিযান আৰু উচ্চ শিক্ষা

অধ্যায় গাঁথনি

১৩.১ উদ্দেশ্য

১৩.২ পৰিচয়

১৩.৩ ৰাষ্ট্রীয় উচ্চতৰ শিক্ষা অভিযান RUSA ৰ ধাৰণা

- ১৩.৩.১ বিহংগম দৃষ্টিত RUSA
- ১৩.৩.২ RUSA ৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ
- ১৩.৩.৩ RUSA ৰ উদ্দেশ্যসমূহ
- ১৩.৩.৪ RUSA ৰ পৰিসৰ

১৩.৪ RUSA ৰ মূল উপাদানসমূহ

১৩.৫ RUSA ৰ নির্দেশনা নীতিসমূহ

১৩.৬ RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক গঠন

- ১৩.৬.১ কেন্দ্রীয় পর্যায়ৰ গাঁথনি
- ১৩.৬.২ ৰাজ্যিক পর্যায়ৰ গাঁথনি
- ১৩.৬.৩ আনুষ্ঠানিক পর্যায়ৰ গাঁথনি

১৩.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১৩.৮ অধিক জানিবলৈ

১৩.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১৩.১০ আৰ্হি প্রশ্ন

১৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি -

- RUSA ৰ ধাৰণা বর্ণনা কৰিব পাৰিব
- RUSA ৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰিব পাৰিব
- RUSA ৰ উদ্দেশ্যসমূহ তালিকাকৰণ আৰু আলোচনা কৰিব পাৰিব
- RUSA ৰ উপাদানসমূহ তালিকাকৰণ আৰু ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- RUSA ৰ নির্দেশনাত্মক নীতি তালিকাকৰণ আৰু বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক গঠন ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব।

১৩.২ পৰিচয়

আপোনালোকে ইতিমধ্যে আগৰ অধ্যায়ত ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান (RUSA) বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত আগভাগ লৈ ভাৰত চৰকাৰৰ মানৱ সম্পদ বিকাশ (MHRD) মন্ত্ৰালয়ে সমগ্ৰ ভাৰতৰ মাধ্যমিক স্কুলৰ বিকাশ কৰিছিল। ভাৰত চৰকাৰৰ সৰ্ব শিক্ষা আঁচনিৰ বিষয়েও আপোনালোক জ্ঞাত। SSA আৰু RUSA ৰ সফলতাই ভাৰতৰ প্ৰাথমিক আৰু মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ভেটি সবল কৰি থৈ গৈছে। যি নহওঁক, SSA আৰু RMSA ৰ সফল প্ৰয়োগৰ পিছতো উচ্চ শিক্ষাই সুবিধা বা গুণমান উন্নত কৰাৰ কোনো মিলিত চেষ্টা চলোৱা দেখা নাযায়। যোৱা কেইদশকৰ ভিতৰত উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান আৰু লগতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা যথেষ্ট বৃদ্ধি পাইছে। সেইবাবে বৰ্তমান উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত গুণগত মানদণ্ড বৃদ্ধি বাবে প্ৰচেষ্টা হাতত লোৱাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আহি পৰিছে। তেতিয়াহে আমাৰ দেশে শিক্ষিত আৰু উৎপাদনশীল কৰ্মচাৰীৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰিব।

দ্বাদশ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত উচ্চ শিক্ষাৰ মূল্যবোধ অভিগমনত প্ৰাধান্য দিয়া হৈছিল। এই পৰিকল্পনাই ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহ উন্নত কৰা, অন্য বিভিন্ন তথ্যসমূহ যেনে— সুবিধা আৰু ন্যায়, শিক্ষণ-শিকন প্ৰক্ৰিয়া, গৱেষণা, শাসন, অৰ্থযোগান আৰু পৰ্যবেক্ষণ, বিশেষ ফলাফল আৰু ইচ্ছাকৃত প্ৰভাৱক অৰ্থযোগানৰ শাখাৰ সৈতে সংযোগ কৰে। ভাৰতবৰ্ষৰ পৰিকল্পনা আয়োগে পৰামৰ্শ দিছিল যে কেন্দ্ৰীয় অৰ্থৰ কৌশলপূৰ্ণ উপযোগ কৰেনে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত বিস্তৃত আৰু সৰ্বোত্তম পৰিকল্পনা কৰিব লাগে। পৰৱৰ্তী সময়ত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে এক নতুন বৈপ্লৱিক আঁচনি উলিয়াই যাক ৰাষ্ট্ৰীয় উচ্চতৰ শিক্ষা অভিযান (RUSA) স্বৰূপে জনা যায়। ইয়াৰ জৰিয়তে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ সুবিধা, ন্যায় আৰু গুণমান বৃদ্ধি কৰিবলৈ বিচৰা হৈছিল। ই হৈছে ছাতি সদৃশ আঁচনি যিখন ২০২০ চনলৈ চলিব। এই আঁচনিখনে ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ বৃদ্ধি আৰু পুনৰ গঠনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে। আৰু সেইবাবে এই আঁচনিখনে পৰিকল্পনাৰ আনুষ্ঠানিক গঠন আৰু ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পৰিদৰ্শনত গুৰুত্ব দিছে। ই ৰাজ্যৰ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ স্বায়ত্ব শাসনক সমৰ্থন কৰে আৰু অনুষ্ঠানবোৰৰ শাসনক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। এই আঁচনিখন কিছুমান ব্যক্তিৰ দ্বাৰা প্ৰয়োগ কৰা হয় আৰু ইয়াৰ ৰাষ্ট্ৰীয়, ৰাজ্যিক আৰু আনুষ্ঠানিক স্তৰত স্পষ্টভাৱে উল্লেখিত ভূমিকা আৰু কাৰ্য আছে।

এই অধ্যায়টোত, RUSA আঁচনিখনৰ বিষয়ে বিশদভাৱে আলোচনা কৰিম। RUSAৰ উদ্দেশ্যসমূহ, পৰিসৰ, উপাদান আৰু নিৰ্দেশনাত্মক নীতি বিষয়ে গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিম। যিয়েই নহওক, আমি RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক গঠনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম, যিটো এই আঁচনিখন প্ৰৱৰ্তন উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পুনৰীক্ষণ আৰু পুনৰ গঠনৰ বাবে অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।

১৩.৩ RUSA ৰ ধাৰণা

ভাৰতবৰ্ষৰ নিচিনা দেশবোৰৰ কেন্দ্ৰৰ সাহায্যপ্ৰাপ্ত অনুষ্ঠানসমূহে কেন্দ্ৰৰ পৰা যথেষ্ট পৰিমাণে অৰ্থ লাভ কৰে, কিন্তু এনে অনুষ্ঠানসমূহত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তিকৰণ অতি সীমিত।

অন্যহাতে, উচ্চ শিল্পৰ ৰাজ্যিক অনুষ্ঠানবোৰক অতি কম অর্থ প্রদান কৰা হয়, তেওঁলোকে কেন্দ্রৰ অনুষ্ঠানবোৰৰ তুলনাত এক সৰু অংশহে লাভ কৰে। কিন্তু প্রকৃত সত্যটো হৈছে প্রায় ৯৪% ছাত্র-ছাত্রীয়ে এনে ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহত নামভর্তি কৰে। বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগেও এক সীমিত সংখ্যক অনুষ্ঠানক অর্থ প্রদান কৰে। ৩০/৩/২০১৯ চনত প্রকাশিত বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ তালিকাৰ মতে ৪০০খন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভিতৰত কেৱল মাত্র ২২৯খন বিশ্ববিদ্যালয়হে অর্থ অনুদান পাবৰ বাবে সক্ষম হৈছিল। যি নহওঁক, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগক ৰাজ্যিক চৰকাৰ বা অনুষ্ঠানৰ বাহিৰে আন কাকো অর্থ প্রদান কৰিবলৈ দিয়া নহয়। এনেদৰে, ৰাজ্যবোৰে কেন্দ্রীয় চৰকাৰ দ্বাৰা যোগান ধৰা অর্থৰ বিষয়ে অবগত নহয় বাবে এই ক্ষেত্রত আপত্তি কৰে।

সেইবাবে, নতুন আনুষ্ঠানিক নীতিৰ প্রয়োজন যিয়ে প্রত্যক্ষভাৱে ৰাজ্যিক পর্যায়ৰ অনুষ্ঠানবোৰক প্রয়োজনীয় অর্থ শিক্ষাৰ ৰূপান্তৰ প্রক্রিয়াৰ অংশ হিচাবে ল'ব লাগে। কেন্দ্রীয়ভাৱে অর্থ প্রাপ্ত আঁচনি RUSA ক আৰম্ভ কৰা হয়, যিখন ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষা অনুষ্ঠানৰ বাবে সম্পূর্ণভাৱে এক নতুন অভিগমন। RUSA অধীনত ধার্য কৰা অর্থ উপযুক্তভাৱে বিচার্য্য আৰু নির্দিষ্ট নীতিৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত আৰু বিদ্যায়তনিক, প্রশাসনিক আৰু শাসন পুনৰীক্ষণৰ সৈতে জড়িত। যি হওঁক RUSA অধীনৰ ভৱিষ্যতৰ অর্থ পাৰদর্শিতা আৰু ফলাফল ভিত্তিক এনেদৰে RUSA ই ৰাজ্যিক অনুষ্ঠানবোৰৰ ক্ষেত্রত স্বনির্ভৰশীল লক্ষ্যৰে অতি দায়িত্বশীল আৰু স্বায়ত্ব শাসন সৃষ্টি কৰিব বিচাৰে আৰু দেশৰ শিক্ষাৰ গুণমান আৰু সহজলভ্যতা উন্নত কৰি তুলিব বিচাৰে।

চিত্র - ১ RUSA

১৩.৩.১ বিহংগম দৃষ্টিত RUSA

আপোনালোকে ইতিমধ্যে জানিলে যে RUSA হৈছে ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যায়সমূহক অর্থ যোগানৰ আঁচনি, যাৰ জৰিয়তে সমতা, সুবিধা আৰু উৎকর্ষতা লাভ কৰিব পাৰি। এই ব্যৱস্থাটো ভাৰত চৰকাৰ মানৱ সম্পদ বিকাশ মন্ত্রালয়ে আৰম্ভ কৰিছিল। ২০১৩ চনত এই আঁচনিখন ঘোষণা কৰা হৈছিল। এই আঁচনিখনে ৰাজ্যৰ সকলো বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ইয়াৰ অনুমোদিত কলেজসমূহৰ সৈতে কাম কৰি অনুষ্ঠানৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু জীৱনৰ মানদণ্ড উন্নত কৰাৰ লক্ষ্য ৰাখিছিল। যি নহওঁক, ইয়াৰ লক্ষ্য আছিল ৰাজ্যৰ যোগ্যতা সম্পন্ন বিশ্ববিদ্যালয়সমূহক অর্থ প্রদান কৰা। ই শিক্ষণ-শিকনৰ প্রক্রিয়া উন্নত কৰাত গুৰুত্ব

দিছিল যাতে শিক্ষাই কর্মক্ষম আৰু প্ৰতিযোগিতা সম্পন্ন স্নাতক, স্নাতকোত্তৰ আৰু পি এইচ ডিগ্ৰীধাৰী সৃষ্টি কৰিব পাৰে। এই আঁচনিখন সোমাব দেশত দ্বাদশ আৰু ত্ৰয়োদশ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ সময়ছোৱাত বৰ্ধিতকৰণ কৰা হয় আৰু নীতি আয়োগৰ সময়ছোৱাত। ই ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানবোৰত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰে আৰু সমগ্ৰ ৰাষ্ট্ৰৰ কলেজ আৰু বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ জৰিয়তে উপযুক্ত ব্যৱস্থা প্ৰচলিত হোৱাত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰে। সেইবাবে শিক্ষাৰ্থীসকল—

- RUSA হৈছে ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহক অৰ্থৰ যোগান ধৰা আঁচনি, ইয়াৰ লক্ষ্য হৈছে ন্যায়, সুবিধা আৰু উৎকৰ্ষতা লাভ কৰা।
- ই হৈছে MHR ৰ এক ছাতি সদৃশ আৱৰি থকা উচ্চ শিক্ষাৰ আঁচনি।
- এই আঁচনিখনক ২০১২ চনত কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা উপদেষ্টা পৰিষদে (CBSE) স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছিল।
- ২০১৩ চনৰ ২০ জুনত কেবিনেটত স্বীকৃতি পাইছিল।
- দ্বাদশ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ অংশ হিচাবে ৰাষ্ট্ৰীয় বিকাশ সাংসদে (NDC) ইয়াক স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছিল।
- ২০১৩ চনৰ ২১ ফেব্ৰুৱাৰীত ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে তেওঁৰ ভাষণত এই আঁচনিখন ঘোষণা কৰিছিল।
- শেষত ২০১৩ চনৰ ৩ অক্টোবৰত অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰৰ কেবিনেট কমিটীয়ে এই আঁচখিনক স্বীকৃতি প্ৰদান কৰে।
- উচ্চ শিক্ষাৰ ৰাজ্যিক পৰিকল্পনা মতে- ৰাজ্যই ন্যায়, সুবিধা আৰু উৎকৰ্ষৰ কৌশল গ্ৰহণ কৰে, কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে ইয়াৰ অৰ্থ যোগান ধৰে।
- এই অৰ্থৰ যোগানৰ অনুপাত সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ ৰাজ্যৰ বাবে ৬০ ঃ ৪০, বিশেষ শ্ৰেণীৰ ৰাজ্যৰ বাবে ৯০ ঃ ২০ আৰু স্বায়ত্ব শাসিত অঞ্চলসমূহৰ বাবে ২০০%।
- কেন্দ্ৰীয় অৰ্থৰ যোগান মানদণ্ড ভিত্তিক আৰু ৰাজ্যৰ ফলাফলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।
- RUSA ৰ অধীনত ৰাজ্যৰ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহে অৰ্থ লাভ কৰিবলৈ কিছুমান বিদ্যায়তনিক, প্ৰশাসনিক আৰু শাসন সম্বন্ধীয় সংশোধন বাধ্যতামূলক।

এনেদৰে, এই প্ৰকল্পটোৱে সমগ্ৰ দেশৰ ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ আৰু কলেজসমূহ তথা স্বায়ত্ব শাসিত অঞ্চলসমূহক সমৰ্থন আগবঢ়ায়। এই প্ৰকল্পই ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ স্নাতকসকলৰ শিক্ষণ ফলাফল, নিয়োগ আৰু গৱেষণা মাপকৰণ, বিকাশ আৰু নতুনত্বৰ দিশত উন্নত কৰাত সমৰ্থন জনায়। তাৰোপৰি, ই অনুষ্ঠানসমূহৰ নীতি, বিদ্যায়তনিক আৰু পৰিচালনা অনুশীলনৰ উন্নতিৰ প্ৰতি সমৰ্থন জনায়। RUSA ৰ অধীনৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু গুণগত মানদণ্ড উন্নতিৰ বাবে অৰ্থ সুবিধা কৰা। অৰ্থ পাবৰ বাবে প্ৰত্যেক

অনুষ্ঠানে সকলো উপাদানৰ কিছুমান পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। যিবোৰ তেতিয়া ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত সমপৰ্যায়ৰ আছিল। পিছত সংশ্লিষ্ট উপাদান ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত দিয়া হৈছিল।

১৩.৩.২ RUSA ৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ

বৰ্তমান আমাৰ দেশত মুঠ ৯১১খন বিশ্ববিদ্যালয় আছে (৫.৭.২০১৯ চনত)। ইয়াৰ ভিতৰত ৪০০খন হৈছে ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়, ১২৬খন ডীম বিশ্ববিদ্যালয়, ৪৮খন কেন্দ্ৰীয় বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ৩৭৭খন ব্যক্তিগত বিশ্ববিদ্যালয়। দেশৰ উপযুক্ত বিকাশৰ বাবে এইবোৰৰ সবলীকৰণ অপৰিহাৰ্য, এনেদৰে কেন্দ্ৰীয় সাহায্যপ্ৰাপ্ত আঁচনি RUSA ই শিক্ষনৰ সুবিধা আগবঢ়ায়, লগতে উপযুক্ত গৱেষণা আৰু উচ্চ শিক্ষাত নতুনত্ব অনাত সহায় কৰে। আমি অনুভৱ কৰো যে জীৱনৰ সকলো গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা শ্ৰেণীকোঠাৰ ভিতৰত শিকিব নোৱাৰে, জীৱনৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ শ্ৰেণীকোঠাৰ বাহিৰতহে শিকা হয়। ভাল শিক্ষাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সফল হোৱাৰ বাবে কিছুমান দিশত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগে, সেইবোৰ হৈছে পুঁথিভৰাল আৰু কম্পিউটাৰ প্ৰয়োগশালা, ক্ৰীড়াৰ সুবিধা পৰিচালনা, স্বায়ত্ব শাসিত কলেজবোৰৰ উন্নতি বা তেওঁলোকৰ সবলতাসমূহ একত্ৰীকৰণ ইত্যাদি।

শিক্ষাৰ্থীসকল, এতিয়া আমি RUSA ৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰিম। এই আঁচনিখনৰ বিষয়ে উপযুক্ত ধাৰণা কৰিবলৈ ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ বিশদভাৱে পঢ়িব।

- **অন্তৰ্ভুক্ত এলেকা ঃ** এই আঁচনিৰ দ্বাৰা চৰকাৰী আৰু চৰকাৰী সাহায্যপ্ৰাপ্ত ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহক সামৰি লোৱা হয়। এই আঁচনিৰ অধীনত মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ চিকিৎসা, কৃষি, পশু চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ অনুষ্ঠানবোৰক RUSA ৰ অধীনত সামৰি লোৱা নহয়। তাৰোপৰি অভিন্ন-শৃংখলবদ্ধ অনুষ্ঠানবোৰক এই আঁচনিৰ অধীনত কম অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হয়।
- **পূৰ্বচৰ্ত ঃ** ৰাজ্যসমূহে কিছুমান পূৰ্বচৰ্ত পূৰণ কৰিব লাগিব তেতিয়াহে RUSA ৰ অধীনত অৰ্থ লাভ কৰিবলৈ যোগ্যতা অৰ্জন কৰিব। এনে পূৰ্ব চৰ্তসমূহ হৈছে বিদ্যায়তনিক, প্ৰশাসনিক আৰু শাসন সংশোধন এইবোৰ দুটা স্তৰত থাকে, সেই দুটা হৈছে অনুষ্ঠানসমূহে ৰাজ্যবোৰক প্ৰদান কৰা প্ৰতিশ্ৰুতি আৰু ৰাজ্যসমূহে কেন্দ্ৰক দিয়া প্ৰতিশ্ৰুতি। এনে প্ৰতিশ্ৰুতিসমূহ পূৰণ নকৰিলে ৰাজ্য আৰু অনুষ্ঠানসমূহে RUSA ৰ অধীনত অৰ্থ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম নহয়।
- **তল-ওপৰ অভিগমন ঃ** RUSA ই তল-ওপৰ অভিগমনৰ দ্বাৰা পৰিকল্পনা আৰু বাজেট প্ৰস্তুত কৰি প্ৰয়োজন ভিত্তিক উন্নীতকৰণ আৰু অসমতা দূৰ কৰে। ৰাজ্যসমূহক কৌশলপূৰ্ণ চিন্তা আৰু ভৱিষ্যত প্ৰয়োজনীয়তাৰ পৰিকল্পনা উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে উৎসাহিত কৰিব লাগে। ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনাই (SHEP) চাহিদা আৰু যোগান দুয়োটা দিশৰ প্ৰত্যাহ্বানত হেঁচা প্ৰদান কৰিব লাগে।

- **বৰ্তমানৰ আঁচনিৰ অন্তৰ্ভুক্তকৰণ ঃ** প্ৰথম পৰ্যায়ত, দুখন কেন্দ্ৰীয় সাহায্য প্ৰাপ্ত আঁচনি আছিল, সেই দুখন আছিল মডেল ডিগ্ৰী কলেজ আৰু পলিটেকনিকৰ শাখা মিচন RUSA ৰ অধীনত আছিল। কিছুমান আঁচনি যেনে ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ আৰু কলেজসমূহৰ বিকাশৰ অনুদান, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ এবাৰৰ অনুদান লোৱা ইত্যাদিবোৰ RUSA ৰ সৈতে মিলিত হয়। যিহওঁক, ব্যক্তিৰ সৈতে জড়িত আঁচনি যেনে- শিক্ষক, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী ইত্যাদিৰ আঁচনি বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগে পৰিচালনা কৰে।

  RUSA ৰ দ্বিতীয় পৰ্যায়ত, বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজসমূহৰ উৎকৰ্ষতাৰ বাবে বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগে গ্ৰহণ কৰা বিভিন্ন আঁচনি RUSA 2.0 ৰ সৈতে মিলিত হৈছে। যিহেতু RUSA ই নিৰ্বাচিত ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয় আৰু স্বায়ত্ব শাসিত কলেজসমূহৰ উৎকৰ্ষতা লক্ষ্য ৰাখি আগবাঢ়ে।

- **প্ৰস্তুতিমূলক অনুদান (আনুষ্ঠানিক পুনৰ গঠনৰ অধীনত, ধাৰণ ক্ষমতা আৰু সংশোধন) ঃ** ৰাজ্য চৰকাৰলৈ এক প্ৰস্তুতিমূলক অনুদান আগবঢ়োৱা হয় যাতে তেওঁলোকে RUSA ৰ অনুদান লাভৰ প্ৰয়োজনীয় পূৰ্বচৰ্তসমূহ পূৰণ কৰি নিজকে শক্তিশালী কৰি তুলিব পাৰে। এনে অৰ্থসমূহ ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ (SHEC), ৰাজ্যিক প্ৰকল্প পৰিচালক আৰু ৰাজ্যিক সম্পদ কেন্দ্ৰ আদিক শক্তিশালী কৰি গঢ়ি তোলাত ব্যৱহাৰ কৰা হয় আৰু সেইবোৰৰ ধাৰণ ক্ষমতা বৃদ্ধিৰ বাবে জৰীপকৰণ কৰা হয়।

- **সম্পদৰ খাম ঃ** সম্পদৰ খাম হৈছে এটা অৰ্থনৈতিক বছৰত বিশেষ এখন ৰাজ্যলৈ ধাৰ্য কৰা সম্পদৰ পৰিমাণ। ই ৰাজ্যখনৰ ভেটি আৰু পাৰদৰ্শিতা ভিত্তিক অৰ্থ যোগানৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে আৰু তাৰোপৰি ই সংশোধনৰ চৰ্তসমূহৰ সৈতে সম্পৰ্কিত।

- **আনুষ্ঠানিক বিকাশৰ পৰিকল্পনা আৰু ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা ঃ** আনুষ্ঠানিক বিকাশৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰস্তুতি সকলো অনুষ্ঠানৰ বাবে বাধ্যতামূলক। এই পৰিকল্পনাই আৰ্থিক প্ৰস্তাৱৰ সকলো উপাদানৰ লগতে প্ৰয়োজন ভিত্তিক চৰ্তসমূহ সামৰি ল'ব লাগে। ৰাজ্যসমূহে উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহে আগবঢ়োৱা আনুষ্ঠানিক বিকাশৰ পৰিকল্পনাবোৰক সংযুক্ত কৰে আৰু এইবোৰ ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনাৰ সৈতে একত্ৰিত কৰি তোলে লগতে ইয়াত ৰাজ্যৰ সৈতে জড়িত উপাদানসমূহ আৰোপ কৰে।

- **SHEP ৰ গুণগ্ৰাহিতা ঃ** ৰাজ্যসমূহৰ অৰ্থ যোগান ব্যৱস্থা SHEP ৰ কঠোৰ পুনৰীক্ষণৰ ভিত্তিত গঢ়ি উঠে, যিটো কেন্দ্ৰত প্ৰাযুক্তিক সমৰ্থন দলৰ (TSG) সহায়ত কৰা হয়। উপাদানসমূহৰ অগ্ৰাধিকাৰ ৰাজ্যৰ সম্পদ খামৰ ভেটিত গঢ় লয় যিটো ৰাজ্য আৰু TSG ৰ দুয়োটাৰ সহযোগত RUSA ৰ বিশেষ প্ৰয়োজনৰ প্ৰতি আনুগত্য দেখুওৱা হয়। অগ্ৰাধিকাৰৰ উপাদানসমূহ একেলগে প্ৰকল্প অনুমোদন বোৰ্ডৰ (PAB) ৰ সমুখত অনুমোদনৰ উপস্থাপন কৰা হয়।

- **RUSA ৰ অধীনত অৰ্থৰ যোগান ঃ** RUSA ৰ অধীনৰ সকলো অৰ্থ যোগান হৈছে মানদণ্ড ভিত্তিক। RUSA ৰ ভৱিষ্যত অনুদানসমূহ অনুষ্ঠানৰ ফলাফলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। কেন্দ্ৰীয় অৰ্থ যোগান হৈছে অৰ্থপূৰ্ণ আৰু SHEP ভিত্তিক। ৰাজ্য আৰু ইয়াৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ পাৰদৰ্শিতাৰ ভিত্তিত কৰা ভাগসমূহৰ বিপক্ষে ই এক আদৰ্শ মাপকাঠি সদৃশ। কেন্দ্ৰ-ৰাজ্যৰ অৰ্থযোগান অনুপাত উত্তৰ-পূবৰ ৰাজ্য, চিকিম, জম্মু কাশ্মীৰ, হিমাচল প্ৰদেশ আৰু উত্তৰাখণ্ডৰ বাবে ৯০ ঃ ১০ আৰু অন্য ৰাজ্যসমূহ তথা কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলৰ বাবে ইয়াৰ অনুপাত হৈছে ৬০ ঃ ৪০। আইন সভা নোহোৱা কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহে RUSA ৰ অধীনত ১০০% অৰ্থ সাহায্য লাভ কৰিব লাগে।
- **অৰ্থৰ প্ৰবাহ ঃ** কেন্দ্ৰৰ অৰ্থ যোগান NHRD ৰ পৰা উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহলৈ ৰাজ্য চৰকাৰ মাধ্যমেৰে আহে। কেন্দ্ৰীয় সাহায্য বিতৰণৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদে দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিব লাগে, যিবোৰ অনুষ্ঠানে অনুমোদন লাভ কৰে।
- **ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ ঃ** ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ হৈছে ৰাজ্যিক স্তৰৰ মূল অনুষ্ঠান। ইয়াৰ দায়িত্ব হৈছে ৰাজ্যৰ বাজেটৰ পৰা সম্পদ অনুষ্ঠানসমূহলৈ প্ৰেৰণ কৰা। ইয়াৰ অন্য দায়িত্বসমূহ যেনে পৰিদৰ্শন আৰু সামৰ্থৰ কাৰ্যৰ উপৰিও SHEC ৰ যে পৰিকল্পনাৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰু মূল্যায়নৰো দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে।

১৩.৩.৩ RUSA ৰ উদ্দেশ্যসমূহ

RUSA ৰ লক্ষ্য হৈছে সকলো উচ্চ শিক্ষা অনুষ্ঠানক বিকাশৰ সমান সুবিধা প্ৰদান কৰা আৰু উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ দুৰ্বলতাসমূহৰ সংস্কাৰ সাধন কৰা। RUSA ৰ নামভৰ্তিকৰণৰ ক্ষেত্ৰত মূল লক্ষ্য ধাৰ্য্য কৰিছিল ৩২% লৈ বৃদ্ধি কৰা ২০১৭ চনৰ দ্বাদশ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত। ইয়াৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যবোৰ হৈছে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ সুবিধা, সমতা আৰু গুণমান উন্নত কৰি তোলা। এনেবোৰ উদ্দেশ্যত উপনীত হ'বলৈ কিছুমান পৰিকল্পিত বিকাশমূলক কাৰ্যসমূহ যেনে- নতুন বিদ্যায়তনিক অনুষ্ঠানৰ সৃষ্টি, বৰ্তমানবোৰৰ উন্নতকৰণ আৰু বিস্তৃতকৰণ, গুণমান সম্পন্ন অনুষ্ঠানবোৰৰ বিকাশ, বৃত্তিগতভাৱে পৰিচালিত আৰু গৱেষণাৰ দিশৰ প্ৰতি ঢালখোৱা, ৰাষ্ট্ৰ তথা ছাত্ৰৰ-ছাত্ৰীক উপযুক্ত শিক্ষা প্ৰদান ইত্যাদিবোৰ RUSA ই গ্ৰহণ কৰে। শিক্ষাৰ্থীসকল, আহকচোন আমি ইয়াৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যসমূহ আলোচনা কৰো।

RUSA ৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যসমূহ হৈছে—

- ৰাজ্যৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ সামগ্ৰীক উন্নতি কৰা, উপযুক্ত মানদণ্ড আৰু গুণমান উন্নত কৰাৰ বাবে স্বীকৃতি বাধ্যতামূলক কৰা।

- বিদ্যায়তনিক আন্তঃ গাঁথনি উন্নীতকৰণৰ বাবে বিশ্ববিদ্যালয় বা আৰ্হি মহাবিদ্যালয়সমূহৰ গুণমান উন্নত কৰাত গুৰুত্ব দিয়া আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শিক্ষণ-শিকনৰ বাবে উপযুক্ত পৰিৱেশ প্ৰদান কৰা।
- ৰাজ্য চৰকাৰৰ চেষ্টাৰ দ্বাৰা উচ্চ শিক্ষাৰ আন্তঃগাঁথনিৰ ব্যৱধান চিনাক্ত কৰা। এই উদ্দেশ্যসমূহ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ আৰু কলেজসমূহলৈ প্ৰদান কৰা আন্তঃগাঁথনিৰ অনুদানৰ দ্বাৰা পূৰণ কৰিব পাৰি, য'ত অনুদানসমূহ নতুন নিৰ্মাণ, পুনৰ নিৰ্মাণ বা সা-সঁজুলি কিনাৰ দ্বাৰা আন্তঃগাঁথনি উন্নত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ধাৰ্য্য কৰা হয়।
- সকলো উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহত অৰ্হতা সম্পন্ন শিক্ষাক থকাটো নিশ্চিত কৰা। ৰাজ্যসমূহে খালী থকা অনুমোদন প্ৰাপ্ত পদসমূহ পূৰণ কৰিব লাগে আৰু তাৰোপৰি শিক্ষক শিক্ষাৰ্থীৰ ২০ ঃ ১ অনুপাত পূৰণ কৰিবলৈ RUSA ৰ অধীনত অৰ্থ দাবীৰে অতিৰিক্ত পদ পূৰণ কৰিব লাগে।
- ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহক গৱেষণা আৰু উদ্ভাৱনৰ দিশত সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে। ৰাজ্য চৰকাৰে বিশদভাৱে গৱেষণা আৰু উদ্ভাৱনৰ পৰিকল্পনা প্ৰদান কৰাটো বাধ্যতামূলক।
- অনুসূচিত জাতি/জনজাতি আৰু সামাজিক তথা শৈক্ষিকভাৱে পিচপৰা শ্ৰেণীৰ লোকক উচ্চ প্ৰদানেৰে সুবিধা আৰু ন্যায় উন্নত কৰি তোলা আৰু লগতে উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহত মহিলা, সংখ্যালঘু আৰু বিশেষভাৱে সক্ষম ব্যক্তিসকলক অন্তৰ্ভুক্তিৰে উচ্চ শিক্ষাত সমতা প্ৰদান কৰা।
- নতুন অনুষ্ঠান স্থাপনেৰে মুঠ নামভৰ্তিৰ লক্ষ্য ৩২% পূৰণ কৰিবৰ বাবে অনুষ্ঠানসমূহৰ প্ৰসাৰ কৰি তোলা।
- ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ৰূপান্তৰ কৰি সংশোধনেৰে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ৰ পৰিকল্পনা আৰু পৰ্যবেক্ষণ (SHEC) কৰা, ইয়াৰ দ্বাৰা ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়বোৰৰ স্বায়ত্ব শাসনৰ ব্যৱস্থা আৰু অনুষ্ঠানসমূহৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- বিদ্যায়তনিক, পৰীক্ষা ব্যৱস্থা আৰু অনুমোদনৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজ্যসমূহে সংশোধন কৰাটো নিশ্চিত কৰি তোলা। বিদ্যায়তনিক দিশৰ সংশোধন হৈছে যান্মাষিক ব্যৱস্থাৰ প্ৰয়োগ, CBCS, পাঠ্যক্ৰম বিকাশ, ইত্যাদি আৰু পৰীক্ষা সংশোধনে উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানত আন্তঃ মূল্যায়নৰ সংশোধন, যান্মাষিকৰ শেষৰ মূল্যায়ন আদিক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। তাৰোপৰি, RUSA ই অনুমোদন প্ৰক্ৰিয়াৰ সংশোধনৰ সুযোগ প্ৰদান কৰে, যাতে অনুমোদন প্ৰাপ্ত কলেজসমূহৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ উপযুক্তভাৱে পূৰণ হয়। ৰাজ্যসমূহে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত অনুমোদনপ্ৰাপ্ত কলেজৰ সংখ্যা ১০০ সীমাবদ্ধ ৰাখি এই ব্যৱস্থাত কিছু সংশোধন আনে।
- ৰাজ্য চৰকাৰ, উচ্চ শিক্ষা পৰিষদ আৰু অনুষ্ঠানসমূহৰ ভূমিকা ব্যাখ্যা কৰা।

১৩.৩.৪ RUSA ৰ পৰিসৰ

RUSA ৰ ধাৰণাৰ লক্ষ্যই ৰাজ্যবোৰ সমৰ্থ বিকাশৰ সুবিধা প্ৰদান কৰে। প্ৰকৃততে, উপাচাৰ্য, অধ্যাপক, শিক্ষাবিদ-শিক্ষা নবীচ, উদ্যোগ আদিয়ে প্ৰায়ে মন্তব্য দিয়ে যে উচ্চ শিক্ষা অৰ্থপূৰ্ণ নহয়। এইটো লক্ষ্য কৰা হৈছে যে বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ নিয়ন্ত্ৰণ কৰা আঁচনিসূহ, ব্যৱস্থা আৰু নীতিবোৰ পুৰণি আৰু সেই বাবে এইবোৰ আধুনীকিকৰণ কৰিব লাগে আৰু পুনৰ গঠন কৰিব লাগে। প্ৰচলিত শাসন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ ব্যৱস্থাৰ কেৱল সাল-সলনি আৰু ৰূপান্তৰকৰণে ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ সমৰ্থৰ বিকাশ ঘটাব পাৰে। RUSA অধীনত আৰম্ভ কৰা সংশোধনসমূহে ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানবোৰৰ স্ব-নিৰ্ভৰশীলতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। এইবোৰে বিশেষ দায়িত্ব আৰু স্বায়ত্ব শাসনৰ পৰিৱেশ প্ৰদান কৰে আৰু শেষত তেওঁলোকে শিক্ষাৰ গুণমান আৰু আন্তঃ গাঁথনি উন্নত কৰিব পাৰে। আহকচোন আমি ইয়াৰ পৰিসৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰো।

সকলো ৰাজ্য আৰু কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহৰ সকলো ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়সমূহক RUSA ই সামৰি ল'ব পাৰে। যোগ্যতা অনুসৰি ৩৮৪খন ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ৮৫০০খন মহাবিদ্যালয়সমূহক (চৰকাৰী আৰু চৰকাৰী সাহায্যপ্ৰাপ্ত) এই আঁচনিৰ অধীনত সামৰি লোৱা হয়। ইয়াৰ জৰিয়তে গৱেষণা, বিকাশ আৰু উদ্ভাৱনসমূহৰ উন্নতি কৰা হয়।

এই প্ৰকল্পই অনুষ্ঠানসমূহৰ নীতি, বিদ্যায়তনিক আৰু পৰিচালনা আদিৰ উন্নতকৰণৰ ক্ষেত্ৰত সমৰ্থন আগবঢ়ায়। জনসাধাৰণৰ অৰ্থৰ দ্বাৰা পৰিচালিত বিশ্ববিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়সমূহ সকলো উপাদানৰ ক্ষেত্ৰত যোগ্য, কিন্তু এইবোৰ মাত্ৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু গুণমান উন্নতকৰণৰ বাবেহে প্ৰযোজ্য।

ব্যক্তিগত খণ্ডৰ মহাবিদ্যালয়ৰ বাবে অৰ্থ প্ৰদানৰ অনুপাত ৫০ ঃ ৫০ হ'ব লাগে। তাৰোপৰি, এনেবোৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অৰ্থ প্ৰদান তেওঁলোকৰ প্ৰাসংগিকতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি স্থিৰ কৰা হয়। প্ৰত্যেক অনুষ্ঠানে এখন সাম্ভাব্য পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰিব লাগে, যিখন ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত সংযুক্ত কৰা হয় পিছত ৰাজ্যৰ প্ৰাসংগিক উপাদানৰ ভিত্তিত ইয়াক প্ৰয়োগ কৰা হয়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ শুদ্ধ বিকল্প বাচি উলিয়াওক ঃ

(ক) RUSA ৰ লক্ষ্য হৈছে ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত উচ্চ শিক্ষা সুবিধা, ন্যায় আৰু গুণমান উন্নত কৰা। (শুদ্ধ/অশুদ্ধ)

.....

(খ) এই আঁচনিখন মিছনৰ দ্বাৰা ২০২০ চনৰ মাৰ্চলৈ চলিব। (শুদ্ধ/অশুদ্ধ)

.....

(গ) কেন্দ্ৰীয় অৰ্থ যোগান মানদণ্ডৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে আৰু ৰাজ্যৰ ফলাফলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে। (শুদ্ধ/অশুদ্ধ)

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ তলত দিয়াবোৰ মিলাওক।

(ক) ৰাষ্ট্ৰীয় মাধ্যমিক শিক্ষা অভিযান	(১) উচ্চ শিক্ষা
(খ) সৰ্বশিক্ষা অভিযান	(২) মাধ্যমিক শিক্ষা
(গ) ৰাষ্ট্ৰীয় উচ্চতৰ শিক্ষা অভিযান	(৩) প্ৰাথমিক শিক্ষা

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ RUSA ৰ তিনিটা উদ্দেশ্য উল্লেখ কৰক।

.....

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ RUSA ৰ ওপৰত এটি চমুটোকা লিখক।

.....

.....

.....

.....

১৩.৪ RUSA ৰ মূল উপাদানসমূহ

RUSA প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল বৰ্তমানৰ স্বায়ত্বশাসিত উন্নীতকৰণৰ দ্বাৰা নতুন বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা আৰু কলেজসমূহক এটা গোটলৈ পৰিৱৰ্তন কৰা। এই আঁচনিৰ কিছুমান গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ হৈছে নতুন আৰ্হি কলেজ স্থাপন, শিক্ষক নিয়োগৰ ক্ষেত্ৰত সুবিধা প্ৰদান আৰু কাৰ্যসূচীবোৰৰ উন্নীতকৰণ, শৈক্ষিক প্ৰশাসনিক বিষয়াসমূহৰ নেতৃত্ব গুণমান বিকাশ ক্ষেত্ৰত সমৰ্থন আগবঢ়োৱা আদি। তাৰোপৰি দক্ষত বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত বৰ্তমান প্ৰচলিত পলিটেকনিকে RUSA ৰ সৈতে কাৰ্য কৰে।

RUSA ই পৃথক উপাদান সংযোজনৰে উচ্চ শিক্ষাত বৃত্তীয় শিক্ষাক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। এনে দিশসমূহৰ উপৰিও, RUSA ই পুনৰীক্ষণ, পুনৰ গঠন আৰু অংশগ্ৰহণকাৰী ৰাজ্যৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ সমৰ্থ বিকাশ আদিক সমৰ্থন কৰে। শিক্ষাৰ্থীসকল, এতিয়া RUSA ৰ প্ৰাথমিক উপাদানসমূহে সামৰি লোৱা গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশবোৰ চমুকৈ দাঙি ধৰা হ'ল।

- **উপাদান ১ ঃ** বৰ্তমানৰ স্বায়ত্ব শাসিত কলেজসমূহক উন্নীত কৰি বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ সৃষ্টি।
- **উপাদান ২ ঃ** কলেজসমূহৰ গোট পৰিৱৰ্তন কৰি বিশ্ববিদ্যালয় সৃষ্টি।

- **উপাদান ৩ ঃ** বিশ্ববিদ্যালয়সমূহলৈ আন্তঃগাঁথনিৰ অনুদান প্ৰদান।
- **উপাদান ৪ ঃ** নিৰ্বাচিত ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয় (নতুন)সমূহৰ গুণমান আৰু উৎকৰ্ষতা সাধন।
- **উপাদান ৫ ঃ** নতুন আৰ্হিৰ স্নাতক কলেজ স্থাপন।
- **উপাদান ৬ ঃ** বৰ্তমানৰ স্নাতক কলেজসমূহক আৰ্হি কলেজলৈ উন্নীতকৰণ।
- **উপাদান ৭ ঃ** নতুন কলেজসমূহ (বৃত্তিগত)।
- **উপাদান ৮ ঃ** নিৰ্বাচিত স্বায়ত্ব শাসিত কলেজৰ গুণমান আৰু উৎকৰ্ষতা সাধন।
- **উপাদান ৯ ঃ** কলেজসমূহলৈ আন্তঃগাঁথনিৰ বাবে অনুদান।
- **উপাদান ১০ ঃ** গৱেষণা, উদ্ভাৱন আৰু গুণমান উন্নতকৰণ।
- **উপাদান ১১ ঃ** ন্যায়ৰ প্ৰাৰম্ভিকৰণ।
- **উপাদান ১২ ঃ** শিক্ষক নিয়োগৰ সমৰ্থন।
- **উপাদান ১৩ ঃ** শিক্ষক উন্নতকৰণ।
- **উপাদান ১৪ ঃ** আনুষ্ঠানিক পুনৰগঠন, সমৰ্থৰ সংযোজন আৰু সংশোধন

আহকচোন এতিয়া এনেবোৰ উপাদান চমুকৈ আলোচনা কৰো আহকচোন ঃ

- **উপাদান ১ ঃ বৰ্তমানৰ স্বায়ত্ব শাসিত কলেজসমূহক উন্নতকৰণ কৰি বিশ্ববিদ্যালয় সৃষ্টি ঃ** তিনিখন স্বায়ত্ব শাসিত কলেজ যিবোৰ প্ৰয়োজনীয় আন্তঃগাঁথনিৰ সুবিধা আছে, শিকনৰ সবলতা আছে আৰু উন্নীতকৰণৰ বাবে বিদ্যায়তনিক গুণবোৰ বিবেচনা কৰা হ'ব। প্ৰত্যেক অনুষ্ঠানকে সৰ্বাধিক ৫৫ কোটি টকা অনুদান দিয়া হয়।
- **উপাদান ২ ঃ কলেজসমূহক গোটলৈ পৰিৱৰ্তন কৰি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সৃষ্টি ঃ** তিনিখন বিশ্ববিদ্যালয় লগ লগাই গড় হিচাবত ৫৫ কোটি টকা প্ৰত্যেক বিশ্ববিদ্যালয়ক ধাৰ্য কৰা হয়। যিবোৰ বৰ্তমানৰ চৰকাৰী অনুমোদনপ্ৰাপ্ত। এনেবোৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত ৩খনৰ পৰা ৫ কলেজ ল'ব লাগে। যিবোৰৰ প্ৰয়োজনীয় বিদ্যায়তনিক, শাৰীৰিক আৰু .....
- **উপাদান ৩ ঃ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহলৈ আন্তঃগাঁথনিৰ অনুদান প্ৰদান ঃ** ৫০খন চৰকাৰী বিশ্ববিদ্যালয়ক প্ৰয়োজনীয় আন্তঃগাঁথনিৰ অভাৱ পূৰণ কৰিবলৈ প্ৰত্যেককে ২০ কোটি টকাকৈ অনুদান প্ৰদান।
- **উপাদান ৪ ঃ নিৰ্বাচিত ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহক গুণমান আৰু উৎকৰ্ষ সাধন ঃ** যিবোৰ বিশ্ববিদ্যালয় NAAC CGPA ৩.৫১ থাকে আৰু ২০১৮ৰ UGC স্বায়ত্ব শাসনৰ নীতিৰ ভিতৰত থাকে তেনেবোৰক মানদণ্ড, শিক্ষণ আৰু গৱেষণাৰ দিশত সমৰ্থন আগবঢ়াব লাগে।
- **উপাদান ৫ ঃ নতুন আৰ্হিৰ স্নাতক কলেজ ঃ** এই উপাদানৰ অধীনত নতুন কলেজসমূহ স্থাপন কৰি সেইবোৰক প্ৰয়োজনীয় আন্তঃগাঁথনি যেনে— শ্ৰেণীকোঠা, পুথিভঁৰাল, প্ৰয়োগশালা, শিক্ষকৰ কোঠা, শৌচাগাৰ আৰু অত্যাধুনিক সুবিধাসহ অন্য প্ৰয়োজনীয় সুবিধাসমূহ ৭০খন উচ্চকাংক্ষা অসংৰক্ষিত জিলা আৰু হিমালয় আৰু উত্তৰ-পূবৰ অঞ্চলৰ প্ৰদান কৰিব লাগে। এনেবোৰ অঞ্চল নীতি আয়োগৰ দ্বাৰা চিনাক্ত কৰা হ'ব।

- **উপাদান ৬ ঃ বর্তমানৰ স্নাতক কলেজসমূহক আৰ্হি কলেজলৈ উন্নীতকৰণ ঃ** বর্তমানৰ স্নাতক কলেজসমূহক অর্থ প্রদানেৰে আৰ্হি কলেজলৈ পৰিৱর্তন কৰা হ'ব। যিবোৰ কলেজ দেশৰ উচ্চকাংক্ষা থকা অঞ্চলত অৱস্থিত। তাৰোপৰি, যিবোৰ জিলাত নতুন আৰ্হি কলেজসমূহ UGC/RVSA স্থাপন হোৱা নাই তেনেবোৰ জিলাক এই ক্ষেত্রত অগ্রাধিকাৰ দিব লাগে। সর্বাধিক ৭৫খন কলেজক আর্থিক অনুদান দিয়া হ'ব আৰু প্রত্যেক কলেজক ৪ কোটিকৈ প্রদান কৰা হ'ব।
- **উপাদান ৭ ঃ নতুন কলেজসমূহ (বৃত্তিগত) ঃ** এই উপাদানটোত কোৱা হৈছে যে দেশৰ কিছুমান অঞ্চল আৰু জিলাত ৮খন নতুন বৃত্তিগত কলেজ স্থাপন কৰা হ'ব, যিবোৰ ঠাইত ৰাষ্ট্রীয় গড় হিচাবে প্রাযুক্তিক আৰু বৃত্তিগত শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানৰ ঘনত্ব কম আৰু এইবোৰ প্রত্যেককে ২৬ কোটিকৈ প্রদান কৰা হ'ব। এই উপাদানটোৱে দেশৰ অভিযান্ত্রিক আৰু বৃত্তিগত শিক্ষাত নামভর্তিৰ অনুপাত বৃদ্ধি কৰাৰ লক্ষ্য হাতত লয়, যিবোৰ অঞ্চলত প্রায় এনেবোৰ সুবিধাৰ অভাৱ দেখা যায়।
- **উপাদান ৮ ঃ নির্বাচিত স্বায়ত্ব শাসিত কলেজসমূহৰ গুণগত মানদণ্ড আৰু উৎকর্ষ সাধন ঃ** যিবোৰ কলেজৰ NAAC ৰ CGPA ৩.৫১ থাকে ২০১৮ চনৰ বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ স্বায়ত্ব শাসনৰ অধীনত থাকে তেনেবোৰক গুণমান বৃদ্ধি, শিকন আৰু গৱেষণাৰ দিশত সমর্থন আগবঢ়োৱা হয়। এই উপাদানৰ অধীনত ৭০ খন ভাল ফল দেখুওৱা স্বায়ত্ব শাসিত কলেজলৈ সমর্থন আগবঢ়োৱা হয়।
- **উপাদান ৯ ঃ কলেজবোৰলৈ আন্তঃগাঁথনিৰ অনুদান ঃ** এইটো উপাদানৰ অধীনত অনুসূচীত জাতি, জনজাতি আৰু ছোৱালীবোৰৰ আবাস নির্মাণৰ বাবে অনুদান আগবঢ়োৱা হয়। সকলো ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজসমূহে এনে অনুদান পাবলৈ যোগ্য। নতুনত্বৰ অভিগমন/আঁচনি আদিক অগ্রাধিকাৰ প্রদান কৰা হয়। প্রত্যেক ৰাজ্যকে ৫ কোটিকৈ দিয়া হ'ব।
- **উপাদান ১০ ঃ গৱেষণা, উদ্ভাৱন আৰু গুণমান উন্নীতকৰণ ঃ** ২০খন ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যিবোৰে দুটা বা তিনিটা দিশত উৎকর্ষ দেখুৱাব পাৰে সেইবোৰৰ প্রত্যেককে ৫০ কোটিকৈ দিয়া হ'ব। এনেবোৰ সুবিধা প্রকল্পভিত্তিক অর্থযোগানৰ দ্বাৰা দিয়া হ'ব আৰু নির্বাচন প্রক্রিয়াত তাত্ত্বিক আৰু প্রয়োগিক গৱেষণাত অগ্রাধিকাৰ দিয়া হ'ব।
- **উপাদান ১১ ঃ ন্যায়ৰ প্রাৰম্ভিকৰণ ঃ** ১৫ ৰাজ্যৰ অনুসূচিত জাতি, জনজাতি আৰু ছোৱালীৰ বাবে আবাস নির্মাণৰ অর্থ এনে উপাদান অধীনত পাব। ন্যায়ৰ প্রাৰম্ভিকৰণৰ বাবে সকলো বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজে এনে অনুদান লাভ কৰিবলৈ যোগ্য। নতুনত্বৰ উদ্ভাৱন/আঁচনিসমূহে অগ্রাধিকাৰ পাব। প্রত্যেক ৰাজ্যকে ৫ কোটিকৈ দিয়া হ'ব।
- **উপাদান ১২ ঃ শিক্ষক নিয়োগৰ সমর্থন ঃ** সপ্তম দৰমহা আয়োগৰ নীতি অনুসৰি নিয়মিত আৰু স্থায়ী সহকাৰী অধ্যাপক/প্রবক্তাসকলে ২০২০ চনৰ মার্চৰ ভিতৰত দৰমহা পাব। এই আঁচনিৰ শেষত ৰাজ্য চৰকাৰসমূহে এনেবোৰ দায়িত্ব বহন কৰিব লাগিব।

- **উপাদান ১৩ ঃ শিক্ষক উন্নতকৰণ ঃ** মানৱ সম্পদ বিকাশৰ কেন্দ্ৰ (HRDC) বা একাডেমিক ষ্টাফ কলেজসমূহক আন্তঃগাঁথনি আৰু সম্পদৰ প্ৰশিক্ষণৰ বাবে অৰ্থ প্ৰদান কৰা হ'ব। যাতে শিক্ষকৰ উপযুক্ত প্ৰশিক্ষণ হয়। সৰ্বমুঠ ৮খন ৰাজ্যৰ প্ৰত্যেকে ৭ কোটিকৈ পাব।
- **উপাদান ১৪ ঃ আনুষ্ঠানিক পুনৰ গঠন, সমৰ্থৰ সংযোজন আৰু সংশোধন ঃ** ৩০খন ৰাজ্যলৈ আৰু কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চললৈ আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা হ'ব, যাতে তেওঁলোকে উপযুক্ত সংশোধন কৰি প্ৰয়োজনীয় আনুষ্ঠানিক গঠন শক্তিশালী কৰিব পাৰে, ইয়াৰ বাবে ৩ কোটি টকা ধাৰ্য কৰা হয়। এনেবোৰ অনুদানৰ দ্বাৰা ৰাজ্যিক উচ্চ শৈক্ষিক পৰিষদ, ৰাজ্যিক সম্পদ কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্যিক প্ৰকল্প কাৰ্যালয় গঠন বা শক্তিশালী কৰি তুলিব পাৰি।

১৩.৫ RUSA ৰ নিৰ্দেশনা নীতিসমূহ

RUSA ৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হৈছে ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানবোৰৰ গুণগত মানদণ্ড উননত কৰি তোলা। সকলোৱে উচ্চমান সম্পন্ন উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰাটোত RUSA ই গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। উচ্চ শিক্ষাৰ সকলো অনুষ্ঠানে NAAC ৰ দ্বাৰা মূল্যায়ন কৰাটো বাধ্যতামূলক হ'ব লাগে। ৰাজ্যসমূহে বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ সংশোধন যেনে— পৰিচালনা সংক্ৰান্তীয়, বিদ্যায়তনিক আৰু অনুমোদন আদিৰ জৰিয়তে উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানবোৰৰ মানদণ্ড উন্নত কৰি তুলিব লাগে। ৰাজ্যসমূহক উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানত গৱেষণা আৰু উদ্ভাৱনৰ কিছুমান আঁচনি প্ৰদান কৰি উৎসাহিত কৰিব লাগে। গৱেষণাৰ মূল্যায়নৰ ক্ষেত্ৰত আন্তঃ আৰু বহিঃ দুয়ো প্ৰকাৰৰ নিৰ্দেশনা সমানেই গুৰুত্বপূৰ্ণ। ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা (SHEP) এই দুয়োটা দিশতে সমতা বজাই ৰখাটো আশা কৰা হয়। সকলো ৰাজ্য আৰু তাৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানবোৰে সৎ ভাৱে তেওঁলোকৰ বৰ্তমান স্থিতি ঘোষণা কৰাটো আশা কৰা হয় আৰু উন্নতিৰ বাবে বিশেষ কিছুমান কৌশল যেনে তথ্য আৰু যোগাযোগ প্ৰযুক্তি, উন্নতিৰ বাবে বিশ্ববিদ্যালয়সমূহক সম্পদ ধাৰ্যকৰণ অবলম্বন কৰি গুণমান সম্পন্ন গৱেষণা কৰা হয়। শিক্ষকসকলৰ পদোন্নতিৰ বাবে কিছুমান সংলক্ষণ যেনে- গৱেষণামূলক প্ৰকাশ, ফলাফল কাৰক থকা আলোচনী য'ত গৱেষণা পত্ৰ প্ৰকাশ হয় গৱেষণাৰ অৰ্থ যোগান ইত্যাদিবোৰ ধাৰ্য্য কৰা হয়।

- **গুণমান আৰু গৱেষণাত গুৰুত্ব ঃ** ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানবোৰৰ উপযুক্ত গুণমান ৰক্ষাত RUSA ই গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছিল।
- **মানদণ্ড ভিত্তিক আৰু ফলাফল নিৰ্ভৰশীল অনুদান ঃ** RUSA ই আগবঢ়োৱা অনুদান মানদণ্ড ভিত্তিক আৰু ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ ফলাফলৰ ওপৰত ভৱিষ্যতৰ অনুদান নিৰ্ভৰশীল। কেন্দ্ৰীয় অনুদান কৌশলপূৰ্ণ আৰু SHEP ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। ই হৈছে এক মাইলৰ খুটি সদৃশ যাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ৰাজ্য আৰু ইয়াৰ অনুষ্ঠানবোৰ পাৰদৰ্শিতাৰ শ্ৰেণীকৰণ কৰা হয়। ভৱিষ্যতৰ অনুদান অতীতৰ সফলতাৰ স্তৰৰ ভিত্তিত আৰু MHRD ত পঠোৱা অনুদানৰ ব্যৱহাৰৰ ভিত্তিত কৰা হয়।

- **উদ্দীপনা যোগোৱা আৰু নিৰুৎসাহ কৰা ঃ** ৰাজ্যৰ কার্য আৰু আঁচনিসমূহক RUSA ই উদ্দীপনা যোগায় আৰু কিছুক্ষেত্রত নিৰুৎসাহ কৰে। ইয়াৰ নীতি-নিয়ম মানি চলাবোৰক RUSA ই উদ্দীপনা যোগায়। অন্যহাতে, যেতিয়া ৰাজ্য আৰু অনুষ্ঠানসমূহে পূর্বচর্তবোৰ পূৰণ নকৰে আৰু ভাল পাৰদর্শিতা নেদেখুৱাই তেতিয়া ইয়াৰ আর্থিক অনুদানবোৰ কমাই দিয়ে। ই চাহিদা অনুযায়ী প্রতিযোগিতাৰ ভিত্তি কামবোৰ আগুৱাই নিয়ে। ৰাজ্য আৰু ইয়াৰ অনুষ্ঠানসমূহে RUSA দ্বাৰা উপকৃত হ'বলৈ ই ধার্য কৰা নীতিবোৰ প্রত্যেকে পালন কৰে।
- **ৰাজনৈতিক সিদ্ধান্ত গ্রহণ ঃ** RUSA ৰ এক মৌলিক নীতি হৈছে তেওঁলোকে গ্রহণ কৰা সিদ্ধান্তসমূহ সদায় অৰাজনৈতিক, নিৰপেক্ষ আৰু পেশাগত। এইটো কৰা হয় SHEPৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আৰু ৰাজ্যবোৰক আগতে ধার্য কৰি দিয়া নীতি অনুসৰি। সিদ্ধান্ত গ্রহণ প্রক্রিয়া আৰু ইয়াৰ প্রভাৱ হৈছে স্বচ্ছ আৰু নিৰপেক্ষ। এইটো আশা কৰা হয় ৰাজ্যিক পর্যায়ত গ্রহণ কৰা পৰিকল্পনা আৰু নিয়ন্ত্রণ যাতে নিৰপেক্ষ আৰু অৰাজনৈতিক বিধৰ হয়। সংশোধনসমূহ উপযুক্তভাৱে প্রয়োগ কৰিবলৈ, উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ নেতৃত্বৰ নির্বাচনত যোগ্যতা আৰু পাৰদর্শিতাক নির্বাচন কৰিব লাগে।
- **স্বায়ত্ব শাসন ঃ** সমতা আৰু দায়িত্ব কাৰণে, এখন অনুষ্ঠানৰ স্বায়ত্ব শাসন এক গুৰুত্বপূর্ণ চর্ত। RUSA অনুষ্ঠানসমূহক সিদ্ধান্ত গ্রহণৰ ক্ষেত্রত স্বায়ত্ব শাসন প্রদান কৰে। অনুষ্ঠানবোৰৰ বিশেষ প্রয়োজন আৰু চর্তসমূহৰ ক্ষেত্রত, তেওঁলোকৰ বিশেষ পৰিকল্পনা গ্রহণৰ স্বাধীনতা থাকে।
- **প্রকাশৰ ভিত্তিত নিয়ন্ত্রণ ঃ** প্রত্যেক অনুষ্ঠানে ইয়াৰ সিদ্ধান্ত আৰু ফলাফলৰ ক্ষেত্রত প্রকাশ ভিত্তিক নিয়ন্ত্রণ মানি চলিব লাগে। উচ্চ শিক্ষাত সম্পূর্ণ স্পষ্ট নিয়ন্ত্রণ আৰু প্রকাশৰ নীতি গ্রহণ কৰিব লাগে।
- **ন্যায় ভিত্তিক বিকাশ ঃ** উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত যিকোনো বিকাশ মহিলা, পিছপৰা শ্রেণী আৰু বিশেষভাৱে সক্ষম লোকসকলৰ ক্ষেত্রত সমান সুবিধা সৃষ্টি কৰিব লাগে। গাঁও আৰু অনুসূচিত জনজাতিৰ অঞ্চলসমূহৰ বিকাশত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগে। সেইবাবে ৰাজ্য আৰু অনুষ্ঠান পর্যায়ৰ বিকাশ ন্যায়ৰ ভিত্তিত হোৱাতো গুৰুত্বপূর্ণ। যেতিয়া অনুদান ধার্য কৰা হয় তেতিয়া পৰিকল্পনাকাৰীসকলে এনেবোৰ দিশ বিবেচনা কৰা উচিত।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ ঃ RUSA ৰ কমেও ৫টা উপাদান উল্লেখ কৰক।

.....

.....

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৬ ঃ RUSA ৰ অধীনত শিক্ষক নিযুক্তি কিছুমান গুণাৱলী লিখক।

.....

.....

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৭ ঃ সঁচা বা মিছা নিৰ্ণয় কৰক।

(ক) ৰাজ্যৰ সকলো উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানবোৰে NAAC ৰ দ্বাৰা মূল্যায়ন কৰোৱাতো গুণগত মানদণ্ডৰ বাবে বাধ্যতামূলক। (সঁচা/মিছা)

.....

(খ) সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ ক্ষেত্ৰত RUSA ই অনুষ্ঠানবোৰক স্বায়ত্ব শাসন প্ৰদান নকৰে। (সঁচা/মিছা)

.....

(গ) উচ্চ শিক্ষাৰ শাখাৰ যিকোনো বিকাশে বিশেষভাৱে সক্ষম লোকতকৈ মহিলাসকলক বিশেষ সুবিধা প্ৰদান কৰে।

.....

১৩.৬ RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক গঠন

শিক্ষাৰ্থীসকল, আপোনালোকে জানে যে RUSA হৈছে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ উচ্চ শিক্ষাৰ ন্যায়, গুণমান, সুবিধা পৰিকল্পিতভাৱে বিকাশ কৰা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ এক উদ্যোগ। সেইবাবে, ইয়াৰ বাবে দায়িত্ব আৰু ক্ষমতা অনুসৰি তিনিটা পৰ্যায়ত ইয়াৰ আনুষ্ঠানিক গঠন থকা দৰকাৰ। কেন্দ্ৰীয়, ৰাজ্যিক আৰু আনুষ্ঠানিক স্তৰ। তলত ইয়াৰ বিষয়ে দাঙি ধৰা হ'ল।

ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায় সংগঠন ঃ

RUSA হৈছে ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ৰ সংগঠন। এই অভিযানৰ অধ্যক্ষ হৈছে মানৰ সম্পদ বিকাশ মন্ত্ৰালয়ৰ মন্ত্ৰী। RUSA ই প্ৰকল্প অনুমোদন বোৰ্ডৰ নীতি, পৰিকল্পনা কাৰ্যাৱলীসমূহ সামগ্ৰীকভাৱে পৰ্যবেক্ষণ কৰে। ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাক অনুমোদন দিয়া সম্পাদকে (উচ্চ শিক্ষা) প্ৰকল্প অনুমোদন বোৰ্ডৰ অধ্যক্ষতা কৰে, ৰাজ্য আৰু অনুষ্ঠানবোৰৰ আৰ্থিক অনুদান অনুমোদন কৰে। ৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰকল্পৰ পৰিচালনা দপ্তৰ যাৰ মুৰব্বী যুটীয়া সম্পাদক (উচ্চ শিক্ষা) তেঁৱেই ৰাষ্ট্ৰীয় অভিযানৰ অধ্যক্ষ হয়। ইয়াৰ দুটা সংগঠনক প্ৰযুক্তি সমৰ্থন দলে সহায় কৰে যিয়ে SHEP ক পৰীক্ষা কৰে, আৰ্থিক অনুদানত লক্ষ্য ৰাখে আৰু সকলো প্ৰযুক্তি, পৰিচালনা, যৌক্তিক দিশবোৰক সুবিধা প্ৰদান কৰে।

ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ সংগঠন ঃ

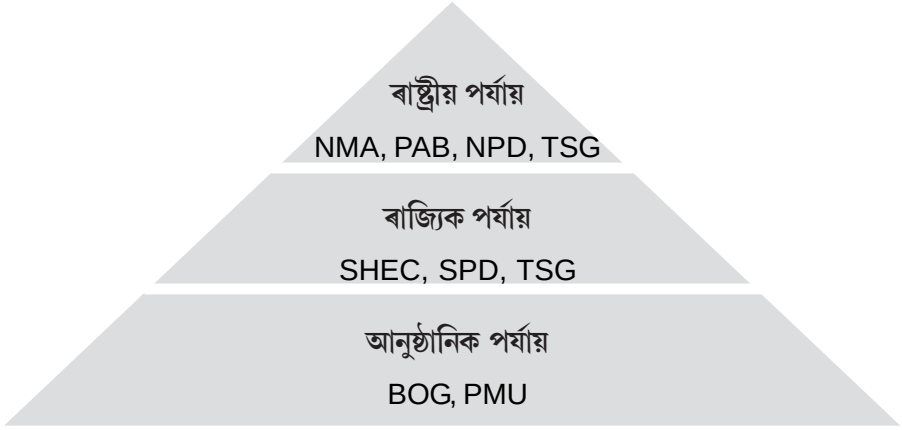
এই আঁচনিখন প্ৰত্যেক ৰাজ্য বা কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চললৈ ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষা পৰিষদৰ জৰিয়তে যায়। প্ৰকল্প নিৰ্দেশক আৰু TSG য়ে SHEC বোৰক সমৰ্থন আগবঢ়ায়। এনে

সংগঠনসমূহ পৰিচালনা, সমন্বয়, প্ৰয়োগ আৰু নিৰীক্ষণৰ বাবে দায়বদ্ধ, যিবোৰ প্ৰকল্প ৰাজ্যিক আৰু কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলত থাকে।

SHEC ৰ ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা আৰু অনুদানৰ প্ৰাথমিক স্তৰ নিৰ্ধাৰণ কৰে। ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ আৰু তাৰ বৃহৎসংখ্যক শিক্ষাৰ্থী, ৰাজ্যবোৰ হৈছে RUSA ৰ অধীনৰ পৰিকল্পনাৰ গোট আৰু SHEC য়ে কেন্দ্ৰ বা ৰাজ্যত সংগঠন সৃষ্টি কৰিব লাগে আৰু ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত পৰিকল্পনা, নিৰীক্ষণ, গুণমান নিয়ন্ত্ৰণ আৰু সমন্বয়ৰ ৰক্ষা কৰিবৰ বাবে কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্য দুয়োটাতে SHEC সৃষ্টি কৰাটো প্ৰয়োজনীয়। ৰাজ্যিক প্ৰকল্প দপ্তৰত ৰাজ্যিক প্ৰকল্প নিৰ্দেশক আৰু তাৰ সদস্যবোৰ অন্তৰ্ভুক্ত হয় যাৰ দ্বাৰা ৰাজ্যিক প্ৰকল্প দপ্তৰে উপযুক্তভাৱে কাৰ্য কৰে।

আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ৰ সংগঠন ঃ

আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ৰ প্ৰকল্প দুটা সংগঠনৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হয়— বোৰ্ড অফ গৰ্ভনৰ (BOG) আৰু প্ৰকল্প নিৰীক্ষক গোটা BOG য়ে উপযুক্তভাৱে আৰু সময় অনুযায়ী আৰু সামগ্ৰীক সকলো দিশৰ বিকাশৰ বাবে নীতি সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। প্ৰকল্প নিৰীক্ষণ গোটক বিদ্যায়তনিক বিষয়া, শিক্ষক, প্ৰশাসনিক বিষয়াই প্ৰতিনিধিত্ব কৰে আৰু আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল প্ৰকল্প নিৰীক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত দায়বদ্ধ যাতে RUSA ৰ অধীনত সংশোধিত প্ৰকল্পৰ প্ৰয়োগ হয়।

চিত্ৰ - ২ ঃ RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক সংগঠন

এতিয়া, তলৰ শাখাবোৰ ভালদৰে অধ্যয়ন কৰিব, ইয়াৰ দ্বাৰা আপোনালোকে RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক সংগঠনৰ এক ধাৰণা ল'ব পাৰিব।

১৩.৬.১ কেন্দ্ৰীয় পৰ্যায়ৰ গাঁথনি

কেন্দ্ৰীয় পৰ্যায়ৰ সংগঠনত চাৰিটা গঠন থাকে, সেইকেইটা হৈছে—

- ৰাষ্ট্ৰীয় অভিযানৰ কৰ্তৃত্ব
- প্ৰকল্প অনুমোদন বোৰ্ড

- ৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰকল্প দপ্তৰ
- প্ৰযুক্তি সমৰ্থন দল/RUSA সম্পদ কেন্দ্ৰ

এনেবোৰ কেন্দ্ৰীয় সংগঠনে নীতি নিৰ্ধাৰণ, প্ৰকল্প পৰিচালনা, ৰাজ্যৰ সৈতে সমন্বয় আৰু RUSA ৰ প্ৰয়োগ দিশবোৰত সামগ্ৰিকভাৱে নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰে। শিক্ষাৰ্থীসকল তলত এইবোৰৰ বিষয়ে বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হ'ল।

ৰাষ্ট্ৰীয় অভিযানৰ কৰ্তৃত্ব ঃ মানৱ সম্পদ বিকাশ মন্ত্ৰালয়ৰ অধীনৰ মানৱ সম্পক বিকাশৰ কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰীৰ অধ্যক্ষতাত NMA গঠিত হয়। ইয়াৰ সদস্য-সম্পাদক হৈয়ে উচ্চ শিক্ষাৰ যুটীয়া সম্পাদক। অন্য সদস্যবোৰ হৈছে—

- সদস্য - পৰিকল্পনা আয়োগ (উচ্চ শিক্ষাৰ তত্ত্বাৱধায়ক)
- উপ-অধ্যক্ষ - সম্পাদক, উচ্চ শিক্ষা বিভাগ, MHRD
- অধ্যক্ষ - বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগ
- অধ্যক্ষ - AICTE
- সকলো ৰাজ্যৰ SHEC ৰ অধ্যক্ষ
- উচ্চ শিক্ষা ক্ষেত্ৰৰ তিনিগৰাকী বিশেষজ্ঞ
- MHRD ৰ আৰ্থিক উপদেষ্টা
- অধ্যক্ষ - MCI
- অধ্যক্ষ - BCI
- সম্পাদক - কৃষি
- সম্পাদক - সংস্কৃতি
- সম্পাদক - স্বাস্থ্য
- সম্পাদক - বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তি
- সম্পাদক - ক্ৰীড়া

অৰ্থ মন্ত্ৰালয়ৰ প্ৰতিনিধি ঃ

কাৰ্যসমূহ ঃ প্ৰকল্প অনুমোদন বোৰ্ডৰ সামগ্ৰিক কাৰ্যাৱলী, পৰিকল্পনা আৰু নীতি ক্ষেত্ৰত NMA য়ে নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰে। তাৰোপৰি ই PAB ৰ বাবে অৰ্থ ধাৰ্য্য কৰে। ই নীতি সংশোধনৰ মূল্যায়নৰ অধ্যয়ন কৰে। ছয়মাহৰ মূৰত এবাৰকৈ NMA মিলিত হয়।

প্ৰকল্প অনুমোদন বোৰ্ড (PAB) ঃ উচ্চ শিক্ষাৰ সচিব PAB ৰঅধ্যক্ষ হয়। ই তলৰ সদস্যবোৰক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে—

- অধ্যক্ষ, সহকাৰী অধ্যক্ষ, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগ।
- উপাধ্যক্ষ, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগ।
- অধ্যক্ষ, AICTE
- সচিব, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগ।

- সংশ্লিষ্ট ৰাজ্যৰ SHEC ৰ অধ্যক্ষ।
- উচ্চ শিক্ষাৰ দিশৰ দুজন বিশেষজ্ঞ।
- NHRD ৰ আৰ্থিক উপদেষ্টা।
- উপদেষ্টা (উচ্চ শিক্ষা), পৰিকল্পনা আয়োগ।
- যুটীয়া সচিব (উচ্চ শিক্ষা), আহ্বায়ক।

কার্যাৱলী ঃ

PAB য়ে ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা পৰীক্ষা কৰে, অনুমোদন দিয়ে আৰু ৰাজ্য আৰু অনুষ্ঠানবোৰক অর্থ মোকলাই দিয়ে। ই RUSA ৰ অধীনৰ ৰাজ্যৰ আৰু অনুষ্ঠানবোৰৰ পাৰদর্শিতাৰ মূল্যায়ন কৰে।

- **ৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰকল্প দপ্তৰ (NPD) ঃ** যুটীয়া সচিব (উচ্চ শিক্ষা) হৈছে NPD ৰ মূৰব্বী আৰু পৰিচালক। ই MHRD ৰ উচ্চ শিক্ষা বিভাগৰ এক অংশ। ইয়াৰ অন্য সদস্যবোৰ হ'ল—
  - এজন উপ সচিব পৰিচালক কার্যনির্বাহক
  - দুগৰাকী কার্যনির্বাহক সহকাৰী সচিব
  - সমর্থন।

কার্যাৱলী ঃ

NMA আৰু PAB ৰ সভাবোৰ NPD য়ে পৰিচালনা কৰে। তাৰোপৰি ই প্ৰকল্পৰ অর্থ পৰিচালনা, প্ৰকল্প প্ৰয়োগ (কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্যিক স্তৰত), অভিযান কর্তৃত্বৰ নীতি সংযোজন, পৰিসাংখিক তথ্য পৰিচালনা আৰু তথ্য ব্যৱস্থাৰ পৰিচালনা আদি কৰে।

- **প্ৰযুক্তি সমর্থন গ্ৰুপ (TSG) :** TSG ত বিদ্যায়তনিক দিশৰ পেশাগত লোক আৰু অন্য দিশৰ কিছুমান জৰিয়তে NMA আৰু NPD লৈ সমর্থন আগবঢ়ায়। TSG ৰ মুখ্য পৰামর্শকাৰীক NMD য়ে নিয়োগ কৰে।

কার্যাৱলী ঃ

TSG' ৰ মূল কার্য হৈছে ৰাজ্যিক শৈক্ষিক পৰিকল্পনা কৰাত আৰু মূল্যায়ন কৰাত ৰাজ্যবোৰক সহায় কৰা। তাৰোপৰি ই অর্থ ব্যৱহাৰ, প্ৰমাণপত্ৰৰ ব্যৱহাৰ MIS ৰ পৰিচালনা আৰু NMA, PAB, NPD ৰ সকলো পৰিচালনা যৌক্তিক, বৃত্তিগত সমর্থন আগবঢ়ায়।

১৩.৬.২ ৰাজ্যিক পর্যায়ৰ গাঁথনি

RUSA ৰ ৰাজ্যিক পর্যায়ৰ সংগঠনে তিনিটা পর্যায় অন্তর্ভুক্ত কৰে। সেইবোৰ হ'ল—

- ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ
- ৰাজ্যিক প্ৰকল্প দপ্তৰ

- ৰাজ্যিক প্ৰায়ুক্তিক সমৰ্থন দল।

ৰাজ্যৰ ভিতৰৰ প্ৰকল্পবোৰ এই তিনিটা পৰ্যায়ৰ যোগেদি নিৰ্দেশিত হয় আৰু প্ৰকল্পৰ পৰিচালনা, সমন্বয়, প্ৰয়োগ আৰু নিৰীক্ষণৰ বাবে দায়বদ্ধ।

- **ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ (SHEC)**

ৰাজ্যবোৰক উচ্চ শিক্ষাৰ সামগ্ৰিক, দীৰ্ঘদিনীয়া আৰু অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ শৈক্ষিক পৰিকল্পনাৰ উচ্চ পৰ্যায়ৰ নীতি নিৰ্ধাৰণ সংগঠনৰ প্ৰয়োজন। SHEC ৰ কাৰ্যবোৰে পৰিকল্পনা আৰু ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশৰ সমন্বয়, বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ ভিতৰত সম্পদৰ বিতৰণ, আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ত বিদ্যায়তনিক আৰু চৰকাৰী সংশোধন, অনুষ্ঠানসমূহত আৰ্থিক অনুদান নীতি নিৰ্ধাৰণ, তথ্য ভিত্তিক উচ্চ শিক্ষা আৰু গৱেষণা আৰু মূল্যায়ন ব্যৱস্থা আদিক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।

SHEC ৰ গঠন ঃ

- ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহক কেন্দ্ৰীয় ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা সম্পূৰ্ণভাৱে পৰ্যবেক্ষণ কৰিব নোৱাৰি।
- কেন্দ্ৰীয় আংশিকভাৱে অৰ্থ প্ৰদান কৰে আনহাতে বাকী অংশ ৰাজ্যই প্ৰদান কৰে।
- SHEC ক প্ৰথম অৱস্থাত এক কাৰ্যনিৰ্বাহক প্ৰয়োজন কিন্তু ২ বছৰৰ ভিতৰত ৰাজ্য সভাৰ দ্বাৰা এক সংবিধিবদ্ধ গঠনৰ প্ৰয়োজন।

SHEC ৰ গঠন ঃ

- অধ্যক্ষ ঃ প্ৰসিদ্ধ বিদ্যায়তনিক বৌদ্ধিক ব্যক্তি যাৰ নেতৃত্ব দিব পৰা গুণাৱলী আছে।
- উপ অধ্যক্ষ ঃ প্ৰসিদ্ধ প্ৰশাসক (অধ্যাপক পৰ্যায়ৰ) অভিজ্ঞতা পেশাগত উদ্যোগৰ পৰা অহা ব্যক্তি।
- সদস্য সচিব ঃ প্ৰসিদ্ধ পণ্ডিত, যিজন অধ্যাপক-প্ৰধান কাৰ্যনিৰ্বাহক স্থানৰ।
- ৰাজ্যিক প্ৰকল্প কাৰ্যবাহী।
- কলা, বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তি, সংস্কৃতি, নাগৰিক সমাজ, উদ্যোগ, বৃত্তীয় শিক্ষা আৰু দক্ষতা বিকাশ আদিৰ পৰা ১০-১৫ জন সদস্য।
- ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ৩ গৰাকী উপাচাৰ্য আৰু স্বায়ত্ব শাসিত কলেজৰ ২ গৰাকী অধ্যক্ষ।
- ভাৰত চৰকাৰৰ এগৰাকী নিৰ্বাচিত ব্যক্তি।

কাৰ্যাৱলী ঃ

i. কৌশল আৰু পৰিকল্পনা ঃ

- ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত (পৰিপ্ৰেক্ষিক পৰিকল্পনা, বছৰেকীয়া পৰিকল্পনা আৰু বাজেট পৰিকল্পনা)।
- ৰাজ্যিক অনুষ্ঠানবোৰক পৰিকল্পনা কৰা আৰু তাক প্ৰয়োগৰ সুবিধা প্ৰদান কৰা।
- প্ৰধান অনুষ্ঠান, নিয়ন্ত্ৰিত অনুষ্ঠান আৰু চৰকাৰী অনুষ্ঠানসমূহৰ মাজত সমন্বয় ৰক্ষা।

ii. উপদেষ্টামূলক কাৰ্যাৱলী ঃ

- উচ্চ শিক্ষাত কৌশলপূৰ্ণ ব্যয়ৰ বাবে ৰাজ্যিক চৰকাৰক পৰামৰ্শ প্ৰদান।
- বিশ্ববিদ্যালয়সমূহক

iii. অৰ্থ যোগান কাৰ্যাৱলী

- SHEC য়ে পৰিচালনা কৰা অৰ্থ যোগানত RUSA আৰু ৰাজ্য চৰকাৰৰ অংশ অন্তৰ্ভুক্ত কৰে, দুয়োটা ৰাজ্য চৰকাৰৰ দ্বাৰা প্ৰেৰিত হয়।
- ৰাজ্যৰ অৰ্থৰ অংশ অনুষ্ঠানসমূহলৈ সময়মতে প্ৰেৰণ কৰাৰ পদ্ধতি নিৰ্ধাৰণ।
- ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা আৰু নিকা মানদণ্ডৰ ভিত্তিত ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজসমূহক অৰ্থ প্ৰদান।

iv. নিৰীক্ষণ আৰু মূল্যায়ন

- ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা প্ৰয়োগ পৰ্যবেক্ষণ।
- তথ্য পৰিচালনা ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি আৰু ৰক্ষণাবেক্ষণ।
- ৰাজ্যিক আৰু আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ত পৰ্যাবৃত্ত পৰিসাংখ্যিকৰ সংকলন আৰু ৰক্ষণাবেক্ষণ।
- মানদণ্ডৰ ভিত্তিত ৰাজ্যৰ অনুষ্ঠানবোৰৰ মূল্যায়ন আৰু RUSA অধীনত KPIৰ বিকাশ।
- অনুষ্ঠানসমূহৰ উপযোগিতাৰ প্ৰমাণ পত্ৰ সময়মতে জমা কৰা।

v. গুণমান নিশ্চিতকৰণ আৰু বিদ্যায়তনিক কাৰ্য

- শিক্ষকৰ গুণমান উন্নীতকৰণৰ প্ৰচেষ্টা
- পৰীক্ষাৰ গুণমান/পৰীক্ষাৰ সংশোধন
- পাঠ্যক্ৰমৰ গুণমান ৰক্ষণাবেক্ষণ
- গৱেষণাত নতুনত্ব প্ৰদান
- ৰাজ্যিক অনুষ্ঠানবোৰৰ স্বায়ত্ব শাসন বৰ্তাই ৰখা
- কলেজ/নতুন অনুষ্ঠান স্থাপনৰ অনুমোদন জনোৱা

- স্বীকৃতিৰ সংশোধন।

➢ **ৰাজ্যিক প্ৰকল্প দপ্তৰ (SPD)**

SPD ত ৰাজ্যিক প্ৰকল্প পৰিচালক থাকে আৰু দপ্তৰ উপযুক্তভাৱে চলিবলৈ প্ৰয়োজন হোৱা অন্য কৰ্মচাৰীবোৰ থাকে। ৰাজ্যিক প্ৰকল্প পৰিচালকগৰাকী উচ্চ পৰ্যায়ৰ কাৰ্যবাহী বিষয়া হ'ব লাগে যাৰ স্থান আয়ুক্ত। ৰাজ্যিক চৰকাৰৰ সচিবৰ লেখীয়া হ'ব লাগে।

কাৰ্যাৱলী

- ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত প্ৰকল্পৰ প্ৰয়োগৰ তত্ত্বাৱধান কৰা।
- পৰিসাংখ্যিক তথ্যৰ আৰু MIS টোকাৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ।
- প্ৰয়োজন মতে প্ৰকল্পৰ গাণনিক নিয়োগ।

➢ **প্ৰযুক্তি সমৰ্থক দল (TSG)**

ৰাজ্যিক পৰিষদে TSG ৰ নিয়োগ আৰু সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। TSG য়ে অৰ্থ আৰু তথ্য, MISৰ টোকা নিৰীক্ষণ কৰে আৰু SHEC ৰ জৰিয়তে সকলো সুবিধা প্ৰদান কৰে।

গঠন ঃ

প্ৰধান পৰামৰ্শদাতা, পৰামৰ্শদাতা - তথ্য পৰিচালক, উচ্চ শিক্ষাৰ পৰামৰ্শদাতা, যোগাযোগ পৰামৰ্শদাতা, MIS ৰ পৰিচালক, তথ্য ভৰোৱা আৰু কৰ্মত প্ৰয়োজন হোৱা অন্য কৰ্মচাৰীসকল।

১৩.৬.৩ আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ৰ গাঁথনি

আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ৰ প্ৰকল্প দুটা সংগঠনৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হয়।

- গৱৰ্ণৰ বোৰ্ড (BoG)
- প্ৰকল্প নিৰীক্ষণ গোট
- **গৱৰ্ণৰ বোৰ্ড ঃ** এই পৰ্যায়ৰ গঠন হৈছে—
  - ইয়াত ১০-১৫ গৰাকী প্ৰসিদ্ধ সদস্য থাকে।
  - অধ্যক্ষ গৰাকী পণ্ডিত নহ'লেও হয় কিন্তু এনেধৰণৰ কাৰ্যত পূৰ্ব অভিজ্ঞতা থকা প্ৰয়োজন।
  - বোৰ্ডৰ সদস্যসকল প্ৰসিদ্ধ ব্যক্তি হ'ব লাগে, যিসকল সেই অনুষ্ঠানৰ, ৰাজ্যিক চৰকাৰ, সমাজ, উদ্যোগ বা পণ্ডিত হ'ব লাগে।

কাৰ্যাৱলী ঃ

এই বোৰ্ডৰ প্ৰধান কাৰ্য হৈছে প্ৰয়োগৰ বাবে গঠন হোৱা বিভিন্ন কমিটী আৰু প্ৰকল্পৰ আন্তঃ নিৰীক্ষণ পৰ্যবেক্ষণ কৰা।

- **প্ৰকল্প নিৰীক্ষণ গোট ঃ** এই গোটটোত অনুষ্ঠানৰ বিভিন্ন পণ্ডিতসকলে প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। শিক্ষক, প্ৰশাসনিক বিষয়া, প্ৰযুক্তি আৰু অপ্ৰযুক্তিৰ কৰ্মচাৰীসকল আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থাকে।

কাৰ্যাৱলী ঃ

এই গোটটোৱে আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ত প্ৰকল্প নিৰীক্ষণ কৰাৰ দায়িত্ব লয় যাতে RUSA অধীনত নিয়ন্ত্ৰণ সংশোধন কৰিব পাৰে।

এনেদৰে, শিক্ষাৰ্থীসকল, এই আঁচনিখনে ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ সংশোধন কৰে। ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত তিনিটা স্তৰৰ দ্বাৰা পৰিকল্পনা সংগঠন আৰু নিৰীক্ষণ কৰে। ইয়াৰ দ্বাৰা ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানৰ স্বায়ত্ব শাসন বৰ্তাই ৰখাত সহায় কৰে আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাত সমতা, ন্যায় আৰু শাসন বৰ্তাই ৰখাত সহায় হয়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৮ ঃ RUSA ৰ তিনিস্তৰীয় আনুষ্ঠানিক সংগঠনবোৰ কি কি ?

.....

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৯ ঃ খালী ঠাই পূৰ কৰক ঃ

(ক) RUSA অভিযান কৰ্তৃত্ব হৈছে ..... স্তৰৰ উচ্চ কৰ্তৃত্ব।

(খ) ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ কেৱল ..... ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা নিৰীক্ষণ কৰিব নোৱাৰি।

(গ) ৰাজ্যৰ প্ৰযুক্তিৰ সমৰ্থন দলে সকলো সমৰ্থন ..... দ্বাৰা আগবঢ়ায়।

(ঘ) ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনাবোৰ ..... পৰীক্ষা, মূল্যায়ন আৰু অনুমোদিত হয়।

(ঙ) আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ত RUSA ৰ পৰিচালনা ..... দ্বাৰা হয়।

প্ৰশ্ন নং ১০ ঃ RUSA ৰ বিভিন্ন ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ সংগঠন বৰ্ণনা কৰক।

.....

.....

.....

.....

.....

১৩.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ভাৰতৰ ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ বিকাশ আৰু বিস্তাৰৰ বাবে মানৱ সম্পদ বিকাশ মন্ত্রালয়ে এই আঁচনি হাতত লৈছিল।
- ইয়াক ২০১৩ চনত ঘোষণা কৰা হৈছিল। ই সকলো ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আৰু কলেজৰ সৈতে কাম কৰাৰ লক্ষ্য ধাৰ্য কৰিছিল আৰু অনুষ্ঠানবোৰৰ আন্তঃগাঁথনি উন্নত কৰি ইয়াৰ মানদণ্ড উচ্চ পৰ্যায়লৈ নিব বিচাৰিছিল।
- RUSA ৰ বৈশিষ্ট্যবোৰ অন্তর্ভুক্ত, পূর্বচর্ত, তল ওপৰ অভিগমন, প্রচলিত আঁচনিৰ সাৰাংশ, প্রাথমিক অনুদান, সম্পদ খাম, আনুষ্ঠানিক বিকাশ পৰিকল্পনা আৰু ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিকল্পনা, SHEP ৰ মূল্যায়ন, RUSA ৰ অধীনত অর্থ অনুদান, অর্থৰ প্রয়োগ আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ আদিবোৰ দিশত আলোচনা কৰিব পাৰি।
- RUSA ৰ প্রধান উদ্দেশ্যবোৰ হৈছে—
  - ৰাজ্যৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ সামগ্রীক উন্নতি কৰা, উপযুক্ত মানদণ্ড আৰু গুণমান উন্নত কৰাৰ বাবে স্বীকৃতি বাধ্যতামূলক কৰা।
  - বিদ্যায়তনিক আন্তঃ গাঁথনি উন্নীতকৰণৰ বাবে বিশ্ববিদ্যালয় বা আৰ্হি মহাবিদ্যালয়সমূহৰ গুণমান উন্নত কৰাত গুৰুত্ব দিয়া আৰু ছাত্র-ছাত্রীক শিক্ষণ-শিকনৰ বাবে উপযুক্ত পৰিৱেশ প্রদান কৰা।
  - ৰাজ্য চৰকাৰৰ চেষ্টাৰ দ্বাৰা উচ্চ শিক্ষাৰ আন্তঃগাঁথনিৰ ব্যৱধান চিনাক্ত কৰা। এই উদ্দেশ্যসমূহ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ আৰু কলেজসমূহলৈ প্রদান কৰা আন্তঃগাঁথনিৰ অনুদানৰ দ্বাৰা পূৰণ কৰিব পাৰি, য'ত অনুদানসমূহ নতুন নির্মাণ, পুনৰ নির্মাণ বা সা-সঁজুলি কিনাৰ দ্বাৰা আন্তঃগাঁথনি উন্নত কৰাৰ ক্ষেত্রত ধার্য্য কৰা হয়।
  - সকলো উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহত অর্হতা সম্পন্ন শিক্ষাক থকাটো নিশ্চিত কৰা। ৰাজ্যসমূহে খালী থকা অনুমোদন প্রাপ্ত পদসমূহ পূৰণ কৰিব লাগে আৰু তাৰোপৰি শিক্ষক শিক্ষার্থীৰ ২০ ঃ ১ অনুপাত পূৰণ কৰিবলৈ RUSA ৰ অধীনত অর্থ দাবীৰে অতিৰিক্ত পদ পূৰণ কৰিব লাগে।
  - ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহক গৱেষণা আৰু উদ্ভাৱনৰ দিশত সুবিধা প্রদান কৰিব লাগে। ৰাজ্য চৰকাৰে বিশদভাৱে গৱেষণা আৰু উদ্ভাৱনৰ পৰিকল্পনা প্রদান কৰাটো বাধ্যতামূলক।
  - অনুসূচিত জাতি/জনজাতি আৰু সামাজিক তথা শৈক্ষিকভাৱে পিচপৰা শ্রেণীৰ লোকক উচ্চ প্রদানেৰে সুবিধা আৰু ন্যায় উন্নত কৰি তোলা আৰু লগতে উচ্চ শিক্ষাৰ

অনুষ্ঠানসমূহত মহিলা, সংখ্যালঘু আৰু বিশেষভাৱে সক্ষম ব্যক্তিসকলক অন্তৰ্ভুক্তিৰে উচ্চ শিক্ষাত সমতা প্ৰদান কৰা।

- নতুন অনুষ্ঠান স্থাপনেৰে মুঠ নামভৰ্তিৰ লক্ষ্য ৩২% পূৰণ কৰিবৰ বাবে অনুষ্ঠানসমূহৰ প্ৰসাৰ কৰি তোলা।
- ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ৰূপান্তৰ কৰি সংশোধনেৰে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়ৰ পৰিকল্পনা আৰু পৰ্যবেক্ষণ (SHEC) কৰা, ইয়াৰ দ্বাৰা ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়বোৰৰ স্বায়ত্ব শাসনৰ ব্যৱস্থা আৰু অনুষ্ঠানসমূহৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- বিদ্যায়তনিক, পৰীক্ষা ব্যৱস্থা আৰু অনুমোদনৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজ্যসমূহে সংশোধন কৰাটো নিশ্চিত কৰি তোলা। বিদ্যায়তনিক দিশৰ সংশোধন হৈছে যান্মাযিক ব্যৱস্থাৰ প্ৰয়োগ, CBCS, পাঠ্যক্ৰম বিকাশ, ইত্যাদি আৰু পৰীক্ষা সংশোধনে উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানত আন্তঃ মূল্যায়নৰ সংশোধন, ষান্মাসিকৰ শেষৰ মূল্যায়ন আদিক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। তাৰোপৰি, RUSA ই অনুমোদন প্ৰক্ৰিয়াৰ সংশোধনৰ সুযোগ প্ৰদান কৰে, যাতে অনুমোদন প্ৰাপ্ত কলেজসমূহৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ উপযুক্তভাৱে পূৰণ হয়। ৰাজ্যসমূহে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত অনুমোদনপ্ৰাপ্ত কলেজৰ সংখ্যা ১০০ সীমাবদ্ধ ৰাখি এই ব্যৱস্থাত কিছু সংশোধন আনে।
- ৰাজ্য চৰকাৰ, উচ্চ শিক্ষা পৰিষদ আৰু অনুষ্ঠানসমূহৰ ভূমিকা ব্যাখ্যা কৰা।

- RUSA ই তাৰ পৰিসৰত ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ আৰু কলেজবোৰ আৰু দেশৰ কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলৰ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহক অন্তৰ্ভুক্ত কৰি লয়।
- RUSA ই সংশোধনৰ বাবে ১৪টা উপাদান গ্ৰহণ কৰে আৰু ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থা পুনৰ গঠন কৰে।
- ৰাজ্যৰ উচ্চ শিক্ষা অনুষ্ঠানবোৰত সমতা, ন্যায়, সুবিধা প্ৰদান কৰিবলৈ কিছুমান নীতি গ্ৰহণ কৰে। সেইবোৰ হৈছে গুণমান আৰু গৱেষণা, মানদণ্ড ভিত্তিক আৰু ফলাফল ভিত্তিক অৰ্থ প্ৰদান, অৰাজনৈতিক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ, উদ্দীপনা যোগোৱা আৰু নিৰুৎসাহিত কৰা, প্ৰকাশৰ ভিত্তিত নিয়ন্ত্ৰণ, আৰু ন্যায় ভিত্তিক বিকাশ।
- RUSA ৰ প্ৰয়োগ আৰু নিৰীক্ষণ এক আনুষ্ঠানিক গঠনৰ মাজেৰে হয়, যাৰ কেন্দ্ৰ, ৰাজ্যিক আৰু আনুষ্ঠানিক স্তৰত স্পষ্ট ভূমিকা আৰু ক্ষমতা থাকে। তলত এই গঠনটো দাঙি ধৰা হ'ল—
  - কেন্দ্ৰীয় বা ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায় ঃ ৰাষ্ট্ৰীয় অভিযান কৰ্তৃত্ব, প্ৰকল্প অনুমোদন বোৰ্ড, ৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰকল্প দপ্তৰ, প্ৰযুক্তি সমৰ্থিত দ'ল বা RUSA সম্পদ কেন্দ্ৰ।
  - ৰাজ্যিক পৰ্যায় ঃ উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ, ৰাজ্যিক প্ৰকল্প দপ্তৰ, প্ৰযুক্তি সমৰ্থিত দল।
  - আনুষ্ঠানিক পৰ্যায় ঃ নিয়ন্ত্ৰণ বোৰ্ড, প্ৰকল্প নিৰীক্ষণ গোট।

১৩.৮ অধিক জানিবলৈ

Goyal, Jitendra Singh. (2019). Role of Rashtriya Ucchatar Shiksha Abhiyan (RUSA) to Enhance Quality in Higher Education. *Education India,* Vol 8 (1).

e-Resources:

Rashtriya Uchchatar Shiksha Abhiyan (Rusa),

Search Domain : https://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/RUSA_Master_Content.pdf

RUSA Guideline, 2.0.

RUSA - Rashtriya Uchchatar Shiksha Abhiyan,

Search Domain: rusa.nic.in

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION - ugc.ac.in

Search Domain: https://www.ugc.ac.in/oldpdf/Consolidated list of All Universities.pdf

১৩.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) মিছা (খ) সঁচা (গ) মিছা।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) ২, (খ) ৩ (গ) ১।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ নিজে চেষ্টা কৰক (১৩.৩.৩)

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ভাৰত চৰকাৰৰ মানৱ সম্পদ উন্নয়ন মন্ত্ৰালয়ৰ দ্বাৰা গ্ৰহণ কৰা এক প্ৰচেষ্টা, যাৰ দ্বাৰা উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহক অৰ্থ যোগান ধৰা হয় যাতে উচ্চ শিক্ষাত সমতা, সুবিধা আৰু উৎকৰ্ষতা লাভ কৰিব পাৰি। এই আঁচনিখন ২০১৩ চনত আৰম্ভ কৰা হৈছিল। এই আঁচনিখনে ৰাজ্যৰ সকলো বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ইয়াৰ অনুমোদিত কলেজসমূহৰ সৈতে কাম কৰি অনুষ্ঠানৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু জীৱনৰ মানদণ্ড উন্নত কৰাৰ লক্ষ্য ৰাখিছিল।

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ RUSA ৰ পাঁচটা উপাদান হৈছে—

(ক) বৰ্তমানৰ স্বায়ত্ব শাসিত কলেজসমূহক উন্নীতকৰণ কৰি বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ সৃষ্টি।

(খ) কলেজসমূহৰ গোটক পৰিৱৰ্তন কৰি বিশ্ববিদ্যালয় সৃষ্টি।

(গ) বিশ্ববিদ্যালয়সমূহলৈ আন্তঃগাঁথনিৰ বাবে অনুদান প্ৰদান।

(ঘ) নিৰ্বাচিত ৰাজ্যিক বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ (নতুন) গুণমান উৎকৰ্ষতা সাধন।

(ঙ) নতুন আৰ্হিৰ স্নাতক কলেজ স্থাপন।

৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ গৱেষণা পত্ৰৰ সংখ্যা, প্ৰকাশিত হোৱা ই প্ৰভাৱ উপাদান, গৱেষণাৰ অৰ্থ যোগান।

৭ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) সঁচা, (খ) মিছা, (গ) মিছা।

৮ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ কেন্দ্ৰীয়, ৰাজ্যিক আৰু আনুষ্ঠানিক পৰ্যায়।

৯ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) ৰাষ্ট্ৰীয় (খ) কেন্দ্ৰীয় (গ) SHEC
(ঘ) PAB (ঙ) দুটা সংগঠন

১০ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ RUSA ৰ ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ সংগঠনত তিনিটা ভাগ থাকে, সেইকেইটা হৈছে ৰাজ্যিক উচ্চ শিক্ষাৰ পৰিষদ, ৰাজ্যিক প্ৰকল্প দপ্তৰ আৰু ৰাজ্যিক প্ৰযুক্তি সমৰ্থিত দল।

১৩.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ RUSA কি? RUSA ৰ আৰম্ভণিৰ বিষয়ে এটা টোকা প্ৰস্তুত কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ RUSA ৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ কি? চমুকৈ আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ RUSA ৰ উদ্দেশ্যসমূহ তালিকা কৰক আৰু আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৪ ঃ RUSA ৰ পৰিসৰ সম্পৰ্কে আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্ৰশ্ন ৫ ঃ RUSA ৰ বিভিন্ন উপাদানসমূহ কি কি? আপোনাৰ নিজৰ মত অনুসৰি কমেও পাঁচটা উপাদান বিশ্লেষণ কৰক।

প্ৰশ্ন ৬ ঃ RUSA ৰ নিৰ্দেশনাৰ নীতিবোৰ পৰীক্ষা কৰক।

প্ৰশ্ন ৭ ঃ RUSA ৰ আনুষ্ঠানিক গঠন ব্যাখ্যা কৰক।

****

অধ্যায় ১৪ ঃ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি, ২০১৬, ২০১৯

অধ্যায় গাঁথনি

১৪.১ উদ্দেশ্য

১৪.২ পৰিচয়

১৪.৩ ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ প্ৰস্তাৱনা খচৰা

১৪.৩.১ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ দৃষ্টি, প্ৰেৰণ, লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ

১৪.৩.২ নীতিৰ কাঠামোৰ (Framework)নিৰ্বাচিত দিশসমূহ

১৪.৪ ২০১৯ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ প্ৰস্তাৱনাৰ খচৰা

১৪.৪.১ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ দৃষ্টি, প্ৰেৰণ, লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ

১৪.৪.২ নীতি কাঠামোৰ(Framework) নিৰ্বাচিত দিশসমূহ আৰু পৰামৰ্শসমূহ

১৪.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১৪.৬ অধিক জানিবলৈ

১৪.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১৪.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি -

- ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ প্ৰস্তাৱনা খচৰা,লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহবিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব।
- ২০১৯ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ প্ৰস্তাৱনা খচৰা,লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব।

১৪.২ পৰিচয়

স্বাধীনতাৰ পিছত, ভাৰতবৰ্ষ এখন গণতান্ত্ৰিক দেশ হিচাবে, নাগৰিকৰ কল্যাণৰ বাবে সকলো প্ৰকাৰৰ শিক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছিল। তেতিয়াৰ পৰাই অনুভৱ কৰা হৈছিল যে দেশৰ সকলো নাগৰিকে শিক্ষাৰ সুবিধা যাতে পাব পাৰে। শিক্ষাৰ গুৰুত্ব আৰু মূল্য মনত ৰাখি, চৰকাৰে শিক্ষাক মৌলিক অধিকাৰ স্বৰূপে স্বীকৃতি দিছে আৰু এনেদৰে দেশৰ সকলোৰে বাবে শিক্ষা হৈছে জন্মগত অধিকাৰ। আমাৰ নিচিনা গণতান্ত্ৰিক দেশত, আমাক সংবিধানে মানৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰিছে। প্ৰাথমিক শিক্ষা হৈছে এক জখলা স্বৰূপ যাৰ মাধ্যমেদি শিক্ষাৰ্থীয়ে

মাধ্যমিক আৰু উচ্চ শিক্ষা আহৰণ কৰিব পাৰে। মাধ্যমিক আৰু উচ্চ শিক্ষা হৈছে এক মঞ্চ সদৃশ য'ৰ পৰা শিক্ষার্থীসকলক জ্ঞান আৰু তথ্য প্রদান কৰি তেওঁলোকৰ কার্যকৰী দক্ষতা বিকাশৰ দ্বাৰা ভৱিষ্যত উপযুক্ত জীৱন-যাপনৰ বাবে সমর্থবান কৰি তোলা হয়।

সেইবাবে, বিশেষকৈ স্বাধীনতাৰ পিছত, বিভিন্ন নীতি আঁচনি গ্রহণ কৰি প্রাথমিক শিক্ষাৰ পৰা উচ্চ শিক্ষালৈ উন্নতি আৰু সংশোধনৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়। স্বাধীনতাৰ পিছত, এইখন হৈছে কোঠাৰী আয়োগ, যি আয়োগে ১৯৬৪-৬৬ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ প্রতিবেদন আগবঢ়াইছিল, যাক ১৯৮৬ চনৰ নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি আৰু ১৯৯২ চনৰ সংশোধিত শিক্ষা নীতিয়ে অনুকৰণ কৰিছে। ২০১৬ চনত, ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে অন্তর্ভুক্তিকৰণ সমাজৰ ওপৰত হেঁচা দিছে। পৃথিৱীৰ ভিতৰত তৃতীয় বৃহৎ শিক্ষা ব্যৱস্থা থকা ভাৰতবর্ষত ২১ শতিকাৰ পৰিৱর্তনশীল পৰিৱেশৰ সৈতে খাপ খাবলৈ পুনৰ গঠন কৰিব লাগিব। পৰিৱর্তনৰ প্রতি লক্ষ্য ৰাখি ২০১৯ চনত ভাৰতৰ মানৱ সম্পদ বিকাশ মন্ত্রালয়ে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ প্রস্তাৱনা আগবঢ়ায়, যিয়ে শিক্ষাৰ দৃশ্যৰাজিৰ পথ নির্দেশক হিচাপে সংস্কাৰ সাধন কৰিব। ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক নীতিৰ জৰিয়তে গৱেষণা আৰু শিক্ষণ-শিকন প্রক্রিয়াত উৎকর্ষ সাধন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হ'ব। ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ ২০১৯ খচৰা হৈছে ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ এক যুগমীয়া পদক্ষেপ, যিটোক আমি আধুনিক ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ এক মাইলৰ খুটি স্বৰূপে অভিহিত কৰিব পাৰো। এই অধ্যায়টোত আমি যুটীয়াভাৱে ২০১৫ আৰু ২০১৯ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতি পৰামর্শ আৰু প্রতিবেদন সম্পর্কে আলোচনা কৰিম।

১৪.৩ ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ প্রস্তাৱনাৰ খচৰা

২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে গুণমান বিশিষ্ট অন্তর্ভুক্তিকৰণ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ কল্পনা কৰিছিল আৰু সকলোৰে বাবে জীৱনযোৱা শিক্ষা সম্ভৱ হোৱাটো বিচাৰিছিল, লগতে জ্ঞান, দক্ষতা, মনোভাৱ আৰু মূল্যবোধ সম্পন্ন ছাত্র-ছাত্রীক জন্ম দিব বিচাৰিছিল যাতে এইসকল লোকে উৎপাদনশীল জীৱন পায়, দেশৰ বিকাশমূলক প্রক্রিয়াত অংশগ্রহণ কৰিব পাৰে, দ্রুত পৰিৱর্তনশীলতা, বিশ্বায়ন, জ্ঞান অন্বেষিত সমাজত ভাগ ল'ব পাৰে আৰু দায়িত্বশীল নাগৰিক হিচাবে ভাৰতৰ অনৈক্যৰ মাজত ঐক্য ভাৱধাৰা, সংস্কৃতি, ইতিহাস, সামাজিক সু-সংহতি আৰু ধর্মীয় মৰম-চেনেহ বজাই ৰাখি ভাৰতৰ সামাজিক, অর্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক বিকাশৰ ক্ষেত্রত কেন্দ্রীয় ভূমিকা পালন কৰিব পাৰে। মহাত্মা গান্ধীয়ে কৈছিল— 'প্রকৃত কঠিনতা হৈছে এইটোৱে যে শিক্ষা প্রকৃততে কি সেই বিষয়ে মানুহৰ ধাৰণা নাই। আমি যেনেকৈ মাটি এটুকুৰাৰ মূল্য নির্ধাৰণ কৰো বা বজাৰৰ বিনিময় মূল্য নির্ধাৰণ কৰো ঠিক তেনেদৰে শিক্ষাৰো মূল্য নির্ধাৰণ কৰিব বিচাৰো। আমি সেই শিক্ষাহে ল'ব বিচাৰো যাৰ দ্বাৰা বেছি উপার্জন কৰিব পাৰো। আমি চৰিত্রৰ উন্নতিৰ ক্ষেত্রত কম গুৰুত্ব দিও।' জাতিৰ পিতাৰ চিন্তাৰ দ্বাৰা অনুপ্রাণিত হৈ, এই নীতিয়ে মূল্যবোধ, কৌশল আৰু সমর্থবান নাগৰিক আৰু ৰাষ্ট্ৰ গঢ়াৰ ক্ষেত্রত অৰিহণা

যোগোৱা দিশৰ ক্ষেত্ৰত শিক্ষাই গুৰুত্ব প্ৰদান কৰাটো বিচাৰে। ই চিনাক্ত কৰিছিল যে দেশৰ দীৰ্ঘম্যাদী অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধি আৰু বিকাশ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ গুণমান সম্পন্ন উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে আৰু শিক্ষা ব্যৱস্থাই সমতা সম্পন্ন আৰু গুণমান বিশিষ্ট বিকাশ গঢ়ি তুলিব পাৰে আৰু জ্ঞান অৰ্থনীতি আৰু সমাজত সফলতা অৰ্জন কৰিব পাৰে। ই শিক্ষাক আৰ্থ-সামাজিক গতিশীলতা ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ আহিলা স্বৰূপে চিনাক্ত কৰিছিল আৰু ন্যায় সংগত সমাজ সৃষ্টি ছাবিকাঠি হিচাবে অভিহিত কৰিছিল। তাৰোপৰি শিক্ষাক সমাজৰ একতাৰ সূত্ৰ, সামাজিক সংহতিত ইয়াৰ ভূমিকা আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় পৰিচয়ৰ ক্ষেত্ৰত যোগসূত্ৰ স্বৰূপে আখ্যা দিছিল। এই লক্ষ্যই আকৌ কৈছে যে উপযুক্ত শিক্ষাই বিশ্বায়ন একীভূত কৰাত সহায় কৰিব, ভাৰতীয় সন্তান আৰু যুৱকসকলক বিশ্বৰ নাগৰিক হিচাবে প্ৰতিষ্ঠিত কৰিব, যাৰ ভেটি ভাৰতীয় সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হ'ব।

২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে অহা কিছু বছৰৰ বাবে ভাৰতৰ শিক্ষা বিকাশৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব।

১৪.৩.১ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ দৃষ্টি, প্ৰেৰণ, লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ

দৃষ্টি ঃ ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে গুণমান বিশিষ্ট অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ কল্পনা কৰিছিল আৰু সকলোৰে বাবে জীৱনযোৱা শিক্ষা সম্ভৱ হোৱাটো বিচাৰিছিল, আৰু লগতে জ্ঞান, দক্ষতা, মনোভাব আৰু মূল্যবোধ সম্পন্ন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী জন্ম দিব বিচাৰিছিল, যাতে এইসকল লোকে উৎপাদনশীল জীৱন-যাপন কৰাৰ লগতে দেশৰ বিকাশমূলক প্ৰক্ৰিয়াত অংশগ্ৰহণ কৰিব পাৰে, দ্ৰুত পৰিৱৰ্তনশীলতা, বিশ্বায়নৰ জ্ঞান অন্বেষিত সমাজত ভাগ ল'ব পাৰে।

প্ৰেৰণ ঃ

- শিশু, যুৱক-যুৱতী আৰু প্ৰাপ্তবয়স্কসকলক ন্যায়সংগত, অন্তৰ্ভুক্তিকৃত আৰু গুণমান বিশিষ্ট শিক্ষা আৰু জীৱনযোৱা শিক্ষাৰ সুবিধা নিশ্চিত কৰা আৰু দেশৰ মানৰ সামৰ্থক সম্পূৰ্ণ, ন্যায়সংগত আৰু উৎকৰ্ষতা প্ৰদান কৰা।
- স্কুল আৰু উচ্চ শিক্ষা লগতে প্ৰাপ্তবয়স্ক শিক্ষা কাৰ্যসূচীয়ে শিশু, যুৱক আৰু প্ৰাপ্তবয়স্কসকলৰ মাজত ভাৰতৰ ঐতিহ্যময় গৌৰৱোজ্জ্বল অতীত, মহান পৰম্পৰা আৰু দায়িত্বশীল নাগৰিকত্ব, শান্তি, সহ্য, ধৰ্মনিৰপেক্ষ, ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতি, সামাজিক ঐক্যতা আৰু সকলো ধৰ্মৰ প্ৰতি সন্মান লগতে সাৰ্বজনীন মূল্যবোধ যিয়ে বিশ্বৰ নাগৰিক হিচাবে আৰু উপযুক্ত বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰে।
- গুণমান বিশিষ্ট শিক্ষাত অধিক গুৰুত্ব দিব লাগে। পাঠ্যক্ৰম, শিক্ষন সামগ্ৰী, শিক্ষণ নীতিৰ প্ৰক্ৰিয়া, শিক্ষণৰ মূল্যায়ন, শিক্ষকৰ গুণ আৰু পাৰদৰ্শিতা, আনুষ্ঠানিক নেতৃত্ব আৰু পৰিচালনা আদিবোৰ দিশৰ সংশোধন কৰিব লাগে যাতে ছাত্ৰ-

ছাত্ৰীসকলে শিক্ষাৰ সকলো স্তৰতে বিশেষ শিক্ষন ফলাফল লাভ কৰে, (জ্ঞান, দক্ষতা, মনোভাব আৰু মূল্যবোধ) যিবোৰ উৎপাদনশীল জীৱন, দেশৰ উন্নয়নমূলক কামত অংশগ্ৰহণ, বিশ্বায়ণৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ প্ৰতি প্ৰতিক্ৰিয়া কৰা আদিবোৰ কাৰ্য কৰিবৰ বাবে প্ৰয়োজন।

- প্ৰত্যেক শিক্ষাৰ্থীৰ বাবে সম্পৰ্কিত দক্ষতা, প্ৰযুক্তি আৰু বৃত্তিমূলক দক্ষতা অন্তৰ্ভুক্ত থাকে, কাম আৰু উদ্যমশীলতা আৰু লগতে মুখস্থৰ সলনি দক্ষতা আৰু সমৰ্থ আৰু যিবোৰে তেওঁলোকক অধিক সৃজনশীল আৰু উদ্ভাৱনমূলক কৰি তোলে, জটিল চিন্তা, উপযুক্ত যোগাযোগ, স্বাধীনভাৱে সমস্যা সমাধান আদি, যাৰ জৰিয়তে ৰাষ্ট্ৰীয় বিকাশ প্ৰক্ৰিয়াত অৰিহণা যোগাবলৈ সক্ষম হয়।

লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ

ইয়াৰ সামগ্ৰিক লক্ষ্য হৈছে গুণমান সম্পন্ন শিক্ষা প্ৰদান আৰু ভাৰতৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ যোগ্যতা উন্নত পৰ্যায়ৰ কৰা, স্কুল আৰু উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাই সৃষ্টি কৰা ব্যক্তিসকলৰ নিয়োগ উন্নত কৰা ন্যায় সংগত শিক্ষাৰ সুবিধা প্ৰদান, শৈশৱৰ পৰা মাজৰ কাৰ্যালয়ৰ (tertiary education) শিক্ষা, প্ৰযুক্তি আৰু বৃত্তীয় শিক্ষা আৰু প্ৰশিক্ষণ অন্তৰ্ভূক্তকৰণ জীৱনযোৱা শিক্ষাৰ সুবিধা আৰু সমাজৰ যাতে সকলো স্তৰৰ লোকে শিক্ষাৰ সুবিধা পায় সেয়া সম্ভৱ কৰি তোলা।

দৃষ্টি আৰু প্ৰেৰণসমূহ পূৰণ কৰাৰ বাবে শিক্ষাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যসমূহ হৈছে এনেধৰণৰ—

- বাল্যকালৰ আগৰ কালছোৱাৰ শিক্ষা সেৱা বিস্তাৰৰ বাবে সকলো প্ৰাক্ স্কুল স্তৰৰ শিশুৰ যাৰ বয়স ৪-৫ বছৰৰ ভিতৰত তেওঁলোকে শিক্ষণ আৰু প্ৰয়োজনীয় বিকাশমূলক প্ৰস্তুতিৰ দ্বাৰা যাতে প্ৰাথমিক স্তৰৰ উপযুক্ততা লাভ কৰিব পাৰে তাৰ ব্যৱস্থা কৰা।

  এই ক্ষেত্ৰত বিশেষভাৱে সমাজৰ পিছপৰা শ্ৰেণীৰ লোকৰ শিশুসকলক গুৰুত্ব দিব লাগে।

- সাৰ্বজনীন প্ৰাথমিক আৰু মাধ্যমিক শিক্ষা লাভ কৰা আৰু এইটো চাব লাগে যে মাধ্যমিক শিক্ষা সমাপ্ত কৰাবোৰে যাতে উচ্চ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সুবিধা লাভ কৰে আৰু সকলো উচ্চতৰ মাধ্যমিক উত্তীৰ্ণসকলে উচ্চ শিক্ষা আহৰণৰ ন্যায়সংগত সুবিধা পাব লাগে। নামভৰ্তি কৰা সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যাতে সফলতাৰে তেওঁলোকৰ শিক্ষা সমাপ্ত কৰি আশা কৰা মতে শিক্ষণ ফলাফল লাভ কৰে তাক নিশ্চিত কৰা।

- শিক্ষাৰ সকলো কাৰ্যসূচী যাতে সহজলভ্য, অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ আৰু প্ৰতিক্ৰিয়াশীল হয় তাক সম্ভৱ কৰা, বিভিন্ন দলৰ শিশুৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু সমাজৰ পিছপৰা

শ্ৰেণীৰ লোকৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওপৰত প্ৰাধান্য দিব লাগে, বিশেষকৈ শিশু, কিশোৰ-কিশোলী আৰু বিশেষভাৱে সক্ষম যুৱক-যুৱতী সকলোৱে যাতে শিক্ষাত নামভৰ্তি কৰে তাক সুনিশ্চিত কৰি বঞ্চিত শিক্ষণ ফলাফল প্ৰদান কৰা।

- সামাজিক, ধৰ্মীয় আৰু লিংগ বিষয়ক ব্যৱধান আঁতৰোৱা আৰু লিংগ সমতা, ছোৱালী আৰু মহিলা সবলীকৰণ সমগ্ৰ শিক্ষণ ব্যৱস্থাতে কৰিব লাগে।
- দক্ষতা বিকাশৰ সুবিধা বিস্তাৰ কৰিব লাগে আৰু ডেকা আৰু প্ৰাপ্তবয়স্ক সকলক জীৱন আৰু কৰ্ম-সমৰ্থৰ বাবে সুবিধা দিব লাগে, নিয়োগৰ বাবে সুবিধা দিয়াৰ লগতে নিয়োগৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় প্ৰযুক্তি আৰু বৃত্তীয় দক্ষতাক অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে আৰু এই পৰিৱৰ্তনশীল পৃথিৱীৰ ক্ষেত্ৰত খাপ খুৱাকৈ কৰ্ম আৰু উদ্যোগীকৰণৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে।
- আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ বাহিৰত থকা যুৱক-যুৱতী (১৫-২৪ বছৰ) আৰু প্ৰাপ্তবয়স্ক লোক (১৫ বছৰ আৰু তাৰ ওপৰৰ), যিসকলে অনানুষ্ঠানিক অৰ্থনীতিত জড়িত হৈ আছে তেনেসকলক নিয়োগৰ বাবে দক্ষতা বিকাশৰ সুবিধা দিব লাগে।
- মধ্যৱৰ্তী শিক্ষা সম্ভৱ কৰিবলৈ উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ সংশোধন কৰিব লাগে, য'ত প্ৰযুক্তি আৰু বৃত্তিগত শিক্ষা অন্তৰ্ভুক্ত, উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰিবলৈ ঠেক দলীয় অসমতা, শিক্ষণ আৰু গৱেষণাৰ উন্নতকৰণ, উদ্ভাৱনমূলক আৰু সকলো উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানত নতুন জ্ঞানৰ সুবিধাকৰণ, নামভৰ্তিকৰণ, শিক্ষক প্ৰশিক্ষণ, সকলোৰে যাতে শিক্ষণ সুবিধা লাভ কৰে তাৰ নিশ্চিতকৰণ।
- শিক্ষাত তথ্য আৰু যোগাযোগ প্ৰযুক্তিৰ একত্ৰীকৰণ, বিশেষভাৱে শিক্ষা লাভ কৰিবলৈ, শিক্ষণ-শিকন প্ৰক্ৰিয়াৰ গুণমান উন্নত কৰিবলৈ, শিক্ষক প্ৰশিক্ষণ আৰু শৈক্ষিক পৰিকল্পনা আৰু পৰিচালনাৰ উন্নীতকৰণ।
- শিক্ষকৰ বিকাশ আৰু পৰিচালনা ব্যৱস্থা, ইয়াত শিক্ষকৰ বৃত্তিগত বিকাশো অন্তৰ্ভুক্ত, এইবোৰ সংশোধন কৰি অৰ্হতা সম্পন্ন আৰু সমৰ্থবান শিক্ষকৰ যোগান ধৰা আৰু শিক্ষকৰ বাবে বৃত্তিগত মানদণ্ড ধাৰ্য কৰিব লাগে।
- সকলো যুৱক-যুৱতী, অতি কমেও ৯০% প্ৰাপ্তবয়স্কলোক, পুৰুষ আৰু মহিলা উভয়ে প্ৰাপ্তবয়স্ক শিক্ষা কাৰ্যসূচীৰ দ্বাৰা ধাৰ্য কৰা সাংখ্যিক দক্ষতা আৰু স্বাক্ষৰতা অৰ্জন কৰিব লাগে।
- আনুষ্ঠানিকভাৱে প্ৰতিক্ৰিয়াশীল, অংশগ্ৰহণকাৰী আৰু দায়িত্বশীল শৈক্ষিক ব্যৱস্থাৰ পৰিকল্পনা, শাসন আৰু পৰিচালনা আৰু শৈক্ষিক পৰিকল্পনা আৰু পৰিচালনাৰ গঠন যাতে শিক্ষাৰ ৰাষ্ট্ৰীয়, উপ-ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু স্থানীয় পৰ্যায়ত হয় তাক নিশ্চিত কৰিব লাগিব আৰু বৰ্তমানৰ শৈক্ষিক অগ্ৰাধিকাৰৰ প্ৰতি সজাগ আৰু বিস্তৃত শিক্ষা খণ্ডৰ চাহিদাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব লাগিব।

- পেশাগত আৰু আনুষ্ঠানিক নেতৃত্বৰ সমর্থৰ ওপৰত প্রাধান্য, শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত নেতৃত্ব, ৰাষ্ট্রীয়, উপ-ৰাষ্ট্রীয় আৰু আনুষ্ঠানিক পর্যায়ত যাতে উন্নত হয় সেইটো নিশ্চিত কৰা, শিক্ষাক্ষেত্রৰ প্রাধান্য আৰু চাহিদা যাতে বিস্তাৰিত হয়।
- শৈক্ষিক বিকাশৰ কার্যসূচীৰ বৃদ্ধি আৰু অর্থ প্রয়োগ উপযুক্তভাৱে ধার্য্য কৰিব লাগে।

ভৱিষ্যত শিক্ষা কার্যসূচীৰ নির্দেশনা জীৱনযোৱা আৰু শাখাৰ পৰিপ্রেক্ষিতত ধার্য্য কৰিব লাগে। এই নীতিয়ে শিক্ষাৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰি শিক্ষার্থীৰ পচন্দ আৰু সমর্থ অনুযায়ী বিভিন্ন পথৰ সুবিধা প্রদান কৰে আৰু কর্মৰ পৃথিৱীৰ দক্ষতা অনুযায়ী শিক্ষার্থীয়ে আনুষ্ঠানিক, অগতানুগতিক আৰু মুক্ত আৰু দূ�ৰত্ব শিক্ষাৰ দ্বাৰা যাতে স্বীকৃতি আৰু মানপত্র পায় তাৰ ব্যৱস্থা কৰা।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ ভাৰতবর্ষৰ নতুন প্রজন্মৰ নিয়োগৰ সৈতে জড়িত ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ দুটা উদ্দেশ্য লিখক।

.....

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতিৰ কিছুমান প্রেৰণ উল্লেখ কৰক।

.....

.....

১৪.৩.২ নীতিৰ কাঠামোৰ (Framework) নির্বাচিত দিশসমূহ

শিক্ষাৰ আগৰ নীতিসমূহে লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যবোৰ স্পষ্ট কৰিছে। কিন্তু ইয়াৰ বহুতখিনি সম্পূর্ণভাৱে অনুভৱ কৰা হোৱা নাই। যদিও ভাৰতবর্ষই শিক্ষাৰ সকলো স্তৰত সুবিধা বৃদ্ধি আৰু অংশগ্রহণেৰে উল্লেখযোগ্য প্রগতি লাভ কৰিছে, কিন্তু শিক্ষাৰ সামগ্রীক ছবিখন মিশ্রিত আৰু কিছুমান দিশত প্রত্যাহ্বান আছে যেনে- শিক্ষাৰ সুবিধা আৰু অংশগ্রহণ, প্রদান কৰা শিক্ষাৰ গুণমান, শিক্ষাৰ ন্যায়, সমর্থতা, শাসন আৰু পৰিচালনা ব্যৱস্থা, গৱেষণা আৰু বিকাশ, অর্থনৈতিক প্রতিবন্ধকতা, শিক্ষা বিকাশৰ বাবে বিশ্বজনীন মতামত ইত্যাদি যিবোৰ দিশক ভাৰতৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্রত প্রধান প্রত্যাহ্বান হিচাবে ধৰা হয়। পৰিৱর্তন বিচৰাৰ সন্ধিক্ষণত; এতিয়াও কিন্তু সুবিধা, অন্তর্ভুক্তি আৰু উৎকর্ষতাৰ বিভিন্ন ধৰণৰ প্রত্যাহ্বানৰ এক সমাধান বা প্রতিকাৰ বিচাৰি উলিয়াব পৰা নাই। যিহেতু আমাৰ দেশ ইতিমধ্যে সুবিধা বিস্তৃতকৰণ আৰু অন্তর্ভুক্তিৰ বৃদ্ধিৰ সাক্ষী সেয়েহে এই নীতিৰ প্রধান লক্ষ্য হৈছে গুণমান বিশিষ্ট শিক্ষা প্রদান কৰা আৰু নিয়োগৰ ক্ষেত্রটো যথেষ্ট গুৰুত্ব দিব লাগে। বিশ্বায়ণৰ বিভিন্ন পৰিৱর্তন আৰু প্রযুক্তিৰ অগ্রগতিৰ ফলত কিছুমান নতুন দিশে উদ্দেশ্যবোৰ অনুভৱ কৰাত সহায় কৰে।

চৰকাৰী কেন্দ্ৰীয়, ৰাজ্যিক/কেন্দ্ৰীয়শাসিত অঞ্চল আৰু স্থানীয়ভাৱে কিছুমান চিনাক্ত অঞ্চলক কার্যৰ কাঠামো প্ৰয়োগৰ কৌশলৰ নির্দেশনা দিয়া হয়। বিশেষকৈ, ৰাজ্যিক আৰু স্থানীয় চৰকাৰক তেওঁলোকৰ কৌশল বা কার্য পৰিকল্পনা ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ দ্বাৰা কৰিব দিয়া হ'ব।

সামগ্ৰিকভাৱে ২০১৬ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে ভাৰতৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ সৈতে জড়িত বিভিন্ন দিশত পৰামর্শ আগবঢ়াইছে। ইয়াত, ২০১৬ চনৰ NEPয়ে নির্বাচন কৰা প্ৰধান কার্যবোৰৰ পৰামর্শসমূহ আলোচনা কৰা হ'ব।

প্ৰাক্-স্কুলীয়া শিক্ষা ঃ

- শিশু আৰু মহিলা বিকাশ মন্ত্ৰালয়ৰ সহযোগত ৪ৰ পৰা ৫ বছৰ বয়সৰ শিশুৰ বাবে প্ৰাক্-স্কুলীয়া শিক্ষাৰ কার্যসূচীক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হয়।
- বর্তমান, ICDSৰ অধীনৰ অংগনৱাদীসকলক প্ৰাক্-স্কুলীয়া শিক্ষাৰ বাবে ভালদৰে সুবিধা প্ৰদান কৰা হোৱা নাই। অংগনৱাড়ীৰ অধীনৰ প্ৰাক্-স্কুলৰ সুবিধা বঢ়াবলৈ পদক্ষেপ হাতত লৈ পাঠ্যক্ৰম কাঠামো প্ৰস্তুত কৰি শিক্ষণ সামগ্ৰী যোগান ধৰিব লাগিব। এবছৰৰ ভিতৰত অংগনৱাদী কর্মীসকলক প্ৰশিক্ষণ দিব লাগিব।
- ৰাজ্য চৰকাৰসমূহে প্ৰাক্-প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বাবে শিক্ষক প্ৰস্তুত কৰিব, তেওঁলোকৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় প্ৰাক্ আৰু চাকৰিকালীন প্ৰশিক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব। অংগনৱাদীৰ পৰা প্ৰাক্-প্ৰাথমিক স্কুললৈ ক্ৰমান্বয়ে আৰু সুবিধাজনকভাৱে পৰিৱর্তন কৰি, প্ৰত্যেক ৰাজ্যই সময় অনুযায়ী ইয়াক প্ৰৱর্তন কৰিব লাগিব।
- সময়ত, সকলো প্ৰাথমিক স্কুলে প্ৰাক্-প্ৰাথমিক শিক্ষাক সামৰি ল'ব। ইয়াৰ বাবে অংগনৱাদীসমূহ স্কুলৰ সীমাৰ ভিতৰত বা ওচৰত স্থাপন কৰা হ'ব।
- ব্যক্তিগত খণ্ডৰ প্ৰাক্-প্ৰাথমিক স্কুলৰ নিয়মিত পৰিদর্শনৰ বাবে নীতি-নিয়ম আৰু পৰিদর্শকৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব।

শিশুৰ অধিকাৰ আৰু কৈশোৰৰ শিক্ষাৰ সুৰক্ষা ঃ

স্কুলৰ আৰু শিশুৰ নিৰাপত্তাৰ বাবে কাঠামো আৰু নির্দেশনা নীতি ধার্য্য কৰা হ'ব আৰু স্কুলৰ পঞ্জীয়ন আৰু স্বীকৃতিৰ বাবে ---- অর্হতাসম্পন্ন চর্ত ধার্য্য কৰা হ'ব।

- শিশুৰ অধিকাৰৰ সৈতে সম্পর্কিত আইন, নীতি-নিয়ম ইত্যাদিৰ প্ৰতি প্ৰত্যেক অধ্যক্ষ আৰু শিক্ষক সচেতন হ'ব লাগিব আৰু শিক্ষক শিক্ষা/প্ৰশিক্ষণ কার্যসূচী আৰু পুনৰুদ্দীপন পাঠ্যক্ৰমৰ দ্বাৰা শিশুৰ অধিকাৰ তৎপৰ দিশবোৰৰ বিষয়ে অৱগত হ'ব লাগিব।
- কৈশোৰৰ শিক্ষা কার্যসূচী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় জনসংখ্যা শিক্ষা কার্যসূচীক একত্ৰিত কৰি পর্যায় ক্ৰমে স্কুলৰ পাঠ্যক্ৰমৰ সৈতে একত্ৰিত কৰা হ'ব।

- মাধ্যমিক স্কুলৰ শিক্ষকৰ প্ৰাক্ আৰু চাকৰিকালীন প্ৰশিক্ষণত কৈশোৰৰ শিক্ষাক অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগিব।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক আৰু অভিভাৱকৰ উপকাৰৰ বাবে শিশুৰ অধিকাৰৰ আত্মশিক্ষাৰ বাবে অনলাইন কাৰ্যসূচীৰ বিকাশ কৰিব লাগে।
- স্কুলে প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত পৰামৰ্শদাতাক নিয়োগ কৰি অভিভাৱক আৰু শিক্ষকসকলক কিশোৰ/কিশোৰীসকলে সন্মুখীন হোৱা সমস্যাসমূহৰ বিষয়ে উপযুক্তভাৱে উপদেশ দিবলৈ দিব।

স্কুলীয়া শিক্ষাৰ শিক্ষণ ফলাফল ঃ

- বৰ্তমানৰ আৱদ্ধকৰণ নোহোৱা নীতি সংশোধন কৰিব লাগিব, যিহেতু ই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বিদ্যায়তনিক পাৰদৰ্শিতাত প্ৰভাৱ পেলায়। পঞ্চম শ্ৰেণীলৈ আৱদ্ধকৰণ নোহোৱা নীতি সীমাৱদ্ধ ৰাখিব লাগে আৰু উচ্চ প্ৰাথমিকস্তৰলৈ আৱদ্ধকৰণ ৰাখিব লাগে। বিদ্যায়তনিকভাৱে দুৰ্বল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক চিনাক্ত কৰিব লাগে, প্ৰতিকাৰমূলক নিৰ্দেশনা প্ৰয়োগেৰে স্কুলত অবিৰত মূল্যায়নৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে।
- স্কুলৰ শিকনৰ মানদণ্ড উন্নত কৰিবলৈ প্ৰভাৱশালী পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিব লাগে, বিশেষ বিদ্যায়তনিক সমৰ্থন আগবঢ়াব লাগে, ই সম্পদসমূহকে ধৰি জ্ঞানৰ বহু বিকল্প উৎসৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে।

স্কুলীয়া শিক্ষা ঃ

- প্ৰত্যেক ৰাজ্যই উপযুক্ত ব্যৱস্থাৰে কম ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থকা আৰু দুৰ্বল আন্তঃগাঁথনিৰ স্কুলবোৰ চিনাক্ত কৰি উলিয়াব লাগে। যদি সম্ভৱ হয়, বৰ্তমানৰ অকলে থাকিব নোৱাৰা স্কুলবোৰক আন স্কুলৰ সৈতে সংযোগ কৰি মানৱ, শাৰীৰিক আৰু আন্তঃগাঁথনি সম্পদ, ভাল বিদ্যায়তনিক পাৰদৰ্শিতা আৰু উপযুক্ত পৰিচালনাৰ সুবিধা দিব লাগে।
- চৰকাৰী সাহায্য প্ৰাপ্ত সংখ্যালঘুৰ অনুষ্ঠান (ধৰ্মীয় আৰু ভাষা) শিক্ষাৰ অধিকাৰ আইনৰ ১২ (১) C দফা অনুসৰি বিস্তৃত কৰিব লাগে, আৰ্থিকভাৱে দুখীয়াসকলৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত পৰীক্ষা কৰিব লাগে।
- মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাক সামৰি ল'ব পৰাকৈ ৰাজ্য শিক্ষাৰ অধিকাৰ আইনক বিস্তৃত কৰি তুলিব লাগে।
- কেন্দ্ৰীয় বিদ্যালয়, জৱাহৰ নৱোদয় বিদ্যালয় আৰু কস্তুৰবা গান্ধী বালিকা বিদ্যালয়সমূহক উন্নীতকৰণ কৰিব লাগে, য'ত সম্ভৱ হয়, শৈক্ষিকভাৱে পিছপৰা অঞ্চলক অগ্ৰাধিকাৰ দিব লাগে।
- বিদ্যালয় অৰ্ধসমাপ্ত কৰা আৰু কৰ্মৰত শিশুসকলৰ বাবে আনুষ্ঠানিক বিদ্যালয়ত উপস্থিত নথকাকৈ মুক্ত বিদ্যালয়ৰ যোগেদি শিক্ষাৰ সুবিধা প্ৰদান কৰা।

- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰকৃত সমৰ্থ আৰু আগ্ৰহৰ দিশ নিৰ্ণয় কৰিবলৈ বিদ্যায়তনিক প্ৰৱণতা পৰীক্ষা অনুষ্ঠিত কৰিব লাগে। এনেধৰণৰ সুবিধাবোৰ পাবলৈ স্কুলত নিৰ্দেশক নিযুক্তি দিব লাগে আৰু হেল্প লাইনৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে, ইয়াৰ জৰিয়তে বিশেষ শিক্ষাৰ প্ৰয়োজন থকা, শিশু, পিছপৰা শিক্ষাৰ্থীক সহায় কৰা, উপযুক্ত পাঠ্যক্ৰম নিৰ্বাচন য'ত বৃত্তীয় কৌশল ভিত্তিক কাৰ্যসূচী থাকে, আৰু মাধ্যমিক আৰু উচ্চ মাধ্যমিক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক তেওঁলোকৰ সংশ্লিষ্ট নিয়োগৰ সুবিধাসমূহৰ বিষয়ে অবগত কৰিব লাগে।

পাঠ্যক্ৰম পুনৰ গঠন আৰু পৰীক্ষা সংশোধন ঃ

- বৰ্তমানৰ আশা পূৰণ কৰা আৰু সামাজিক ঐক্যতা, ধৰ্মীয় অনুভূতি আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতিৰ বাবে পাঠ্যক্ৰমৰ সংশোধন কৰা হ'ব। পাঠ্যক্ৰম ফলাফল ভিত্তিক হোৱাৰ লগতে ইয়াৰ লক্ষ্য জীৱন-দক্ষতা সম্পন্ন শিক্ষাৰে যিকোনো পৰিৱেশত খাপ খাব পৰাকৈ শিক্ষাৰ্থীৰ সামগ্ৰিক বিকাশ সাধন কৰা হোৱা উচিত। সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে মৌলিক কৰ্তব্য আৰু অধিকাৰ দুয়োটাৰে শিক্ষা দিয়া উচিত যাতে তেওঁলোক নিজৰ দেশৰ লগতে পৃথিৱীৰ একোগৰাকী দায়িত্বশীল নাগৰিক হ'ব পাৰে।
- ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা, গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ (NCERT) স্কুলীয়া শিক্ষাৰ নিম্নগামী দিশৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব আৰু পাঠ্যক্ৰম আৰু শিক্ষণ নীতি মুখস্ত বিদ্যাৰ পৰা আঁতৰাই শিক্ষাৰ বাবে উপযুক্ত পদ্ধতিৰ ক্ষেত্ৰত উৎসাহ যোগাব।
- বিজ্ঞান, গণিত আৰু ইংৰাজী বিষয়ৰ বাবে, ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত একেধৰণৰ পাঠ্যক্ৰম প্ৰস্তুত কৰা হ'ব। অন্য বিষয়বোৰৰ ক্ষেত্ৰত, যেনে- সমাজ বিজ্ঞান আদিৰ এটা অংশৰ পাঠ্যক্ৰম দেশৰ সকলো ঠাইতে একে হ'ব।
- এইটো আমি ভালদৰে জানো যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিজ্ঞানৰ ধাৰণাসমূহ নিৰ্দেশনা আৰু গৱেষণাগাৰৰ পৰীক্ষা দ্বাৰা ভালদৰে বুজি পায়। সেইবাবে বিজ্ঞান শিক্ষাৰ বাবে চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ পৰা ক্ৰমান্বয়ে ব্যৱহাৰিক উপাদানসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হ'ব।
- সামাজিক বৈষম্য আঁতৰ কৰিবলৈ পাঠ্যক্ৰমত সামাজিক ন্যায় আৰু আইনগত প্ৰতিকাৰ সামৰি লোৱা হ'ব। পাঠ্যক্ৰম আৰু পাঠ্যপুথি বিকাশৰ প্ৰণেতাসকলে এইটো কয় যে পাঠ্যক্ৰমে সংহতিহে গঢ়ি তোলে, ইয়াত কোনোধৰণৰ বৈষম্যমূলক তথ্য/ঘটনা অন্তৰ্ভুক্ত কৰা নহয়, যেনে- লিংগ, অসমৰ্থতা, জাতি, ধৰ্ম আদি বিষয়ৰ বৈষম্যমূলক তথ্যবোৰ সন্নিবিষ্ট কৰা নহয়। নাগৰিকত্বৰ শিক্ষা, শান্তি শিক্ষা, চৰিত্ৰ গঠন, আইন আৰু সাংবিধানিক শিক্ষা, অৰ্থনৈতিক শিক্ষা, পৰিৱেশৰ শিক্ষা আৰু অন্য কিছুমান মৌলিক দিশসমূহ বিষয় বস্তুত সন্নিবিষ্ট কৰা উচিত।
- পৰীক্ষাৰ দ্বাৰা বিস্তৃত সচেতনতা, বুজা শক্তি আৰু বোধ, সমস্যা সমাধানৰ উচ্চখাপৰ কৌশল আদি চোৱা হয়, কেৱল পাঠ্যপুথিৰ সামগ্ৰী চোৱা নহয়।

স্বাক্ষৰতা আৰু জীৱনব্যাপী শিক্ষা ঃ

- বৰ্তমান প্ৰচলিত গঠন, শীৰ্ষত থকা ৰাষ্ট্ৰীয় স্বাক্ষৰতা মিচন, ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ ৰাজ্যিক স্বাক্ষৰতা মিচন আৰু জিলাত লোক শিক্ষা সমিতি, ব্লক আৰু গাঁও পঞ্চায়ত আৰু সম্পদ সমৰ্থন কমিটী ইত্যাদিবোৰক পুনৰ গঠন কৰি সাৰ্বজনীন স্বাক্ষৰতা লক্ষ্যত উপনীত হ'ব পৰাকৈ শক্তিশালী কৰি তুলিব লাগে। ৰাজ্যসমূহে সাৰ্বজনীন স্বাক্ষৰতাত উপনীত হ'বলৈ জিলাবোৰত কাৰ্য পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰিব।
- প্ৰাপ্তবয়স্ক স্বাক্ষৰতা কাৰ্যসূচী দক্ষতা বিকাশ আৰু গাণনিক, অৰ্থনৈতিক আৰু আইন স্বাক্ষৰতা প্ৰদান কৰিব লাগে।

শিক্ষাত দক্ষতা আৰু নিয়োগ ঃ

- বিদ্যালয় আৰু উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাত দক্ষতা বিকাশ কাৰ্যসূচী পুনৰীক্ষণৰ দ্বাৰা আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উপযুক্তভাৱে নিয়োগ কৰিব পাৰি। কিন্তু তেওঁলোকক উদ্যোগ সংক্ৰান্তীয় দক্ষতাত সহায় কৰিব লাগে।
- ২৫% স্কুল আৰু উচ্চ শিক্ষা অনুষ্ঠানবোৰত ৰাষ্ট্ৰীয় দক্ষতা বিকাশ আৰু ২০১৫ চনৰ উদ্যোগিক নীতিৰ দক্ষতা বিকাশ কাৰ্যসূচী একত্ৰীকৰণ কৰা হয়।
- বৰ্তমানৰ মাধ্যমিক, উচ্চ শিক্ষা আৰু প্ৰযুক্তিক শিক্ষাৰ দক্ষতা ভিত্তিক কাৰ্যসূচী NSQF জৰিয়তে একত্ৰীকৰণ কৰা হ'ব। শিক্ষা প্ৰধান সূতিৰ সৈতে, ইয়াৰ দ্বাৰা বৃহৎ সামাজিক গ্ৰহণযোগ্যতা লগতে আনুভূমিক আৰু উলম্ব গতিশীলতাও বৃদ্ধি পাব। অনুষ্ঠানৰ আহিলাৰ গঠন বহুবিকল্প অন্তৰ্ভুক্তি আৰু বহিঃ বিকল্প দ্বাৰা দক্ষতাৰ মানপত্ৰ, ক্ৰেডিট বেংক ব্যৱস্থা, ক্ৰেডিটৰ বদলিকৰণৰ আনুষ্ঠানিক সহযোগিতা, ৰাষ্ট্ৰীয় বৃত্তীয় মানদণ্ডভিত্তিক দক্ষতাৰ বিতৰণ ৰাষ্ট্ৰীয় পঞ্জীকৰণ আৰু ফলাফল ভিত্তিক মূল্যায়ণ।
- মূল্যায়ণ আৰু আগতীয়া শিক্ষণ চিনাক্তকৰণৰ বিকাশৰ কোনো আহিলা নাই। যিসকল আনুষ্ঠানিক শিক্ষা আৰু প্ৰশিক্ষণ নেথাকে, কিন্তু প্ৰমাণ-পত্ৰ নাথাকিলেও দক্ষতা থাকে, এনে পাৰ্থক্য অতিক্ৰম কৰিবলৈ, এবছৰৰ ভিতৰত চৰকাৰে তেনে ক্ষেত্ৰত মূল্যায়ণ নিৰ্ণয় কৰি সেইসকলক দক্ষতা প্ৰমাণ-পত্ৰ দিব লাগিব।

শিক্ষাত তথ্য আৰু প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰ (ICT) ব্যৱহাৰ ঃ

- শিক্ষকৰ শিক্ষণৰ পাঠ্যক্ৰমত ICTক এক আহিলা হিচাবে অন্তৰ্ভুক্ত কৰি শিক্ষণ-শিকন প্ৰক্ৰিয়া আগবঢ়াই নিব লাগে।
- স্কুলত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তিকৰণৰ সময়ৰ পৰা স্কুল এৰালৈকে সকলো নথিপত্ৰ অনলাইন যোগে থকাটো বাধ্যতামূলক হ'ব লাগে।

- শিক্ষক আৰু ছাত্ৰৰ উপস্থিতি, শিক্ষক আৰু স্কুলৰ প্ৰশাসন পাৰদৰ্শিতাৰ মূল্যায়ণ, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পাৰদৰ্শিতা আৰু কিছুমান প্ৰশাসনিক কাৰ্য যেনে- তথ্য সংৰক্ষণ আৰু গাণনিক আদিৰ বাবে যোগাযোগ প্ৰযুক্তি ভিত্তিক প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা পৰিদৰ্শন কৰা হ'ব।

উচ্চশিক্ষাৰ শাসনৰ সংশোধনঃ

- প্ৰত্যেক পাঁচ বছৰৰ মূৰত বিদ্যাতনিক বিশেষজ্ঞক অন্তৰ্ভূক্ত কৰি এখন শিক্ষা আয়োগ গঠন কৰা হ'ব, এই আয়োগে মানৱ সম্পদ বিকাশ মন্ত্ৰালয়ক নতুন জ্ঞানৰ দিশ/শাখা/বিভাগ উদ্ভাৱন কৰাত লগতে শিক্ষণ,পাঠ্যক্ৰম আৰু মূল্যায়ণৰ সংশোধন কৰাত সহায় কৰিব। ইয়াৰ জৰিয়তে বিশ্বায়ণৰ পৰিবৰ্তনশীল পৰিবেশ আৰু ৰাষ্টীয় আশা পূৰণত সহায়ক হ'ব।
- উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ পৰিচালনা সমিতিত বিভিন্ন ধৰণৰ সংশ্লিষ্ট ব্যক্তি সন্নিবিষ্ট কৰা হ'ব, য'ত উদ্যোগ আৰু পুৰণি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়েও প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব। এনে ধৰণৰ কমিটি গঠন কৰোতে উপযুক্ত নীতি-নিয়ম অনুকৰণ কৰা হ'ব আৰু সকলোবোৰ দিশ স্বচ্চ হ'ব।
- বিশ্ববিদ্যালয় ব্যৱস্থাত স্নাতক, স্নাতকোত্তৰ আৰু গৱেষণা অধ্যয়ণৰ সৈতে একত্ৰিতকৰণৰ চেষ্টা কৰা হ'ব, শিক্ষক সকলো স্নাতক আৰু স্নাতকোত্তৰ দুয়োটা পৰ্যায়তে শিক্ষা দিলে শিকন আৰু গৱেষণাৰ মাজত সম্পৰ্ক উন্নীত হ'ব। বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ প্ৰকৃতি বহু-এক বিভাগীয় নহৈ বহু বিকল্পীয় কৰা হ'ব।
- ৰাজ্যই আগৰ ১৯৬৮ আৰু ১৯৮৬/৯২ চনৰ শিক্ষণ নীতি প্ৰয়োগ কৰি ভাৰতীয় শিক্ষা সেৱা (IES) সৃষ্টি কৰিব লাগিব, যিবোৰ বৰ্তমানৰ নীতি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।
- কেন্দ্ৰত পৃথক শিক্ষা পৰিচালনা কমিটি স্থাপন কৰা হ'ব আৰু ৰাজ্যবোৰত চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে লগতে ব্যক্তিগত স্কুল - অনুষ্ঠানৰ বিৰুদ্ধে এজাহাৰ দিব পাৰিব। এই কমিটিখন অৱসৰ প্ৰাপ্ত উচ্চ ন্যায়লয়ৰ ন্যায়াধীশে পৰিচালনা কৰিব। কমিটিখনৰ হাতত গোচৰৰ বাবে সমগ্ৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ গোচৰ নিস্পত্তি কৰণৰ ক্ষমতা থাকিব।
- ছাত্ৰ একতা সভাই হাতত লোৱা গণতন্ত্ৰ আৰু গণতান্ত্ৰিক ব্যৱস্থাক শক্তিশালী কৰা, তৰ্ক, আলোচনা, শাসন প্ৰক্ৰিয়া আৰু চিন্তাৰ দিশবোৰক ইতিবাচক ভাবে চৰকাৰে উৎসাহিত কৰিব।
- উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানৰ য'ত উৎকৰ্ষ সাধনৰ বাবে মানদণ্ড ভিত্তিক-অৰ্থ প্ৰদান, সম্পাদন কৰা কাৰ্য্যৰ বাবে পুৰস্কাৰ আদিৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব।

মুক্ত আৰু দূৰত্ব শিক্ষণ আৰু MOOCs ঃ

- ODL/MOOC ব্যৱস্থাৰ উন্নীতকৰণ, সমন্বয়ৰক্ষণ, নীতি-নিয়ম, মানদণ্ড বজাই ৰাখিবলৈ এখন স্বায়ত্ব শাসিত কমিটি গঠন কৰা হ'ব। ই ODL/MOOC উপযুক্ত

বিকাশ আৰু আইন কানুনৰ বাবে মানদণ্ড আৰু নির্দেশনা নীতি প্রস্তুত কৰিব। তৰোপৰি ই MOOC জৰিয়তে আহৰণ কৰা ডিগ্রীৰ মানপত্র, পঞ্জীয়ণ আৰু ক্রেডিটৰ চিনাক্তকৰণৰ এক ব্যৱস্থাৰ বিকাশ কৰিব।

- ODL/MOOCs পাঠ্যক্রম ৰাষ্টীয় আৰু স্থানীয় প্রয়োজন ভিত্তিক হ'ব।

  ODL/MOOC ৰ কার্য্যসূচী আগবঢ়োৱা সকলো বিশ্ববিদ্যালয় গুণমাণ নির্ণয় কৰিবলৈ পৰীক্ষা কৰা হ'ব যাতে তাৰ পাঠ্যক্রমসমূহ গুণমান বিশিষ্ট আৰু আধুনীকিকৰণ হয়।

- সকলো ODL অনুষ্ঠানসমূহে শিক্ষার্থী সমর্থিত সেৱা আগবঢ়াব লাগিব আৰু ইয়াত মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ (OER), MOOC, 28 ঘণ্টাৰ সহায়কাৰী সেৱা, পৰামর্শ সেৱা, অনলাইন আলোচনা চক্র, আলোচনা, সস্থা, অনলাইন গবেষণা, পুথিভঁৰালৰ সুবিধা, ই-শিক্ষণ মডিউল, অনলাইন কার্য্যসূচীৰ প্রচাৰ, গৃহকার্য্য প্রদান আৰু পাৰদর্শিতাৰ প্রতিপুষ্ঠি সময়মতে গ্রহণ, অনলাইন পৰীক্ষা, ফলাফল ঘোষণা, ভূল সংশোধন ইত্যাদি অন্তভূর্ক্ত হ'ব।

- মুক্ত স্কুলৰ ৰাষ্ট্রীয় অনুষ্ঠানে (NIOS) দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যোগ মন্ত্রালয়ৰ সহযোগত বৃত্তীয় শিক্ষাৰ বৃহৎ চাহিদা পূৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব। NIOS পৰিচালনা, পৰিদর্শনৰ দিশবোৰ উপযুক্ত ভাবে চোৱা হ'ব।

গৱেষণা, উদ্ভাৱন আৰু নতুন জ্ঞান ঃ

- পৰৱর্তী দশকত চৰকাৰী আৰু ব্যক্তিগত উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত প্রায় ১০০ টা নতুন কেন্দ্র-উৎকর্ষতাৰ বিভাগৰ স্থাপনেৰে গৱেষণা উৎকর্ষতা আৰু উদ্ভাৱনত কৰা হ'ব। উৎকর্ষতাৰ স্থাপন কৰাৰ বাবে ব্যক্তিগত মালিক, বিদ্বানলোকসকলক স্বাধীনতা প্রদান কৰা হ'ব।

- শৈক্ষিক পৰিকল্পনা আৰু প্রশাসনক ৰাষ্টীয় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্রকৃত সত্য দাঙি ধৰিবলৈ গৱেষণাৰ স্পষ্ট পুনৰুদ্দীপনৰ কার্য্যসূচী প্রদান কৰা হ'ব।

- নতুন প্রজন্মলৈ জ্ঞানৰ প্রচাৰ আৰু তাৰ প্রয়োগ কৰি উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত নতুন শাখা সৃষ্টি কৰি ভাৰতৰ স্থান উন্নীত কৰিব লাগিব।

- ভাৰতৰ উচ্চ শিক্ষাৰ উদ্ভাৱন, সৃষ্টি আৰু উদ্যোগীকৰণৰ বাবে পৰবর্তী পাচ বছৰত ১০০ টা শীত তাপ নিয়ন্ত্রিত কেন্দ্র স্থাপন কৰা হ'ব।

- আন্তঃৰাষ্টীয় সমন্বয় আৰু সহযোগত মানৱ সম্পদ বিকাশ কৰিবলৈ প্রযোজন হোৱা নতুন জ্ঞান য'ত আন্তঃ বিভাগৰ গৱেষণা আৰু অধ্যয়ণত প্রাধান্য দিয়া হয় তেনেবোৰ দিশ উন্নীতকৰণ কৰা হ'ব।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ ভাৰতবৰ্ষৰ শিক্ষাত ICT ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কত NEP ২০১৬ আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শসমূহ উল্লেখ কৰক।

.....

.....

.....

প্ৰঃ ২০১৬ চনৰ NEP য়ে মুক্ত আৰু দূৰ শিক্ষণ ব্যৱস্থালৈ আগবঢ়োৱা প্ৰধান পৰামৰ্শবোৰ কি আছিল?

.....

.....

.....

১৪.৪ ২০১৯ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ প্ৰস্তাৱনাৰ খচৰা

খচৰাঃ

২০১৯ চনৰ জুন মাহত ভাৰত চৰকাৰে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ এখন খচৰা প্ৰকাশ কৰিছিল। ইয়াত দেশৰ উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পুনৰ সংগঠন আৰু লগতে ইয়াৰ গৱেষণাৰ সমৰ্থ, ২০৩৫ চনৰ ভিতৰত নামভৰ্তিৰ দুগুণ কৰা, আৰু জনসাধাৰণৰ খৰচ বৃদ্ধি য'ত বৰ্তমান চৰকাৰে ২০% ব্যয় কৰে ইত্যাদি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। এই নীতিৰ খচৰাত প্ৰধানমন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোডী ডাঙৰীয়াই ১০ বছৰ সময়সীমাৰ ভিতৰত ২০% অনুপাত বৃদ্ধি কৰিব বুলি কোৱা হৈছে। এই নীতিৰ জৰিয়তে ভাৰতৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ওপৰত দৃষ্টি ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছিল। ই শিক্ষাৰ সংগঠন, নীতি আৰু শাসন, ২১ শতিকাৰ আশা-আকাংক্ষা পূৰণৰ লক্ষ্য ৰাখি শিক্ষাত নতুন দিশ সন্নিবিষ্ট কৰণ, ভাৰতৰ পৰম্পৰা আৰু মূল্য ব্যৱস্থাৰ সৈতে সংগতি ৰাখি শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পুনৰ গঠন কৰিব বিচাৰিছিল। আকৌ, এই নতুন শিক্ষা নীতিত ভাৰতীয় শিক্ষা আৰু ঐতিহ্যক বচাই ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। পুৰণি ভাৰতৰ শিক্ষাৰ লক্ষ্য কেৱল জ্ঞান আহৰণেই নাছিল, ই জীৱনৰ বাবে প্ৰস্তুতি আছিল, বা স্কুলীয় শিক্ষাৰ বাহিৰত জীৱনৰ শিক্ষা আছিল, আৰু সম্পূৰ্ণ আৰু সম্পূৰ্ণ আত্ম অনুভূতি আৰু আত্ম-মুক্তি আছিল। তাৰোপৰি, এই নীতিৰ প্ৰস্তাৱনাত আগৰ শিক্ষা বিকাশৰ কাৰ্য্যক্ৰম সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। বিশ্বায়ণ শিক্ষা বিকাশৰ কাৰ্য্যসূচী নিৰ্দেশনা য'ত ২০৩০ চনৰ বিকাশৰ ৪ নম্বৰ লক্ষ্যত (SDG8) প্ৰতিফলিত হৈছে। এই নীতিত দেশৰ অনুকুল বিকাশৰ ওপৰত প্ৰাধ্যান্য দিয়া হৈছে। শিক্ষণ ব্যৱস্থাৰ উৎকৰ্ষতা সাধনৰ বাবে ২০১৯ চনৰ শিক্ষানীতি উচ্চ পৰ্য্যায়ৰ গৱেষণা, শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ সুবিধা, ৰাষ্ট্ৰীয় বিকাশৰ সুবিধাকে আদি কৰি অন্য কিছুমান দিশ অন্তভূৰ্ক্ত কৰা হৈছে।

১৪.৪.১ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতিৰ দৃষ্টি, প্ৰেৰণ, লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ

দৃষ্টি ঃ ২০১৯ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে ভাৰতীয় কেন্দ্ৰিক শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ কথা কৈছে যিয়ে প্ৰত্যক্ষভাৱে আমাৰ দেশত ন্যায় সংগত আৰু জ্ঞান অধ্যুষিত সমাজৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে, লগতে সকলোকে উচ্চ গুণমানৰ শিক্ষা প্ৰদান কৰিব পাৰে।

১৪.৪.২ নীতি কাঠামোৰ (Framework) নির্বাচিত দিশসমূহ আৰু পৰামর্শসমূহ

সমূহ ঃ ভাৰতীয় শিক্ষাৰ বিশেষজ্ঞ সকলে ৪৮৪ পৃষ্ঠাৰ এই আইনখনক আদৰণি জনাইছে যদিও চৰকাৰে ইয়াক প্ৰয়োগ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'ব। এই নীতিৰ জৰিয়তে ভাৰত চৰকাৰে ভাৰতৰ উচ্চ শিক্ষাৰ পুনৰ সংশোধন কৰিব বিচাৰিছিল। এই নীতিৰ খচৰাত বাল্যকালৰ শিক্ষাৰ পৰা উচ্চ শিক্ষাৰ স্তৰলৈ সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে ৮০০ কৈ বেছি বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ৪০,০০০কৈ বেছি কলেজমূহৰ তথ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ভাৰতীয় উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাক উল্লেখযোগ্যভাৱে পুনৰ গঠন কৰিবলৈ বিচৰা হৈছে। এই কলেজসমূহৰ ভিতৰত মাত্ৰ ৪০ শতাংশ কলেজ এটা শাখাৰ অধ্যয়নৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছে আৰু ২০ শতাংশ কলেজত মুঠ নামভর্তিৰ ক্ষেত্ৰত ১০০ জনতকৈ কম শিক্ষার্থী আছে।

'এই নীতিৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হৈছে উচ্চ শিক্ষণৰ ভাগবোৰৰ সমাপ্তিকৰণ কৰি ইয়াক বহু বিকল্পীয় বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজ পৰিবর্তন কৰা, আৰু প্ৰত্যেকে যাতে ৫০০০ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী নাম ভর্তিৰ লক্ষ্য ৰাখে,' — নীতিৰ খচৰাত এই কথা উল্লেখ আছে।

- প্ৰতিবেদনত প্ৰধানকৈ ভাৰতীয় উচ্চ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ কথা গুৰুত্ব দিয়া হৈছে, তথাপিও উচ্চ পর্য্যায়ৰ বিদেশী বিশ্ববিদ্যালয়ক আমন্ত্ৰণ কৰি তেওঁলোকৰ প্ৰভাৱ ইয়াত কার্য্যকৰী কৰিবৰ বাবে চেষ্টা কৰা হ'ব। উল্লখযোগ্য যে, আমাৰ দেশত বিদেশী বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ অন্তভূর্ক্তিৰ নীতিবোৰৰ ক্ষেত্ৰত সমতা আহিবনে নাই সেই কথা আমেৰিকাৰ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহে দীর্ঘদিনৰ পৰা লক্ষ্য কৰি আহিছে।
- এই নীতিয়ে উচ্চ শিক্ষাৰ বহুবিকল্পীয় অনুষ্ঠানবোৰ তিনি প্ৰকাৰৰ হোৱাটো বিচাৰিছিলঃ— গৱেষণাৰ বিশ্ববিদ্যালয়, শিক্ষণীয় বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজসমূহ। এই নীতিয়ে সকলো উচ্চ শিক্ষানুষ্ঠানতে গৱেষণাৰ ধাৰা বিকশিত কৰিবৰ বাবে ৰাষ্ট্ৰীয় গৱেষণা আধাৰ (National Research Foundation) প্ৰতিষ্ঠা হোৱাটো বিচাৰিছে।
- 'স্বাধীনোত্তৰ কালত শিক্ষাদান কৰা বিশ্ববিদ্যালয় আৰু গবেষণাৰ অনুষ্ঠানবোৰ পৃথক হোৱাৰ বাবে, দেশৰ বেছিভাগ বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজে আজি অতি কমহে গৱেষণা কৰা দেখা যায়'— প্ৰতিবেদনত এই কথা কোৱা হৈছে। প্ৰতিবেদনত

কোৱা হৈছে যে ভাৰতৰ গৱেষণা আৰু উদ্ভাৱনৰ GDP ৰ অনুপাত যোৱা দশকত পিছপৰি গৈছে, ২০০৮ চনত GDP আছিল ০.৮৪% আৰু ২০১৪ চনত ই ০.৬৯% হয়গৈ —যিটো ইজৰাইল (৪.৩%), দক্ষিণ কোৰিয়া (৪২%), আমেৰিকা (২.৮%) আৰু চীন (২.১%) আদিতকৈ কম।

- নীতিৰ খচৰাত অন্য কিছুমান বিস্তৃত পর্য্যায়ৰ কলা বিভাগৰ বহলভিত্তিক প্ৰয়োগ, পাঠ্যক্ৰম আৰু শিক্ষকসকলৰ স্বায়ত্ব শাসন উন্নতিকৰণ আৰু "শক্তিশালী আৰু গুণমান সম্পন্ন কার্য্যকাল, পদোন্নতি আৰু দৰমহা গাঁথনি", বিকাশ, আনুষ্ঠানিক স্বায়ত্ব শাসন বৃদ্ধি, স্বাধীন পৰিষদে শাসন কৰা অনুষ্ঠান আৰু শাসন ব্যৱস্থাৰ সংশোধন কৰি উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত কেৱল এটাই শাসন ব্যৱস্থা কৰাৰ কথা প্ৰতিবেদনত উল্লেখ কৰিছে।
- আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা ক্ষেত্ৰত যিটো আগৰ দশকত কেতিয়াও অনুভৱ কৰা হোৱা নাছিল— পৃথিৱীৰ উচ্চ স্থান সম্পন্ন ২০০ খন বিশ্ববিদ্যালয়ক আমন্ত্ৰণ কৰি নীতিৰ খচৰা পুনৰ গঠনৰ পৰামর্শ দিছে। ভাৰতৰ সংসদত এই বিলখন আগতে স্পষ্ট হোৱা নাছিল, কিন্তু "নির্বাচিত বিশ্ববিদ্যালয় সমূহে (যিবোৰ পৃথিৱীৰ ২০০ খন স্থানৰ ভিতৰত থকা বিশ্ববিদ্যালয়)" ভাৰতত কার্য্য কৰিবলৈ অনুমতি দিবলৈ খচৰাখনে পুনৰ বিবেচনাৰ বাবে সংসদত দিবলৈ পৰামর্শ দিছে। এক ন্যায়িক কাঠামোৰ দ্বাৰা এইবোৰক অন্তভূৰ্ক্ত তেনে বিশ্ববিদ্যালয় সমূহে ভাৰতীয় বিশ্ববিদ্যালয় সমূহৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য আইন, নীতি, শাসন আৰু পাঠ্যসূচীৰ মানদণ্ড মানি চলিব লাগিব বুলি কোৱা হৈছে।"
- আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় পর্য্যায়ত, এই প্ৰতিবেদনে উৎসাহজন কার্য্যসূচী আলোচনা কৰিছিল, য'ত এজন ছাত্ৰই ভাৰতীয় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এক আংশিক ডিগ্ৰী সম্পূৰ্ণ কৰিব পাৰে আৰু অন্য এক অংশ বিদেশী অনুষ্ঠানৰ পৰা কৰিব পাৰে। বিদেশী ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু পণ্ডিতসকলৰ বাবে পাৰপত্ৰৰ কাম সৰল কৰা হ'ব, ভাৰতীয় ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষকক হ্ৰস্বকালীন কার্য্যসূচী আৰু আদান-প্ৰদানৰ বাবে বাহিৰলৈ যাব দিয়া হ'ব।

তাৰোপৰি এই নীতিত ভাৰতৰ বর্তমানৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ওপৰত সামগ্ৰীক ভাবে পৰামর্শ আগবঢ়োৱা হৈছিল, তাৰ কিছুমান তলত আলোচনা কৰা হ'ল—

- এই নীতিয়ে MHRD ক শিক্ষাৰ মন্ত্ৰালয় (MOE) হিচাপে প্ৰস্তাৰ কৰে।
- স্কুলীয়া শিক্ষাত পাঠ্যক্ৰম আৰু শিক্ষণ নীতিৰ গঠনৰ সৈতে শৈশৱৰ শিশুৰ যতন আৰু শিক্ষা (ECCE) ক স্কুলীয়া শিক্ষাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ হিচাপে লোৱাৰ বাবে প্ৰস্তাৰ আগবঢ়ায়।
- এই নীতিয়ে ২০০৯ চনৰ শিক্ষাৰ অধিকাৰ আইনে ৩ বছৰৰ পৰা ১৮ বছৰলৈ শিশুক সামৰি লোৱাৰ পৰামর্শ দিয়ে। শিশুৰ বিকাশৰ ভিত্তিত ৫+৩+৩+৪ পাঠ্যক্ৰম

আৰু শিক্ষণ নীতি ঃ মৌলিক স্তৰ (৩-৮ বছৰ) ঃ ৩ বছৰৰ প্ৰাকঃ প্ৰথামিক গ্ৰেড ১-২, প্ৰস্তুতি স্তৰ (৮-১১ বছৰ) ঃ গ্ৰেড ৩-৫ মধ্যস্তৰ (১১-১৪ বছৰ) গ্ৰেড ৬-৮, মাধ্যমিক স্তৰ (১৪-১৮ বছৰ) গ্ৰেড ৯-১২। স্কুলবোৰক যৌগিক স্কুললৈ পুনৰ সংগঠন কৰা।

- ই স্কুলৰ পাঠ্যক্ৰম সংকোচিত কৰিব বিচাৰিছিল।
- পাঠ্যক্ৰম, সহপাঠ্যক্ৰমৰ ভিত্তিত শিক্ষণ ক্ষেত্ৰৰ কোনো পৃথকীকৰণ কৰা নহব, আৰু কলা, সংগীত, হস্তবিদ্যা, খেল-ধেমালী, যোগ, সম্প্ৰদায়ক সেৱা আদি বিষয়বোৰ পঠ্যক্ৰম অংশ হ'ব।
- ই কাৰ্য্যক্ৰম শিক্ষানীতি প্ৰধান্য দিয়ে যিবোৰে প্ৰধান সমৰ্থ আৰু ২১ শতিকাৰ জীৱন দক্ষতাৰ বিকাশ কৰে।
- ৪ বছৰীয়া B.Ed পাঠ্যক্ৰম শিক্ষক হ'বৰ বাবে অৰ্হতা হিচাবে ধৰা হয়।
- উচ্চ শিক্ষাত, তিনি প্ৰকাৰৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানৰ বাবে প্ৰস্তাৱ কৰা হয়---

১ম প্ৰকাৰ ঃ পৃথিৱীত স্থানলাভ গৱেষণা আৰু উচ্চ গুণমানৰ শিক্ষণ প্ৰদান।

২য় প্ৰকাৰ ঃ উল্লেখযোগ্য গৱেষণাত অৱিহনা যোগোৱা আৰু সকলো শাখাতে উচ্চ পয্যায়িৰ শিক্ষাদান কৰা।

৩ য় প্ৰকাৰ ঃ স্নাতক পয্যায়িক উচ্চ পয্যায়িৰ শিক্ষাদানৰ গুৰুত্ব। এই অভিযান নালন্দা আৰু তক্ষশীলা অভিযানৰ জৰিয়তে চলোৱা হব।

- ৩-৪ বছৰীয়া পাঠ্যক্ৰমৰ পুনৰ গঠন (B.Sc, BA. B.Com, B.Voc) আৰু ইয়াত বহুবিকল্পৰ অন্তভূৰ্ক্তি আৰু ওলাই যোৱাৰ সুবিধা থাকে।
- ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষা স্বৰূপে এক শীৰ্ষ স্থানীয় আয়োগ গঠনৰ প্ৰস্তাৱ কৰা হয়। ইয়াৰ জৰিয়তে শৈক্ষিক পদক্ষেপসমূহ প্ৰয়োগ কৰাৰ চেষ্টা কৰা হ'ব আৰু ই কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্যৰ মাজত সমন্বয় ৰক্ষা কৰিব।
- উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত শক্তিশালী গৱেষণা সংস্কৃতিৰ ভেটি স্থাপন কৰিবলৈ ৰাষ্ট্রীয় গৱেষণা আধাৰ (NRF) নামে এক শীৰ্ষস্থানীয় কমিটি গঠন কৰাৰ প্ৰস্তাৱ কৰা হয়।
- চাৰিটা কাৰ্য্য যেনে মানদণ্ড ধাৰ্য্যকৰন, অৰ্থযোগান, মূল্যায়ণ আৰু আইনক পৃথক কৰি ইয়াৰ পৰিচালনাৰ বাবে স্বাধীন কমিটি গঠন কৰা হ'ব— সেয়া হৈছে ৰাষ্ট্রীয় উচ্চ শিক্ষাৰ আইন, যিয়ে বৃত্তিগত শিক্ষা আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ নীতি নিৰ্ধাৰণ কৰিব।
- NAACয়ে সৃষ্টি কৰা মূল্যায়ণ ব্যৱস্থাৰ সংশোধন কৰা হ'ব।
- প্ৰত্যেক অঞ্চলৰ বৃত্তিগত শিক্ষাৰ বৃত্তিগত মানদণ্ড নিৰ্ধাৰণ কমিটি আৰু UGCক উচ্চ শিক্ষাৰ অনুদান আয়ুগলৈ পৰিবৰ্তন কৰা হ'ব।

- ব্যক্তিগত আৰু চৰকাৰী শিক্ষানুষ্ঠান সমূহক সম মর্য্যদা প্রদান কৰা আৰু শিক্ষাক কেৱল মাত্র লাভালাভৰ অংশ হিচাপে গণ্য কৰা নহব ।
- এই নীতিয়ে উচ্চ শিক্ষাক বিশ্বজনীন কৰি তোলা, শিক্ষাৰ সকলো স্তৰতে প্রযুক্তিৰ অন্তভূর্ক্তি, প্রাপ্তবয়স্ক আৰু জীৱন ব্যাপী শিক্ষা ,প্রতিনিধিত্ব নকৰা দলৰ অংশগ্রহণৰ বাবে পদক্ষেপ লোৱা, লিংগ, সামাজিক ভাগ আৰু ধর্মৰ বিভাজন শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত দূৰ কৰা ইত্যাদিবোৰৰ পৰামর্শ আগবঢ়াইছে।
- ভাৰতীয় আৰু পুৰণি ভাষাৰ উন্নতি আৰু পালি, পাচি আৰু প্রাকৃতৰ বাবে তিনিখন ৰাষ্ট্রীয় অনুষ্ঠান স্থাপন।
- অনুবাদ আৰু ব্যাখ্যাৰ ভাৰতীয় অনুষ্ঠান (IITI)ৰ বাবে প্রস্তাৱ ৰখা হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ ঃ ২০১৯ চনৰ NEP য়ে মৌলিক পৰিৱর্তন ঘটোৱা পাঁচটা দিশ চিনাক্ত কৰক।

.....

.....

.....

.....

.....

চিন্তা চর্চা কৰক ১৪.১

২০১৯ চনৰ নতুন শিক্ষানীতিৰ পৰামর্শৱলীৰ ক্ষেত্রত আপোনালোকে কিছুমান পৰামর্শ আগবঢ়াব পাৰিব নেকি এই নীতি কেনেকৈ ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ঐতিহাসিক অভিগমন হ'ল?

.....

.....

.....

১৪.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ভাৰতবর্ষ এখন গণতান্ত্রিক দেশ হিচাবে, নাগৰিকৰ কল্যাণৰ বাবে সকলো প্রকাৰৰ শিক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে।

- সইবাবে, বিশেষকৈ স্বাধীনতাৰ পিছত, বিভিন্ন নীতি আঁচনি গ্ৰহণ কৰি প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ পৰা উচ্চ শিক্ষালৈ উন্নতি আৰু সংশোধনৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়।
- স্বাধীনতাৰ পিছত, এইখন হৈছে কোঠাৰী আয়োগ, যি আয়োগে ১৯৬৪-৬৬ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ প্ৰতিবেদন আগবঢ়াইছিল, যাক ১৯৮৬ চনৰ নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি আৰু ১৯৯২ চনৰ সংশোধিত শিক্ষা নীতিয়ে অনুকৰণ কৰিছে।
- ২০১৬ চনত, ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিয়ে অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ সমাজৰ ওপৰত হেঁচা দিছে। পৃথিৱীৰ ভিতৰত তৃতীয় বৃহৎ শিক্ষা ব্যৱস্থা থকা ভাৰতবৰ্ষত ২১ শতিকাৰ পৰিৱৰ্তনশীল পৰিৱেশৰ সৈতে খাপ খাবলৈ পুনৰ গঠন কৰিব লাগিব।
- পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ২০১৯ চনত ভাৰতৰ মানৰ সম্পদ বিকাশ মন্ত্ৰালয়ে ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ প্ৰস্তাৱনা আগবঢ়ায়, যিয়ে শিক্ষাৰ দৃশ্যৰাজিৰ পথ নিৰ্দেশক হিচাপে সংস্কাৰ সাধন কৰিব।
- ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক নীতিৰ জৰিয়তে গৱেষণা আৰু শিক্ষণ-শিকন প্ৰক্ৰিয়াত উৎকৰ্ষ সাধন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হ'ব।
- ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ ২০১৯ খচৰা হৈছে ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ এক যুগমীয়া পদক্ষেপ, যিটোক আমি আধুনিক ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ এক মাইলৰ খুটি স্বৰূপে অভিহিত কৰিব পাৰো।

১৪.৬ অধিক জানিবলৈ

১) Ministry of Human Resource Development, Govt of India, Some Inputs for Draft NEP 2016

২) Ministry of Human Resource Development, Govt of India, Draft National Education Policy 2019.

১৪.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ২০১৬ চনৰ NEP ৰ নতুন প্ৰজন্মৰ নিয়োগৰ সৈতে জড়িত দুটা মৌলিক উদ্দেশ্য হৈছে—

(ক) দক্ষতা বিকাশৰ সুবিধা বিস্তাৰ কৰিব লাগে আৰু ডেকা আৰু প্ৰাপ্তবয়স্ক সকলক জীৱন আৰু কৰ্ম-সমৰ্থৰ বাবে সুবিধা দিব লাগে, নিয়োগৰ বাবে সুবিধা দিয়াৰ লগতে নিয়োগৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় প্ৰযুক্তি আৰু বৃত্তীয় দক্ষতাক অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব

লাগে আৰু এই পৰিৱৰ্তনশীল পৃথিৱীৰ ক্ষেত্ৰত খাপ খুৱাকৈ কৰ্ম আৰু উদ্যোগীকৰণৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে।

(খ) আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ বাহিৰত থকা যুৱক-যুৱতী ([১৫-২৪ বছৰ] আৰু প্ৰাপ্তবয়স্ক লোক (১৫ বছৰ আৰু তাৰ ওপৰৰ), যিসকলে অনানুষ্ঠানিক অৰ্থনীতিত জড়িত হৈ আছে তেনেসকলক নিয়োগৰ বাবে দক্ষতা বিকাশৰ সুবিধা দিব লাগে।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ২০১৬ চনৰ NEP খচৰাৰ প্ৰেৰণ সমুহ হৈছে:

- শিশু, যুৱক-যুৱতী আৰু প্ৰাপ্তবয়স্কসকলক ন্যায়সংগত, অন্তৰ্ভুক্তিকৃত আৰু গুণমান বিশিষ্ট শিক্ষা আৰু জীৱনযোৰা শিক্ষাৰ সুবিধা নিশ্চিত কৰা আৰু দেশৰ মানৱ সম্পদ বিকাশত সম্পূৰ্ণ, ন্যায়সংগত আৰু উৎকৰ্ষতা প্ৰদান কৰা।
- স্কুল আৰু উচ্চ শিক্ষা লগতে প্ৰাপ্তবয়স্ক শিক্ষা কাৰ্যসূচীয়ে শিশু, যুৱক আৰু প্ৰাপ্তবয়স্কসকলৰ মাজত ভাৰতৰ ঐতিহ্যময় গৌৰৱোজ্জ্বল অতীত, মহান পৰম্পৰা আৰু দায়িত্বশীল নাগৰিকত্ব, শান্তি, সহ্য, ধৰ্মনিৰপেক্ষ, ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতি, সামাজিক ঐক্যতা আৰু সকলো ধৰ্মৰ প্ৰতি সন্মান লগতে সাৰ্বজনীন মূল্যবোধ যিয়ে বিশ্বৰ নাগৰিক হিচাবে আৰু উপযুক্ত বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰে।
- গুণমান বিশিষ্ট শিক্ষাত অধিক গুৰুত্ব দিব লাগে। পাঠ্যক্ৰম, শিক্ষন সামগ্ৰী, শিক্ষণ নীতিৰ প্ৰক্ৰিয়া, শিক্ষণৰ মূল্যায়ন, শিক্ষকৰ গুণ আৰু পাৰদৰ্শিতা, আনুষ্ঠানিক নেতৃত্ব আৰু পৰিচালনা আদিবোৰ দিশৰ সংশোধন কৰিব লাগে যাতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে শিক্ষাৰ সকলো স্তৰতে বিশেষ শিক্ষণ ফলাফল লাভ কৰে (জ্ঞান, দক্ষতা, মনোভাব আৰু মূল্যবোধ), যিবোৰ উৎপাদনশীল জীৱন,
  দেশৰ উন্নয়নমূলক কামত অংশগ্ৰহণ, বিশ্বায়ণৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ প্ৰতি প্ৰতিক্ৰিয়া কৰা আদিবোৰ কাৰ্য কৰিবৰ বাবে প্ৰয়োজন।
- প্ৰত্যেক শিক্ষাৰ্থীৰে যাতে দক্ষতা, প্ৰায়োগিক আৰু বৃত্তিমূলক দক্ষতা, কাম আৰু উদ্যমশীলতা আৰু লগতে মুখস্থৰ সলনি দক্ষতা বৃদ্ধি কৰি তেওঁলোকক অধিক সৃজনশীল আৰু উদ্ভাৱনমূলক কৰি তোলা, জটিল চিন্তা, উপযুক্ত যোগাযোগ, স্বাধীনভাৱে সমস্যা সমাধান আদি যাৰ জৰিয়তে ৰাষ্ট্ৰীয় বিকাশ প্ৰক্ৰিয়াত অৰিহণা যোগাবলৈ সক্ষম হয়।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ২০১৬ চনৰ NEPয়ে শিক্ষাত ICT ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শসমূহ তলত দাঙি ধৰা হ'ল—

- শিক্ষকৰ শিক্ষণৰ পাঠ্যক্ৰমত ICTক এক আহিলা হিচাবে অন্তৰ্ভুক্ত কৰি শিক্ষণ-শিকন প্ৰক্ৰিয়া আগবঢ়াই নিব লাগে।
- স্কুলত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তিকৰণৰ সময়ৰ পৰা স্কুল এৰালৈকে সকলো নথিপত্ৰ অনলাইন যোগে থকাটো বাধ্যতামূলক হ'ব লাগে।

- শিক্ষক আৰু ছাত্ৰৰ উপস্থিতি, শিক্ষক আৰু স্কুলৰ প্ৰশাসন পাৰদৰ্শিতাৰ মূল্যায়ণ, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পাৰদৰ্শিতা আৰু কিছুমান প্ৰশাসনিক কাৰ্য যেনে- তথ্য সংৰক্ষণ আৰু গাণনিক আদিৰ বাবে যোগাযোগ প্ৰযুক্তি ভিত্তিক প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা পৰিদৰ্শন কৰা হ'ব।

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ মুক্ত আৰু দূৰশিক্ষণ আৰু MOOCs দিশত ২০১৬ চনৰ NEPয়ে আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শসমূহ হৈছে—

- ODL/MOOC ব্যৱস্থাৰ উন্নীতকৰণ, সমন্বয়ৰক্ষণ, নীতি-নিয়ম, মানদণ্ড বজাই ৰাখিবলৈ এখন স্বায়ত্ব শাসিত কমিটি গঠন কৰা হ'ব। ই ODL/MOOC উপযুক্ত বিকাশ আৰু আইন কানুনৰ বাবে মানদণ্ড আৰু নিৰ্দেশনা নীতি প্ৰস্তুত কৰিব। তৰোপৰি ই MOOC জৰিয়তে আহৰণ কৰা ডিগ্ৰীৰ মানপত্ৰ, পঞ্জীয়ণ আৰু ক্ৰেডিটৰ চিনাক্তকৰণৰ এক ব্যৱস্থাৰ বিকাশ কৰিব।
- ODL/MOOCs পাঠ্যক্ৰম ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু স্থানীয় প্ৰয়োজন ভিত্তিক হ'ব। ODL/MOOC ৰ কাৰ্য্যসূচী আগবঢ়োৱা সকলো বিশ্ববিদ্যালয় গুণমাণ নিৰ্ণয় কৰিবলৈ পৰীক্ষা কৰা হ'ব যাতে তাৰ পাঠ্যক্ৰমসমূহ গুণমান বিশিষ্ট আৰু আধুনীকিকৰণ হয়।
- সকলো ODL অনুষ্ঠানসমূহে শিক্ষাৰ্থী সমৰ্থিত সেৱা আগবঢ়াব লাগিব আৰু ইয়াত মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ (OER), MOOC, 28 ঘণ্টাৰ সহায়কাৰী সেৱা, পৰামৰ্শ সেৱা, অনলাইন আলোচনা চক্ৰ, আলোচনা, সম্থা, অনলাইন গবেষণা, পুথিভঁৰালৰ সুবিধা, ই-শিক্ষণ মডিউল, অনলাইন কাৰ্য্যসূচীৰ প্ৰচাৰ, গৃহকাৰ্য্য প্ৰদান আৰু পাৰদৰ্শিতাৰ প্ৰতিপুষ্ঠি সময়মতে গ্ৰহণ, অনলাইন পৰীক্ষা, ফলাফল ঘোষণা, ভূল সংশোধন ইত্যাদি অন্তভূৰ্ক্ত হ'ব।
- মুক্ত স্কুলৰ ৰাষ্ট্ৰীয় অনুষ্ঠানে (NIOS) দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যোগ মন্ত্ৰালয়ৰ সহযোগত বৃত্তীয় শিক্ষাৰ বৃহৎ চাহিদা পূৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব। NIOS পৰিচালনা, পৰিদৰ্শনৰ দিশবোৰ উপযুক্ত ভাবে চোৱা হ'ব।

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ২০১৯ চনৰ NEPয়ে প্ৰচলিত ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্ৰত মৌলিক পৰিৱৰ্তন আনিছে, সেইবোৰ হৈছে—

- এই নীতিয়ে MHRD ক শিক্ষাৰ মন্ত্ৰালয় (MOE) হিচাপে প্ৰস্তাৱ কৰে।
- স্কুলীয়া শিক্ষাত পাঠ্যক্ৰম আৰু শিক্ষণ নীতিৰ গঠনৰ সৈতে শৈশৱৰ শিশুৰ যতন আৰু শিক্ষা (ECCE) ক স্কুলীয়া শিক্ষাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ হিচাপে লোৱাৰ বাবে প্ৰস্তাৱ আগবঢ়ায়।
- এই নীতিয়ে ২০০৯ চনৰ শিক্ষাৰ অধিকাৰ আইনে ৩ বছৰৰ পৰা ১৮ বছৰলৈ শিশুক সামৰি লোৱাৰ পৰামৰ্শ দিয়ে। শিশুৰ বিকাশৰ ভিত্তিত ৫+৩+৩+৪ পাঠ্যক্ৰম আৰু শিক্ষণ নীতি ঃ মৌলিক স্তৰ (৩-৮ বছৰ) ঃ ৩ বছৰৰ প্ৰাকঃ প্ৰথামিক গ্ৰেড ১-

২, প্রস্তুতি স্তৰ (৮-১১ বছৰ) ঃ গ্রেড ৩-৫ মধ্যস্তৰ (১১-১৪ বছৰ) গ্রেড ৬-৮, মাধ্যমিক স্তৰ (১৪-১৮ বছৰ) গ্রেড ৯-১২। স্কুলবোৰক যৌগিক স্কুললৈ পুনৰ সংগঠন কৰা।

- উচ্চ শিক্ষাত, তিনি প্রকাৰৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানৰ বাবে প্রস্তাৱ কৰা হয়---

  ১ম প্রকাৰ ঃ পৃথিৱীত স্থানলাভ গৱেষণা আৰু উচ্চ গুণমানৰ শিক্ষণ প্রদান।

  ২য় প্রকাৰ ঃ উল্লেখযোগ্য গৱেষণাত অৱিহনা যোগোৱা আৰু সকলো শাখাতে উচ্চ পর্য্যায়ৰ শিক্ষাদান কৰা।

  ৩য় প্রকাৰ ঃ স্নাতক পর্য্যায়ক উচ্চ পর্য্যায়ৰ শিক্ষাদানৰ গুৰুত্ব। এই অভিযান নালন্দা আৰু তক্ষশীলা অভিযানৰ জৰিয়তে চলোৱা হব।
- উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত শক্তিশালী গৱেষণা সংস্কৃতিৰ ভেটি স্থাপন কৰিবলৈ ৰাষ্ট্রীয় গৱেষণা আধাৰ (NRF) নামে এক শীর্ষস্থানীয় কমিটি গঠন কৰাৰ প্রস্তাৱ কৰা হয়।

১৪.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ প্রচলিত শিক্ষা ব্যৱস্থাত পৰিৱর্তন অনাৰ বাবে নীতি নির্ধাৰণ কৰা উচিত বুলি আপোনালোকে কিয় ভাবে ?২০১৬ চনৰ NEPৰ প্রসংগত আপোনাৰ মতামত আগবঢ়াওক ।

প্রশ্ন ২ ঃ ২০১৬ আৰু ২০১৯ চনৰ NEPৰ খচৰাৰ দৃষ্টিসমূহ কি কি আছিল ?

প্রশ্ন ৩ ঃ ২০১৬ চনৰ NEP ৰ কিছুমান লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য উল্লেখ কৰক।

প্রশ্ন ৪ ঃ ভাৰতবর্ষৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ উন্নতিৰ বাবে ২০১৬ চনৰ NEP গ্রহণ কৰা পদক্ষেপ আৰু পৰামর্শৱলী আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৫ ঃ ভাৰতৰ বর্তমানৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পৰিৱর্তন আনিবলৈ ২০১৯ চনৰ NEPয়ে আগবঢ়োৱা পৰামর্শসমূহ ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ৬ ঃ ২০১৯ চনৰ NEPয়ে বর্তমান ভাৰতবর্ষৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ কৰা পৰিৱর্তনসমূহ ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

****

প্ৰসঙ্গ পুথি

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

ডেকা, বীৰেন্দ্ৰ ঃ *সকলোৰে বাবে শিক্ষা*; বিলবন্তি বুক ছাৰ্ভিচ, নলবাৰী, অসম

ডেকা, বীৰেন্দ্ৰ ঃ *'শিক্ষাতত্ব'*; বনলতা, গুৱাহাটী-১

ডেকা, ড° বীৰেন্দ্ৰ ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস*, অসম বুক ডিপো, গুৱাহাটী

শইকীয়া, ড° সিদ্ধেশ্বৰ ঃ *'আধুনিক ভাৰতৰ শিক্ষা'*

দাস, ড° লক্ষহীৰা ঃ *সম্পূৰ্ণ শিক্ষা*, সংগম প্ৰকাশন

বৰুৱা, যতীন ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস অধ্যয়ন*, লয়াৰ্চ বুকচষ্টল, গুৱাহাটী-১

ডেকা, বীৰেন্দ্ৰ আৰু অন্যান্য ঃ *ভাৰতৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস*, অসম বুক ডিপো, গুৱাহাটী-১

দেবী, ৰেণু ঃ *অসমৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা*

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

AHSEC : HS Result Sheet, 2008.

Dhar, T. N. : Modules on Quality Dimensions of Elementary Education under SSA; NCERT, Delhi.

Das, Lakhyahira : *Education in Assam*, Sangam Publications, Gauhati.

Lok Sabha Secretariat : *National Education Policy*, New Delhi, 1985

Naik Nurullash, J. P. Nurullash Sayed : *A students' History of Education in India* (1800-1973)

Saikia S. : *History of Education in India*, Manimanik Prakash, Gauhati-1.

Rawat, P. L. : *History of Indian Education*

Sharma, R. C. : *National Policy on Education and Programme of implementation*.

SEBA : HSLC Result Sheet, 2008.

Taz, Hachin : Current challenges in Education; Neelkamal Publications Pvt. Ltd., New Delhi.

The Golden Jubilee Volume Cotton College, 1951-52.

Conference Guide IDEA 2008 14-6th Nov., 2008, IDOL, G.U.

http//www.knowledgecommission.gov.in

http//www.assamuniversity.nic.in

http//www.aau.ac.in

http//www.tezu.ernet.in

কাকতৰ নাম ঃ
পাঠ্যবিষয়ৰ কোড (সাংকেতিক সংখ্যা) ঃ

আভ্যন্তৰীণ গুণগত আশ্বাসন কেন্দ্ৰ (CIQA)
কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

নগৰ কাৰ্যালয়, হাউছফেড কমপ্লেক্স, গুৱাহাটী-০৬

পাঠ্যবিষয় সন্দর্ভত শিক্ষার্থীৰ সঁহাৰি

প্ৰিয় শিক্ষার্থী,

ওপৰত উল্লেখ কৰা পাঠ্যবিষয়টোৰ সন্দর্ভত আপোনাৰ বহুমূলীয়া মতামত আৰু মন্তব্য বিচৰা হৈছে। আপোনাৰ সঁহাৰিয়ে আমাক ভৱিষ্যৎ স্ব-শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰৰ মান উন্নত কৰাত সহায় কৰিব। অনুগ্ৰহ কৰি তলৰ প্ৰবিৱৰণবোৰৰ বিপৰীতে আপোনাৰ মতামত উপযুক্তভাৱে প্ৰতিফলিত কৰা বিকল্পটোত চিন দিয়ক। মন্তব্যৰ সৈতে সম্পূৰ্ণ সঁহাৰি জনোৱাৰ পাছত পৃষ্ঠাটো ফালি তলৰ ঠিকনাত ডাকযোগে প্ৰেৰণ কৰে যেন।

সঞ্চালক,

আভ্যন্তৰীণ গুণগত আশ্বাসন কেন্দ্ৰ, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
হাউছফেডকমপ্লেক্স, দিছপুৰ, গুৱাহাটী-০৬
ই-মেইল ঠিকনা ঃ ciqa@kkhsou.in

১) পাঠ্যবিষয়ৰ অন্তৰ্ভুক্ত অধ্যায়বোৰ পঢ়িবলৈ আপুনি আনুমানিকভাৱে কিমান ঘণ্টা ব্যয় কৰিলে ? [ ] [ ] [ ]

২) খণ্ডটো অধ্যয়ন কৰাৰ অন্তত তলৰ প্ৰবিৱৰণবোৰ সন্দর্ভত আপোনাৰ মতামত ব্যাখ্যা কৰক (✓ চিন দিয়ক)

ক্ৰমাংক	প্ৰবিৱৰণ	দৃঢ়ভাৱে একমত	একমত	একমতো নহয় অসন্মতো নহয়	অসন্মত	দৃঢ়ভাৱে অসন্মত
i)	পাঠ্যবিষয়ৰ স্ব- শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰে প্ৰতিটো অধ্যায়ৰ আৰম্ভণিতে ধার্য কৰি লোৱা শিক্ষণ উদ্দেশ্যবোৰ পূৰণ কৰিব পাৰিছে					
ii)	স্ব- শিক্ষণ সামগ্ৰীত সন্নিৱিষ্ট অধ্যায়বোৰে মোৰ শৈক্ষিক প্ৰয়োজনীয়তা আৰু প্ৰত্যাশা পূৰণ কৰিব পাৰিছে					
iii)	অধ্যায় লেখক/ লেখিকাসকলৰ পাঠ্যবিষয়ত সন্নিৱিষ্ট পাঠসমূহৰ উত্তম জ্ঞান আছে					
iv)	অধ্যায়বোৰত সন্নিৱিষ্ট পাঠবোৰৰ ভাষা আৰু বিষয়বস্তু মই সহজে বুজি পোৱা ধৰণে উপস্থাপন কৰা হৈছে					
v)	অধ্যায়বোৰত কার্যকলাপত ভাগ ল'ব পৰাকৈ/অনুশীলনীত অংশগ্ৰহণ কৰিব পৰাকৈ পর্যাপ্ত সুযোগ আছে					
vi)	ধাৰণাবোৰ স্পষ্ট কৰিবলৈ পর্যাপ্ত চিত্ৰ (ৰেখাচিত্ৰ, তালিকা ইত্যাদি) সংলগ্ন কৰা হৈছে					
vii)	পাঠবোৰত সন্নিৱিষ্ট বিষয়বস্তুসমূহ চিত্তাকর্ষক, প্ৰাসংগিক আৰু শেহতীয়া তথ্যভিত্তিক					
viii)	'অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ' শিতানৰ প্ৰশ্নবোৰ যথেষ্ট উপযোগী					
ix)	'আৰ্হি প্ৰশ্ন' আৰু 'অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান' শিতান দুটাই মোক যথেষ্ট উপকৃত কৰিছে					

অতিৰিক্ত মন্তব্য (অনুগ্ৰহ কৰি মুকলিমূৰীয়াকৈ মতামত আগবঢ়াওক) ঃ

১) আপোনাৰ মতে স্ব-শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰৰ কোনকেইটা দিশ সবাতোকৈ ফলপ্ৰসূ হৈছে?

---

২) স্ব-শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰৰ সামগ্ৰিক গুণ উন্নত কৰিবলৈ কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ে কেনেধৰণৰ পৰিৱর্তন/উন্নতি সাধন কৰিব পাৰে বুলি আপুনি ভাবে?

প্ৰ-পত্ৰ পূৰাবলৈ সময় উলিওৱাৰ বাবে আপোনাক ধন্যবাদ জনালোঁ।